

VRHNIŠKI RAZGLEDI 7

VRHNIŠKI RAZGLEDI

LETO 7

VRHNIŠKO MUZEJSKO DRUŠTVO

VRHNIKA 2006

VR 09001986

KAZALO

Marija Oblak Čarni OB 7. ŠTEVILKI VRHNIŠKIH RAZGLED OV	6
France Bernik ZA UVOD	9
SLOGOVNI PLURALIZEM PRI IVANU CANKARJU	11
STILISTISCHER PLURALISMUS BEI IVAN CANKAR	17
Michael Guttenbrunner IVAN CANKAR – DOSMRTNO	24
IVAN CANKAR – LEBENSLÄNGLICH	25
Erwin Köstler PO TOLIKIH LETIH	26
NACH SO VIELEN JAHREN	29
Lev Detela LITERARNI SPOMINI NA CANKARJEV OTTAKRING	33
LITERARISCHE REMINISZENZEN AN CANKARS OTTAKRING	37
Alenka Auersperger IVAN PRI BRATU KARLU V SARAJEVU	41
Darja Gabrovšek Homšak ŽIVLJENJE IN DELO IVANA CANKARJA (1876–1918)	57
Tatjana Hojan JERNEJ ČERNE (1857–1906)	73
Marija Iskrenović, Katja Oblak, Dora Šemrov ŠE SE SPOMINJAMO CANKARJA	81
Suzana Potočnik 100. OBLETNICA ROJSTVA KARLA GRABELJŠKA - GABRA	84

Teresa Kores MARIJAN MAROLT, UMETNOSTNI ZGODOVINAR	90
IN MEMORIAM FLORIS OBLÁK (1924–2006) Milček Komelj in Anka Grom	108
Olga Pivk STO LET ORGANIZIRANEGA ČEBELARJENJA NA VRHNIKI	112
Francka Zalaznik 24 PANJEV ZA DOTO	127
Olga Pivk TOPOVI SO ZAČELI POKATI IN SILNO GRMENJE SE JE SLIŠALO DO VRHNIKE	133
Janez Žitko, Olga Pivk NABORNIKI IZ KANTONA VRHNIKA V NAPOLEONOV VOJSKI	145
Marija Oblak Čarni RUSKI MORNARJI NA VRHNIKI PRED 200 LETI	159
Sonja Anžič PREBIVALSTVO OBČINE VRHNIKA LETA 1890	162
Gašper Tominc VRHNIŠKA KRONIKA, NOVEMBER 2005–NOVEMBER 2006	273
Niko Šušteršič OBČNI ZBOR MUZEJSKEGA DRUŠTVA VRHNIKA	282
Marija Oblak Čarni POROČILO O DELU MUZEJSKEGA DRUŠTVA V LETU 2005	284
SEZNAM SLIKOVNEGA GRADIVA	286

OB 7. ŠTEVILKI VRHNIŠKIH RAZGLEDOV

Letos mineva 10 let od začetka izhajanja Vrhniških razgledov in pred nami je njihova 7. številka. Tako kot leta 1996 tudi letos posvečamo prvi del zbornika Ivanu Cankarju, tokrat ob 130. obletnici rojstva. Objavljamo predavanja s posvetovanja Cankarjev dan, ki so bila maja 2001 v gostišču "Pri deseti Mariji" na Dunaju. Takrat so v Ottakringu postavili obnovljeno obeležje na hiši, kjer je Cankar živel v letih od 1899 do 1909. Slavnostni govornik je bil akademik France Bernik z referatom **Slogovni pluralizem pri Ivanu Cankarju**. Koreferate so prispevali: Michael Guttenbrunner **Ivan Cankar – dosmrtno**, Erwin Köstler **Po tolikih letih** in Lev Detela **Literarne reminiscence na Cankarjev Ottakring**. Predavanja objavljamo tudi v nemškem jeziku.

Za tem nadaljujemo s člankom Alenke Auersperger **Ivan pri Karlu v Sarajevu**. Avtorica je poiskala vire tudi v Sarajevu in Zagrebu. Predstavlja nam za pisatelja zelo pomembna dva meseca, ki jih je v Sarajevu preživel kot gost vrhbosanskega nadškofa dr. Josipa Stadlerja. Predstavi nam literarna dela, ki so bila objavljena v sarajevskem časopisu; tudi tista, ki jih je pred njegovim prihodom objavil brat Karel. Oriše razmere v Bosni po avstrijski

aneksiji in z velikim občutkom tudi lep odnos med bratoma. Sledi pregledni članek Darje Gabrovšek Homšak **Ivan Cankar (1876–1918), življenje in delo**, ki ob pisateljevem življenjepisu posebej spremlja njegovo literarno ustvarjanje. Tatjana Hojan predstavi malo znanega, pred 100 leti umrlega učitelja **Jerneja Černeta**, ki je Cankarja učil v 2. razredu. Černe je bil tudi čebelar in pisec knjige *Umno čebelarstvo*. Prvi del zaključujemo z vprašanjem: **Ali se danes še spominjamo Cankarja?** Odgovarjajo vodičke v Cankarjevi spominski hiši na Vrhniki: Marija Iskrenović, Katja Oblak in Dora Šemrov.

Letos mineva tudi 100 let od rojstva pisatelja Karla Grabeljška Gabra. V njegov spomin objavljamo članek Suzane Potočnik **100. obletnica rojstva Karla Grabeljška - Gabra**, učitelja, novinarja, pisatelja, in njegovo bibliografijo. Nato nadaljujemo s predstavljanjem dela Marijana Marolta. Medtem ko smo ga v 4. številki predstavili kot pripovednika, objavljamo sedaj članek Terese Kores **Marijan Marolt, umetnostni zgodovinar**, s prikazom njegovega dela v domovini in izseljeništvu. Sledi In memoriam letos umrlemu akademskemu slikarju **Florisu Obláku (1924–2006)**, izpod peres Milčka Komelja in Anke Grom.

V nadaljevanju objavljamo članek Olge Pivk **Ob stoletnici vrhniškega Čebelarskega društva** in spominski zapis Francke Zalaznik **24 panjev za doto**, to je o vrhniški družini Markljevih, ki se je med obema svetovnima vojnama preživljala s čebelarjenjem.

Olga Pivk je prispevala tudi članek o **Vrhniki v prvi svetovni vojni 1914-1918**. Nato objavljamo seznam francoških nabornikov **Naborniki iz kantona Vrhnika v Napoleonovi vojski**, ki sta ga za objavo pripravila Olga Pivk in Janez Žitko. Marija Oblak Čarni pa pod naslovom **Ruski mornarji na Vrhniki pred 200 leti** objavlja zapis ruskega častnika Bronevskega o srečanju z Vrhničani marca 1810, ko je skozi Vrhniko potoval peš iz Trsta v S. Peterburg.

Nadaljujemo z objavo popisa prebivalstva s konca 19. stoletja. Sonja Anžič je pripravila **popis prebivalcev Vrhniko (brez Hriba) leta 1890**, ko je popisana tudi cela Cankarjeva družina. **Vrhniško kroniko** je za konec preteklega leta in za letošnje leto pripravil Gašper Tominc. Želimo si, da bi jo nadaljeval tudi v prihodnjih številkah.

Zaključujemo s poročilom Nika Šušteršiča o zadnjem **občnem zboru Mu-**

zejskega društva Vrhnika, poročilom Marije Oblak Čarni **o delu društva v letu 2005** in s **seznamom slikovnega gradiva** v tej številki.

Desetletnica izhajanja Vrhniških razgledov terja vsaj bežen pogled nazaj in kratek obračun. Izšlo je 7 števil na 1263 straneh. Lahko ugotovimo, da so s svojo vsebino sledile usmeritvam, postavljenim pred poldrugim desetletjem ob snovanju muzejskega društva in Vrhniških razgledov, in zapisanih v 1. številki zbornika (VR št. 1, str. 84–87). Prispevki obravnavajo različne teme iz zgodovine Vrhniko in njenih ljudi, kulturno dediščino in naravne posebnosti na njenem območju. Doprinesli so marsikaj novega k domoznanstvu kraja. Število sodelujočih, pa tudi zanimanje za zbornik, počasi raste. Zaradi denarnih težav zbornik nekaj let ni mogel iziti. Pri pripravi zadnjih števil pa se je našel način sofinanciranja, za katerega upamo, da bo obstal tudi v prihodnje. Ker je tudi neobdelanih tem še dovolj, smo lahko optimisti.

Vrhnika, novembra 2006

Marija Oblak Čarni
urednica

POSVET O IVANU CANKARJU NA DUNAJU MAJA 2001

France Bernik

ZA UVOD

Ob odkritju prenovljene spominske plošče Ivanu Cankarju na Dunaju – leta 1951 jo je postavila "Slavia Viennensis" – in po srečanju pred Cankarjevo hišo v šestnajstem okraju na Lindauergasse 26 je bila 18. maja 2001 akademija, kakor so organizatorji imenovali komorni posvet o najpomembnejšem slovenskem pisatelju.

Na prvi pogled bi sodili, da so se referenti na posvetu, ki ga je moderirala Katja Sturm - Schnabl, profesorica na dunajski univerzi, znašli v gostišču "Pri deseti Mariji" naključno; v resnici so bili izbrani smotrno, v skladu z zamislijo, po kateri naj bi o Cankarju spregovorili različno duhovno profilirani intelektualci, ljudje različnih narodnosti in generacij. Slovenski literarni zgodovinar-cankarjeslovec, avstrijski pisatelj, slovenski pisatelj na Dunaju in avstrijski prevajalec Cankarja v nemščino – ta raznovrstna skupina je kot najbolj opazno stično točko razkrivala predvsem izrazito težnjo po globljem, večstranskem, zlasti sodobnem razumevanju Cankarjevega opusa. Druga posebnost referentov, prav tako omembe vredna, se je kazala v prijaznem sodelovanju literarnih ustvarjalcev in prevajalcev z znanstvenim preučevalcem literature, kar ni ravno pogosto. Tokrat so ugledni, družbeno angažirani pesnik Michael Guttenbrunner, doma s Koroškega, slovenski pisatelj na Dunaju, nekdanji disident Lev Detela in ambiciozni prevajalec, prodorni dunajski razumnik Erwin Köstler skupaj s slovenskim literarnim zgodovinarjem Francetom Bernikom oblikovali kontrapunkt pogledov na Cankarja in njegovo literarno delo. Tretja značilnost posveta, še najmanj naključna, pa je kraj dogajanja. Dunaj pomeni na Cankarjevi umetniški poti središčno

lokacijo. Tu se je Cankar srečal z Evropo, odkril je nove, moderne tokove ob koncu 19. in na začetku 20. stoletja – naturalizem, dekadenco, simbolizem in naposled ekspresionizem; v tem mestu je ustvaril najtehtnejša pripovedna dela, najprodornejše drame in komedije. Na Dunaju je Cankar bival celo desetletje, od svojega triindvajsetega do triintridesetega leta, v času, ko se je v splošnosti in posameznostih oblikovala njegova osebnost. V avstro-ogrski prestolnici je doživljal "zvezdne trenutke" ustvarjalne plodnosti, profiliral je svoje politično prepričanje in ga začel uresničevati v praksi. Ne nazadnje – na Dunaju je Cankar živel svojo osebno zgodbo, ki se je z vrnitvijo v domovino leta 1910 sicer končala, ostala pa je zapisana v njegovi zavesti in spominih.

Morda je Cankarjevo obdobje na Dunaju sploh tisto, kar je na Dunaju najtesneje združilo avstrijske in slovenske izobražence ter jih spodbudilo k ponovnemu razmisleku o velikem slovenskem pisatelju.

1. Veleposlanik Republike Slovenije, dipl. ing. Ivo Vajgl, odkriva spominsko ploščo Ivanu Cankarju na Lindauergasse 26 na Dunaju, 18. maja 2001.

CANKARJEV-DAN

*ob prenovitvi spominske plošče, ki jo je pred 50 leti odkrila
„SLAVIA VIENNENSIS“*

V A B I L O

petek, 18. maja 2001,

ob 11.00 uri

srečanje pred Cankarjevo hišo, Dunaj XVI. okraj,
Lindauergasse 26

ODKRITJE SPOMINSKE PLOŠČE

dipl. inž. Ivo Vajgl

Veleposlanik Republike Slovenije

in

dež. zb. poslanec dr. Michael Ludwig

Presednik Združenja „Wiener Volksbildung“

ob 12.00 uri

AKADEMIJA

pri "10. Mariji"

(Ottakringer Str. 222-224, 1160 Dunaj)

Pozdrav

dr. Vincenc Rajšp

direktor Slovenskega znanstvenega inštituta na Dunaju

Slavnostno predavanje

dr. France Bernik, Ljubljana

predsednik Slovenske akademije znanosti in umetnosti

„Stilistischer Pluralismus bei Ivan Cankar“

Koreferati

Dr. h.c. Michael Guttenbrunner, Dunaj

„Ivan Cankar - lebenslänglich“

Erwin Köstler, Dunaj

*„Cankars Werkausgabe in deutscher Sprache
aus der Sicht des Herausgebers und Übersetzers“*

Lev Detela, Dunaj

„Literarische Reminiszenzen an Cankars Ottakring“

Moderacija

Univ. Prof. Dr. Katja Sturm-Schnabl, Univerza na Dunaju

SLOVENSKI ZNANSTVENI INŠTITUT NA DUNAJU
SLOWENISCHES WISSENSCHAFTSINSTITUT IN WIEN
Seilerstätte 2, 1010 Wien

Tel.: 0043-1-5127290 Fax: 0043-1-5127282 e-mail: office@sz-i-dunaj.at

2. Vabilo za odkritje spominske plošče in simpozija o Ivanu Cankarju.

18. maja 2001, torej istega dne, kot je potekal simpozij Cankar na Dunaju, je bila odkrita spominska plošča temu vrhunskemu literatu na zgradbi Lindauergasse 26, kjer je prebival v svojem najbolj ustvarjalnem obdobju. Ploščo iz lesnobraškega kamna z napisom v neosecesijskem stilu je projektiral prof. Janez Suhadolc s Fakultete za arhitekturo. Cankarjevo obličje v bronu na njej je delo kiparja Mirsada Begića. Napis povzema besedilo plošče, ki jo je l. 1951, samo v nemškem jeziku, postavila Slavia Viennensis. Ta plošča je bila med obnovo hiše koncem devetdesetih let močno poškodovana. Projekt postavitve novega obeležja je iniciral in na naši strani vodil Ivan Martelanc, tedaj zaposlen na Ministrstvu za zunanje zadeve. Na Dunaju se je pri tem zavzelo in učinkovito angažiral mag. Anton Levstek. Strokovni konzultant projekta je bil akademik prof. dr. Matjaž Kmecl. Postavitev je omogočila občina Vrhnika.

SLOGOVNI PLURALIZEM PRI IVANU CANKARJU

Slovenska moderna se kljub mnogim razhajanjem glede začetka tega obdobja najbolj vidno predstavlja v literarnem ustvarjanju pripovednika, dramatika in lirika Ivana Cankarja, lirikov Otona Župančiča, Dragotina Ketteja in Josipa Murna v letih od 1899 do 1918. V slovenski literaturi je to obdobje duhovno raznoliko, v mnogočem tudi kontroverzno in predvsem slogovno nehomogeno, kar pa velja tudi za druge srednjeevropske literature ob koncu stoletja.

Pojem moderne, za katerega bi komajda našli ustrezno nadomestilo, saj gre pri literaturi fin de siècle za več slogovnih smeri in načinov ustvarjanja, se je najverjetneje tako trdovratno ohranil tudi zato, ker kljub svoji nedolčnosti nedvoumno označuje skupni odnos takratnih literarnih usmeritev do tradicije. Moramo pa ta odnos do preteklosti ob prelomu stoletja opredeliti previdno, saj so npr. avstrijski in nemški avtorji manifestov in programskih sestavkov, kot npr. Friedrich Michael Fels, Leo Berg, Michael Georg Conrad in Samuel Lublinski, izraz moderne najprej uporabljali za naturalistične ustvarjalce. Moderna se nam pokaže še kompleksnejša, če vemo, da realizem v slovenski literaturi ni izkoristil vseh izraznih možnosti, ki so mu bile na voljo, in se ni izrazil v vseh estetskih oblikah. Slovenska literatura pred moderno namreč ni naredila globlje analize slovenske družbe. Naša družba je bila v drugi polovici 19. stoletja še premalo razslojena; prav tako ni bila zadostno izoblikovana njena duhovna diferenciacija, da bi bila lahko nujen izživ literaturi. V novih okoliščinah pa se besedna umetnost ni več mogla zapirati pred družbenim življenjem naroda. Tako se je zgodilo, da so se pri Slovencih šele v obdobju moderne pojavile

zahteve po obravnavi političnih in družbenih tem, ki so značilne za literature evropskega realizma in naturalizma, kar med drugim dokazuje cela vrsta Cankarjevih del.

Tako je obdobju slovenske moderne pripadla najpomembnejša funkcija realistične literature, tj. tiste umetnostne smeri, ki je v svojih programskih delih in literarni praksi zavračala evropsko moderno. Hermann Bahr, od katerega so Slovenci prevzeli poimenovanje moderna, je, denimo, govoril o koncu starega sveta in o rojstvu novega, s tradicijo povsem neobremenjenega človeštva. Tako je govoril Hermann Bahr, protejska osebnost avstrijske moderne, kritik in pisatelj, ki sta ga brala Cankar in Župančič, morda tudi Murn, manj verjetno Kette. Tu bi se morali vprašati, na kakšen način se je v Sloveniji uresničila težnja po popolnem prelomu s tradicijo, predvsem če pomislimo, da je bila ta tradicija pri Slovencih komaj razvita ali pa vsaj ne do take mere, da bi izzvala kritiko ali celo zanikanje.

3. Udeleženci svečanosti ob odkritju spominske plošče. Med njimi so tudi predstavniki Vrhnikse s tedanjim županom Vinkom Tomšičem.

Kot je znano, filozofski in svetovnonazorski tokovi ter različni literarni slogi, ki predstavljajo pojem moderne, v slovenski prostor niso vdirali postoma in v takšnem vrstnem redu, kot so se porajali v zahodnoevropskih literaturah, zlasti v francoski, temveč so nastopili hkrati. Podobno stanje je bilo predem v nemški in avstrijski literaturi, preko katere so se Cankar in drugi predstavniki mlajše generacije seznanjali z literaturo moderne. Diahronija pri nastajanju novih umetnostnih smeri ustreza tako sinhroniji širjenja teh smeri v srednji Evropi. Zaradi medsebojne prepletenosti slogov pa ni lahko ločevati naturalistične umetnosti od impresionizma, dekadence od simbolizma, simbolizma od zgodnjega ekspresionizma.

Dekadenca kot poseben odnos do življenja in ne kot umetnostni slog – čeprav je veljala v Franciji za posebno šolo – je v slovenski literaturi pustila malo sledi, vendar so te dovolj opazne. Najbolj so opazne pri Cankarju, manj pri Župančiču in Murnu. Pri Cankarju lahko v zbirkah *Erotika* in *Vinjete* (1899), pa tudi v zgodnjih pripovednih delih kot temeljno načelo življenja zaznamo izraziti subjektivizem, povezan z etičnim relativizmom, celo imoralizmom, predvsem pa s senzualizmom. K pojavnim oblikam takšnega doživljanja sodijo brezvoljnost, naveličanost, skrajna ravnodušnost, celo gnus do življenja, duhovna razdvojenost, pretanjena, bolezensko stopnjevana in nenadzorovana miselna občutljivost, "romantika živcev", kot jo imenuje Hermann Bahr. Seveda sta se Cankar in tudi Župančič dekadentnemu življenjskemu slogu kmalu odpovedala, pri čemer ima Cankarjeva zavrnitev dekadence tudi razsežnosti, ki so za razumevanje moderne evropske literature in njene recepcije pri Slovencih poučne. Cankar se je od dekadentnega subjektivizma in senzualizma začel odvrčati približno v istem času kot Župančič in Murn, dokler ni leta 1900 izrazil svoje dokončne zavrnitve dekadence, podobno kot je to pred petdesetimi leti storil v tradicijo ujeti romantik Josip Stritar (1836-1923). Cankar je izjavil, da ga je samovšečen in esteticističen

odnos do življenja utrudil. Oddaljil se je tudi od nemške moderne, ki je dekadenco razumela v pozitivnem smislu in v dekadentih videla upornike proti tradiciji: "To je mestni prah, mestna nervoznost, komaj čutni čuti se pretiravajo v neizmernost; pesnik nima drugega dela, kot da brska po samem sebi ..."

Cankarjevo približevanje Stritarju in slovenski literarni tradiciji je tukaj samo naključno, saj Cankarja v letu 1900 zaznamuje trenutno stanje njegove umetnosti, v kateri je potekal proces tematsko-vsebinskega in idejnega preusmerjanja. Vdor socialnih motivov v njegova pripovedna in dramska dela okoli leta 1900 je pomenil začetek daljšega obdobja družbenokritične umetnosti, iz katere je bila dekadenca izključena. V tistem času se je Cankar izrekal za načelno kritiko meščanske stvarnosti; navduševal se je nad idejno umetnostjo in Gogoljevimi ter Tolstojevimi socialnimi, političnimi in filozofskimi idejami. Socialna vloga umetnosti, ki želi vplivati na družbo, pa se v slovenskem realizmu ni sprostila, temveč se je razmahnila šele v obdobju moderne, predvsem pri Cankarju. Tako je v literaturi ovirala razvoj dekadentnega življenjskega občutja.

Hkrati z dekadenco se je pojavil tudi impresionizem v umetnosti moderne konec 19. stoletja kot ustvarjalen postopek, ki je izhajal iz skrajnega realizma oz. naturalizma, od katerega je na začetku prevzel materialistični svetovni nazor, a se od njega odvrnil brž, ko se je približal dekadenci in simbolizmu. Tako se nam impresionizem kaže kot vmesna stopnja v razvoju tega obdobja. Po eni strani se navezuje na naturalizem in predstavlja celo njegovo nadaljevanje, kolikor zagovarja načelo mimetičnosti in izraža čutno doživljanje človeka ter narave. Po drugi strani pa se od naturalizma oddaljuje, ko obnavlja subjektivni pogled na pojave in utemeljuje izbiranje čutnih vtisov z individualnim odnosom do stvarnosti. V smislu takšnega nasprotja je razumela impresionizem tudi avstrijska moderna. Označila ga je kot subjektivni naturalizem; tako ambivalentna se je zdela ta smer Hermannu Bahru in njegovim

somišljenikom. Razvoj tehnike konec 19. stoletja je tudi povzročil pobudo, da se je umetnik bolj kot kdaj začel ukvarjati z bežnostjo in hitro minljivostjo dogodkov. Življenjski nazor se je vse bolj spreminjal v časovni nazor – v filozofijo trenutka. Spričo senzualističnega zaznavanja življenjske dinamike je postala zavest umetnikov bolj fleksibilna. To zavest je spremljal vedno močnejši občutek osamljenosti in odtujenosti, saj se je umetnik umikal iz meščanske družbe. Senzualistično-hedonistično doživetje stvarnosti je torej le zunanji izraz nepovezanosti stanja med ljudmi, izraz osamljenega človeka v odtujenem svetu.

V slovenski liriki je impresionizem našel razmeroma skromen odziv pri Otonu Župančiču. Bliže impresionizmu je bil Cankar, ki je v *Erotiki*, posebno v *Dunajskih večerih*, najbolj modernem ciklu zbirke, preusmeril doživljanje ljubezni v drzno, skoraj programsko poudarjeno senzualnost; pesniški izraz pa v razvezan lirski jezik, poln asociacij.

Današnje opredelitve impresionizma se večinoma naslanjajo na liriko, ki je najbolj subjektivna literarna zvrst. Bolj redki so podatki o impresionističnih pripovednikih. V tem smislu se najbolj pogosto omenjajo brata Edmond in Jules Goncourt iz francoske, Detlev von Liliencron in Arthur Schnitzler iz nemške oz. avstrijske književnosti. Zastavlja se vprašanje, kje so v Cankarjevi prozi vidne slogovne značilnosti impresionizma. Morda v romanih, ki so vsi (razen enega) nastali v dunajskem obdobju?

Impresionistično pripovedno tehniko zasledimo že v Cankarjevi zgodnji kratki prozi. Pripovedovalčeva pozornost hitro spreminja zorni kot in prehaja z ene ravni na drugo; gre za pripovedni postopek brez jasnih prehodov in ločnic. Motivne komponente niso razvrščene v logičnem zaporedju in učinkujejo kot podoba mozaika. Pripovedni tok je večkrat pretrgan. Z asociacijami bogata domišljija obvladuje dogajanje, ki ne more razviti epskih razsežnosti in razpade v pisano sliko trenutnih stanj. Tudi v

Cankar in njegov Dunaj

Dunaj – Na obnovljenem pročelju hiše v dunajskem okraju Ottakring, kjer je med letoma 1899 in 1909 v najbolj ustvarjalnem obdobju živel slovenski pripovednik, pesnik in esejist Ivan Cankar, je v petek veleposlanik Republike Slovenije Ivo Vajgl odkril novo, dvojezično spominsko ploščo. Nemški del napisa povzema besedilo spominske plošče, ki jo je leta 1951 postavila Slavia Viennensis. Nova plošča je del arhitekta Janeza Suhadolca, narejena je iz v marmor obdelanega kamna iz Drenovega griča, Cankarjevo obliče pa je ulil iz bronu kipar Mirsad Begić. Postavitev je omogočila občina Vrhnika. Njen župan Vincenc Tomšič, ki se je udeležil odkritja na Dunaju, je dejal, da je prireditev del slavnosti ob 125. obletnici Cankarjevega rojstva. Odkritje se je nadaljevalo z akademijo, ki jo je direktor slovenskega znanstvenega inštituta dr. Vincenc Rajšp domiselno postavil v bližnji tradicionalni, nekdanji predmestni vinotoki Pri deseti Mariji. Slavnostni govornik, predsednik slovenske akademije znanosti in umetnosti dr. France Bernik je po analizi Cankarjevega slogovnega pluralizma tudi prikazal razvoj slovenske literature na prelomu stoletja. Literarno-teoretični prikaz prepletanja Cankarjevih literarnih slogov v tesni zvezi z življenjskim okoljem so s treh, osebno občutenih vidikov podali še trije govorniki, dr. Michael Guttenbrunner (v javnosti znan zaradi zavzemanja za koroške Slovence), prevajalec v nemščino Erwin Köstler in slovenski in avstrijski pisatelj, esejist in literarni kritik Lev Detela. *M. D. M.*

4. M. D. M.: Cankar in njegov Dunaj. Delo, Ljubljana, 19.
5. 2001. Dopisnica na Dunaju Mojca Drčar Murko poroča o prireditvah.

Cankarjevih obsežnejših besedilih iz tega časa, v novelah in pripovedih je fabula razbita v posamezne, med sabo šibko povezane dele. Številna odstopanja vodijo pripovedovalca k notranjim monologom, spominom in domišljijским predstavam.

Prvo večje Cankarjevo delo, ki po pripovedni tehniki spominja na impresionizem, je roman *Hiša Marije Pomočnice* (1904). V tem delu se pripovedovalec spretno giblje od motiva do motiva, od osebe do osebe. Rezultat takšnega načina pripovedovanja je mnogovrstna umetniška resničnost, preplet položajev, ki se glede na vsebino in čas dogajanja močno razlikujejo. Celo ljubezen, ki je v slovenski literaturi kočljiva tema in sta jo naturalizem in za njim dekadenca pomaknila v ospredje zanimanja, je v romanu predstavljena z impresionistično tehniko.

Opisani pripovedni model je še bolj dosledno kot v *Hiši Marije Pomočnice* uresničen v *Nini* (1906). Tudi *Nina* je prvoosebna pripoved. Njen junak je pripovedovalec sam. Poglavja predstavljajo kratke novele in skice. Roman je sestavljen prav iz takih pripovednih enot, ki stojijo druga ob drugi, a so še vedno razmeroma samostojne. Ker pripovedovalec večinoma govori o dogodkih, v katerih je sam udeležen

ali jih doživlja, gre v tem primeru za notranji pripovedni položaj, za t. i. imanentnega pripovedovalca. Ker je Nina pripovedna oseba in obenem poslušalka oz. prejemnica pripovedi, govori imanentni pripovedovalec včasih tudi v prvi osebi dvojine, v slovenski dvojski obliki, včasih celo v čisti obliki tikanja. Poleg različnih slovničnih pripovednih oblik najdemo tudi znotraj posameznih poglavij številna prizorišča in več nesimultanih dogajanj. Prav vzporednost spreminjajočih se prizorišč in nesimultane dogajanja je tipično impresionističen način pripovedovanja, ki zunanje dogajanje skrči na najmanjšo mero in ga hkrati dislocira. Prevladujejo lirizacija pripovedi, razpoloženske vsebine, mestoma celo aktualna meditacija, usmerjena v socialno problematiko. Za opisano pripovedno strukturo je značilen še nejasen, nedoločen, bolj ali manj nedorečen izraz. Nobeno Cankarjevo delo nima toliko eliptičnih stavkov kot *Nina*, zato tudi ne zahteva tako aktivnega branja in odprtega sodelovanja v besedilu.

Vsi Cankarjevi romani so razmeroma kratka besedila. *Nina* pa je od vseh proznih del, ki jih je pisatelj označil za romane, najkrajša pripoved. Kot taka nam vsiljuje domnevo, da je impresionistična tehnika za daljša pripovedna dela neprimerna. Domneva temelji na dejstvu, da je impresionizem ustvarjal literarni postopek oz. način pisanja, ne pa literarni slog, tj. preplet tematskih, vsebinskih in formalnih posebnosti. Ker pa je roman po svoji naravi pripovedna totaliteta sveta – ali pa je bil tak vsaj ob prelomu stoletja – je impresionističen način ustvarjanja ne more v celoti zaobjeti in izraziti.

Osrednjo vlogo je imel v obdobju moderne vsekakor simbolizem. Z njim se je generacija naših mlajših avtorjev seznanila še pred koncem 19. stoletja, torej v času, ko je bila ta smer v razvitih književnostih še ustvarjalna. Kot reakcija na realizem in naturalizem, na determinizem pozitivistične misli vidi simbolizem

v svetu konkretnih, čutno zaznavnih pojavov zgolj simbole večnih idej. Simbol je vsako izrazno sredstvo, ki razkriva "ezoterično sorodnost z izvornimi idejami", piše Jean Moréas, francoski pesnik grškega porekla in avtor programskega manifesta simbolističnega pesništva. Simbolizem pomeni torej nezadovoljstvo z realističnim jezikom; jezik želi osvoboditi okorelih komunikacijskih modelov in premagati njegovo nezadostnost. Tako smo priča paradoksnemu položaju jezika, ki po eni strani omogoča literarno umetnost, po drugi pa ne more ustrezno izraziti njene duhovne vsebine in se zato umika v neizrečenost, molk.

Podobno kot francoski in drugi zahodnoevropski simbolisti so bistvo simbolizma razumeli avstrijski oz. nemški pripovedniki in liriki tega časa. Tudi njim so bile zunanje, vidne stvari simboli večnega in neskončnega; čutnost pa le posoda višje duhovne realnosti, podoba metafizične ideje. Slovenska literatura se je s francoskim simbolizmom prvič srečala prav prek takih posrednikov, prek avstrijskih in nemških piscev oz. Hermanna Bahra, Huga von Hofmannstahla, Stefana Georgea, Richarda Dehmela, Gerharta Hauptmanna in drugih. Vsekakor se je slovenska moderna, kot že rečeno, proti koncu 19. stoletja seznanila ne le z evropskim simbolizmom, temveč tudi z drugimi literarnimi smermi. Od tod slogovni sinkretizem ob prelomu stoletja v evropskih literaturah in tudi pri Slovencih. Bolj kot impresionizem je pri mlademu Župančiču padel na plodna tla poetični slog simbolizma. Podobno sliko kaže tudi simbolizem v Cankarjevem literarnem ustvarjanju. Medtem ko je impresionizem kot pripovedna tehnika pri Cankarju navzoč približno do sredine njegovega dunajskega obdobja, je simbolistična umetnost bolj vztrajna in ustvarjalna. Področje, kjer je simbolizem pri njem ves čas navzoč v taki ali drugačni obliki in kot slogovna konstanta večinoma tudi prevladuje, je proza. V pripovedni prozi razvije Cankarjev simbolizem najbolj raznolike izrazne in sporočilne oblike.

5., 6. Stara in nova spominska plošča Ivana Cankarja

Zahodnoevropskemu simbolizmu in njegovi poetiki se je Cankar nedvomno najbolj približal v zgodnjih dunajskih letih od 1896 do 1899, ko se je s fleksibilnostjo mladostnega duha seznanil z modernimi literarnimi tokovi. V prozi po *Vinjetah* pa je Cankarjev simbolizem doživel idejni in tematski preobrat. Njegova pripovedna resničnost se je vedno bolj podrejala socialni ideji ali posredovanju misli. Vse močnejša je bila težnja po racionalizaciji simbolističnega jezika.

Medtem ko se simbolizem v Cankarjevi prozi do tega časa sicer pojavlja kontinuirano, čeprav pogosto v manj čisti, to je alegorični obliki, bolj v posameznih elementih pripovedi in skic, nikoli v celotni strukturi, ima simbolistično oblikovanje snovi v romanu *Na klancu* (1902) večjo vlogo. Naj se sliši še tako neverjetno, je vendarle res, da ima simbolističen slog v Cankarjevih zgodnjih dunajskih letih najpopolnejši izraz prav v njegovi daljši prozi kot npr. v romanu *Na klancu*, kjer je avtor s ponavljanjem posameznih prvin besedila presegel realistično pripoved in jo dvignil v območje idejne resničnosti. S ponavljanjem začetnega prizora "teka za vozom" dobi tek simbolne razsežnosti, saj ponavljanje prizorov in motivov poudarja njihov pomen, njihovo idejno vsebino. Poleg "teka za vozom", ki ga lahko označimo kot motivni simbol in vsebuje individualno človeško sporočilo, najdemo v romanu še "klanec siromakov" kot prostorski simbol, ki nosi širšo socialno idejo,

in končno "križ", ki je kot simbol slike globoko zasidran v človeško, etično in eksistencialno usodo junakov.

V drugih romanih iz Cankarjevega dunajskega obdobja je simbolizem razmeroma manj opazen. V *Hiši Marije Pomočnice* (1903) so simbolično-alegorično predstavljene le nekatere motivne sestavine oz. slike. V *Križu na gori* (1904) je križ, kot govori že programski naslov romana, osrednji simbol pripovednega dela, najsi bo kot napoved trpljenja v sami pripovedi ali pesimistične prihodnosti. Na koncu pripovedi križ spremeni pomen in postane simbol upanja in vseodrešujoče ljubezni. V romanu *Gospa Judit* iz leta 1904 zavzemajo večino opisanega dogajanja družbenopolitične razmere v Sloveniji, ki so razkrite z jedko, v vseh pogledih ostro satiro. Kako zelo se je Cankar v tem času oddaljil od simbolizma in se približal realistični tehniki prikazovanja, kaže navsezadnje tudi dejstvo, da je moral *Gospo Judit* braniti pred oznako "Schlüsselroman". Snov iz modernega družbenega življenja še bolj prevladuje v romanu *Martin Kačur*, ki ga je Cankar napisal konec leta 1905 in v katerem je celo metaforičen izraz redkost. Če je po vsem tem videti, kot da je večje zanimanje za družbene teme iz sodobnega življenja prizadelo simbolistični slog pisateljev, se zdi drugačna *Nina* (1906). V izrazito impresionističnem romanu, v katerem najdemo celo vrsto fragmentarnih prizorov z dna

7. Bronasta glava Ivana Cankarja, delo kiparja Mirsada Begića.

družbene stvarnosti, torej v tematiki, na katero je naturalizem glasno opozarjal, so prvine simbolizma sicer redke, vendar izrazite. Tako srečujemo v Cankarjevih najbolj abstraktnih pripovedih že znane simbole, npr. klanec kot prostorski simbol ali butaro kot slikovni simbol skrivnostnega, nikoli uresničenega hrepenenja. Kot smo videli, se pri Cankarju posebno v zgodnji prozi kaže iracionalna, neizmerna, v sporočilni jeziku neprevedljiva simbolika, ki pa spominja na Maeterlincka ali Verhaerena, medtem ko postaja v času po *Vinjetah* prizadevanje za racionalizacijo simbolističnega jezika vse močnejše. Simbolika se približuje alegoričnemu ponazarjanju; poudarjena je večja ali manjša skladnost čutne podobe in ideje. Razen na nekaj mestih v *Vinjetah* pri našem pisatelju sploh ne najdemo metasimbolike. V Cankarjevi literaturi prevladuje krščansko-alegorična simbolika; pogosto zasledimo arhetipske figure iz folklorne in mitološke tradicije; včasih služi simboliziranje predstavljanju človeka, živali in pokrajine. Cankarjev simbolizem se je po kratki metafizični usmeritvi vztrajno izogibal temačni, večumni polisemantiki; odprl se je razumu in našel svoje mesto v družbeni komunikaciji.

Čeprav se je simbolizem v Cankarjevem ljubljanskem času zaradi zunanjega pritiska krepil, odkrijemo v njegovem zadnjem pripovednem delu *Podobe iz sanj* (1917) začetke

ekspresionističnega stila. V usodni preizkušnji prve svetovne vojne se pisatelj približa ljudstvu, ki mu je bil ves čas strog sodnik, in se vživi v trpljenje vseh ljudi in vsakega posameznika. V zvezi s tem je zanimiva izjava Hermanna Bahra iz leta 1916, ki predstavlja diagnozo takratnega razpoloženja avstrijske literature in dokončno potrditev ekspresionizma kot nove literarne smeri v srednjeevropskem prostoru. Na podoben način je Ivan Cankar že pred Bahrom in neodvisno od njega prodril do človekovega duhovnega jedra in izrazil protest proti vojni. Tako se je Cankar samostojno vključil v širši duhovni prostor in prispeval svoj delež k razvoju zahodnoevropskih literatur tega časa.

Iz povedanega se ponuja sklep: pri opisu in razlagi slogovnega pluralizma slovenske moderne moramo izhajati iz okrnjene literarne tradicije, pa tudi iz nerazvite družbene zavesti v Sloveniji 19. stoletja. Slovenska literatura je družbenokritično vlogo umetnosti, ki se v obdobju slovenskega realizma ni uveljavila, prevzela takoj, ko se je odprla inovativnim težnjam evropskih literatur fin de siècle, kar je vplivalo na recepcijo teh slogovnih smeri v slovenskem prostoru. Če gledamo z evropskega, torej enostranskega vidika, lahko rečemo, da so se dekadenca, impresionizem in predvsem slovenski simbolizem zaradi nerazvitosti domače leposlovne tradicije lahko uveljavili le v zmernih, bolj ali manj reduciranih oblikah, ne v skrajnostni, popolnoma razviti pojavnosti. Njihova umetnost ni bila ne umetnost doslednega zanikanja tradicije ne umetnost radikalne slogovne inovacije. Po drugi strani se nam položaj tega časa kaže v širši, bolj resnični podobi. Razvidno je namreč, da slovenska literatura s konca 19. in začetka 20. stoletja – in posebno literatura Ivana Cankarja – presega pasivno sprejemanje evropskih pobud. Do teh pobud dobiva estetsko ustvarjalno razmerje, kar velja predvsem za slovenski simbolizem in zgodnji ekspresionizem. Slovenska literatura moderne je mogla tako držo ohraniti zato, ker se je ves čas, tudi v navalu estetskega artizma, zavedala svoje nacionalne in družbenozgodovinske vloge.

STILISTISCHER PLURALISMUS BEI IVAN CANKAR

Trotz mancher Divergenzen über den Beginn der Epoche repräsentiert sich die slowenische Moderne vor allem im literarischen Schaffen der Erzähler und Lyriker Ivan Cankar, Oton Župančič, Dragotin Kette und Josip Murn in der Zeit von 1899 bis 1918. Diese Epoche ist in der slowenischen Literatur ein geistig differenzierter, in manchem kontroversieller, vor allem aber stilistisch inhomogener Zeitraum, was aber auch für andere mitteleuropäische Literaturen um die Jahrhundertwende gilt.

Der Begriff der Moderne, für den sich kaum entsprechender Ersatz finden liesse, da es sich bei der Literatur des *fin de siècle* um mehrere Stilrichtungen und Schaffensweisen handelt, hält sich vermutlich deshalb so hartnäckig, weil er zweifellos, wenngleich vage, das Gesamtverhältnis der literarischen Richtungen jener Zeit zur Tradition kennzeichnet. Trotzdem müssen wir dieses Verhältnis zur Vergangenheit um die Jahrhundertwende vorsichtig definieren, haben doch z. B. die österreichischen und deutschen Verfasser von Manifesten und Programmschriften, wie etwa Friedrich Michael Fels, Leo Berg, Michael Georg Conrad und Samuel Lublinski den Begriff der Moderne anfangs auch für naturalistische Literaturschaffende verwendet. Noch komplizierter stellt sich uns die Moderne dar, wenn wir wissen, dass der Realismus in der slowenischen Literatur nicht alle bereitstehenden Mitteilungsmöglichkeiten benutzt und nicht alle ästhetischen Formen verwendet. Von der slowenischen Literatur vor der Moderne wurde nämlich keine tiefere Analyse der slowenischen Gesellschaft geleistet. Die slowenische Gesellschaft der zweiten Hälfte des 19. Jahrhunderts

war offenbar noch zu wenig differenziert, und auch ihre geistige Differenzierung war noch zu schwach ausgeprägt, als dass sie als notwendige, unabdingliche Herausforderung der Literatur hätte wirken können. Unter den neuen Bedingungen konnte sich jedoch die Wortkunst nicht mehr dem sozialen Leben des Volkes verschliessen. So kam es, dass die Forderung nach Behandlung politischer und sozialer Themen, wie sie für die Literatur des europäischen Realismus und Naturalismus kennzeichnend sind, bei den Slowenen erst in der Epoche der Moderne erhoben wurde. Das zeigt unter anderem eine ganze Reihe von Werken Cankars.

Damit war der Epoche der slowenischen Moderne die Hauptfunktion der realistischen Literatur zugefallen, d.h. jener Kunstrichtung, die die europäische Moderne in ihren programmatischen Dokumenten und literarischen Praktiken ablehnte. Hermann Bahr, von dem die Slowenen die Bezeichnung Moderne übernommen haben, sprach z. B. vom Ende der alten Welt und der Geburt einer neuen, von der Tradition einer völlig unbelasteten Menschheit. So Hermann Bahr, die proteische Persönlichkeit der österreichischen Moderne, ein Kritiker und Schriftsteller, den Cankar und Župančič, vielleicht auch Murn, weniger wahrscheinlich Kette, gelesen hatten. Zu fragen wäre hier, auf welche Weise die Tendenz nach dem totalen Bruch mit der Tradition in Slowenien realisiert wurde, vor allem, wenn wir bedenken, dass diese Tradition bei den Slowenen entweder kaum oder nicht bis zu dem Masse entwickelt war, dass sie zu einer Kritik, vielleicht sogar zu einer Negierung herausgefordert hätte.

Bekanntlich sind die philosophischen und weltanschaulichen Strömungen, die unterschiedlichen literarischen Stile, die den Begriff Moderne bilden, nicht schrittweise und in der Reihenfolge ihrer Entstehung in der westeuropäischen Literatur, vor allem in der französischen, in den slowenischen Raum vorgedrungen, sondern sie sind gleichzeitig aufgetreten. Ähnlich war die Situation zuvor auch in der deutschen und österreichischen Literatur gewesen, in der Cankar und andere Vertreter der jungen Generation erste Bekanntschaft mit der Literatur der Moderne schliessen konnten. Der Diachronie bei der Entstehung der neuen Kunstrichtungen entsprach somit die Synchronie bei der Ausbreitung dieser Richtungen in Mitteleuropa. Bei der gegenseitigen Verflechtung der Stile ist es deshalb gar nicht so leicht, die naturalistische Kunst vom Impressionismus, die Dekadenz vom Symbolismus, den Symbolismus vom frühen Expressionismus zu unterscheiden.

Die Dekadenz als besondere Lebenseinstellung, nicht als künstlerischer Stil - obwohl sie in Frankreich auch als besondere Schule galt - hat in der slowenischen Literatur wenige, aber doch merkbare Spuren hinterlassen, am stärksten bei Cankar weniger bei Župančič und Murn. Bei Cankar können wir in den Bänden "Erotika" ("Erotik") und "Vinjete" ("Vignetten", 1899) sowie in den frühen Erzählwerken einen ausgesprochenen Subjektivismus, verbunden mit ethischem Relativismus, ja Immoralismus, vor allem aber Sensualismus als dem Grundprinzip des Lebens, feststellen. Zu den Erscheinungsformen eines derartigen Welterlebnisses gehören Interessenlosigkeit, Überdruß, extreme Indifferenz, sogar Lebenskehl, geistige Zerrissenheit, verfeinerte, ins Krankhafte gesteigerte, unkontrollierte sinnliche Reizbarkeit, "Romantik der Nerven", wie es bei Hermann Bahr heisst. Natürlich erteilten Cankar und auch Župančič dem dekadenten Lebensgefühl bald eine Absage, wobei Cankars Zurückweisung der Dekadenz auch Dimensionen aufweist, die für das Verständnis der modernen europäischen Literatur und ihrer

Rezeption bei den Slowenen durchaus lehrreich sind. Cankar begann sich annähernd zur selben Zeit wie Župančič und Murn vom dekadenten Subjektivismus und Sensualismus abzuwenden, bis er im Jahre 1900 seine endgültige Ablehnung der Dekadenz formulierte, ähnlich wie der traditionsverhaftete Romancier Josip Stritar (1836-1923) fünfzehn Jahre zuvor. Cankar erklärt, ihn habe deren narzisstisches und ästhetizistisches Verhältnis zum Leben ermüdet. So rückt Cankar auch von der deutschen Moderne ab, die die Dekadenz im positiven Sinne verstand und in den Dekadenten Rebellen gegen die Tradition sah: "Das ist städtischer Staub, städtische Nervosität; die allergeringsten, kaum spürbaren Sinneswahrnehmungen werden ins Unermessliche gesteigert; der Dichter hat nichts anderes zu tun, als in sich selbst herumzuwühlen ..."

Cankars Nähe zu Stritar und zur innerslowenischen literarischen Tradition kann hier nur Zufall sein, denn Cankar kennzeichnete im Jahre 1900 - im Wien - den momentanen Zustand seiner Kunst, in der ein Prozeß thematisch-inhaltlicher und ideenmässiger Umorientierung abläuft. Das Hereinbrechen sozialer Motive in sein Erzählwerk und in sein dramatisches Schaffen um das Jahr 1900 bedeutete nämlich den Beginn einer längeren Periode gesellschaftskritischer Literatur, aus der die Dekadenz ausgeschlossen blieb. Cankar deklarierte sich in dieser Zeit für eine prinzipielle Kritik der bürgerlichen Realität, er begeisterte sich für die Tendenzkunst und die sozialen, politischen und philosophischen Ideen Gogols und Tolstojs. Die soziale, gesellschaftsverändernde Rolle der Kunst, die im slowenischen Realismus nicht freigesetzt worden war und erst in der Epoche der Moderne, vor allem bei Cankar, zum Tragen kam, verhinderte somit die Entfaltung eines dekadenten Lebensgefühls in der Literatur. Zugleich mit der Dekadenz hielt der Impressionismus seinen Einzug in die Kunst der Moderne, ein kreatives Verfahren zu Ende des 19. Jahrhunderts, das aus einem extremen Realismus bzw. Naturalismus hervorgegangen war, von dem der Impressionismus anfangs die

materialistische Weltanschauung übernahm, sie aber aufgab, sobald er sich der Dekadenz und dem Symbolismus angenähert hatte. Somit stellt sich uns die impressionistische Kunst als Zwischenstufe in der Stilentwicklung jener Epoche dar. Auf der einen Seite knüpft sie an den Naturalismus an, bedeutet sogar seine Fortsetzung, soweit sie das Prinzip des Mimetischen vertritt und die sensuale Erfahrung des Menschen ausdrückt, entfernt sich aber vom Naturalismus, wenn sie die subjektive Sicht der Phänomene erneuert und die Auswahl der Sinneseindrücke im individuellen Realitätsbezug begründet. Im Lichte eines solchen Gegensatzes hat auch die österreichische Moderne den Impressionismus verstanden und ihn als subjektiven Naturalismus bezeichnet, so ambivalent war diese Richtung für Hermann Bahr und die ihm Gleichgesinnten. Die Entwicklung der Technik zu Ende des 19. Jahrhunderts brachte es auch mit sich, dass sich der Künstler mehr als zuvor mit der Flüchtigkeit und raschen Vergänglichkeit des Geschehens beschäftigte. Die Lebensanschauung wurde immer mehr zu einer Zeitanschauung - zu einer Philosophie des Augenblicks. Angesichts der sensualistischen Wahrnehmung der Lebensdynamik wird das Bewusstsein des Künstlers flexibler. Es ist von einem zunehmenden Gefühl der Vereinsamung oder Entfremdung begleitet, denn der Künstler zieht sich aus der bürgerlichen Gesellschaft zurück. Das sensualistisch-hedonistische Erleben der Realität ist demnach nur der äussere Ausdruck eines beziehungslosen Zustands zwischen den Menschen, ein Ausdruck des vereinsamten Menschen in einer entfremdeten Welt.

In der slowenischen Lyrik fand der Impressionismus verhältnismässig bescheidenen Widerhall bei Župančič. Grössere Nähe zum Impressionismus zeigte Cankar, der in seiner "Erotika", besonders in "Dunajski večeri" ("Wiener Abende"), dem modernsten Zyklus dieses Gedichtbandes, das Liebesgefühl in eine kühne, fast programmatisch betonte Sensualität und den dichterischen Ausdruck in eine entbundene

lyrische Sprache voller Assoziationen hinüberlenkte. Heutige Definitionen des Impressionismus stützen sich grösstenteils auf die Lyrik, die am meisten subjektive literarische Gattung. Viel spärlicher sind die Informationen über impressionistische Prosaisten. In dem Sinne werden am häufigsten die Brüder Edmond und Jules Goncourt aus der französischen und Detlev von Liliencron und Arthur Schnitzler aus der deutschen bzw. österreichischen Literatur erwähnt. Es stellt sich die Frage, woran die Stilmerkmale des Impressionismus in Cankars Prosa erkennbar sind, in seinen Romanen etwa, die bis auf einen alle in seiner Wiener Zeit entstanden sind?

Impressionistische Erzähltechnik finden wir bereits in Cankars früher Kurzprosa. Die Aufmerksamkeit des Erzählers ändert ihre Optik rasch, wechselt von einer Ebene zur anderen, ein Erzählverfahren, das ohne deutliche Übergänge und Abgrenzungen verläuft. Die Motivkomponenten sind in keine logische Abfolge gestellt und wirken wie die Bilder eines Mosaiks. Der Erzählfluss ist mehrmals unterbrochen, eine an Assoziationen reiche Phantasie nimmt Besitz vom Geschehen, das keine epischen Dimensionen entfalten kann und in ein Mosaik aus Augenblickszuständen zerfällt. Auch in Cankars umfangreicheren Texten dieser Zeit, in den Novellen und Erzählungen, ist die Fabel in einzelne, untereinander nur lose verbundene Teile zerschlagen. Zahlreiche Abweichungen führen den Erzähler zu inneren Monologen, zu Erinnerungen oder Phantasievorstellungen.

Das erste grössere Erzählwerk Cankars, das in seiner narrativen Technik an den Impressionismus erinnert, ist der Roman "Hiša Marije Pomočnice" ("Das Haus der Barmherzigkeit", 1904). Darin bewegt sich der Erzähler geschickt von Motiv zu Motiv, von Person zu Person. Das Resultat einer solchen Erzählweise ist eine vielgestaltige literarische Wirklichkeit, ein Geflecht von Situationen, die sich in Inhalt und Handlungszeit stark unterscheiden. Selbst die Liebe,

in der slowenischen literarischen Tradition ein heikles Thema, das der Naturalismus und nach ihm die Dekadenz in den Vordergrund des Interesses gerückt hatten, wird im Roman in impressionistischer Technik dargestellt.

Noch konsequenter als in "Hiša Marije Pomočnice" wird das beschriebene Erzählmodell in "Nina" ("Nina" 1906) verwirklicht. Auch "Nina" ist eine Ich-Erzählung, ihr Held ist der Erzähler selbst, die Kapitel bestehen aus kürzeren Novellen oder Skizzen. Den Roman bilden gerade diese nebeneinander gestellten, wenngleich noch immer verhältnismässig autonomen Erzähleinheiten. Weil der Erzähler grösstenteils von Ereignissen erzählt, in denen er selbst mitwirkt oder die er erlebt, handelt es sich in diesem Fall um eine handlungsimmanente Position, um den sogenannten immanenten Erzähler. Indem aber Nina Erzählfigur und zugleich Hörerin beziehungsweise Receptorin der Erzählung ist, spricht der immanente Erzähler bisweilen auch in der ersten Person des Duals, der slowenischen Zweiform, einige Male sogar in der reinen Du-Form.

Neben den verschiedenen grammatikalischen Erzählformen haben wir aber auch innerhalb der einzelnen Kapitel zahlreiche wechselnde Schauplätze und mehrere nicht simultane Geschehen. Und gerade die Parallelität der wechselnden Schauplätze und der nicht simultanen Geschehnisse ist eine typische impressionistische Erzählweise, in der das äussere Geschehen auf das Mindestmass reduziert und zugleich disloziert ist. Es überwiegt die Lyrisierung der Erzählung, ihr Stimmungsgehalt, streckenweise sogar die aktuelle, auf die Sozialproblematik gerichtete Meditation. Für die beschriebene Erzählstruktur ist der noch undeutliche, vage, mehr oder weniger unausgesprochene Ausdruck kennzeichnend. Kein literarisches Werk Cankars weist annähernd so viele elliptische Sätze auf wie "Nina", daher fordert auch keine andere Erzählung so viel aktives Mitlesen und offenes Mitwirken am Text.

Alle Romane Cankars sind verhältnismässig kurze Texte, und von allen Prosawerken, die der Schriftsteller als Romane bezeichnet, ist "Nina" jedoch die kürzeste Erzählung. Als solche drängt sie uns die Vermutung auf, dass die impressionistische Technik für längere Erzählprosa ungeeignet ist. Die Vermutung beruht auf der Tatsache, dass der Impressionismus ein kreatives literarisches Verfahren beziehungsweise eine Schreibmethode ist, kein literarischer Stil, kein Geflecht thematischer, inhaltlich-gehaltlicher und formaler Besonderheiten. Weil aber der Roman seiner Natur nach die narrative Totalität der Welt ist - oder es zur Jahrhundertwende zumindest war - kann die impressionistische Schaffensweise seine allseitigen Ausdrucksmöglichkeiten nicht gänzlich erfassen und artikulieren.

Die zentrale Rolle in der Epoche der Moderne spielte in der slowenischen Literatur allerdings der Symbolismus. Mit ihm wurde die Generation der jüngeren Autoren noch vor Ende des 19. Jahrhunderts bekannt, in einer Zeit also, als diese Richtung in den entwickelten Literaturen noch kreativ war. Als Reaktion auf den Realismus und Naturalismus, auf den Determinismus des positivistischen Denkens, sieht der Symbolismus in der Welt der konkreten, sensuellen Erscheinungen lediglich Symbole ewiger Ideen. Das Symbol sei jenes Ausdrucksmittel, das die "esoterische Verwandtschaft mit den ursprünglichen Ideen" enthüllt, schrieb Jean Moréas, französischer Dichter griechischer Abstammung und Autor eines programmatischen Manifests der symbolistischen Dichtung. Symbolismus bedeutet also Unzufriedenheit mit der realistischen Sprache, sein Anliegen ist es, die Sprache von verkrusteten Kommunikationsmodellen zu befreien, ihre Unzulänglichkeit zu überwinden. Wir sind somit Zeugen der paradoxen Situation der Sprache, die literarische Kunst ermöglicht, ihren geistigen Inhalt aber nicht entsprechend ausdrücken kann und sich ins Unausgesprochene, ins Verschweigen flüchtet.

Ähnlich wie von den französischen und sonstigen westeuropäischen Symbolisten wurde das

Wesen des Symbolismus von den österreichischen beziehungsweise deutschen Erzählern und Lyrikern dieser Zeit verstanden. Auch für sie waren die äusseren, sichtbaren Dinge Symbole des Ewigen und Unendlichen, die Sensualität hingegen lediglich ein Gefäss der höheren geistigen Realität, ein Gleichnis der metaphysischen Idee. Die slowenische Literatur machte die erste Begegnung mit dem französischen Symbolismus gerade über diese Vermittler, die österreichischen und deutschen Schriftsteller bzw. Hermann Bahr, Hugo von Hofmannsthal, Stefan George, Richard Dehmel, Gerhart Hauptmann und andere. Allerdings hatte sich die slowenische Moderne, wie bereits erwähnt, gegen Ende des 19. Jahrhunderts nicht nur mit dem europäischen Symbolismus, sondern zugleich auch mit den anderen literarischen Zeitströmungen vertraut gemacht. Daher der stilistische Synkretismus zur Jahrhundertwende in der europäischen Literatur und auch in der slowenischen Literatur.

Mehr als der Impressionismus fiel der poetische Stil des Symbolismus beim jungen Župančič auf fruchtbaren Boden. Ein ähnliches Bild zeigt uns der Symbolismus in Cankars literarischem Schaffen. Während der Impressionismus als Erzähltechnik bei Cankar etwa bis zur Mitte der Wiener Zeit anwesend ist, lässt die Kunst des Symbolismus bei ihm mehr Beharren und Kreativität erkennen. Jener Bereich, in dem der Symbolismus die ganze Zeit über in dieser oder jener Form vertreten ist und als stilistische Konstante zumeist auch überwiegt, ist die Prosa. In der Erzählprosa entwickelt Cankars Symbolismus die vielfältigsten Ausdrucks- und Mittelungsformen.

Dem westeuropäischen Symbolismus und seiner Poetik kam Cankar zweifellos in den ersten Wiener Jahren, von 1896 bis 1899, am nächsten, als er sich mit der Flexibilität des jugendlichen Geistes mit den modernen literarischen Strömungen vertraut machte. In der Nachvignetten-Prosa hingegen erlebte der Cankarsche

Symbolismus einen Richtungswechsel in Idee und Thema. Seine narrative Wirklichkeit ordnete sich immer stärker der sozialen Idee oder der Gedankenvermittlung unter: Immer stärker wurde auch die Tendenz zur Rationalisierung der symbolistischen Sprache.

Während der Symbolismus in Cankars Prosa bis zu diesem Zeitpunkt zwar kontinuierlich, wenngleich manchmal in weniger reiner, d. h. in allegorischer Form, mehr in den Einzelementen der Erzählungen und Skizzen, aber nie im Gesamtgefüge auftritt, spielt die symbolistische Stoffgestaltung im Roman "Na klancu" ("Am Steilweg", 1902) eine bedeutend stärkere Rolle. Wie unglaublich es scheint, ist es doch eine Tatsache, dass der symbolistische Stil in Cankars frühen Wiener Jahren seinen vollkommensten Ausdruck gerade in seiner längeren Prosa wie im Roman "Na klancu" findet, wo der Autor mit dem Wiederholen einzelner Textelemente die realistische Erzählung überwunden und sie in den Bereich der Ideenrealität gehoben hat. Mit der Wiederholung der Anfangsszene, des "Laufs hinter dem Wagen" bekommt diese Szene eine symbolische Dimension, denn die Wiederholung von Szenen oder Motiven stellt ihre Bedeutung, ihren Ideengehalt heraus. Ausser dem "Lauf hinter dem Wagen", den wir als Motivsymbol bezeichnen können und der eine individuelle menschliche Botschaft enthält, haben wir im Roman noch den "Steilweg der Armen" als Raumsymbol, das eine breitere soziale Idee trägt, und schliesslich das "Kreuz", das als Bildsymbol in das tiefere menschliche, ethische und existenzielle Schicksal der Erzählhelden eingeschlossen ist.

In den anderen Romanen aus Cankars Wiener Periode verzeichnen wir verhältnismässig wenig Symbolismus. In "Hiša Marije Pomočnice" (1903) sind nur einzelne Motivkomponenten beziehungsweise gelegentliche Bilder symbolisch-allegorisch dargestellt. In "Križ na gori" ("Das Kreuz auf dem Berge" 1904) etwa steht das Kreuz, das, wie schon der programmati-

NOVO!
Ivan Cankar:
GOSPA JUDIT.

To najnovejše delo Cankarjevo bo gotovo zanimalo tem bolj, ker nekako že v povesti sami, ko bolj pa v predgovoru Cankar reagira na znano kritiko o svojem delu „Miaa Marije Pomočnice“ in brani sv. je umetniško stališče. Izza Prešernove „Nove pisarije“ ni bila pozneje več napisana notena boljša in ostrejša satira. Da so je pokazal Cankar izveza tudi mojstra v slogu in jeziku, ni treba poudarjati. Knjiga je izšla v elegantni premiti, z izvirno risbo na naslovnem listu.

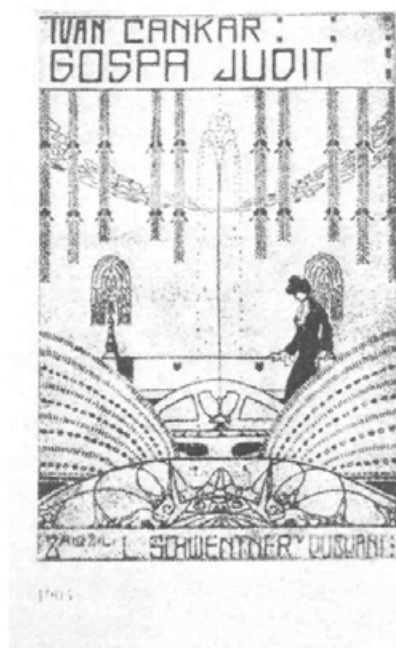
2—194

Cena: br. 3. 2 K. po pošti 2 K. 10 v.; eleg. vez. 3 K. 20 v.; po pošti 3 K. 30 v.

Založništvo
L. Schwentner
 v Ljubljani
 Prešernove ulice št. 3.

8. Oglas založnika L. Schwentnerja ob izidu romana Gospa Judit. Slovenski narod, Ljubljana, 29. december 1904.

sche Titel des Romans besagt, als zentrales Symbol des Erzählwerks, sei es als Vorankündigung des Leidens in der Erzählung selbst oder als eine pessimistische Zukunft. Am Ende der Erzählung wechselt das Kreuz seine Bedeutung und wird zum Symbol der Hoffnung und einer alles erlösenden Liebe. Im Roman „Gospa Judit“ („Frau Judith“) aus dem Jahre 1904 nehmen einen Grossteil der Darstellung die sozialpolitischen Verhältnisse in Slowenien ein, die mit ätzender, in jeder Hinsicht scharfer Satire blossgestellt werden. Wie sehr sich Cankar in dieser Zeit vom Symbolismus entfernt und einer realistischen Darstellungstechnik annähert, zeigt letztlich auch der Umstand, dass er Gospa Judit vor der Bezeichnung Schlüsselroman zu verteidigen hatte. Noch mehr überwiegt der Stoff aus dem modernen sozialen Leben im Roman „Martin Kačur“ (Martin Kačur, der Idealist), den Cankar Ende 1905 schrieb und in dem selbst der metaphorische und gleichnishafte Ausdruck selten ist. Wenn es nach all dem scheint, als hätte das gesteigerte Interesse an sozialen Themen aus

9. Naslovnica romana Gospa Judit, ki jo je izdal založnik Schwentner.

dem modernen Leben dem symbolistischen Stil des Schriftstellers Abbruch getan, widerspricht dem „Nina“ (1906). In dem ausgesprochen impressionistischen Roman, in dem wir eine Reihe fragmentarischer Szenen vom Bodensatz der sozialen Realität finden, in einer Thematik also, auf die der Naturalismus lautstark hingewiesen hatte, sind die Elemente des Symbolismus zwar an Zahl gering, doch auffällig. So begegnen wir in Cankars abstraktester Erzählung bereits bekannten Symbolen wie dem Steilweg als Raum-symbol oder dem Reisigbiindel als Bildsymbol. Symbolismus gibt es in der „vierten Nacht“ des Romans, in der Beschreibung der „Cukrar-na“ [„Zuckerfabrik“, zeitweiliges Armenasyl in Ljubljana], die das Symbol einer ungeheuren, nie verwirklichten Sehnsucht ist. Wie wir gesehen haben, zeigt sich bei Cankar eine irrationale, unsagbare, in die Sprache des Diskurses unübersetzbare Symbolik im Stile eines Maeterlinck oder Verhaeren vor allem in der frühen Prosa, während nach den „Vignetten“ das Streben nach Rationalisierung der symbolistischen Sprache

immer stärker wird. Die Symbolik nähert sich der allegorischen Veranschaulichung, betont wird die mehr oder weniger direkte Übereinstimmung zwischen sensuellem Bild und Idee. Bis auf wenige Stellen in der "Vignetten" finden wir bei ihm überhaupt keine Metasymbolik. In Cankars Literatur überwiegt die christlich-allegorische Symbolik, häufig finden wir archetypische Figuren aus der folkloristischen und mythologischen Tradition, nicht selten dient die Symbolisierung von Mensch, Tier und Landschaft zur Veranschaulichung. Der Symbolismus Cankars hat sich nach einer kurzen metaphysischen Orientierung jeder dunklen, ängstlichen Polysemantik beharrlich entzogen, sich der Ratio geöffnet und seine Rolle in der sozialen Kommunikation gefunden.

Wenn sich in Cankars Laibacher Zeit auf äusseren Druck hin der Symbolismus auch verstärkt, entdecken wir in seinem letzten Erzählband, in "Podobe iz sanj" ("Traumbilder", 1917), Anfänge eines expressionistischen Stils. In der Schicksalsprüfung des Ersten Weltkriegs nähert sich der Schriftsteller dem Volk, dem er andererseits die ganze Zeit über ein strenger Richter gewesen ist, und steigt in die gequälte Seele aller Menschen und jedes einzelnen hinab. In diesem Zusammenhang ist eine Äusserung Hermann Bahrs aus dem Jahre 1916 interessant, die eine Diagnose der damaligen Befindlichkeit der österreichischen Literatur und die endgültige Bestätigung des Expressionismus als neuer literarischer Richtung im mitteleuropäischen Raum bedeutet. In ähnlicher Weise ist Ivan Cankar bereits vor Bahr und unabhängig von ihm zum geistigen Kern des Menschen vorgegangen und hat seinen Protest gegen den Krieg formuliert. So hat sich Cankar selbständig in einen breiteren geistigen Raum integriert und seinen Beitrag zur Entwicklung der mitteleuropäischen Literaturen dieser Epoche geleistet.

Aus dem bisher Gesagten bietet sich folgender Schluss an: Bei der Beschreibung und Deutung des Pluralismus der Stile in der slowenischen Moderne haben wir von einer reduzierten Literaturtradition, aber auch von einem unentwickelten gesellschaftlichen Bewusstsein im Slowenien des 19. Jahrhunderts auszugehen. Die sozialkritische Rolle der Kunst, die in der Epoche des slowenischen Realismus nicht zur Entfaltung gefunden hatte, wurde von der slowenischen Literatur in dem Augenblick übernommen, als sich diese den innovativen Tendenzen der europäischen Literaturen des *Fin de siècle* öffnete, was nicht ohne Einfluss auf die Rezeption dieser Stilrichtungen im slowenischen Raum bleiben konnte. Von europäischer, d. h. einseitiger Warte aus gesehen, könnten wir sagen, dass sich Dekadenz, Impressionismus und vor allem der slowenische Symbolismus aufgrund der Nichtentwickeltheit der heimischen belletristischen Tradition in gemässigten, mehr oder weniger reduzierten Formen zur Geltung bringen konnten, nicht in extremen, völlig entwickelten Erscheinungen, und dass ihre Kunst weder die Kunst einer konsequenten Traditionsverweigerung noch die Kunst radikaler stilistischer Innovation war. Auf der anderen Seite stellt sich uns die Situation in dieser Zeit in breiterer, wahrhafterer Gestalt dar. Es zeigt sich nämlich, dass die slowenische Literatur Ende des 19. und Anfang des 20. Jahrhunderts - und besonders die Literatur Ivan Cankars - die passive Rezeption der europäischen Anregungen überwindet und sich diesen Anregungen gegenüber ästhetisch-kreativ zu verhalten beginnt, was vor allem für den slowenischen Symbolismus und den frühen Expressionismus gilt. Diese Haltung erreicht die slowenische Literatur deshalb, weil sie sich während der ganzen Zeit, auch im gewaltigen Ansturm des modernen Artismus, ihres nationalen und sozialgeschichtlichen Auftrags bewusst war.

IVAN CANKAR – DOSMRTNO

Izraza "dosmrtna ječa" in "obsojenec na dosmrtno ječo" sta splošno znana pri sodni odmeri kazni in obsojencu, ki naj jo izpolni. V prenesenem pomenu pa ni tako. Pisatelja in pesnika so prvič označili kot "obsojenca na dosmrtno ječo" pred stotimi leti. To je veljalo Karlu Krausu in on je to v resnici bil – mislec, za katerega je bilo "srce domovanje duha". Njegov čas na to ni bil pripravljen, prav tako ne na njegovo jezikovno piljenje. S svojo strastjo do jezika se je sam obsodil na dosmrtno ječo. Komur pisateljstvo ne pomeni posla, pač pa zadevo, ki prežema celotno življenje, pravo strast, dramo, ta v svojem vztrajanju pri stvari predstavlja "pretresljivo sliko vztrajanja na izgubljenih položajih" (E. Liegler). Takšen ustvarjalec je bil tudi Ivan Cankar, ki je trdno zasidran v slovenski književnosti, in svojemu narodu prek materinega jezika stalno veliko daje. Usoda njegovih, samih na sebi sladkih darov, ki so pogosto dosegli komaj še znosen učinek in silijo bralca k občutenju trpljenja; ta usoda je enaka potujitvi, ki jo je Cankar sam trpel v življenju, v ozkih mejah zelo okrnjene naravne sreče. "Dosmrtna ječa" je tudi priznanje njegove moči, ustvarjanja umetnosti kot "posredovalke neizgovorljivega".

Za Cankarja sem prvič slišal leta 1933 v Celovcu, v času velike socialne bede in naraščajoče politične pomračitve. Takoj sem začutil, da je s tem za vedno povezan nek neznan notranji

organ. Moj najstarejši brat Josef se je nekega dne vidno vznemirjen vrnil domov z ure slovenščine in dejal, da jim je profesor Kusche povedal zgodbo o hlapcu Jerneju. Nekaj bratovega vznemirjenja je tedaj prešlo tudi name, kar se je izkazalo za preroško. Kmalu mi je prišel v roke nemški prevod Jožeta Glonarja. S tem sem postal, na še nesluten način, dosmrtno povezan z neznanim, strašljivim piscem in njegovo kataraktično usodo.

Tedaj sem stal – do neke mere – še pred življenjem in na najnižji stopnici hierarhično izgrajenega duhovnega sveta, ki sem ga le slutil. Poezija in upor sta bila zame ista stvar, in zdelo se je, da Cankar to enost nazorno pooseblja.

Po vojni, po dokončnem zlomu nacional-socialističnega terorja, je bil žar, ki ga je Cankar položil vame s Hlapcem Jernejem, Hišo Marije Pomočnice in s Tujim življenjem, še vedno enako močan in žareč. Kljub svoji bistveno boljši načitanosti in pomanjkanju prevodov se ta žar ni zmanjšal. Nato je prišel Anton Schlapper, Cankarjev navdušenec iz Sv. Jakoba v Rožni dolini, ki me je kot prijatelj in s pomočjo svojih lastnih prevodov uvažal vedno globlje in vse bolj temeljito v dela Ivana Cankarja.

Naslednja novost na tem področju so bili šele prevodi Erwina Köstlerja.

maj 2001

IVAN CANKAR – LEBENSLÄNGLICH

“Lebenslänglich” und “Ein Lebenslänglicher”, diese Ausdrücke sind für ein gerichtliches Strafmass und den Verurteilten, der es erfüllen soll, allgemein bekannt. Nicht so im übertragenen Sinne. Dass ein Schriftsteller und Dichter zum erstenmal als “Lebenslänglicher” angesprochen wurde, liegt bald hundert Jahre zurück. Es galt Karl Kraus, und er war es wirklich. Ein Denker, dem “das Herz der Sitz des Geistes war”. Seine Zeit war nicht darauf gefasst, auch nicht auf seine Feile. Er hatte sich durch seine Sprachleidenschaft selbst zu “lebenslänglich” verurteilt. Wem Schriftstellerei nicht Metier, sondern vielmehr eine das ganze Leben verschlingende Affäre, eine wahre Passion, ein Drama ist; der bietet in seinem Verharren bei der Sache “das erschütternde Bild eines Sterbens auf verlorenen Posten” (E. Liegler). Ein derartiger Dichter war auch Ivan Cankar, der in der slowenischen Literatur feststeht und seiner Nation durch die Muttersprache ein ständiger Geber ist. Das Schicksal seiner an sich süßen Gaben, die oft zu kaum noch erträglicher Wirkung gelangen und den Leser zur Leistung des Leidens zwingen; dieses Schicksal ist dem der Verfemung gleich, die Cankar selbst im Leben, in den engen Grenzen eines schwer beeinträchtigten Naturglücks erlitten hat. “Lebenslänglich” ist auch die Anerkennung seiner Kraft, die Kunst als “Vermittlerin des Unaussprechlichen” zu üben.

Es war um 1933 in Klagenfurt, in einer Zeit grosser sozialer Misere und zunehmender politischer Verfinsterung, dass ich Cankars Namen zum erstenmal hörte. Ich spürte sofort, dass damit ein unbekanntes inneres Organ für immer affiziert war. Mein ältester Bruder Josef war eines

Tages von der Slowenischstunde sichtlich aufge-regt nach Hause gekommen, und erzählte, Professor Kusche hätte ihnen die Geschichte vom Knecht Jernej erzählt. Von der Aufregung des Bruders ist damals etwas auf mich übergegangen, das sich als fortzeugend erwies. Ich bekam auch bald eine Übersetzung ins Deutsche in die Hand - sie war von Joza Glonar - und damit war ich, auf noch ungeahnte Weise, lebenslänglich an den unbekannten, unheimlichen Dichter und sein kataraktisches Geschick gebunden.

Ich stand damals - gewissermassen - noch vor dem Leben und auf der tiefsten Stufe einer ge-ahnten, hierarchisch gebauten geistigen Welt. Poesie und Revolte waren für mich dasselbe, und Cankar schien diese Einheit auf exemplarische Weise zu verkörpern. - Nach dem Krieg, nach dem endlichen Zusammenbruch der nationalsozialistischen Gewaltherrschaft, war die Glut, die Cankar mit dem “Knecht Jernej”, mit dem “Haus der Barmherzigkeit” und mit “Fremdem Leben” in mich gelegt hatte, noch so heiss und rot wie zuvor. Meine weit fortgeschrittene Belesenheit und der Mangel an Übersetzungen hatten sie nicht gedämpft. Und dann kam Anton Schlapper, ein Cankar-Enthusiast aus St. Jakob im Rosental; der hat mich als Freund und an Hand seiner eigenen Übersetzungen immer tiefer und hinter immer festere Mauern in Ivan Cankar hineingeführt.

Das nächste Neuerlebnis auf diesem Gebiet sind dann erst wieder die Übersetzungen von Erwin Köstler.

Mai 2001

PO TOLIKIH LETIH

Razmišljanja o Ivanu Cankarju z vidika založnika in prevajalca.

Ko govorimo o velikem, na novo odkritem avtorju, ki je že dolgo mrtev in morda celo preveden iz kakega tujega jezika, ki se v državi sicer govori, vendar pa velja za nekoristnega, kot je na primer slovenščina, je potrebno vrednost tega avtorja za svetovljansko-mobilne potomce šele ugotoviti. Kadar govorimo o takšnem ustvarjalcu, se najprej postavlja vprašanje: kaj nam ta avtor danes še lahko pove, kaj prispeva k našemu razumevanju sveta?

Vprašanje, kaj nam danes še lahko pove – v mislih imam nas, Avstrijce, posebno nemško govoreče Avstrijce – je po mojem mnenju napačno ali celo popolnoma zgrešeno. Če si zastavimo to vprašanje, namreč ne razmišljamo o avtorju in se ne sprašujemo o razmerah, v katerih je nastalo in preživelo njegovo delo, temveč mislimo nase; želimo biti postreženi in želimo, da se z nami ravna kot s potrošniki. Vprašanje pa se brezhibno prilaga priljubljeni drži Avstrijcev, ki je tako tipična, da povzroča naveličanost: osredotočenost na nas same, ki moramo vsako uro svojo lastno majhnost prekovati v pravo vrednost – ne da se pri tem ne bi počutili rahlo večvredne; svečanost spričo vseh čudovitih domačih lepot – na katere smo seveda ponosni le naknadno, tako rekoč z varne razdalje. Vdajamo se namreč globoko zakoreninjenemu duhovnemu utilitarizmu, ki vsako umetnino najprej vpraša, ali je potrjena z uspehom, nakar ob njej uživa z najplemenitejšim prepričanjem.

Vprašanje, kaj nam Cankar danes lahko pomeni, bi morali oblikovati bolj sodobno, npr.: zakaj naj bi brali Cankarja, se to izplača? Toda tudi tako vprašanje ni pravilno, ker je njegova

materialistična preobleka precej tesna in bolj kaže, kot pa zakriva nevrotično ravnanje nas, Avstrijcev, z našo zgodovino. Naleteli bomo na naš tradicionalno aroganten odnos do slovanstva, na mešanico manjvrednostnih občutkov in megalomanstva, ki ga gojimo do njega. Spominjamo se: ko je še obstajala železna zavesa in za njo domnevno zaostalo slovanstvo, je bil svet pravzaprav v redu, kajti Avstrija si je lahko ugajala v svoji samosugerirani vlogi posrednika med Vzhodom in Zahodom. Tako si je neomajno domišljala, da stoji v središču svetovnega zanimanja. Sedaj, ko se razlike izravnava, se zavedamo svojega zelo izpostavljenega položaja. Ko je zunanji minister Mock s kleščami odkorakal k meji iz bodoče žice med Avstrijo in Madžarsko, so se v časopisu Kronenzeitung pojavili naslovi: 40 milijonov Rusov preplavilo Avstrijo. Od takrat je prišlo mnogo bogatih strank, prišle so devize, ostala pa je slaba volja. Danes se spet porajajo scenariji o ogrožanju, nenazadnje tudi grozeči, ker v našo pravkar pridobljeno lepo prihodnost projicirajo skokovito rast državnega deficita zaradi izdatkov za oboroževanje. Ali se ne bi vendarle vprašali, kaj nam Cankar danes prinaša? Njegov pojav je kljub vsemu do sedaj deloval kot poživitev knjižnega in literarnega trga, ustvarjal je delo, in ne uničeval – čeprav v majhnem merilu, kot se spodobi za knjige, ki se ne prodajajo v milijonih.

Ne morem in nočem dati oprijemljivega odgovora, ki bi Cankarja pripravil za knjižni trg. Zgodi se, da je ponovno odkrito nekaj, kar vsi nenadoma želijo brati, in prav tako je nenadoma zopet pozabljeno. Kar imam v mislih, je: ni treba služiti trgu, temveč še naprej prevajati

dobro literaturo, skrbno prevajati in jo še naprej spremljati s komentarji. Če tako "pridobim" enega bralca, v svetu nastane delček reda, ki ga prej ni bilo. To je skoraj že vse, kar je o tem mogoče povedati. Nočem delati reklame za Cankarja, temveč posredovati tisto, kar zahteva moja usmeritev, nujno in brez pojasnila. Vse ostalo: teme, vsebina, jezik so predmet zanimanja, ne pa zanimanje samo, ki mora obstajati že prej, vsaj kot dispozicija.

Kaj najdemo, če se posvetimo avtorju, ki ga danes častimo? Najmanj troje: lepoto, držo in vizionarsko moč. Cankar je bil večni skeptik, strasten mislec, ki ni prenesel polresnic. Zato je bil stalno v konfliktu s političnim sistemom svoje domovine. Hkrati pa je Slovencem oblikoval samorazumevanje, ki bi ga potrebovali za obstoj v sodobnem in vse bolj nepreglednem svetu – za kar je požel nerazumevanje, grožnje in sovrašтво. Bil je obupanec, ne tako zelo nad samim seboj kot nad stvarstvom, ki ga je kritiziral, ker si je izbralo za krono najbolj krvoločna bitja. Svojih težko pridobljenih spoznanj ni opustil, ko je šlo za družbeni in politični vsakdanjik. Sovražil je nesrečno težnjo k narcizmu, ki so jo Slovenci, po njegovih besedah "najzvestejši podložniki" monarhije, delili z Avstrijci. Pripeljal jo je do točke, ki se mora nam, Avstrijcem, zdeti osupljivo aktualna: "Perspektiva v tej družbi je izgubila vso pravičnost in veljavo. Blizu ali daleč, veliko ali majhno, pomembno ali nepomembno, teh pojmov ni bilo. Ali pa vsaj ni bilo nikakršnih meril. [...] Kar je bilo v tej družbi resnično in vselej pomembno, je bila pomembnost sama, pomembnost kot takšna. Na karkoli že je ta družba vrgla senco, se je strašno valjala pred očmi in na dušah, tako da je zrak pred odprtimi ustnicami zmrznil." Cankar je imel v mislih – pozor! – slovenske razmere pred prvo svetovno vojno! To je Cankarjevo desetletje na Dunaju, ki naj bi bilo za slovensko književnost tako odločilno. Zanimivo je bilo, ko je leta 1994 pri celovski založbi Drava izšel prvi zvezek izdaje "Pred ciljem" – Literarne črtice z

Dunaja. Recenzenti so bili številni, polni hvale in navdušenja, deloma so celo opozarjali na zavest o potlačenem spominu Avstrije ... Tema je bila Avstrija: Dunaj, Dunaj, edino ti; ljudje so bili osupli nad "drugačnim pogledom" na Dunaj, ki ni imel ničesar skupnega s saloni in kavarniško dekadenco, zelo veliko pa z bedo in stisko. V besedilih so videli pravi nasprotni osnutek dunajske moderne – kar seveda ne drži, ker se Cankarjeva poetika ni porodila iz trenja z dunajsko moderno. Cankarjevega literarnega kozmosa enostavno še niso poznali, vendar pa so razumeli, da je bil to avtor, ki ga ni mogoče z nikomer primerjati. Vendar pa: z zvezo z Dunajem so se izgubili tudi recenzenti, in le redki, ki so bili še toliko bolj pomembni, so ostali in sledili napredovanju izdaje. In dobro je tako.

Mesto, ki ga Cankar opisuje, ni prijazno; je mesto s temnimi ulicami in vrtovi, ki spominjajo na dvorišča vojašnic; "nebeško sonce" je tam pripekajoča pošast. Veliko se dogaja v beznicah, če ima protagonist nekaj krajcarjev za žganje. Sam se s tem nisem ukvarjal, ampak morda bi bilo na podlagi teh skic in pripovedi mogoče sestaviti topografijo "pivnic" v Ottakringu in v sosednjih okrožjih. Socialne razmere v dunajskih predmestjih so predstavljene v kontrastih, ki jim ni para. Tisti, ki morajo tam živeti, so izobčenci, ki jih je življenje zavrlo brez pomislekov in brez usmiljenja. Njihova stotisočkrat ponovljena tragika se je spridila v vsakdanjo banalnost. Smrt je prisotna vsepovsod, vendar "ne tista mogočna, ki gre po svetu, da se pod njenim korakom rušijo gore, katere mogočna kosa klati zvezde z neba. Ta smrt nima kose; pusta, hladna in zlobna sedi za pečjo, v majhnem vedru zbira solze in kri ...

Že leta 1909, ko je Cankar za vedno zapustil Dunaj, opisuje to – namreč senco – tako mogočno, da je zatemnila vse nebo: "Sama smrt je bila, črna in gola, na glavi pa je imela veseljaški klobuk. S silnimi koraki je šla od hriba do hriba, v levici je zibala gosli, v desnici je držala lok.

In njena pesem je bila kakor posmehovanje ubogim, zaničevanje žalostnim, zasramovanje upajočim. Trdo je šla od hriba do hriba in njene noge so bile do kolen oškropljene od nedolžne krvi. Kamor je stopila, so se bajte rušile, je trava venela, so padali gozdovi." Bila je simbol za svetovno krivico, ki je bila zaklinjana v Kurentu. Predstavlja že predvidevanje velike vojne. Bila je še mitska in hkrati literarna smrt, ki je prišla nad ljudi kot monumentalni, kolektivni izraz njihove usode. V delu *Pogled iz škatle*, ki je bilo z ekspresionistično silo napisano leta 1914, neposredno po izbruhu vojne, ta smrt ni več simbol, je povsem konkretna senca. Njena senca pa bi lahko pripadala katerikoli letalski eskadrilji: "Narodi gredo svojo mogočno pot. Senca, ki gre pred njimi, je tako močna, da zakriva sonce na nebu. Že prepoznaš obraze, slišiš glasove. Kdo je izklesal te obraze? Ne bog! Bledi so vse do ustnic, oči strmijo in jim izstopajo iz jamic, na voščenem čelu so kaplje krvi. Sklonjeni so, epolette štrlijo, pesti se krčevito stiskajo, prsi hropejo. Od kod ta glas? Ni božji, ni človeški, je zverinski. V njem ni sovraštva, ne jeze, niti žalosti – neslišno tuljenje po krvi, ki se izvija iz globine zemlje."

Kaj lahko rečemo k temu? Kaj lahko prispevamo k našemu razumevanju sveta? Kaj lahko storimo mi, utrjeni dandyji, ki srkajo smrt kot težko aromatično pijačo? Mi, ki smo imeli v prvi svetovni vojni radi zabavne švejkijade s Petrom Aleksandrom v glavni vlogi. Ne bi nam bilo treba stalno opazovati lastnega popka; če bi vsaj temeljito dojeli prvo od dveh izgubljenih svetovnih vojn, bi se lahko dostojno uprli političnim sleparjem. Naučiti se moramo držeti in jo tudi ohraniti! Morda bomo ponovno prišli v situacijo, ko utihne beseda in tragika sama, ko bomo potrebovali ljudi, pri katerih zavest ne odpove niti pred najbolj srhljivim, da bi spomin preživel.

Podobe iz sanj, ki so izšle leta 1917 "kot zrcalo teh težkih let in v spomin", kažejo smrt v podobi poveljnika, ki se njegovim ukazom ni mogoče upirati. Tu je smrt že povsem počlovečena, ker ima koščeno lobanjo. Ko na vrancu pred svojimi vojaki galopira po hribu navzdol, se dvigne njen plašč. Zdi se, da je postala eno z nizkim nebesnim svodom. Tu, v *Podobah iz sanj*, v katerih pesnik prodre do magičnih področij, in prav tako v nadaljnjem razvoju njegove estetike, Cankar uresničuje jezik, ki najde svojo izpolnitev in namen v neizrečenem. Prav s to zadnjo knjigo, ki je napisana na skrajnem robu tistega, kar je še mogoče prenesti, Cankar postane na nenavaden način govorec, glas in usta svojega naroda. "Pred svojo smrtjo," piše devetnajstletni Srečko Kosovel leta 1923, je Cankar postal "miren in srhljiv; v tej grozi se je zrcalila smrtna slutnja človeka, ki se je vedno bojeval za življenje, mladost in ljubezen." Dve leti pozneje, leto dni pred svojo smrtjo, je Kosovel kratko in jedrnat zapisal Cankarjevo zapuščino prihodnjim generacijam: "Ko je ostri, brezkompromisni Cankarjev glas v najgloblji izpovedi utrjene duše umolknil, ko je umolknil tudi Cankar sam s testamentom ljubezni, resnice, dobrote in lepote, je v slovenski književnosti nastopilo mrtvilo. Slovenski kulturni delavci (z nekaterimi izjemami), ki so bili kot vedno brez glave in brez resnice v srcu, so s Cankarjevimi besedami prisegli zvestobo patriotizmu, lažem in hinavščini. Tudi njihova beseda v književnosti izdaja njihovo papirnatost praznino, kajti kjer ni resnice v srcu, tam v delu ni resnice, posebno v umetnosti, ki je čista resnica."

Ne želimo ustvariti izumetničenih vzporednic k sedanosti, vendar pa ne škodi, če si vzamemo k srcu stvari, o katerih tu govorimo, tudi danes, po tolikih letih.

NACH SO VIELEN JAHREN

Überlegungen zu Ivan Cankar aus der Sicht des Herausgebers und Übersetzers. Wenn von einem grossen Autor die Rede ist, von einem sogenannten wiederentdeckten, der längst schon tot ist und vielleicht noch aus einer anderen, im Staat zwar gesprochenen, habituell jedoch als nutzlos erachteten Sprache wie dem Slowenischen übersetzt wird und dessen Wert für die weltbürgerlich-mobile Nachwelt erst festgestellt werden muss: wenn von einem solchen die Rede ist, ist man zuerst einmal versucht zu fragen: Was kann dieser Autor uns heute noch sagen, was leistet er für unser Verständnis der Welt?

Die Frage, was dieser uns - ich meine uns Österreichern, und speziell uns deutschsprachigen Österreichern - heute noch sagen kann, ist nach meiner Ansicht falsch, oder sogar völlig daneben. Wir denken nämlich, wenn wir sie stellen, nicht an den Autor und hinterfragen nicht die Bedingungen, unter denen sein Werk entstehen und überleben musste, sondern wir denken an uns selbst, wollen bedient und als Konsumenten behandelt werden. Die Frage fügt sich aber tadellos zu einer Lieblingshaltung der Österreicher, so typisch, dass man den Überdruß davon kriegt: Fixierung auf uns selbst, die wir stündlich die eigene Kleinheit zum eigentlichen Wert ummünzen müssen - nicht ohne uns leicht überlegen zu fühlen; Feierlichkeit angesichts all der wunderbaren heimischen Schönheiten - auf die wir freilich nur im nachhinein stolz sind, gleichsam aus der sicheren Distanz. Wir frönen nämlich einem tief verwurzelten geistigen Utilitarismus, der jegliches Kunstwerk zuerst danach fragt, ob es durch Erfolg approbiert ist, um sich danach mit der alleredelsten Gesinnung daran zu ergötzen.

Die Frage, was Cankar uns heute noch bedeuten kann, sollte man wohl etwas zeitgemässer formulieren, etwa: Was bringt es uns, Cankar zu lesen, zahlt es sich aus? Aber auch so ist die Frage nicht richtig, denn ihr materialistisches Kleid ist etwas gar knapp und zeigt den neurotischen Umgang, den wir Österreicher mit unserer Geschichte haben, mehr, als es ihn verhüllt. Wir werden auf unsere traditionell anmassende Haltung dem Slawischen gegenüber gestossen, auf die Mischung aus Minderwertigkeitsgefühlen und Grössenwahn, die wir ihm entgegenbringen. Wir erinnern uns: Als der Eiserne Vorhang noch existierte, und dahinter ein angeblich rückständiges Slawentum, war die Welt eigentlich okay, denn Österreich konnte sich in seiner selbstsuggerierten Mittlerrolle zwischen Ost und West gefallen, und sich so unentwegt im Zentrum des Weltinteresses wähnen. Nun, da sich die Unterschiede nivellieren, sind wir uns wie ehemals unserer schrecklich exponierten Lage bewusst. Um die Zeit, als Aussenminister Mock mit dem Seitenschneider zur Stacheldrahtgrenze zu Ungarn ausrückte, titelte die Kronenzeitung: 40 Millionen Russen überschwemmen Österreich. Gekommen ist seit damals viel reiche Kundschaft, gekommen sind Devisen. Geblieben aber ist das Ressentiment. Man malt heute wieder Bedrohungsszenarien, bedrohlich nicht zuletzt, weil sie ein Wiederemporschnellen des Staatsdefizits mittels Rüstungsausgaben in unsere eben gewonnene schöne Zukunft projizieren. Sollte man nicht doch danach fragen, was uns Cankar heute bringt? Immerhin wirkte sein Erscheinen bis jetzt im Sinne einer Belebung des Buch- und Literaturmarktes, wirkte Arbeit

schaffend, nicht Arbeit vernichtend - freilich, in kleinem Mass, wie es sich für Bücher, die nicht nach Millionen verkauft werden. gehört.

Ich kann und will keine griffige Antwort geben, die Cankar für den Buchmarkt aufbereitet. Es geschieht, dass etwas wiederentdeckt wird, das plötzlich alle lesen wollen, und ebenso plötzlich wird es wieder wergessen. Nicht den Markt bedienen, sondern weiterhin gute Literatur übersetzen, sorgfältig übersetzen, und sie weiterhin kommentierend begleiten: das ist, was mir vorschwebt. "Gewinne" ich so einen Leser, dann entsteht ein Stück Ordnung in der Welt, das es vorher nicht gab. Und das ist fast schon alles, was zu sagen ist. Ich will nicht für Cankar werben, sondern vermitteln, was meine Hinwendung fordert, unbedingt und ohne Erklärung. Alles weitere, die Themen, der Inhalt, die Sprache: das ist Gegenstand des Interesses, nicht das Interesse selbst, das schon vorher da sein muss, wenigstens als Disposition.

Was finden wir vor, wenn wir uns dem Autor, den wir heute ehren, zuwenden? Zumindest dreierlei: Schönheit, Haltung und visionäre Kraft. Cankar war ein ewig skeptischer Mensch, ein leidenschaftlicher Denker, der keine Halbwahrheiten ertrug und deswegen ständig mit dem politischen Establishment seiner Heimat im Konflikt war. Zugleich aber formulierte er den Slowenen das Selbstverständnis, das sie für ihr Bestehen in einer modernen und unübersichtlich gewordenen Welt benötigen würden - wofür er Unverständnis erntete, Drohungen und Hass. Er war ein Verzweifelter, nicht so sehr an seiner Person, vielmehr an der Schöpfung, die er kritisierte, weil sie sich mit der blutigsten ihrer Kreaturen krönen liess, und er legte seine schwer gewonnenen Einsichten nicht ab, wenn es für ihn um den gesellschaftlichen und politischen Alltag ging. Er hasste den unseligen Hang zur Selbstbespiegelung, den die Slowenen, nach seinen Worten die "treuesten Untertanen" der Monarchie, mit den Österreichern teilten, und brachte ihn auf

eine Weise auf den Punkt, die für uns Österreicher verblüffend aktuell erscheinen muss: "Die Perspektive war in dieser Gesellschaft um alles Recht und alle Geltung gekommen. Nah oder fern, gross oder klein, wichtig oder unwichtig, diese Begriffe gab es nicht. Oder es gab zumindest keinerlei Massstab. [...] Was in dieser Gesellschaft wahrlich und allemal wichtig war, war die Wichtigkeit selbst, die Wichtigkeit als solche. Worauf immer sie ihren Schatten warf, es wälzte sich riesig vor die Augen und auf die Seelen, sodass die Luft vor den offenen Lefzen vereiste." Cankar meinte, wohlgemerkt, die slowenischen Verhältnisse vor dem Ersten Weltkrieg! Cankars Dezennium in Wien, das für die slowenische Literatur so prägend werden sollte: es wurde von Interesse, als 1994 der erste Band der Werkausgabe, "Vor dem Ziel". Literarische Skizzen aus Wien im Klagenfurter Drava - Verlag erschien. Die Rezensenten

10. Naslovnica knjige Ivan Cankar: Vor dem Ziel. Literarische Skizzen aus Wien (Pred ciljem. Literarne črtice z Dunaja). Izdala založba Drava v Celovcu 1994, druga izdaja 1998.

waren zahlreich und voller Lob und Begeisterung, mahnten zum Teil sogar zur Besinnung auf Österreichs verdrängte Erinnerung ... Das Thema war Ös: Wien, Wien, nur du allein; man war bestürzt über den "anderen Blick" auf Wien, der nichts mit Salons und Kaffeehausdekadenz zu tun hatte, sehr viel aber mit Elend und Not. Man sah in den Texten einen regelrechten Gegenentwurf zur Wiener Moderne - was so natürlich nicht stimmt, weil Cankars Poetik nicht aus der Reibung mit der Wiener Moderne entstand; man kannte Cankars literarischen Kosmos einfach noch nicht, begriff aber, dass hier ein Autor zu lesen war, vor dem sich jeder Vergleich verbot. Dennoch: mit dem Wienbezug schwanden auch die Rezensenten dahin, und nur wenige, dafür umso gewichtigere, blieben übrig, die den Fortgang der Werkausgabe verfolgten. Und so ist es gut.

Es ist keine freundliche Stadt, die Cankar beschreibt, es ist eine Stadt mit finsternen Gassen und mit Gärten, die an Kasernenhöfe erinnern; die "himmlische Sonne" ist dort ein sengendes Ungeheuer. Vieles passiert in Spelunken, vorausgesetzt, der Protagonist hat ein paar Kreuzer für Schnaps. Ich habe mich selbst nicht der Mühe unterzogen, aber vielleicht liesse sich anhand dieser Skizzen und Erzählungen eine Topographie der "Likörstuben" in Ottakring und den Nachbarbezirken erstellen. Das soziale Leben der Wiener Vorstädte wird in Kontrasten vorgeführt, die ihresgleichen suchen. Die hier leben müssen, sind Ausgestossene, vom Leben bedenkenlos und ohne Erbarmen Verworfenne. Ihre Tragik, hunderttausendfach wiederholt, ist zur alltäglichen Banalität verkommen. Der Tod ist allgegenwärtig, doch "nicht jener mächtige, der durch die Welt geht, dass Berge unter seinem Schritt einstürzen, dessen gewaltige Sense Sterne herunterschlägt. Dieser Tod hat keine Sense; öd, kalt und böse sitzt er hinterm Ofen, in einem kleinen Kübel sammelt er Tränen und Blut..."

Schon 1909 aber, im Jahr, in dem Cankar Wien verlässt, um es nie mehr zu betreten, schreibt

11. Cankar je na Dunaju bival na Lindauergasse 26.

er ihn, den Schatten, so mächtig, dass er den ganzen Himmel verfinstert: "Der leibhaftige Tod war es, schwarz und nackt, auf dem Kopf aber trug er einen lustigen Hut. Er ging mit gewaltigen Schritten von Hügel zu Hügel, in der Linken wiegte er eine Fiedel, in der Rechten hielt er den Bogen. Und sein Lied war wie eine Verspottung der Armen, eine Verachtung der Traurigen, eine Verhöhnung der Hoffenden. Hart ging er von Hügel zu Hügel, und seine Beine waren kniehoch bespritzt mit unschuldigem Blut. Wo er hintrat, stürzten die Hütten ein, welkte das Gras, fielen die Wälder." Dieses im Kurent beschworene Symbol für das weltumspannende Unrecht und wohl schon Vorausschau des grossen Krieges - war noch ein mythischer, gleichsam literarischer Tod, der über die Menschen kam wie der monumentale, kollektive Ausdruck ihres Schicksals. Im Blick aus der Schachtel, 1914 unmittelbar nach Ausbruch des Krieges mit expressionistischer Wucht geschrieben, ist dieser Tod kein

Symbol mehr, er ist ganz konkret, der Schatten, den er wirft, könnte jener von Fliegerstafeln sein: "Die Völker gehen ihren gewaltigen Weg. So mächtig ist der Schatten, der ihnen vorangeht, dass er die Sonne des Himmels verdeckt. Schon erkennst du Gesichter, hörst du Stimmen. Wer hat diese Gesichter gemeiselt? Nicht Gott! Sie sind bleich bis in die Lippen, die Augen starren und treten aus ihren Höhlen, auf der wächsernen Stirn sind blutige Tropfen. Sie sind gebeugt, Schulterstücke ragen, Fäuste ballen sich krampfhaft, Brustbälge röcheln. Woher diese Stimme? Nicht göttlich ist sie, nicht menschlich, sie ist bestialisch. Nicht Hass ist in ihr, nicht Zorn, nicht einmal Gram - ein wortloses, aus der Tiefe der Erde gewühltes Heulen nach Blut."

Was können wir zu so etwas sagen? Was leisten wir zu unserem Verständnis der Welt? Wir, in deren Bild von der Jahrhundertwende lebensmüde Dandys den Tod schlürfen wir ein schweres aromatisches Getränk, und die wir im Ersten Weltkrieg gern eine Reihe von lustigen "Svejkadien" sehen, mit Peter Alexander in der Hauptrolle. Wir müssten nicht ständig unseren eigenen Nabel beschauen, wenn wir wenigstens den ersten von zwei verlorenen Weltkriegen ordentlich bewältigt hätten, und wir könnten mit Anstand den politischen Verführern von heute widerstehen. Wir müssen Haltung lernen und Haltung bewahren! Vielleicht kommen auch wir wieder in Situationen, in denen das Wort und selbst die Tragik verstummt, und wir brauchen Menschen, deren Bewusstsein auch vor dem Grausigsten nicht aussetzt, damit die Erinnerung überlebt.

Die "Traumbilder", erschienen 1917, "als Spiegel dieser schweren Jahre und zur Erinnerung" zeigen den Tod als Kommandeur, gegen dessen Befehl es keine Verweigerung gibt. Hier ist der Tod bereits völlig vermenschlicht, da er

den knöchernen Schädel trägt. Wenn er den Soldaten voran auf seinem Rappen den Hügel hinuntersprengt, fliegt sein Mantel hoch und scheint eins mit dem niedrigen Himmelsdach zu werden. Hier, in den Traumbildern, in denen der Dichter in magische Bereiche vorstösst und weiter in den Entwicklung seiner Ästhetik ging als in allen Büchern zuvor, verwirklicht Cankar eine Sprache, die im Ungesagten ihre Erfüllung und ihre Bestimmung findet. Und gerade dieses letzte Buch, geschrieben am äussersten Rand des Erträglichen, liess Cankar auf seltsame Weise zum Sprecher, zur Stimme und zum Mund seines Volkes werden. "Vor seinem Tod", schrieb der neunzehnjährige Srečko Kosovel 1923, wurde Cankar "still und grausig; in diesem Grauen verriet sich Todesahnung eines Menschen, der immer nur um Leben, Jugend und Liebe gekämpft hatte." Und zwei Jahre später, ein Jahr vor seinem eigenen Tod, schrieb Kosovel in kurzen und knappen Worten das Vermächtnis Cankars an die nachfolgenden Generationen nieder: Als die scharfe kompromisslose Stimme Cankars tiefsten Bekenntnis der müden Seele verstummte, als auch Cankar selbst mit dem Testament der Liebe, der Wahrheit, der Güte, der Schönheit verstummte, kam er zu einer "Flaute" in der slowenischen Literatur. Die slowenischen Kulturarbeiter (einige ausgenommen), die wie immer ohne Kopf und ohne Wahrheit im Herzen waren, schworen mit Cankars Worten dem Patriotismus, der Lüge und Heuchelei ihre Treue. Darum verriet auch ihr Wort in der Literatur seine papierene Leere. Denn wo keine Wahrheit im Herzen ist, dort kann keine Wahrheit in der Arbeit sein, besonders in der Kunst, die die pure Wahrheit ist."

Wir wollen keine künstlichen Parallelen zur Gegenwart ziehen. Aber es schadet nichts, wenn wir uns die hier angesprochenen Dinge zu Herzen nehmen, auch heute, nach so vielen Jahren.

LITERARNI SPOMINI NA CANKARJEV OTTAKRING

To, kar se sedaj dogaja v bujni toploti sončnega prvega maja, je še vedno pravi Dunaj delavcev, proletarski Dunaj, Dunaj Ivana Cankarja, kot ga priznani slovenski pisatelj predstavlja nam in prihodnjim generacijam v svojih značilnih kratkih zgodbah "V tujini", "Iz predmestja", "Zdenko Petersilka" ali "Pavličkova krona".

Tako sem opisal svoje prve vtise 1. maja 1961 v posebnem okolju dunajskega okrožja Ottakring, kamor sem pravkar prispel z ženo Mileno Merlak in kjer sem v majhnem delavskem stanovanju na Wichtelgasse št. 9 kot študent in bodoči pisatelj potem ostal skoraj pet let (glej stran 26 v moji objavi v slovenskem jeziku, ki je izšla v Ljubljani leta 1999, pod naslovom EMIGRANT – Pregnane med dvema svetovoma 1960-1990). Sicer pa v najboljši družbi z Ivanom Cankarjem in njegovo Lindauergasse, kjer je živel deset let v hiši št. 29, v 2. nadstropju, vrata št. 19, in v njegovem, kakor ga je ljubeznivo in ironično poimenoval, "rdečem kabinetu", kjer je ustvaril več pomembnih del.

Dve povezavi sta vodili iz moje sive betonske luknje k trgu z vodnjakom in k Cankarjevi hiši: ozka, pusta, turobna ulica Friedricha Kaiserja in dolga, kot z ravnilom poravnana in široka Thaliastraße, imenovana tudi glavna žila predmestja, z Ottakrinškim potokom, ki ga neke v njeni bližini skupaj z njegovimi pritoki pogoltne zemlja in ukroti beton. Cankar je v ta konec prišel leta 1899 k družini šivilje Löfflerjeve in je tu ostal do leta 1909.

V tistem času je od leta 1890 potekala dokončna pozidava vzdolž Thaliastraße. Stalno prebivalstvo se je zaradi priseljevanja potrebne delo-

vne sile v zadnjih desetletjih 19. stoletja izredno povečalo, kar se je dalo obvladati le s pretirano visoko gradnjo. Tudi nekdanje nizke podeželske hiše so se v osemdesetih letih spremenile v troinvečnadstropne hiše ter popačile svoja dvorišča v zračne in svetlobne jaške. Rodila se je vele mestna vojašnica z najemniškimi stanovanji. To je bil čas zemljiških in gradbenih špekulantov. Leta 1890 je imelo mesto 1.364.548 prebivalcev, leta 1910 pa že 2.031.498 (1916: 2.239.000).

16. okrožje je nastalo tako rekoč v Cankarjevem času iz starega Ottakringa ob potoku pod pobočjem Dunajskega gozda in iz naselja Neulerchenfeld – v neposredni bližini Cankarjevega stanovanja. To dogajanje je dokumentiral v delu PRED CILJEM – LITERARNE ČRTICE Z DUNAJA, ki je javnosti precej neznano. V moji že omenjeni knjigi EMIGRANT, pa tudi v nekaterih drugih, delno tudi v nemščini napisanih besedilih, opisujem ta mestni predel kot začaran svet, skozi katerega blodim po pustih, sivih nočnih ulicah, daleč stran od slovenske domovine, pod starimi, bolnimi hišami, črnimi od saj, mimo umazanih, cenениh predmestnih beznic. Odit i v tujino. Odit i kot tujec. Brezdomec, odtujen domovini, ki so mu tuje tudi skušnjave moči ostalega sveta. Ta disonanten položaj me je vedno znova povezoval z disonancami Ivana Cankarja, z njegovo odtujenostjo, iz katere navsezadnje raste solidarnost s trpinčenimi, izkoriščanimi soljudmi, povezoval z njegovo kritično ljubeznijo do Slovencev, ki jih omejujejo stroge konvencije in malomeščanske sile. Slovenski komparativist Dušan Pirjevec je zagovarjal tezo, da je jedro vseh Cankarjevih literarnih intencij prav tujost, odtujitev. Ta predstavlja pisateljevo spe-

cifiko in je še vedno aktualna (glej: Dušan Pirjevec: Ivan Cankar in evropska literatura, Ljubljana 1964, stran 451).

Čudi me, da Ottakring, to stalno čudovito vzpenjanje proti predalpskim gričem, s svojo posebno govorico, ni postal mesto umetnikov in literatov kot pariška četrta Montmartre, na katero malce spominja.

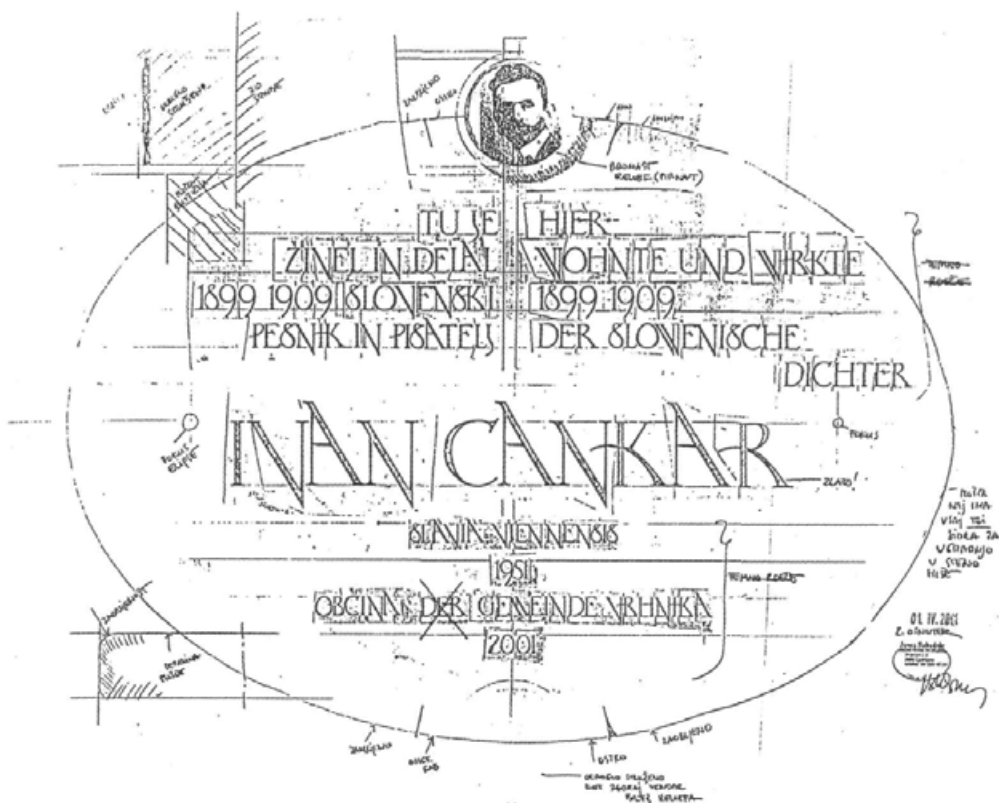
Morda je paradoksalno, da je Slovenec Cankar vse do danes ostal značilen literarni predstavnik tega nenavadnega dunajskega sveta, četudi moramo omeniti, da se je v ottakrinskem delavskem okolju leta 1892 rodil problematični in obenem tragični nemško govoreči pesnik Josef Weinheber. Nacionalsocialisti so ga odkrili kot "čudovitega mojstra" besede. Ker je bil, kot pravijo, "krvno" povezan s svojim "nemškim rodnim mestom", so ga izrabljali in črpali v propagandne namene. In vendar je v nekaterih pesmih v starem, danes že skoraj izumrlem ottakrinskem govoru odkril ostanke nekdanjega kmečkega Ottakringa, z njegovimi točilnicami in beznicami pod majhnimi vinogradi ob Dunajskem gozdu.

Cankar v nasprotju z Weinheberjem opisuje Ottakring kot žalostno delavsko predmestje v stiski, večnacionalno, kot je še danes, ko tu dela in živi veliko Hrvatov, Turkov, Srbov. Usmerjeno je v prihodnost, ker mora priti do duhovnega in socialnega družbenega preporoda. V Ottakring vodijo številne slovenske sledi; omenim naj le slovito cerkev Sv. Duha slovenskega arhitekta Jožefa Plečnika, na Herbstgasse 82, v ulici, kjer spomladi čudovito cvetijo kostanjeva drevesa; asociacija: ta slika kostanja, ki raste tudi na gostilniških vrtovih, je v Cankarjevih besedilih najpogostejša. Vodijo tudi v gostilne in beznice tega predmestja, kjer se je Cankar s svojimi prijatelji najpogosteje zadrževal, in celo v "Vinoteko pri 10-Marie", po kateri je eno svojih kratkih zgodb poimenoval samosvoj slovenski pisatelj Slavko Grum (1901-1949), ki je na Dunaju po prvi svetovni vojni študiral medicino. V

dramatiki in prozi je ta dolgo časa zapostavljeni avtor pod vplivom psihoanalize Sigmunda Freuda "ekspresivno" in "ekspresionistično" izostril in povišal Cankarjeve literarne izjave, v katerih je ta pod vplivom takratnih neoromantičnih in simbolističnih tokov veliko pozornosti posvečal tudi skriteму delu človeške psihe. Grumova besedila, v katerih se ljudje skoraj zadušijo med deli svoje opreme, spominjajo na hude sanje.

Dunajska pokrajina, njegove ceste in ljudje, sijaj in beda v času "ljubimkanja" in fin de siècle so vstopili tudi v Cankarjev literarni svet. Njegovi opisi vsebujejo že kar mestne načrte Dunaja, napisane seveda v slovenščini, ter plastične pripovedi o doživetjih s čustvenimi nagibi. Opisal ni le svojih opazovanj in doživetij z Dunaja, temveč tudi velemestne diagonale (ena takih je na primer že omenjena Thaliastraße, ki vodi od roba Dunajskega gozda h krožni obvoznici Wienergürtel, obraze kočijažev v predmestju ter veličastni mestni vrvež v sredi; občutiti pa je mogoče tudi velik družbenopolitični spopad takratnega časa, spopad med centrom in revnimi predmestnimi območji. Cankar prikazuje različne eksistenčne možnosti takratnega Dunaja; človek je v njem lahko berač kot tudi bister socialist; lahko pa pripada tudi krogu bogatih, ki imajo v rokah oblast. Cankarjeva dunajska doživetja so poročila iz pekla temnih najemniških stanovanj in puščobe prašnih predmestnih ulic v obdobju nenavadno vplivnega krščansko-socialnega župana Karla Luegerja, "kralja Dunaja", kot ga imenuje Cankar (med drugim citira rek tega politika, znanega tudi po antisemitskih izjavah, o delavcih in o prvem maju: "Ljudje, ki gredo za prvi maj v Prater, so navadni lumpi."), zaradi česar so še danes zanimive in sodobne.

Cankar v Ottakringu odkriva in podoživlja tudi podobe izkoriščanih, domovini odtujenih zaposlenih ali brezposelnih Čehov in Slovakov, v sebi razklanih ljudi, ki se ne morejo vključiti v nobeno družbeno skupino. To so bili nesrečni, pogosto zapiti ljudje, ki so obremenjeni s svojimi notranjimi strahovi blodili naokrog po tem

12. Načrt za spominsko ploščo Ivanu Cankarju je izdelal prof. Janez Suhadolc.

velikem nepreglednem mestu. Zdenko Peter-silka ali pa ubogi "gospod Pavliček" so prime-ri neprilagodljivih ljudi z dežele, ki propadejo sredi "bogate civilizacije". Taka usoda jih ne doleti po lastni krivdi. Cankar odstira družbo, ki je za to odgovorna, razgalja strukturo neke- ga sveta, v katerem neprilagojeni sicer ostanejo "neomadeževani", vendar propadejo.

Lahko vidimo, da teh dokumentov upora ne poživilja nobeno stalno ali sklenjeno dogajanje. To so črtice, vtisi, vzpodbude, prizori, tudi sim- boli neke more, vendar ponujajo možnost so- cialnega in predvsem etičnega preobrata, novega družbenopolitičnega in duhovnega življenja. Ko je Cankar leta 1899 prišel v Ottakring, je bilo to okrožje podobno "enkratni, velikanski delavnici". V proznem delu "Kako sem postal Socialist" piše, da je to okrožje "ne le trdnjava socialne demokra- cije, temveč je obenem tudi dom revščine in jetike" (glej tudi: PRED CILJEM, Celovec 1994, str. 30). Še

bolj drastično pa nastopi npr. v črtici "Mimi": "V tej pokrajini nikoli ne posije nebeško sonce. Nad strehami se vije dim iz tovarn, in če greš vzdolž po ulici, ti pridejo saje na obraz ... To predmestje je ena velika ječa, nihče ni v njej svoboden" (Ivan Cankar, PAVLIČKOVA KRONA, Celovec 1995, str. 7). Opustele ulice Ottakringa se povezujejo in prepletajo s spomini na ulice v njegovi sloven- ski domovini. Njegova temačna rojstna hiša na Vrhniki s staro delovno mizo njegovega očeta, ki je bil krojač, se pojavi kot predsoba v kasnejšem Cankarjevem delu "Moja Prenočišča", ki govori o pisateljevih bednih najemniških stanovanjih na Dunaju. Te zemljepisne koordinate, ulice in hiše ne označujejo le krajev in prostorov, temveč tudi pisateljeva notranja stanja, ki nihajo med upom in resignacijo, v oskrbi proletarske družine sredi izkoriščanega deprivilegirane proletarskega okolja, kar pisatelj učinkovito sugerira in prikaže s poudarjanjem sivega, temnega, žalostnega in grozljivega v tem predmestju.

13. Gostišče "Pri deseti Mariji" na Ottakringer Strasse na Dunaju.

Cankarjevi problemi, strah nemočnih spričo premočnih, problem osebnih napak in greha, so pričevanja literata, a tudi generacije, ki se ne uklanja več kontinuumu očetovskega sveta. Njegova literatura odkriva tudi nečloveškosti in samoprevare. Tako v pripovedi "Iz Ottakringa v Oberhollabrunn" opisuje, kako je nekoč, ko je imel denar, najel kočijo. "Iz temne noči" v Ottakringu je s svojo nevesto odpotoval na deželo, iz predmestja na smrt bolnih, izobčenih delavk in delavcev, trpečih in bolnih ljudi, alkoholikov in samomorilcev čez floridsdorfski most v Korneuburg, Stockerau in Oberhollabrunn. To je bilo žalostno in ponesrečeno "poročno potovanje" nesrečnih mladih ljudi, neveščih življenja in ljubezni, ki sta naposled razvila svojevrsten mehanizem samouničenja.

Tragična zgodba o osamljenih in bolnih ljudeh! Petdeset let po Cankarju poskušam iz svojega stanovanja v Ottakringu še enkrat rekonstruirati njegove poti. Peš romam čez Hernals k "Hiši usmiljenosti" v 18. dunajskem okrožju, Antigasse, ki je obenem tudi tema znamenite istoimenske knjige HIŠA MARIJE POMOČNICE

(v starem nemškem prevodu iz leta 1930 je izšla še z naslovom "Das Haus zur barmherzigen Mutter Gottes"). V tem kratkem romanu o štirinajstih na smrt bolnih dekletih Cankar ponovno rekapitulira tisto, kar je v Ottakringu videl in sodoživel kot višek bede: prepire staršev, posilstvo, zapite očete, socialne stiske. Morda je bolnišnica dodatna metafora za Cankarjevo temeljno obupanost, za hudo trpljenje, tudi za obup zaradi nezadovoljstva s svojim značajem.

Zaradi take "svinjske literature" so ga slovenski kritiki ostro kritizirali. Niso razumeli njegovega moralnega upora zaradi žalostnih usod mladih protagonistk, še manj pa so razumeli včasih zelo skrivnostne oblike njegovih del, v katerih ljudi in svet sicer predstavlja realistično, a jih obenem s sredstvi poezije vrača na raven predlogičnega izvora.

Cankar je bil priča številnim upanjem, a tudi zlomom. Trpljenje sveta je v tem pretirano občutljivem pesniku obudilo tragično povezanost s ponižanimi in razžaljenimi ljudmi. Njegove besede so še danes vir vznemirjenja ter hrana za vizije in sanjarjenja.

(Predavanje na Akademiji Slovenskega znanstvenega inštituta Ivana Cankarja na Dunaju, 18. maja 2001).

Lev Detela, rojen 1939, soizdajatelj literarne revije LOG, član Mednarodnega PEN kluba, avtor 38 knjig v slovenskem, nemškem in romunskem jeziku.

LITERARISCHE REMINISZENZEN AN CANKARS OTTAKRING

Das, was jetzt in der üppigen Wärme des sonnigen Ersten Mais geschieht, ist noch immer das echte Wien der Arbeiter, das proletarische Wien, das Wien von Ivan Cankar, vorgestellt von dem namhaften slowenischen Schriftsteller für uns und für die nächsten Generationen in seinen charakteristischen Kurzerzählungen "V tujini" (In der Fremde), "Iz predmestja" (Aus der Vorstadt), "Zdenko Petersilka" oder "Pavličkova krona" ("Pavličeks Krone).

So beschrieb ich meine ersten Eindrücke am 1. Mai 1961 im besonderen Milieu des Wiener Bezirkes Ottakring, wohin ich mit meiner Frau Milena Merlak soeben gekommen war und wo ich in der kleinen proletarischen Wohnung in der Wichtelgasse Nummer 9 als Student und angehende(r) Schriftsteller dann fast fünf Jahre geblieben bin (siehe S. 26 in meiner Publikation in der slowenischen Sprache, die 1999 in Ljubljana unter dem Titel EMIGRANT - Pregarci med dvema svetovoma 1960-1990 erschienen ist). Übrigens in bester Gesellschaft mit Ivan Cankar und seiner Lindauergasse, wo er zehn Jahre im Haus Nr. 26, 2. Stock, Tur 19, wohnte und in seinem, von ihm liebenswürdig-ironisch genannten "roten Kabinett" ("v rdečem kabinetu") mehrere wichtige Werke schuf.

Zwei Verbindungswege, die schmale graue, trostlose Friedrich-Kaiser-Gasse, oder die lange, wie mit einem Lineal gezogene, breite Thaliastraße, die sogenannte Hauptader der Vorstadt, mit dem irgendwo in ihrer Nähe in die Erde versunkenen, im Beton gezähmten, zur Gänze zusammen mit seinen kleinen Zuflüssen überwölbten Ottakringer Bach, führten aus meiner

grauen Betonhöhle direkt zum Brunnenmarkt und zum Haus Cankars. Er kam im Jahre 1899 in diese Gegend zur Familie der Näherin Löffler und blieb hier bis 1909.

Zu dieser Zeit, ab 1890, erfolgte die endgültige Bebauung entlang der Thaliastraße. Die Wohnbevölkerung erfuhr durch Zuzug der benötigten Arbeitskräfte in den letzten Jahrzehnten des 19. Jahrhunderts enorme Steigerung, die nur durch überhöhte Verbauung ausgeglichen werden konnte. Auch die ehemaligen niedrigen Dorfhäuser hatten sich in den achtziger Jahren in drei- und mehrgeschossige Häuser verwandelt und ihre Wohnhöfe zu Luft- und Lichtschächten verbildet. Die großstädtische Mietshauskaserne wurde geboren. Es war die Zeit der Boden- und der Bauspekulanten. Im Jahre 1890 zählte die Stadt 1,364.548 Einwohner, im Jahre 1910 aber schon 2,031.498 (1916: 2,239.000) Einwohner.

Der 16. Bezirk entstand sozusagen in Cankars Zeit aus dem alten Ottakring am Bach unter den Hängen des Wienerwaldes und aus der Siedlung Neulerchenfeld - in der unmittelbaren Nähe der Wohnung von Ivan Cankar. Er hat in seinen in der breiten Öffentlichkeit nicht besonders bekannten WIENER SKIZZEN diesem Geschehen ein wichtiges Dokument gesetzt. In meinem schon erwähnten Buch EMIGRANT, aber auch in einigen anderen, teilweise auch in deutscher Sprache geschriebenen Texten, beschreibe ich diese Stadtgegend als eine verwunschene Welt, durch die ich, weit weg von meiner slowenischen Heimat, auf den öden, grauen nächtlichen Straßen irre, unter den alten, kranken Häusern, schwarz von Ruß, an schmutzigen, billigsten

Vorstadtbeiseln vorbei. In der Fremde gehen. Gehen wie ein Fremder. Heimatlos entfremdet der Heimat, doch auch fremd den Machtallüren der übrigen Welt. Diese dissonante Lage verband mich immer wieder mit den Dissonanzen von Ivan Cankar, mit seiner Entfremdung, aus der letztlich die Solidarität mit den gepeinigten, ausgebeuteten Mitmenschen und seine kritische Liebe zu seinen von engen Konventionen und kleinbürgerlichen Mächten beherrschten Slowenen wächst. Der slowenische Literaturwissenschaftler Dušan Pirjevec vertrat die These, daß gerade die Fremdheit, die Alienation der Kern aller literarischen Intentionen Ivan Cankars ist. Sie bildet das Spezifische dieses Schriftstellers und ist noch immer von aktueller Bedeutung (siehe: Dušan Pirjevec: Ivan Cankar in evropska literatura /I. C. und die europäische Literatur, Ljubljana 1964, Seite 451).

Ich wundere mich, daß Ottakring, diese ständige wunderbare Steigerung gegen die Hügel der Voralpen, mit ihrem besonderen Menschenidiotom, nicht die Stadt der Künstler und Literaten geworden ist, so wie das Pariser Viertel Montmartre, an das sie ein bißchen erinnert.

Vielleicht erscheint es paradox, daß der Slowene Cankar der charakteristischste literarische Vertreter dieser eigenartigen Wiener Welt bis heute geblieben ist, auch wenn wir erwähnen müssen, daß im Ottakringer Arbeitermilieu im Jahre 1892 der problematische und zugleich tragische deutschsprachige Dichter Josef Weinheber geboren wurde. Er wurde durch die Nationalsozialisten als ein "wunderbarer Meister" des Wortes entdeckt. Da er angeblich "blutbedingt" mit seiner "deutschen Vaterstadt" verbunden war, wurde er propagandistisch ausgenutzt und ausgezehrt. Und doch hat er in einigen Gedichten im alten, jetzt schon fast ausgestorbenen Ottakringer Sprachidiotom noch die Reste des ehemaligen bäuerlichen Ottakrings entdeckt, mit seinen Weinstuben und Beiseln unter den kleinen Weingärten beim Wienerwald.

Cankars Ottakring ist im Gegensatz zu Weinheber eine traurige, proletarische Vorstadt in der Not, multinational, wie auch jetzt, wo hier sehr viele Kroaten, Türken, Serben wohnen und arbeiten, und doch zukunftsorientiert, weil es zur geistigen und sozialen Erneuerung der Gesellschaft kommen muß. Viele slowenische Spuren führen nach Ottakring (ich erwähne nur die berühmte Kirche des Hl. Geistes in der Herbstgasse 82 des slowenischen Architekten Josef Plečnik, auf der Straße mit im Frühling prächtig blühenden Kastanienbäumen; Assoziation: das häufigste Bild dieses auch Gasthausgarten-Baumes /slow. "kostanj"/in Cankars Texten). Auch in die Gasthäuser und Beisel dieser Vorstadt, wo Cankar mit seinen Gesellschaften immer wieder weilte. Sie führen sogar in das "Weinhaus zur 10-Marie", nach dem der eigenwillige slowenische Schriftsteller Slavko Grum (1901-1949), der in Wien nach dem Ersten Weltkrieg die Medizin studierte, eine seiner Kurzgeschichten betitelt hat. In der Dramatik und in der Prosa hat dieser lange verkannte Autor Cankars literarische Aussagen, in denen dieser unter dem Einfluß der damaligen neuromantischen und symbolistischen Strömungen auch dem Verborgenen in der menschlichen Psyche große Aufmerksamkeit widmete, "expressiv" und "expressionistisch" unter dem Einfluß der Psychoanalyse von Sigmund Freud überspitzt und erhöht. Grums Texte, in denen die Menschen zwischen ihren Einrichtungsgegenständen fast ersticken, erinnern an einen schweren Traum.

Die Landschaft von Wien, seine Straßen und seine Menschen, sein Glanz und Elend in der Zeit der "Liebele", in der Zeit des "Fin de siècle", sind auch in Cankars literarische Welt eingegangen. Seine Schilderungen enthalten geradezu Stadtpläne Wiens, natürlich in slowenischer Sprache geschrieben, plastische Erlebnisberichte mit emotioneller Veranlagung. Nicht nur Beobachtungen und Erfahrungen aus Wien sind beschrieben, sondern auch die Großstadtdiagonalen (eine solche ist zum Beispiel die schon erwähnte Thaliastraße, die vom Wienerwaldrand

bis zum Gürtel führt), die Gesichter der Kut-scher in der Vorstadt und das prächtige Cityge-wirr in der Mitte. Man spürt aber auch die große gesellschaftspolitische Auseinandersetzung von damals, die Auseinandersetzung zwischen dem Zentrum und den ärmlichen Vorstadtregionen. Cankar zeigt verschiedene Existenzmöglichkeiten im damaligen Wien; Bettler zu sein ist mög-lich, aber auch aufgeweckter Sozialist, ebenso wie es die Möglichkeit der Reichen gibt, die an der Macht sind. Cankars Wien-Erlebnisse sind Berichte aus der Höhle der dunklen Zinshäuser und aus der Ödnis der staubigen Vorstadtdurch-bruchstraßen in der Zeit des eigenartig mäch-tigen christlich-sozialen Bürgermeisters Karl Lueger, des "Königs von Wien", wie ihn Cankar nennt (er zitiert u.a. den Spruch auch für die antisemitischen Aussagen bekannten Politikers über die Arbeiter und den Ersten Mai: "Die Leu-te, die am ersten Mai in den Prater zieh'n, sind lauter Lumpen!"), und auch das macht sie auch heute noch interessant und modern.

Hier in Ottakring entdeckt und erlebt Cankar die ausgebeuteten, ihrer ehemaligen Heimat entfremdeten Gestalten der arbeitenden oder arbeitslosen Tschechen und Slowaken, die in sich selbst gespaltenen Figuren, die unfähig sind, sich in irgendeine Gruppe der Gesellschaft einzufügen. Diese Personen waren gescheiter-te Menschen, die sich oft dem Trunk ergaben und, von heimlichen Ängsten gequält, in die-ser großen unübersichtlichen Stadt umherirr-ten. Zdenko Petersilka oder der arme "Herr Pavliček" sind solche zur Anpassung unfähige Menschen vom Land, die inmitten der "reichen Zivilisation" zugrunde gehen. Dieses Schicksal trifft sie unverschuldet. Cankar enthüllt die da-für verantwortliche Gesellschaft, die Struktur einer Welt, in der die Unangepaßten zwar "rein" bleiben, aber doch zugrunde gehen.

Man sieht: keine durchgehende oder geschlos-sene Handlung belebt diese Dokumente der Empörung. Es sind Skizzen, Impressionen, Im-pulse, Szenen, auch Symbole eines Alptraums,

doch mit der Möglichkeit einer sozialen und vor allem auch einer ethischen Wende, des neuen gesellschaftspolitischen und geistigen Lebens. Als Cankar im Jahre 1899 nach Otta-kring kam, glich dieser Bezirk "einer einzigen riesigen Werkstatt". In der Prosa "Wie ich zum Sozialisten wurde" schreibt er, daß dieser Bezirk ... "nicht nur eine Hochburg der Sozialdemo-kratie, sondern zugleich das Heim der Armut und der Schwindsucht (ist)" (siehe auch: Ivan Cankar, VOR DEM ZIEL, Klagenfurt 1994, S. 30). Und noch drastischer ist er z.B. in der Kurzprosa "Mimi": "In dieser Gegend scheint nie die himmlische Sonne. Über den Dächern rankt Rauch aus Fabriken, und gehst du die Gasse entlang, fällt dir Ruß ins Gesicht... Diese Vorstadt ist ein riesiges Zuchthaus, nicht einen freien Menschen gibt es hier" (Ivan Cankar, PAVLIČEKS KRONE, Klagenfurt 1995, S. 7). Die öden Straßen in Ottakring verbinden und vermischen sich mit den Erinnerungen an die Straßen in seiner slowenischen Heimat. Sein dunkles Geburtshaus in Vrhnika/Oberlaibach mit dem alten Arbeitstisch seines Vaters, der Schneider war, ist ein Vorzimmer für ein spä-teres Stück von Cankar, für "Meine Quartiere", nämlich für Cankars armselige Mietzimmer in Wien. Diese geografischen Koordinaten, die Straßen, Häuser, bezeichnen nicht nur die Orte und die Räume, sondern sind auch Zeichen der Inneren Zustände des Schriftstellers Cankar zwischen Hoffnung und Resignation in der Ob-hut einer proletarischen Familie und inmitten einer ausgebeuteten unterprivilegierten proleta-rischen Umgebung, was auch effektiv mit der Betonung des Grauen, des Dunklen, des Trau-rigen oder des Schrecklichen in dieser Vorstadt suggeriert und demonstriert wird.

Die Probleme Cankars, die Angst der Schwa-chen angesichts der Übermächtigen, das Pro-blem der persönlichen Verfehlung und der Sünde, sind Zeugnisse eines Literaten, aber auch einer Generation, die sich dem Konti-nuum der väterlichen Welt nicht mehr beugt. Cankars Literatur ist die Aufdeckung der Un-

menschlichkeit und des Selbstbetruges. So beschreibt er in der Erzählung "Iz Ottakringa v Oberhollabrunn" (Aus Ottakring nach Oberhollabrunn), wie er einmal, als er Geld hatte, eine Kutsche mietete. Er reiste "aus der dunklen Nacht" in Ottakring mit seiner Braut auf das Land, aus der Vorstadt der tot-kranken, verstoßenen Arbeiterinnen und Arbeiter, der Leidenden und der Elenden, der Alkoholiker und der Selbstmörder über die Floridsdorfer Brücke nach Korneuburg, Stockerau und Oberhollabrunn. Es war eine traurige, mißlungene "Hochzeitsreise" der jungen Menschen im Unglück, unpraktisch im Leben und in der Liebe, die zuletzt eine eigenartige Mechanik der Selbstzerstörung entwickelt hat.

Eine tragische Geschichte über einsame und kranke Menschen! Fünfzig Jahre nach Cankar versuche ich aus meiner Ottakringer Wohnung seine Wege und Pfade noch einmal zu rekonstruieren. Zu Fuß pilgere ich über Hernals zum "Haus der Barmherzigkeit" im 18. Wiener Bezirk, Antonigasse, das auch das Thema des berühmten gleichnamigen Buches HIŠA MARIJE POMOČNICE ist (in der alten deutschen Übersetzung 1930 noch unter dem Titel "Das Haus zur barmherzigen Mutter Gottes" erschienen). In diesem kurzen Roman über vierzehn todkranke Mädchen rekapituliert Cankar noch einmal das, was er in Ottakring als summa summarum einer elenden Welt gesehen oder miterlebt hat: den Streit der Eltern,

die Vergewaltigung, die trunksüchtigen Väter, die soziale Not. Vielleicht ist das Krankenhaus eine zusätzliche Metapher für Cankars grundlegende Verzweiflung, für das große Leiden, auch für die Verzweiflung wegen der unzulänglichen eigenen Natur. Für diese s.g. "svinjska literatura" (schweinische Literatur) wurde er von der slowenischen Kritik heftig kritisiert. Sie hat seine moralische Empörung wegen der traurigen Schicksale der jungen Protagonistinnen nicht verstanden, noch weniger aber die manchmal verschlüsselte Form seiner Werke, in denen die Menschen und die Welt zwar realistisch dargestellt sind, aber zugleich mit den Mitteln der Poesie auf die Ebene des prä-logischen Ursprungs zurückgestellt werden.

Cankar war Zeuge vieler Hoffnungen, aber auch Zusammenbrüche, das Leiden der Welt erweckte in ihm, dem hypersensiblen Dichter, eine tragische Verbundenheit mit den Erniedrigten und Beleidigten. Seine Worte sind noch heute die Quelle der Beunruhigung und die Nahrung für Visionen und Träumerei.

(Vortrag anlässlich der Ivan-Cankar-Akademie des Slowenischen Wissenschaftlichen Instituts in Wien am 18. Mai 2001).

Lev Detela, geb. 1939, LOG-Mitherausgeber, Mitglied des Internationalen P.E.N. Clubs, Autor von 38 Büchern in slowenischer, deutscher und rumänischer Sprache.

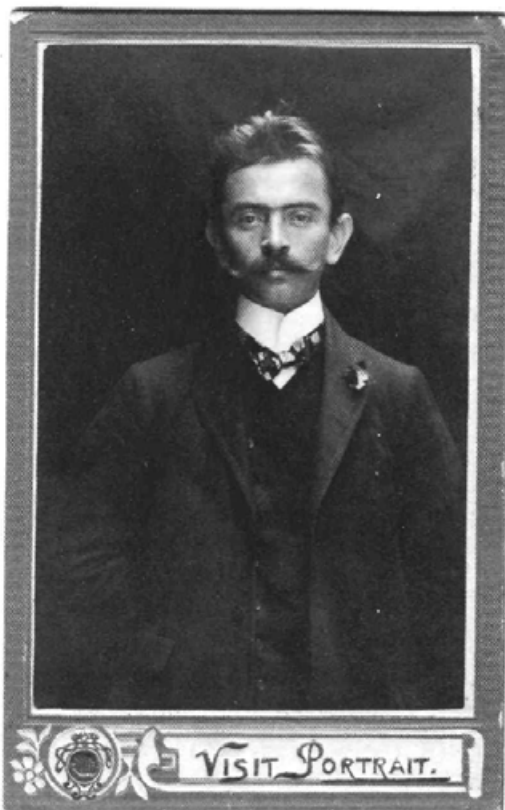
IVAN PRI BRATU KARLU V SARAJEVU

Pred sto leti v Bosni cenzurirana Cankarjeva črtica *Krivica*

Ustvarjalno delo Ivana Cankarja jeseni leta 1909 so pogojevale nepričakovane okoliščine. Povezane so z vnetljivim ozračjem pred I. svetovno vojno v Bosni, s srčnim gostoljubjem Sarajeva in z bližino pisateljevega mlajšega brata Karla, ki je bil tam duhovnik.¹ Poseben, med seboj vzročno povezan, je bil že Karlov in nato Ivanov odhod v Bosno.

“Ti pojdeš torej v semenišče?” se je čudil Ivan deset let pred tem. Obljubil je, da mu ne bo prigovarjal in dodal: “Ako pa napraviš ta korak iz materijelnih ozirov - napravi ga! Jaz bi se raje obesil.”² Ivan je napovedal bratu mirno zavetišče, medtem ko je zase vedel, da tega zavetišča ne bo našel nikoli, čeravno je upal, da je stradanje za vselej pri kraju. Kako zelo se je zmotil!

Karl je v poletnih mesecih leta 1901, potem ko je končal prvi letnik bogoslovja v Ljubljani, potoval v družbi župnika iz Horjula, nekdanjega vrhniškega kaplana Petra Bohinjca, po Bosni. V njej je videl misijonsko deželo. Spoznal je, da je tam še veliko poganstva ali kot se je sam izrazil “najuspešnejše naše misijonsko delo za neverne naše brate v Bosni bo pač to, da goreče molimo za nje in jih priporočamo vsemožni milosti Božji; naj bi jih ona razsvetlila in stori-la vsprejemljive za svete Kristusove nauke, koje zatajiti so bili z orožjem prisiljeni njihovi pradedje.”³ To ali nagovarjanje šest let starejšega dr. Ivana Šarića, duhovnika in pesnika, ali morda res umik pred bratom, kar je sam navedel kot razlog, je pospešilo odločitev, da se je 1. oktobra 1901 vpisal v sarajevsko semenišče kot študent z najvišjimi ocenami iz prvega letnika ljubljanskega bogoslovja: Eminenter, eminenter in valde

14. Ivan Cankar (1876-1918).

bene. Posebej je med njimi izstopala ocena eminenter z veliko začetnico iz teologije. Odličen, vzoren, izvrsten, ugleden.⁴

Že štiri dni kasneje ga Ivan odvrča od tega “otročjega koraka” in ga prosi, naj se vrne na Kranjsko: “S tem, da si odšel v Bosno, nisi koristil nikomur, sebi pa si škodoval. Ti praviš, da si nekako pobegnil pred mano, -da bi Te jaz ne oviral in da bi ljudje ne kazali nate zaradi mene. To so neresni in skoro nelepi vzroki!”⁵

15. Karel Cankar (1877-1953).

Karl je diplomiral in se 1. septembra 1904 zaposlil kot katehet na višji dekliški šoli v Sarajevu.⁶

Ivan se zgraža glede novinarstva in novinarjev ter razmišljanja o sebi: "Študirati moram, drugače postanem žurnalist: brez pravega znanja, površen in duševno zanemarjen. Tega pa nočem, - zakaj v takem stanju bi se tudi v svojih poetičnih delih ne dvignil nikamor više, ali pa bi morda celo propadal." Navzlic temu radikalnemu Ivanovemu stališču pa se je Karl videl v novinarstvu in politiki. Z njo je doživel nagel vzpon in nazadnje tudi pogubo.

Vseeno pa sta se brata uspešno srečevala na prostorih žurnalizma. Sarajevo - stalnost, ki jo

je Karl delil s tem mestom, je postala - posebno še potem, ko je umrla njuna mati - nadomestek za vrhniški dom. Vso težo utesnjenosti in krhke negotovosti sta z enega klanca prenesla na drugega, vzpenjala sta se po kaldrmah⁷ in padala. Najsvetejše nista odpirala, sta pa znala zakričati, zarjuti, pokazati nase. Oba sta bila arestanta, oba je doletelo izobčenje. Grenak sad tega je pisana beseda, ki je ostala za njima. Bolj skromna in nepodpisana je ostala za Karlom. Skorajda ga ne najdemo v enciklopedijah, medtem ko je Ivan povsod. Vse bolj je prisoten tudi v Sarajevu. Prisoten kljub trem štiriletnim vojnám, ki so sledile po njegovemu kratkemu bivanju v tem mestu, jeseni leta 1909.

Sarajevo je povezano z Ivanom Cankarjem na dva načina. Prvi, prek kateheta si je utrl pot tja, so črtice, objavljene v časopisu Hrvatski dnevnik. Urejal ga je Karl.⁸ Drugi način pa je pisanje drame. Obrise Hlapcev je prinesel z Dunaja. Dodal jim je snov, ki jo je našel v Bosni in jo dodelal v petih dejanjih. Je osrednje slovensko dramsko delo. S poglobljenostjo dialoga je ob tem do skrajne potankosti izdelal še slovenski nacionalni program: "Narod si bo pisal sodbo sam, ne frak mu je ne bo in ne talar."

Uvod v Ivanovo najdaljše potovanje v življenju je Karlov obisk pri njem na Dunaju novembra 1905. Prišel je na tamkajšnji V. splošni avstrijski katoliški shod z namenom, da piše o njem v "Vrhbosni".⁹ Na omenjenem shodu je tudi sam kot edini predstavnik iz Bosne poročal o položaju bosanskih katoličanov. Potožil je, ker katoliški zastopniki v delegacijah pa tudi avstrijsko katoliško novinarstvo tako malo skrbijo za interese bosanskih katolikov. Zato bodo s 1. januarjem 1906 ustanovili Hrvatski dnevnik, ki bo imel "katoliška stališča in bo zastopal interese Hrvatov v okupiranih deželah".

16. Sarajevo, panorama, pred letom 1900.

Monsignor Karl, kar je postal leta 1908, je bil te jeseni še enkrat na Dunaju, toda takrat brata ni bilo tam. Z vrhbosanskim nadškofom dr. Josipom Stadlerjem, ki se je prišel zahvalit cesarju za tajno svetništvo,¹⁰ pa sta se oglasila pri Ivanu januarja 1909. V kabinetski pisarni sta obenem oddala tudi prošnjo za Karlovo pomilostitev, ker so ga pred tem obsodili na zapor.¹¹ Šlo je za več zaplenjenih člankov. Kazen je bila spremenjena v globo.

HERZLICHE GRÜSSE AUS SARAJEVO

Ivan je bival v Sarajevu v najbolj nejasnem in protislovnem obdobju Bosne in Hercegovine. Od okupacije leta 1878 do aneksije je minilo trideset let. Do aneksije, 5. oktobra 1908, je suverenost Bosne in Hercegovine de iure pripadala sultanu, dejansko pa je bila v rokah monarhije. Z nasilno pripojitvijo ozemlja se je prekinila skoraj 450-letna zveza Bosne in Hercegovine z otomanskim cesarstvom. Postala je posebna upravna enota v sklopu Avstro-Ogrske. To dejanje je povzročilo največjo diplomatsko-politično, gospodarsko in pravno krizo v prvem desetletju 20. stoletja.

Že ko je 9. septembra 1909 stopil z vlaka na sarajevski železniški postaji, je opazil, da imajo tam koncesije v rokah tujci. Ko je kupoval na stojnici razglednice, je videl, koliko različnih podjetij je zastopanih pri takšni, navidez obrobni dejavnosti. Razglednice z Baščaršije, s tržnice in starega dela mesta so bile največkrat tiskane s pojasnili v več jezikih: hrvaškem, srbskem, (imenovali so ga tudi balkanski deželni jezik s pisavo v cirilici in latinici), v nemškem, madžarskem jeziku ter drugih jezikih. Kažejo razgibanost sarajevskega središča, ki mu je tedaj še vedno pripadal trgovski del mesta. Ženske v zaru, tudi v feredži, moški s fesi. T. i. "Bosnische Typen" so tiskani pri založniku Albert Thier iz Sarajeva. Obledela motive še bolj obledela Bosne prodaja Studenička v svojem "Buchhandlungu", zraven pa se predstavlja še s svojevrstnim Photocom slikami, izdelanimi v Pragi. Potem je tu še "Verlag von Daniel A. Kajon", budimpeštanski "Magyar fénynyomdai Részv.-Társ. Bpest." in znameniti "Kunstverlag Cappon" iz Sarajeva s serijo razglednic z naslovom Dežela in ljudje v Bosni in Hercegovini. Ponudba, kakršne Sarajevo v drugi polovici 20. stoletja ni premoglo, v

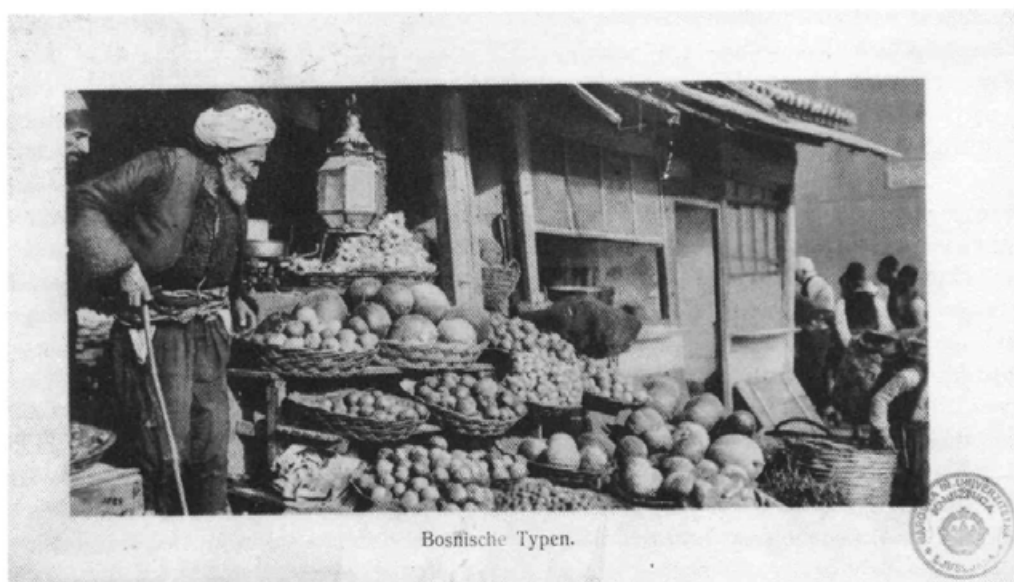

17. Sarajevo, cesta z značilno kaldrmo.

začetku stoletja pa je. Vsi, ki so hoteli zaslužiti, so bili v Bosni.

Ko je sedel v kočijo, v "fijaker", da bi se odpeljal na Vrelo Bosne, je ugotovil, da ima to obrt v rokah Avstrijec. "Tako je n. pr., da bi se domačini ne poprijeli fijakerske obrti, bosanska vlada podpirala leta in leta dunajske fijakeriste, da so v Sarajevu, Banja luki, Mostarju itd. ustanavljali svoje filijale. Rokodelcem, ki so se iz monarhije preselili v okupirane dežele, ni vlada izročila pri novih stavbah vladnih poslopij ali pri večjih popravah nikakršnih del, naročala je principijelno vse na Dunaju ..."¹² O tem je pisalo tudi slovensko časopisje. Kranjska je bila od okupacije leta 1878 v isti monarhiji kot Bosna in vsekakor za takšna vprašanja bolj čuteča kot poprej. Nobeni južnoslovanski deželi ni bilo vseeno, kaj se dogaja pri slovanskih bratih na jugu.

Za svoje interese v Bosni pa so se še zlasti potegovali Madžari. Na vlaku, s katerim se je Ivan pripeljal v Sarajevo, so uslužbenci govorili madžarsko. Leta 1907 je bil namreč sprejet Lex Appony, ki je uvedel znanje madžarskega jezika kot pogoj pri zaposlovanju na železnicah.¹³

18. Sarajevo, Baščaršija.

Skupni finančni minister v Bosni in Hercegovini je bil po okupaciji Madžar, in sicer najprej Benjamin Kállay, nato István Burián. Burián je komaj dočkal ukaz, ki bo obvezoval bosansko železniško direkcijo, da bo pisala službene dopise v madžarščini. Dnevno časopisje je zato komentiralo: "Madžarske kolonije v Posavini, trgovski madžarski muzej v Sarajevu, madžarska banka v istem mestu, madžarska agrarna in komercialna banka s svojimi podružnicami po vseh večjih bosanskohercegovskih mestih, madžarski fakultativno-obligatni jezik po bosanskohercegovskih srednjih šolah, vrhovni upravitelj Bosne Madžar, madžarska državna zastava na vseh javnih stavbah v Bosni in Hercegovini – in še jim ni dovolj!"¹⁴ Z vso močjo so zavirali pripravo ustave. Trdili so, da ustavo lahko potrdi edino ogrski kralj, ne pa istočasno avstrijski cesar. Zahtevali so, naj se ukine mesto guvernerja, namesto njega pa postavi bosansko-hercegoveškega bana, ki bo v vsem podložen ogrskemu ministrskemu svetu in ki ne bi imel neposredne zveze niti s skupno vlado niti z dvorom.¹⁵ Karl se je upiral madžarskemu kursu v Bosni. Kot urednik Hrvatskega dnevnika se je v tem pogledu večkrat izpostavil.

Ob prvi obletnici aneksije ni bilo težko opaziti, da okupacijska vlada ni rešila, "niti dotaknila se ni kmetškega vprašanja in šele sedaj po tridesetih letih okupacije in po aneksiji je dala madžarski agrarni banki koncesijo kmetško prebivalstvo izmозgati in uničiti."¹⁶

Fin de siècle je prinesel razcvet monarhije, delno je pospešil celo razvoj Bosne in Hercegovine. Monarhija je gradila upravna in vojaška poslopja, da bi dala navzven pečat velike močne države. Toda ob tem "morata Bosanec in Hercegovci plačevati za les iz domačih gozdov grozne cene ter nima od trgovine z lesom najmanjšega dobička; vse bogastvo mu odvažajo tuje tvrdke – z ogromnim dobičkom v tujino, kjer konkurirajo, seveda z velikim uspehom s tamošnjimi lesnimi trgovci v monarhiji. Jednako se godi tudi s trgovino s sadjem in živino, tudi ta je po štirih petinkah v rokah tujih tvrdk in tujcev."¹⁷

Ljudje, s katerimi se je Ivan srečeval, so govorili o stiskah. Na novo državo so se težko navajali. Še včeraj so urejali pomembne zadeve v Carigradu, od tam je prihajal ferman¹⁸, medtem ko sta sedaj njihovo usodo krojila Pešta in Dunaj. Mnogi so že slutili vojno ...

Ali je Ivan med svojim jesenskim bivanjem v Sarajevu res obiskal žage v sarajevski okolici in se pogovarjal z delavci, zlasti z obrtniki na Baščaršiji, je malo verjetno.¹⁹ Vseeno pa je bil prefinjen opazovalec političnih in gospodarskih razmer. V Bosni je tenkočutno opazoval boj tujih oblastnikov za gospodarsko in duhovno prevlado na slovanskem jugu. Poklonil se je deželi na svoj poseben način s črtico *Pokojne duše*. Izšla je tik pred njegovim odhodom iz Sarajeva v Hrvatskem dnevniku. *Pokojne duše* so hommage prednikom.²⁰ So posvetilo Bosni in najlepše znamenje hvaležnosti za njegovo tamkajšnje bivanje.

SLOVENSKI PISATELJ V BOSNI – CENZURIRAN

Karl je bil človek ritualov. Pomagal je Ivanu, da se je poslovil od Sarajeva, kot se spodobi, s pogledom z Bistrika. Vendarle so *Pokojne duše* le tanka vizitka, ki jo zapustiš komu v želji, da ne bi z njim izgubil stika. Za sam prihod v Sarajevo, v Kaptol pa je bilo potrebno mnogo več. Predvsem zaradi tega, ker je Ivan na vsakem koraku pazil, da "se ne bi blamiral". Pred tem so ga v Bosni že imenovali *proslavljeni slovenski pesnik i spisatelj*.

Za slovenskega pisatelja je vedela že Banja Luka. Tamkajšnji časopis Otadžbina je leta 1907 napovedal, da bo Jugoslovanska biblioteka iz Beograda izdala dela jugoslovanskih pisateljev: Cankarja, Đalskega, Sremca, Elin Pelina, Stankovića; z opombo, da bodo dela slovenskega in bolgarskega avtorja v srbskem prevodu.²¹

Sicer pa so Ivana poznali najbrž tudi založniki v Sarajevu, npr. Jovo Šmitran. Šmitranova knji-

garna je imela namen izdati Cankarjeve povesti v prevodu Nike Bartulovića. To je preprečila prva svetovna vojna.

Pisatelj Ivan Cankar je začel sodelovati z novinarjem Karlom Cankarjem, urednikom časnika za interese bosansko-hercegovskih Hrvatov, Hrvatskega dnevnika, tiskanega na nekaj straneh srednjega ali velikega formata, že prvo leto njegovega izhajanja, 1906. Kot urednik se Karl običajno ni podpisoval pod svoje članke, niti pod prevode ne. Z veliko ljubeznostjo je objavljaj Ivanova literarna dela, ponavadi na prvi strani časopisa spodaj kot podlistek (z nadaljevanjem na tretji strani) ali v posebnih prilogah. Izbral pa je tudi posebne priloznosti: najraje jih je objavil za veliko noč ali božič. Do leta 1910 so bila v Hrvatskem dnevniku objavljene naslednje pisateljeve črtice: **Krivica, O domovina, ti si kakor zdravje!, Pozdravljeni!, Kovač Damjan, Pavličkova krona, Jure, Budalo Martinec, Za križem in Pokojne duše.** Prve tri in zadnjo je napisal posebej za Hrvatski dnevnik.

Tako sta se brata srečala v javnosti. Ivan se je naslonil na Karla, čeravno je še pred leti govoril: "To žurnalističko rokodelstvo je nekaj grdega; čedalje bolj me duši in iščem poti, da bi se rešil brez posebne škode. Da, ko bi imel svoj list, ko bi mogel pisati po svoje!"²² Pri tem je mislil na svoje izkušnje pri "Die Information" in pri "Der Süden". Pogled na novinarstvo je nato še poglobil z izrazom *malo častno in neprijetno delo*.

Kakšen preobrat! Pet let kasneje pa je začel sodelovati pri političnem listu za interese bosansko-hercegovskih Hrvatov, pri Karlu Cankarju, ki je kot urednik sprejel starčevičevstvo Stadlerjeve oblike kot svoje politično stališče!²³ Kaj ga je vodilo v tako nagel sestop z visoko zastavljenih idealov? Neizmerno zaupanje v brata, za katerega je vedel, da ne bo zlorabil njegovega dela, ampak bo s prevodom v hrvatski jezik seznanil širši krog bralcev in ga kot pisatelja postavil še višje? Ali pa je enostavno pričakoval, da bo socialna slika monarhije, ki jo je prikazoval v

svojih črticah in novelah, hitreje zganila oblast, kot bi jo mogla objava v literarnih revijah? Vsekakor so ob surovih dnevnih novicah, ki so se nanašale na boje med dr. Stadlerjem in frančiškani, med Srbi in Hrvati, na čimprejšnjo ustavno ureditev Bosne in Hercegovine dela *proslavljenega slovenskega pesnika i spisatelja* res izstopala in postala še bolj opazna.

KRIVICA

In še kako opazna! Že sam začetek 3-letnega sodelovanja obeh bratov je bil izjemno spetakljiv in težaven. V redakcijo v ulici Čemaluša 172 so pred božičem 1906 stopili zastopniki cenzure bosanske vlade in zaplenili del številke Hrvatskega dnevnika.²⁴ V *Krivici* so našli, kot je zapisal Slovenec, "upornega duha", zaplenili so božično prilogo in list.

Zaplenjenih je bilo 36 vrstic rokopisa, ki ima 12 listov. Prvič jo je, kakor je bila napisana pred tem, natisnil Dom in svet, in sicer posthumno šele v jubilejni številki leta 1920.²⁵

Ko se je Martin Sobotka vračal z dela domov, je zagledal na ulici gručo ljudi, pred vrati pa razbito in odvrženo pohištvo. Pred rdečeličnim debelim človekom je med vrati klečala ženska s tremi otroki in moledovala, naj bi ji vsaj malo še dovolil, da bi stanovala v njegovi hiši. Lastnik stanovanja ni popustil. Sobotka se je zavzel za žensko in otroke. Dvignil je pest nad njim, pa tudi množica mu je pri tem pomagala. Naslednji dan so prišli možje postave in ga uklenili. Ko se je čez dober mesec znašel na svobodi, je vedel, da bo odslej brez dela, njegova družina pa brez stanovanja. Toda nikogar ne bo, da bi se zavzel zanj. To je krivica! Tako kot je krivica, kadar ženejo v ječo otroka, ki se je z Bogom pogovarjal v materinem jeziku. Človeka, ki je iskal pravico ali pa zahteval svobodo ... Kajti vsak človek je tvoj brat in vsak človek ima enako pravico kakor ti; ni ga, ki bi bil višji od tebe, in ni ga, ki bi bil nižji; kar ti je dal Bog, ti človek ne more vzeti ...

19. Sarajevo, Baščaršija.

In kje v Krivici se skriva "uporni duh"?

Dežela je na svetu, kjer nimaš tiste pravice, ki ti jo je bila dala mati, ko te je rodila; od svojega dela, od svojega polja, s svojim tolarjem, ki se krvav pot pozna na njem, rediš gospoda; in gospod je tvoj gospodar, po njegovi besedi moraš živeti in po njegovem ukazu; in če se okreneš, kakor mu ni po volji, te sune v ječo. Zdaj pa se vzdigni, zdaj reci: svobode zahtevam, tiste svobode, ki mi jo je bila dala mati, ko me je rodila; ti, ki praviš, da si moj gospodar in ki me goniš v ječo, ti nisi moj pravični gospodar, ne pred Bogom in ne pred ljudmi; nisem te volil, nisem te izbral, da bi delal pisma, postave in pravice meni in mojim sosedom; svoboden hočem biti, jaz sam hočem biti svoj gospodar! Komaj si se vzdignil, komaj si tako govoril, pride črn gospod in ti pokaže pismo: Über Befehl der Regierung ... Ti gledaš in strmiš in spoznaš nenadoma, da te gonijo iz te lepe dežele, da ne smeš nikoli več gledati teh temnih gora, ki si jih tako ljubil, nikoli več tega zelenega polja, da nikoli več ne smeš gledati v obraz človeku, prijatelju ... Nikoli več, nikoli več, zato ker si preveč ljubil te temne gore, to zeleno polje, preveč ljubil svoje brate, prijatelje ... Beži, skrij se kakor Ahasver!

Kot že nekajkrat poprej se Cankar vrti okrog absurda; na svet pridemo vsi iz matere rojeni, vendar naše življenje ne poteka v enakosti, pač pa na dveh črnobelih poljih: na eni strani je gospodar, na drugi suženj; na eni strani bogatin, na drugi revež. Na eni strani je ukaz, na drugi izpolnjevanje ukazov. V tem vse večjem razmikovanju od trenutka, ko si prišel na svet, postaja vse večje tudi vprašanje svobode. Oblast je gospodar; gospodar te kaznuje, ko si izkazal, da ljubiš svojega bližnjega; ko si oznanjal evangelij, oznanjal svobodo. In to je krivica.

Razmišljanje o domovini in svobodi je zmotilo sarajevsko cenzuro. To je bil razlog, da je Hrvatski dnevnik objavil kratko prozo Krivica brez pravkar omenjenega kritičnega odstavka. Ko je izšla v hrvaškem prevodu, Karl ni vrnil rokopisa. Zato je Ivan isto črtico napisal še enkrat. Popolnoma predelano je objavil v Ljubljanskem zvonu leta 1909.²⁶ Celo ime junaka Sobotka je v predelanem tekstu spremenil v Krepelko.

Ko bi izšla Krivica samo leto dni kasneje, bi se morda izognila cenzuri, ki je bila leta 1907 z

zakonom o tisku ukinjena. Ukinitev cenzure je povzročilo razmah časopisov, tiskana beseda v Bosni in Hercegovini pa je postala inštrument javnega mišljenja in vpliva na njegovo formiranje. Med številnimi zborniki zakonov in ukazov, *Polizeiblat*ov, glasili deželne vlade za Bosno in Hercegovino, listi za politiko in gospodarstvo, časopisi za zabavo, poduk in književnost ter drugim tiskom je bil najbolj razširjen proavstrijsko usmerjeni Hrvatski dnevnik.²⁷

O DOMOVINA, TI SI KAKOR ZDRAVJE!

Bralci Hrvatskega dnevnika so spoznali marca 1907 Cankarjevo delo *O domovina, ti si kakor zdravje!*²⁸

Delavec Gjuro je delal na Nemškem petnajst let. Od jutra do mraka se je znojil v tovarni, dokler ni omagal. Tedaj se je vrnil v domovino. Na klancu mu je prišel naproti sosed. Ni ga poznal. Zakaj se je sploh vrnil? Da bi umrl v domovini. Srečal je še drugega in tretjega sosedu. Milostno so mu rekli, da mu ne bodo kratili gorke slame, niti kruha ne. Toda zakaj ne žanje sadove svojega dela tam, kjer je sejal? Tedaj je Gjuro vstal in jim povedal, da je imel domovino in zdravje. Šele ko je oboje izgubil, je spregledal, je videl, da je v tujini izgubil oboje. Legel je na gorko slamo, zaspal in se ni več prebudil.

POZDRAVLJENI!

Črtica *Pozdravljeni!* je izšla v Hrvatskem dnevniku za božič leta 1907.²⁹ Zaradi njene tople vsebine je želel dr. Stadler, da bi prišel Ivan v Sarajevo. Karl jo je nadškofu prebral "in silno ga je zanesla". "Reci Ivanu," je dejal, "naj pride za božič v Sarajevo, pa naj ostane vsaj mesec dni pri nas. Vse bo zanj pripravljeno in vsi ga bodo od srca sprejeli." Tako kot v črtici *O domovina, ti si kakor zdravje!* je Ivan posegel v zdomstvo. Zgodba pripoveduje o beguncih s Slovenskega, Ogrskega, iz Bosne in Banovine; o beguncih, ki so poiskali kruha v Ameriki, zdaj pa je tam za njih zmanjkalo dela. Vrnili so se revni, še revnejši,

kot so bili tedaj, ko so odšli v tujino. Toda dom, domovina jih vseeno sprejme.

Po izkušnjah z zaplenitvijo *Krvice* je poslal Ivan Cankar črtico *Pozdravljeni!* sarajevskemu časopisu v upanju, da *cenzura ne bo delala sitnosti in bralci bodo gotovo veseli*. Tudi za ta rokopis je prosil brata, naj mu ga vrne, česar pa ta po svoji stari navadi ni storil.

Pozdravljeni! je črtica, ki prikazuje hrepenenje po domovini. Izšla je naslednje leto v Rdečem praporju, čez dve leti pa, tako kot *O domovina, ti si kakor zdravje!*, pa v zbirki *Za križem*.

KOVAČ DAMJAN

Ni minilo niti tri tedne od objave črtice *Pozdravljeni!*, ko so bila v Hrvatskem dnevniku spet objavljena Cankarjeva dela. Sredi januarja 1908 (od 14. do 23.) je izhajala v podlistku novela *Kovač Damjan*.³⁰

Kaj pove ljubezenska zgodba, ki se je znašla med političnimi članki dnevnika?

Kovač Damjan z Moravske se je zaljubil v dekle Štefko. Tudi njeno srce se je zaljubilo. Predstavila ga je bolni materi in pijanemu očetu. Damjan je potem, ko je spoznal Štefkine razmere, dekle še bolj vzljubil. Odpravil se je domov in začel razmišljati: zdaj sta dva. Je v njem še toliko moči, da bi z golimi rokami izkopal zaklad za tistega nedolžnega, blagoslovljenega otroka? Za Štefko? Kaj pa če izgubi delo? Kot je slutil, se je kmalu znašel med začudenimi in prestrašenimi, ki so ostali pred vrati tovarne.

Štefka je čakala Damjana. On pa se, zdaj, ko je ostal brez dela, ni upal približati njenemu domu. Ko se je osmega večera vrnil domov, je sredi sobe zagledal – njo. Štefka je sedela za mizo, njen obraz je bil zaskrbljen zaradi očeta, ki je bil dolžan tristo srebrnikov. Damjan je upal, da bi morda zbral denar in obvaroval čast ter življenje Štefkine družine. Pijan je moledoval naokrog za

tristo krajcerjev, dokler se ni spozabil in od nekega človeka zahteval denar, ga zbil na tla ... Tedaj so prišli možje v črnem in Damjana odpeljali ...

Lastno trpljenje je kakor zrcalo, v katerem spozna človek trpljenje drugih. Kdor ni trpel do krvi, ostane otrok in ni videl življenja. To so uvodne besede podlistka Hrvatskega dnevnika z naslovom Kovač Damjan. Sporočilo na prvi strani dnevnika je močnejše od kateregakoli drugega sporočila: Najvišje raste drevo, ki je vzkliklo iz solz ...

PAVLIČKOVA KRONA

Za veliko noč naj bi Hrvatski dnevnik objavil kratko prozo *Urlaub*, vendar je to zgodba, "ki je ni".³¹

Poletje in jesen leta 1908 sta bila v znamenju aneksije Bosne in Hercegovine in temu je Hrvatski dnevnik dal prednost. Ob koncu leta pa se je politika nekoliko umaknila in odstopila del prostora literaturi. Časopis je poročal o zagrebški

20. Sarajevo, Alifakovac. Na tej ulici, na št. 5 je danes SKD Cankar.

21. Sarajevo, panorama, pred 1900.

premieri Ogrizovičeve Hasanaginice, v posebni prilogi pa je izšla Ivanova *Pavličkova krona*.³²

Pavliček je bil nekoč mizar, toda zdaj že od zime ni imel dela. Žena mu je umrla. Sam je skrbel za bolnega sina. Otroku je obljubil za god, da mu bo kupil potico in žogo, morda nož. Toda ni imel niti ene krone, niti toliko, da bi bilo vsaj za kruh. Prosil je naokoli in se nazadnje obrnil še na prejšnjega gospodarja. Vsi so ga zavrnil. Tudi sosed – pisatelj. Ko se je približal otrokov god, je Pavliček v prodajalni kruha ukradel krono, nato pa še kolač in ga stisnil pod pazduho. Težka pest ga je udarila v obraz. Stražnik ga je prijel pod pazduho in ga odpeljal.

JURE

Velikonočno številko leta 1909 je obogatil urednik Hrvatskega dnevnika s Cankarjevim podlistkom *Jure*. Izhajal je v štirih nadaljevanjih, največ na prvi in drugi strani dnevnika.³³ Avtor je ni napisal posebej za Karla. Pač pa je žalostno zgodbo o mladeniču napisal za Dom in svet. Tja jo je poslal zadnje dni julija 1907.³⁴

Jureta, skritega med vrečami, opazi voznik, ko pripelje do zadnje postaje. Odločil se je, da ga pusti pred županovo hišo, kajti otrok ni vedel, kje je njegov dom. Vedel je le za domovino. Ni pomislil, da bo ta v njem videla hudodelca. Nihče ga ni maral. Imenovali so ga grešnika, ga dali med berače in kamenjali. Ljudi se je bal. Ljudje so se ga bali. V naravi, v gozdu je lažje dihal. Gozdne živali so ga pozdravljale, sonce se mu je smejalo. Ko se je spomnil na črno izbo, kjer je spal, je postal malodušen in se zjokal od bridkosti. Bil je lačen. Lakoto je hotel pregnati z jabolkom s kmetovega vrta. Tedaj pa so se dvignile nad njim roke ...

Jure je omagal. Ko se je hotel dvigniti, se je pred njim zameglilo. Kot že nekajkrat so ga v vasi tepili in zasramovali. V tisti umazani izbi, na klopi, pogrneni s plahto, je spal še eno noč. Potem pa je zapustil vas.

Kdo je bil Jure? Morda utopljenec, ki ga je nekoč navrgla Bela, morda potepuh, ki se je vrnil in županu zažgal hišo in hlev, morda nek gospod, ki se je pripeljal z lepim vozom v vas mimo ubožne hiše in se pred njo zjokal? Ali pa je morda le prispodoba – bela zvezda vesoljnega prostranstva.

BUDALO MARTINEC

Komaj je minilo nekaj dni, že se je aprila 1909 sarajevski publiki še enkrat predstavil Ivan Cankar, in sicer z zgodbo o Martincu. Prvotno jo je napisal novembra 1905 za Österreichische Rundschau. Nato je izšla istega leta v Ljubljanskem zvonu in šele potem v Hrvatskem dnevniku.³⁵

Budalo Martinec je prispodoba neuresničenih sanj posameznika, drugačnega od množice, ki hiti od doma. Drugačen je zaradi svojega videza, pa tudi po srcu. Nekoč so ga poslali v mesto, da bi študiral. Toda vrnil se je domov v vas. Na vaških veselicah je igral harmoniko; to mu je šlo dobro od rok. Njegova dolina pa je postajala vse bolj prazna. Odhajali so v Ameriko, mesta, v obljubljene kraje. Bežali so iz mrtvašnice; tudi Hana, ki jo je imel rad. Tedaj se je dvignil tudi Martinec; v zadnjem hipu se je odločil, da pojde z njimi. Stopil je pred vrsto in zaigral na harmoniko. Toda ob pogledu na dolino je začel zaostajati in nazadnje je omagal.

ZA KRIŽEM

Z razmakom enega samega dne je sledila v Hrvatskem dnevniku objava črtice *Za križem*.³⁶ Najprej je izšla v Rdečem praporju aprila 1907, in sicer z naslovom Kristusova procesija. Pisatelj je besedilo prikrojil za uvod k zbirki *Za križem*.

Črtica, ki jo je Ivan Cankar postavil na začetek zbirke, natisnjene pri založniku Schwentnerju leta 1909, je zadnja izmed omenjenih treh, ki jih je Karl Cankar uvrstil v Hrvatski dnevnik kot posebno celoto. Ponižani in razžaljeni hite iz doline proti hribu. Hodijo za Kristusom, sledijo

tujcu, ki jim govori: *Iz bičanja in iz križanja, iz sramote in trpljenja je vzrastel naš dan, do nebes se je pozdignil naš križ – pojte mu hozana in aleluja.* To je resnična povest o trpljenju, kakor jo je sam imenoval.

Osem kratkih proznih del, nastalih "izven Bosne za Bosno", se je strnilo v Sarajevu s Pokojnimi dušami.

POKOJNE DUŠE

Stal je na Bistriku in opeval mesto pred seboj, da bi pozdravil lepoto sarajevsko, polno napoja. *Moje srce pa je bilo težko, žalostno; v njem je bila tista pesem, ki sem jo slišal v hribih, v teh sivih, golih hribih, ki se strmo dvigajo proti nebu. Vsa dolina, visoko v hribih in čez hribe, iz doline v dolino – grob ob grobu. Tam spijo tisti, ki so v preteklosti s svojim trpljenjem napajali to bosansko zemljo; toliko jih je, da je pokopališče pretesno za njih; kamen se naslanja na kamen, sveča je prižgana ob sveči; in če bi se hribi od vzhoda do zahoda razmaknili, bi ne bilo dovolj prostora.*³⁷

V Sarajevu prižigajo sveče ob dnevu mrtvih predvsem katoliki. Ivan Cankar je omenjeno priložnost izkoristil, da bi pojasnil trpljenje tamkajšnjega prebivalstva. Doživetju je dal pomen trajnosti, večnosti. Karl, ki je črtico prevajal, jo je obarval s svojevrstnim jezikom (npr.: ufanje, uzveličanje, čeznuće), ki ga je govoril kot duhovnik. Za trenutek bi morda celo pomislili, da so Pokojne duše Karlova proza. Vsekakor jo je objavil na prvi strani v Hrvatskem dnevniku in prav verjetno je, da je spodbujal Ivana, naj jo napiše. Objavljena je v hrvaškem jeziku in se konča z mislijo: *Mir vam i ufanje, pokojne duše, - mir vam i ufanje, svi vi nepoznati i neimenovani, koji ste trpjeli u davnini, napajali krvlju i suzama tu bosansku zemlju. Ne, suza nije kanula uzalud; ne, kaplja krvi nije bila prolivena uzalud; mir vam i ufanje!*

Tiha je zemlja; svijetlo i presvijetlo sjaju zvijezde, pjevaju slavnu pjesmu o budućnosti.

Ali ni ta prisposoba namenjena v spomin padlim? Bosna je prisposoba ponavljajočega umiranja, iz katerega poganjajo vzbrstele strasti življenja. Toda ta strast je vselej pritajena, zavrtta in neizživeta.

Glej, tukaj je hrepenelo naše neizpolnjeno v srcu zaprto hrepenenje.

Mar ni naše še neuresničeno skupno hrepenenje tudi pravica do domovine, odcepitev od Avstro-Ogrske, povezava z brati na jugu in nato lastna samostojnost?

Ivan Cankar se je, potem ko je napisal še dramo, poslovil od Sarajeva z globokim spoštovanjem. Z njim je zvezo z Bosno ustvarjalno dokončal, čustveno in duhovno pa nikoli.

WIEN, DUNAJ, BÉCS, BEČ

S kakšno snovjo je seznanjal Ivan Cankar sarajevske bralce pet let pred začetkom I. svetovne vojne? S tesnobo, boleznijo, smrtjo. Njegovi junaki so željni domovine, utrujeni in naveličani tujine. Za skorjo kruha se ponižajo, prosijo, se pretepajo. Pavliček, Jure, kovač Damjan kradejo, ker so lačni. Umirajo, ne da bi se upirali smrti. Vdano, kot jim je bilo z vdano usodnostjo poudarjeno življenje. *Če je treba umreti, bom ubogal, sklene eden izmed njih. Drugi spet premišljuje: In jutri pride smrt; kakor je bilo sojeno.* V sebi imajo še komaj kakšno kapljo krvi.

Ivan Cankar prinaša v Bosno preko Hrvatskega dnevnika zgodbe iz osrčja monarhije. Tam odmevajo zvoki Wagnerjevega Tannhäuserja, Tristana in Izolde ter Lohengrina, ob katerih ni mogoče zadušiti stoka azilantov. Na policah knjigarn so Tri razprave o teoriji spolnosti Sigmunda Freuda. Mračne ulice Ottakringa pa so polne hrepenenja; bolj kot po ljubezni – po krepki juhi. "Kräftigende Suppe" je največkrat vodena juha. Pomladno prebujenje Franka Wedekinda igrajo na sceni nemškega ljudskega gledališča. V umetnosti se moderna upira

meščanskemu, ekspresionizmu se bori za osvoboditev iz klešč moralizma, proti sladki idili, za resničnost. V tej resničnosti je v resnici vsak dan več nezaposlenih. Ti dvignejo na demonstracijah februarja 1908 blizu dunajskega parlamenta napis: Lakota!

"Bosna je osvojena z godbo, toda s to godbo smo izgubili 5.000 moških,"³⁸ opazijo na Dunaju, ko sešetejejo žrtve. Stroški mobilizacije in bojkot gospodarstva sta prinesla nesrečo tisočim in tisočim družinam. "Zaradi tega Aehrenthalovega pravnega kretenizma smo prišli v konflikt s celo Evropo," se jezijo socialdemokrati. Cesarjeva hči Marie Valerie deli revežem hrano, a le ob praznikih. Franc Jožef prispeva s svojim skladom, da v Brigittenauu odprejo Männerheim; dom, v katerem naj bivajo mladi moški, ki bodo čez dan delali v tovarnah še ne povsem elektrificiranega predmestja. V njem živi tudi slikar Adolf Hitler. Temu dvajsetletniku so povšeči razmišljanja dr. Karla Luegerja, dunajskega župana, imenovanega "velikan v boju proti židom, a za krščanstvo cesarske prestolnice". Z županom, "kraljem Dunaja", se osebno seznanita tudi dr. Josip Stadler in Karl Cankar.³⁹

Ivan Cankar pozna politični vrh zgolj iz časopisov; dunajsko življenje pa iz predmestij, kjer so domovi uboštva. Sam sicer ne živi v Männerheimu, kjer prostori v spalnem delu niso večji od 1,40 x 2,17 metrov, niti v azilu Leopoldstadta, pač pa pri Löfflerjevih, kjer imajo na oknih v sobah celo zavese. "Imel je dve sobi – desno in levo," je povedala Vida Jeraj – Hribar.⁴⁰ "Pred vhodom sta bili dve rokojojski zofi. Ob straneh draperija."

Prav z dunajskih ulic pozna stisko malih prodajalcev, malih obrtnikov, priložnostnih delavcev, ki govorijo različne jezike. Damjan je z Moravske, begunci so iz Slovenije, Ogrske, Bosne in Banovine; Jure niti ne ve, od kod je. Njihova bolezen je tuberkuloza, pravijo ji tudi Wiener Krankheit ali Proletarienkrantheit. Ali ni za takšno boleznijo umirala Štefkina mati v Kovaču Damjanu; pa tisti Gjuro, ki petnajst let ni videl domovine v O domovina, ti si kakor zdravje!? Mar se ni Sobotka

srečal s krivico pred visoko sivo hišo, pred eno izmed tistih neprijaznih hiš, v katerih stanujejo v tesni, dušljivi gneči jetični delavci? Ni mar zaradi podobne bolezni umrl tudi Ivan?

Pomanjkanje je bila osebna izkušnja. Lakota – zaradi nje je trpel Pavličkov otrok, pa Štefka, nesrečnik Jure ... Ali ni zaradi lakote Jure kradel jabolka? Se ni ubogi Jure utopil v pritoku Ljubljanske tako, kot se je utopila sestra Karolina v pritoku Save, iz skoraj enakega vzroka?

Nekateri drugi junaki so tako obupani, da je njihova vizija le še slepa "hoja za Kristusom". Šli so v svetel dan, ko se je zgrnila globoko za njimi nad Sodomo strašna noč; sodbe noč in obso-dbe. Šli so za njim v vmagoslavje in radost; tisti ponižani in teptani so šli za njim, ki jim je rekel: Božje kraljestvo je v vas.

ŽIVI, V METAFORIKO SKRITI JUNAKI

Tudi Ivan je trpel zaradi pomanjkanja, ki je le še zmanjševalo njegovo priljubljenost, do katere pa mu je bilo neizmerno veliko. "Hodil je k nam, toda mama je bila kdaj pa kdaj huda nanj, ker jo je pumpal," je povedala Vida Jeraj – Hribar.⁴¹

Zlatica, hči ljubljanskega župana Hribarja, pa je k temu dodala: "Niti moj oče ga ni kaj prida maral, ker ni plačeval dolgov. Enkrat je prišel pisatelj k njemu, da bi mu posodil veliko vsoto. 'Posodim Vam ne, dam pa toliko,' mu je rekel oče. Tudi bral ga ni. Nekoč je komentiral: 'Kdo bi si mislil, da je tak pijanec sposoben tako globokih misli.' Jaz pa sem ga rada brala."⁴²

Ivan Cankar zaradi svojih nenehnih dolgov ni bil priljubljen. Nenehno je bil v stiski.

So zato njegovi liki v črticah, ki jih je pošiljal Karlu v Sarajevo, tako temačni? So se izgubili v dušečem propadanju monarhije? Sestra Karolina je bila prepričana, da je tudi Ivana "požrlo veliko mesto". Ker je bila preprosta, je razložila preprosto, brez urejenih velikih in

malih začetnic, kot je čutila: "Jaz ne vem zakaj nekteri človek kolikorkrat roko stegne da bi rožo odtrgal, za gada prime," je zapisala Karlu o Ivanu in dodala: "Moji bratje, to mi je bil dosedaj največji ponos, kar pomilovala sem dekleta, ki nimajo bratov da ta občutek ni bil sebičen se vidi po tem, ker mi od mojih bratov do sedaj nobeden ne enega vinarja ni dal. In sedaj se je začelo to tudi majati, eden je že odpadel. In Ivan, to se mi tako strašno zdi da se kar potolažiti ne morem."⁴³ Karolina je nagovarjala Ivana, naj si vzame svoje stanovanje na Dunaju, da bi mu gospodinjala. Obupana, bolna, brez zaposlitve se je 5. maja 1907 utopila.

V Kovaču Damjanu pisatelj uvodoma opisuje sam sebe. V črtici znanec sprašuje pisatelja: *"Zakaj imaš v loncu samo tiste temne barve, od sive do črne? Iz krajev slikaš, kjer si doma. In tvoje ulice so prašne in ozke, tvoje hiše so kakor ječe in ubožnice, tvoji ljudje so bolni od rojstva, jetični, mrki in tihi, da bi se jim človek ognil."* In nadaljuje: *"Otroka vidiš, kadar joka; če se smeje, se ne ozreš nanj; zaljubljenca vidiš, kadar je izkravaval v ljubezni; dokler je vriskal, ga nisi poznal; starca, ki mu je bil zadnji vzdih obenem zadnje trpljenje, si pokrižal po čelu, ustnih in prsih; njega pa, ki je smehljal doživljal, še poskropil nisi! Tako si brata svojega ogrnil s svojim črnim plaščem in si zaklical: Glejte, človek!"*

Živi junaki iz živega življenja postanejo predelani, v metaforiko skriti junaki. Držati življenju ogledalo je bilo Ivanovo poslanstvo. Prav to je izrazil v črticah, v še večji razsežnosti pa v Hlapcih, kjer je uvodoma zapisal Hamletove besede:

"Namen umetnikov je bil od nekdaj, je, ter ostane, da naturi takorekoč ogledalo drži: kaže čednosti njé prave črte, sramoti njé pravo obličje, stoletju in telesu časa odtis njega prave podobe." S shakespeareovsko definicijo je hkrati odgovoril cenzuri, ki je zasegla *Krivico*, potem ko je v njej prepoznala zahteve tisočev: *Svobode zahtevam, tiste svobode, ki mi jo je bila dala mati, ko me je rodila ...*

Ivan Cankar je prinesel v Sarajevo čist, a trpek odtis časa pred razpadom monarhije. Prepoznamo nevesele podobe, prenesene naravnost iz šestnajstega okraja avstroogrske prestolnice, kjer je videl toliko jetike, ki bi, kot je sam zapisal, *"morale tudi duševno plitkega in v srcu revnega človeka siliti k premišljevanju. Krivičnost družbenega, reda se je kar na cesti razkazovala in razmahovala v vsi svoji brezsrarni goloti."*⁴⁴

Vplivi preddunajske in dunajske dobe so nadvse opazni v kratkih proznih delih Ivana Cankarja, objavljenih v Sarajevu, še pred njegovim prihodom v to mesto. V dotiku z novim, nepoznanim svetom, polnim dobrohotnosti in medsebojnega spoštovanja in tudi vnanje bede ter grobosti pa se je njegova umetniška izkušnja še poglobila in do skrajnih meja oplemenitila. Tedaj je začel graditi delo *zgrajeno od kamna*, dramo.

Trenutke ustvarjalnega zadovoljstva po opravljenem delu v toplih jesenskih dneh oktobra 1909 je nato zmotila pričakovana vrnitev v praktično življenje. V brezdomstvo. V Ljubljano.

VRATA, KI PELJEJO K SREČI

Dolgovi. Ivan se jih je vseskozi zavedal. Že takrat, ko je napisal pesem, kjer pravi: *"Mati! vsak me zaničuje / kdor me revnega pozna."*⁴⁵

Pot k sreči naj bi peljala od lakote k dobri službi, iz katere pa se je hkrati norčeval. Še preden je prišel v Sarajevo, se je Ivan hvalil založniku Lavoslavju Schwentnerju, da bo s pomočjo dr. Stadlerja dobil prijetno službo pri Pressbureau v Sarajevu. Še več: *"Fletna plača, dela pa toliko kakor nič."* Dodal je: *"Zdi se mi, da vendarle pride čas, ko bom delal, kakor se bo meni ljubilo, ne po mojem priftošlu."*⁴⁶

Da bi postal žurnalista v Sarajevu? Ivan ni povsem razumel Bosne, omike in navad njenih ljudi, ki včasih kaj obljubijo, da bi olajšali položaj posamezniku, ga potolažili. Karl je bil glede tega veli-

ko bolj stvaren. Zato je na Izidorjevo vprašanje, ali je imel Ivan res priložnost, da bi se zaposlil, enostavno odgovoril: "Ivan je že večkrat poprej pisal Schwentnerju in menda tudi drugim, da ga čaka v Sarajevu dobra služba, ki mu jo je Stadler obljubil. V resnici ni bilo to nikdar rečeno in se v Sarajevu o tem ni nikoli konkretno razpravljalo. Stadler je že na Dunaju v veselem razgovoru tja v en dan pripomnil: 'K nam pridite, Vam bomo dobili službo, ker v Bosni potrebujejo pametnih ljudi.' Mislim, da tudi te Stadlerjeve besede niso bile zelo resne, dočim jih je Ivan menda resno vzela. In kakšno službo naj bi prevzel? Samo sinekura bi bila mogoča. Mogoče v Informationsbureau-u. Take službe pa Ivan ne bi sprejel, ker je bil preveč pošten. On je najbrž sam hitro uvidel, da s tem ne bo nič. In da zabriše svoje prenačeno govorjenje "o bosanski službi", je pač rekel Schwentnerju, da se ni hotel "blamirati".⁴⁷

Zakaj iz vsega tega ni bilo nič? Se je spet znašel v strahu, da ne bi postal žurnalist "brez pravega znanja, površen in duševno zanemarjen", ali kot je še dejal: "Tega pa nočem, - zakaj v takem stanju bi se tudi v svojih poetičnih delih ne dvignil nikamor višje, ali pa bi morda celo propadal." Toda Ivan je propadal s tem *dvigovanjem višje*.

Zakaj je bilo tako? Odgovoru je najbližji Dušan Pirjevec, ki pravi: "Cankar je torej stopal v svet z zavestjo, da je boljši od drugih ljudi, da ima boljše pamet in boljše srce. Obdarjen s talenti in plemenitostjo je trkal na vrata, katera peljejo k sreči - a ne le zato, da bi dosegel srečo samo zase, marveč tudi za mater in vso rodovino. Že tu je torej mladi pesnik z materjo delil njene materinske dolžnosti, že kot petnajstleten študent je bil tako ali drugače zavezan tudi svoji rodovini, kar pomeni, da sakramentalnega značaja ni imel samo njegov odnos do matere, marveč ravno tako tudi njegov odnos do rodovine določene socialne skupine."⁴⁸

Zavezanost materini rodovini, ki je Ivana srčno povezala s Karlom, bolj kot z drugimi brati in sestrami, se je v Sarajevu izrazila tudi v odnosu

do nacionalnega vprašanja, izraženega v ideji: "Narod si bo pisal sodbo sam, ne frak mu je ne bo in ne talar."

Ob povezavah z Bosno se pojavi še vprašanje: Zakaj Karl ni vračal Ivanu rokopisov, ki jih je prevedel za Hrvatski dnevnik? Morda je želel zadržati rokopise zato, ker mu je bil Ivan vselej dolžan kakšno krono, pa so bili ti rokopisi na nek način s tem "odkupljeni". Še bolj verjetno pa je, da je Karl želel imeti nekaj Ivanovega; nekaj, v čemer je bilo veliko ljubezni, tako kot takrat, ob materini smrti, ko je ukradel pismo, ki ji ga je nekoč za god napisal Ivan. Tam notri, kot v številnih njegovih delih, je bila ena sama globoka ljubezen do matere. Preko te ljubezni sta se brata približevala drug drugemu. Zato je postalo Sarajevo Ivanov čustveni dom in zato je kasneje tolikokrat govoril, da se bo vrnil v Sarajevo, čeprav za to ni imel podlage.

Tako kot je mati gledala ljubeče v Ivana, tako je Karl v oddaljenem Sarajevu ljubeče in z globokim spoštovanjem zrl in imel pred seboj brata. Zbiral je Ivanove rokopise in pisma, jih odkupoval ter v imenu sorodstva poskrbel za založniške pravice, tako da so Cankarjevi Zbrani spisi nazadnje le začeli izhajati. Spisi, kot je videti, niso bili (le) založniški projekt Slovencev, ampak predvsem Ivanovega sorodstva: brata Karla, ki se je ob Ivanovi smrti odločil, da prevzame bratove obveze in ob svojem času izda njegova zbrana dela, in bratranca Izidorja, ki je bil tedaj urednik Nove založbe, kjer so Zbrani spisi izhajali od leta 1925 in 1936 (I-XIX).⁴⁹

Nekaj kratke proze, ki jo je Ivan objavljala v Hrvatskem dnevniku, pa je Karl hranil še naprej. Kakšno razočaranje, ko mu je bila, "ker je proglašena razlastitev", odvzeta!⁵⁰

Po povratku iz Sarajeva je Ivan napisal v pismu Alojzu Kraigherju: "Tam sem živel prijetno in skoraj brez skrbi."⁵¹ Povedal je še, kaj vse je napisal v tistem času in nadaljeval: "Prijetno življenje pa me je zapeljalo, da nisem prav nič mislil na

prihodnost. Ko sem novembra prišel v Ljubljano, sem nenadoma spoznal, da tičim do ust v križih in težavah.”

V povsem drugačnih križih in težavah pa se je znašel Dragotin,⁵² Carolus,⁵³ Karl, Karlo.⁵⁴

Opombe:

- Ivan Cankar, rojen 10. maja 1876. Karl Cankar, rojen 14. oktobra 1877.
- Ivan Cankar, Zbrano delo (glavni urednik Anton Ocvirk, DZS Ljubljana, nadalje Zbrano delo) 26, str. 66.
- Karl Cankar, Islam in krščanstvo, Danica, 1902, št. 5, list 5.
- Karl Cankar je vpisan v Katalog študentov teologije 1900/01 v Ljubljani in je kot študent I. letnika obiskoval naslednje predmete ter dosegel sledeče ocene:
Theologia fundamentalis: eminenter, Eminenter; Philosophia St. Thomas Aquin: valde bene, eminenter; Hermeneutica bibliae generali: valde bene; Introductione in s. s. libros v. T. speciali: eminenter; Interpretatione s. s. librorum v. T.: eminenter; Lingua hebraea: eminenter; Lingua aramaica: eminenter. Ocene "progressus scientificus" so bile sicer takšne: Eminenter, eminenter, valde bene, bene, sufficienter. V: Nadškofijski arhiv Ljubljana 32, katalogi študentov teologije, šk. 75.
- Ivan Cankar, Zbrano delo 26, str. 94-96.
- Posvečen je bil 29. 6. 1903. Novo mašo je pel 12. 7. 1903 na Vrhniki. V: Letopis cerkve na Slovenskem, 2000; Ministrstvo finansija u Beogradu sporoča, da je Karl Cankar "stupio u službu" 1. septembra 1904. Do 12. aprila 1924 znaša njegova delovna doba 19 let, 7 mesecev in 12 dni. V: AS (Arhiv republike Slovenije) v nadaljevanju AS 1660, Izidor Cankar, t. e. 2.
- Kaldrma je z debelim naravnim kamnom tlakovana cesta. Káldrma, tur. kaldyrym iz grškega kalós-lep in dromós-pot.
- Pričujoči članek je del obširnejšega, še neobjavljenega rokopisa. Nanaša se predvsem na objavo del Ivana Cankarja v Hrvatskem dnevniku, pred pisateljevim prihodom v Sarajevo.
- Vrhbosna, 5. december 1905, str. 386.
- Tajni svetnik je bil vplivna oseba "v ozadju". Prvi je takšen naslov prejel Joseph du Trembley, svetnik kardinala Richelieua.
- Karl Cankar v pismu Izidorju Cankarju, 25. 7. 1947 in 4. 8. 1947. V: AS 1660, Izidor Cankar, t. e. 2.
- Narodni dnevnik, 12. 8. 1909, št. 162.
- Zaradi tega je prišlo do znane hrvaške obstrukcije v madžarskem parlamentu. V: László Kontler, Millennium in Central Europe, Atlantis Publishing House 1999, Budimpešta, str. 198.
- Hrvatski dnevnik, 29. 5. 1909.
- "Magjari traže Bosnu pod krunu zemalja sv. Stjepana!" Hrvatski dnevnik, 11. 9. 1909.
- Prav tam.
- Prav tam.
- Izraz ferman prihaja iz turške besede ferman in pomeni: vladarjeva zapoved, ukaz višje oblasti.
- Prav tako najbrž ne drži navedba, da je napisal članek za sarajevski Glas svobode, vendar ga niso objavili. Mislili so, da ga je napisal Karl. Še manj verjetno je, da je Ivan med svojim bivanjem v Sarajevu obiskal slovensko društvo in da je na pozdravni večer prišel vinjen. Tedaj v Sarajevu še ni bilo slovenskega društva. Od leta 1880 do 1896 je bilo Slovensko omizje, od 1896 do 1910 pa Slovenski klub. Leta 1934 je nastalo Delavsko kulturno društvo Cankar. Leta 1941 je bilo njegovo delovanje prepovedano. Leta 1945 je obnovljeno Slovensko kulturno društvo Cankar. V okviru tega društva je deloval tudi Marjan Telatko, ki je skrbno zbiral spomine na Cankarja. Po njegovi zaslugi - kot sta povedali v pogovoru 28. 8. 2006 Marija Divčič in Ana Božanović iz Slovenskega kulturnega društva Cankar v Sarajevu - je ohranjenega največ gradiva o delovanju Slovencev v BiH. Vendar se je prizadevni Telatko s člankom v Slov(enskem) Por(očevalcu) 18. 10. 1947 zameril Karlu. V pismu Izidorju je Karl zapisal: "In kar je v stvari še najgrše, je njegova insinuacija, da je Ivan za žlico Stadlerjeve juhe uganjal hinavščino. Tako ga še nikdo ni ponižal. Falot!" V: AS 1660, Izidor Cankar, t. e. 2. Primerjaj Ivan Cankar, Zbrano delo 29, str. 365.
- Hrvatski dnevnik, 2. 11. 1909.
- Risto Besarović: Iz kulturne prošlosti Bosne i Hercegovine, 1987, str. 168 in 219.
- Ivan Cankar, Zbrano delo 26, str. 89.
- Katolički tjednik, 15. 9. 2006, <http://www.katolički-tjednik.com>
- Hrvatski dnevnik, 24. 12. 1906.
- Dom in svet, št. 33, str. 3-5, 1920.
- Ljubljanski zvon, št. 4-8, 1909.
- Sarajevo (1878-1918), <http://sarajevo18781918.blogspot.ba/arhiva/> 2000
- Hrvatski dnevnik, 30. 3. 1907 in Ivan Cankar, Zbrano delo 17, str. 413.
- Ivan Cankar, Zbrano delo 17, str. 413 in 414.
- Hrvatski dnevnik, 14., 15., 16., 17., 18., 19., 22., 23. 1. 1908.
- O čem pripoveduje črtica Urlaub? Tri leta je Mate služil vojsko. Prišel je predvelikonočni čas, ko bi že mogel domov. Na posvaljkan papir si je narisal debelo črto,

ki se je vlekla na papirju od črtice do črtice, od ure do ure obljubljenega odhoda. Hrepenel je po materi, domu, domovini. Sanjaril je, kako mu domači kraj ob prihodu kliče: Pozdravljen! Do dopusta mu je manjkalo le še nekaj ur. Sanjaril je tudi, ko se je bilo treba postaviti v vrsto na dvorišču. Njegova suknja je bila odpeta, bil je umazan. Nad njim se je dvignil ukaz in ga pozval na raport. Uklenili so ga in rekli, da še troje let ne bo videl domovine. Mate je globoko vzdihnil, vstal je, povsile glavo in šel miren, kamor so ga vodili.

Rokopis, ki se nahaja v rokopisnem oddelku NUK-a, ima 7 strani. Tam je od 17. 3. 1948.

Prvotno je bila črtica v Karlovi zapuščini. Karl piše Izidorju Cankarju 21. 4. 1948 zelo resignirano: "Ker je proglašena razlastitev in ker imajo v rokah ves razlašeni material, čemu bi se še naprej ukvarjali z zadevo, ki je končno veljavno urejena?" Iz tega sklepamo, kako so prišli "sarajevski" rokopisi Ivana Cankarja, ki jih je hranil brat Karl, v roke Ministrstva za prosveto LRS in nato v NUK.

Urlaub je poleg še treh črtic objavljena v Domu in svetu, št. 33, 1920. Karl navaja, da je bila objavljena najprej v Hrvatskem dnevniku, in sicer 22. 4. 1908; vendar v Hrvatskem dnevniku ni te črtice pod tem datumom. Omenjeno dejstvo potrjuje tudi pregled g. Andree Dautovič, knjižničarke v Zemaljskem muzeju, Sarajevo, 26. 9. 2006. V: Zemaljski muzej Sarajevo.

32. Hrvatski dnevnik, 25. 12. 1908.
33. Hrvatski dnevnik, 14., 15., 16. in 17. 4. 1909.
34. Ivan Cankar, Zbrano delo 17, str. 402.
35. Hrvatski dnevnik, 27., 28. in 29. 4. 1909. Sicer je bila proza Budalo Martinec do leta 1947 v zapuščini Frana Vidica, nato v NUK-u. O tem tudi Branko Berčič: Rokopisno gradivo iz zapuščine Ivana Cankarja v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani. V: Slavistična revija 1969, str. 330-331.
36. Hrvatski dnevnik, 1. 5. 1909.
37. Ivan Cankar, Zbrano delo 30, str. 124.
38. Brigitte Hamann, *Hitlers Wien*, str. 153
39. To je bilo na V. avstrijskem katoliškem sestanku 18. in 19. novembra 1905 na Dunaju. V: Vrhbosna, 5. decembra 1905.
40. Vida Jeraj - Hribar, hči pesnice Vide Jeraj, mi je pripovedovala o srečanjih s Cankarjem na njenem domu v Ljubljani pomladi 1999. Ko je živel na Dunaju, je bila še otrok. Spominja se, da je Cankar, kadar je prišel na obisk, pustil pri mami druge, se usedel k njej, ji povedal kakšno pravljico in jo pestoval. Nosil je karirasto obleko, kravato pa je imel speto še z broško oziroma z iglo. Kadar se je družina hodila kopat na nudistično plažo, ni šel z njimi. Ne da bi bil sramežljiv, bil je dostojanstven. Dal je veliko nase. Sicer pa kot moški ni bil kaj posebnega. Vida Jeraj - Hribar je tudi povedala, kakšno je bilo stanovanje, v katerem je živel Ivan.

41. Vida Jeraj - Hribar, pomladi 1999.
42. Zlatica Hribar o Cankarju pomladi 1999.
43. Ivan Cankar, Zbrano delo 29, str. 421.
44. Ivan Cankar, Kako sem postal socialist, V: Ivan Cankar: Zbrano delo 25, str. 118-119.
45. Ivan Cankar, Zbrano delo 1, str. 209.
46. Ivan Cankar, Zbrano delo 27, str. 218.
47. Karel Cankar Izidorju Cankarju, 30. 12. 1947. V: AS 1660, Izidor Cankar, t. e. 2.
48. Dušan Pirjevec, Ivan Cankar in evropska literatura, str. 438.
49. Ivan Cankar, Zbrano delo 29, str. 417.

Z bratrancem Izidorjem sta izročila iz svojih zasebnih zbirk veliko dragocenih enot NUK-u, o čemer piše v knjižici Rokopisno gradivo iz zapuščine Ivana Cankarja v NUK takole: "Svoja najpomembnejša cankariana je knjižnica pridobila v letu 1948, ki je v širši slovenski kulturni javnosti potekalo v znamenju pripravljanja in izvedbe raznih spominskih prireditev ob 30-letnici pisateljeve smrti. Na široko sta se odprli obe največji zasebni hranilišči gradiva o Ivanu Cankarju pri njegovem bratu Karlu in pri bratrancu Izidorju Cankarju. Neposredno od njiju dveh ali s posredovanjem slovenskega ministrstva za prosveto so bili večidel spomladi, nekaj pa konec leta pridobljeni številni rokopisi Cankarjevih del ..." Malo je znano, da je Cankar najboljša dela prodal g. Zormanu iz Šiške - in to za 8.000 zlatih kron. "In Zorman je nato prodal svojo kupljeno pravico jugoslovanski Matici ...", je zapisal Izidor 14. 12. 1924. V: AS 1660, Izidor Cankar, t. e. 2.

- Karl je bil po II. svetovni vojni duhovnik Služabnic malega Jezusa v zavodu Egipt v Sarajevu. Ko pa je bil zavod leta 1949 nacionaliziran, je odšel v Ljubljano, kjer je 9. februarja 1953 umrl.
50. Karl Cankar Izidorju Cankarju 21. 4. 1948. V: AS 1660, Izidor Cankar, t. e. 2.
 51. Ivan Cankar Alojzu Kraigherju 27. 2. 1910. V: Zbrano delo 28, str. 71.
 52. Dragotin. Tako je naslavljal pisma Ivan, kadar je pisal bratu višjegimnazijcu Karlu v Ljubljano.
 53. Carolus. Pod tem imenom je uvrščen v katalog študentov bogoslovja v letu 1900/01 v Ljubljani. Ivan je v tem času naslavljal pisma bratu takole: Velečenjeni gospod Karl Cankar, stud. theol. Laibach. Semenišče. Tako ga je naslavljal Ivan tudi kasneje, ko je bil Karl v Sarajevu.
 54. Nekako od leta 1909 ga brat imenuje Karlo. V pismih bratrancu Izidorju se Karl podpisuje kot Karlo.

ŽIVLJENJE IN DELO IVANA CANKARJA (1876–1918)

Kronološki pregled¹

1876

V hiši na Klancu (imenovanem Klanec siromakov) se je 10. maja materi Neži (1843–1897), roj. Pivk, in očetu Jožefu Cankarju (1842–1914) rodil sin Ivan. V številni družini je bil osmi otrok.

Ustanovljena je bila vrhniška čitalnica,² ki se je najprej imenovala Bralno društvo. Bila je prva vrhniška kulturna organizacija. Njeni člani in ustanovitelji, med katerimi sta bila tudi Cankarjev oče Jožef in sodni pisar Josip Prosen, so bili iz nižje trške družbene plasti. Namen čitalnice je bil, da materialno šibkim Vrhničanom omogoči pot do izobrazbe s pomočjo časopisja, dramskih predstav in petja. Svoje prostore je najprej imela v hotelu Pri črnem orlu, katerega lastnik je bil posestnik Jožef Kotnik, zaradi visoke najemnine pa se je kmalu preselila v Lenassijevo hišo na Stari cesti, kjer je imela sobo brezplačno. Čitalnico so v svoje roke kmalu prevzeli trški veljaki in ponovno se je preselila v hotel. Cankarjev oče Jožef je ostal odbornik do leta 1878, ko je propadla trgovina, ki jo je imel v najemu. Trgovina je bila sicer last vrhniškega trgovca Karla Mayerja.³

1879

Julija je v požaru na klancu pogorela tudi Cankarjeva hiša. Hiša je bila vsaj delno lesena, krita s slamo, zidana sta bila del temeljev in spodnji del pročelja ob cesti. Zagotovo je bil kamnit del veže, kjer je stalo zidano ognjišče; zidana ognjišča so namreč tedaj zahtevali državni predpisi.⁴ Po požaru si družina ni več opomogla, k čemur je v veliki meri pripomogel tudi propad trgovine. Cankarjevi so odtlej živeli v različnih

22. Hotel Pri črnem orlu okoli leta 1855.

manj primernih stanovanjih po Vrhniku, tudi v opuščenih hlevih. V letih od 1879 do 1897, ko so manj kot leto dni živeli v zadnjem skupnem stanovanju "pri Tičku", kjer sta skoraj hkrati umrli Ivanova babica in mati, so se Cankarjevi preselili kar devetkrat!

1882

Cankar je jeseni začel obiskovati ljudsko šolo na Vrhniku. Končal jo je leta 1888, saj je obvezno šolanje tedaj trajalo šest let. Vsa leta je bil med boljšimi učenci, zadnji dve pa sploh najboljši, čeprav šole sicer ni maral. Znano je, da mu je bila mnogo ljubša, dragocenejša in polna uporabnega znanja "enajsta šola" pod mostom ob Ljubljani v Verdu, o čemer lepo piše v *Mojem življenju* (knjižna izdaja 1920).⁵ Vendar pa je v šoli rad recitiral in nastopal na šolskih proslavah. Najbolj znan je njegov nastop ob praznovanju 40-letnice vladanja Franca Jožefa I. avgusta 1888, ko je recitiral pesem v čast Mariji Tereziji.⁶ O proslavi sta poročala celo *Slovenec* in *Slovenski narod* in ob tem omenila recitatorja.

1888

Jeseni je odšel v Ljubljano na realko. Pomoč pri šolanju so mu kot bistremu in nadarjenemu učencu obljubili trški veljaki, a pomoč je ostala le pri obljubah. Zanj je ves čas šolanja z veliko težavo skrbela mati.

1891

Iz tega leta so znane prve Cankarjeve pesmi. Ohranile so se v rokopisni beležki z naslovom *Pesni Ivan Cankar-ja*. Pesmi so nastale leta 1891 (v beležki je na prvi strani zapisan datum *prosinec 1891*).⁷ Najpogostejši motiv Cankarjevih začetnih lirskih pesmi je ljubezen, temu sledi domoljubje, drugi motivi so redki (tema pokrajine, refleksivne, prigodniške pesmi).

Cankar je sicer začel pisati zelo zgodaj. Prvi poskusi segajo še v čas pred odhodom v Ljub-

ljano. *Petra Klepca* npr. je snoval že leta 1885,⁸ na to pa nas navede tudi ironična izjava o pesmi o štrbonceljnih v *Mojem življenju*.⁹

1892

Nastala je prva Cankarjeva enodejanka, ki pa žal ni ohranjena.¹⁰ Z njo je celo obiskal Ignacija Borštnika.

Spis *Nekaj iz dnevnika mojega prijatelja* je prvi ohranjeni Cankarjev spis v prozi. Ohranil se je v rokopisni *Knjigi*¹¹ tretješolcev ljubljanske realke na straneh 34–40. Pisati ga je začel Srečko Justin, nadaljeval in dokončal pa ga je Cankar. Spis ni datiran, nastal pa naj bi do začetka leta 1892.

Vrtec je objavil prvo Cankarjevo pesem *Pes, maček in miši*. Pesem je bila objavljena pod psevdonimom Prepiračev.¹²

1893

V šolskem letu 1892/93 je Cankar postal član dijaškega društva Zadruga, katerega člani so bili sicer tudi preostali trije modernisti.

Zadruga je bila eno najpomembnejših slovenskih dijaških društev. Ustanovljena je bila v šolskem letu 1892/93. Po šolskih predpisih so bila taka društva prepovedana, zato je bila Zadruga skrivno združenje. Med svoje člane je poleg gimnazijcev sprejemala tudi dijake drugih šol. Cankar je prvi od

Dr. E. E.
KOPIRANJE IN REPRODUKCIJA
LJUBLJANA
1891

Pesni Ivan Cankar-ja.

1. Vstajanje.

Mirno gledaš me devica,
Mirno pred menoj stojiš;
Da kaj pravim nij rečica
Mirno namni govoriš.

Moj's srce je nesrečno
Ko ljubiti te me smim;
Ljubost tla bo me večino
In umorila bo me, vém.

Razprita slobojna sila
Te ljubimani srčen raj.
Prisim deklica te mila
Daj, ozi se namo vsaj.

In ta sila kljubovalna
Bil je duh neveste troj.
Ldaj meni me tuga žalna
In umrjen v're duh je moj.

2. Troj pogled.

Kakor solne svetle mite
Lumino sveti - troj pogled -
Isto je mi oko je vlti

Kakor rajja, ki zasveti
Česa tiho tui, dimni svet -
Čij troj jih kiti vlti

23. Prva stran rokopisne zbirke *Pesni iz leta 1891*.

modernistov postal njen član; že prej (1. 3. 1893) se je včlanil tudi v Slogo. V Zadrugo je vstopil v šolskem letu 1892/93 in že maja (le za mesec dni) postal njen predsednik. Marca 1896 je bil zaradi nerednosti in nediscipline izključen. Hkrati z njim je izstopil tudi Dragotin Kette, ki se je društvu priključil v šolskem letu 1893/94.

V Zadrugi je Cankar bral svoje pesmi – na prvem nastopu je prebral *Junaško pesem iz naših dnij*, ki smeši škofa Antona Mahničarja, prozne sestavke, prevode, kritike in protikritike.

Svoje literarne izdelke je začel tudi objavljati. V dijaški prilogi *Rimskega katolika* (urejal ga je Anton Mahnič) je leta 1893 izšel prvi prozni sestavek *Moj prvi pogled na morje* (podpisan kot "Učiteljski pripravnik I. leta"). V *Slovincu* je izšel prvi feljton (črtica) z naslovom *Dobrotnik*, pod katerim je podpisan s pravima začetnicama ("Spisal C. J."). *Ljubljanski zvon* je objavil pesem *Ivan Kacijanar* (podpisana s psevdonimom Trošan), za katero je dobil svoj prvi honorar.¹³

1894

V šolskem letu 1894/95 se je zblizal z Vrhničanko Franjo Opeka (1876–1950), ko se je tudi ona šolala v Ljubljani. S Cankarjem sta se poznala še iz otroštva, njuna dijaška ljubezen pa se je kmalu končala, saj se je Franja že leta 1897 poročila z učiteljem Ivanom Svetličem.

Januarja je v Zadrugi prebral satirično črtico *Morala*. Radivoj Peterlin - Petruška, pri katerem so se tisti večer sestali člani Zadruge, je v *Domu in svetu* leta 1920 poročal o negativni oceni, ki je zavračala ravno tisto, "kar je bilo najbolj izvirnega, najbolj bistveno Cankarjevega." Je pa ta črtica po Peterlinovem mnenju "pokazala takoj nekako smer nadaljnjemu Cankarje-

vemu pisateljstvu, ki je bila v največji meri: zasmehovanje, pobijanje navidezne, hinavske, splošno meščanske morale ter opevanje, poveljevanje radi te morale obsojenih, ponižanih, izločenih."¹⁴ Črtica je bila objavljena v *Ljubljanskem zvonu* pod psevdonimom Trošan.

Pisal je pesmi, posvečene Franji Opekovi. Nekatere so izšle v *Ljubljanskem zvonu*, najboljše med njimi pa je pozneje uvrstil v cikel *Iz lepih časov* v prvi izdaji *Erotike* (1899). Veliko Franji posvečenih pesmi je bilo objavljenih šele v Zbranem delu II (1968).

1895

Zaradi neopravljene mature (padel je na izpitu iz fizike) ni mogel oditi študirat na Dunaj, kar je verjetno zavrlo tudi njegov literarni razvoj. Živel je v veliki revščini v Ljubljani, skupaj s Kettejem, s katerim sta postala dobra prijatelja. Zblizal se je tudi z naturalistom Franom Govekarjem, čigar roman *V krvi* je izšel naslednje leto.

Spoznal je Heleno Pehani (1875–1953), hčer notarja in posestnika iz Mokronoga. Po očetovi smrti (1888) je družina obubožala in se preselila v Ljubljano. Helena je končala ljudsko šolo in nato leta 1895 učiteljske, poučevala pa je v Ljubljani, Grahovem in Postojni. S Cankarjem sta se seznanila poleti 1895 na Vrhniku, ko je bila Helena na počitnicah pri sestri. Skupaj z drugimi mladimi, večinoma študenti, sta hodila na izlete v okolico Vrhnike. Cankar se je vanjo zaljubil, Helena pa mu ljubezni ni vračala. Leta 1900 se je poročila z njegovim sošolcem z realke, geometrom Srečkom Justinom.

Nastajale so pesmi, posvečene Heleni Pehani. Izšle so naslednje leto v *Ljubljanskem zvonu* (cikel *Helena*, pod psevdonimom Ivan Saveljev).

Jeseni je opravil maturo in nato oktobra odšel na Dunaj. Vpisal se je na gradbeni oddelek visoke tehniške šole, vendar je študij kmalu opustil, saj ga ni zanimal. Prepisal se je na slavistiko, a tudi tu ni nadaljeval študija. Posvetil se je literarnemu delu.

“Dunaj je bil tedaj eno izmed središč sodobne kulture, zlasti literature, ki je posredovalo sočasne moderne umetnostne smeri iz sodobne Evrope ob koncu stoletja (‘fin de siècle’) in s katerimi se je Ivan Cankar prvič seznanil. Za Slovence je takrat nastal nov pojem, ‘dunajska literatura’, katere predstavniki so bili naši mladi moderni pisatelji, živeči na Dunaju, in katere najpomembnejši glasnik je postal Cankar.”¹⁵ Cankar je postal član literarnega kluba, ustanovljenega konec oktobra 1896 na pobudo Frana Govekarja. Namen kluba je bil pospeševati “slovensko literaturo v tedaj moderni realistični in naturalistični smeri.”¹⁶ Člani kluba so bili poleg Cankarja še Fran Govekar, Oton Župančič, Fran Eller in drugi. Na svojih srečanjih so brali pesmi ali prozo, čemur je sledila diskusija ali kritika, posvečali pa so se tudi aktualnim literarnim vprašanjem.

V tem letu in delno tudi še v naslednjem so nastajali *Dunajski večeri*. Tega cikla modernih pesmi *Ljubljanski zvon* (njegov urednik je bil tedaj Viktor Bežek) ni hotel objaviti, ker so bile preveč moderne, “dekadentne”.¹⁷ *Dunajski večeri* so bili tako prvič objavljeni v prvi izdaji *Erotike* (1899).

Ljubljanski zvon je objavil esej Anton Aškerc, ki ga je začel pisati še v Ljubljani, končal pa ga je na Dunaju. To je prva Cankarjeva tiskana kritika. V njej je Aškerc pozitivno ocenil in ga pravzaprav občudoval zaradi “njegov/ega/ živ/ega/ plastičn/ega/ pripovedovanj/a/” in krepkega, preprostega sloga.¹⁸

Slovenec je objavil njegove feljtone *Dve družini* (v njem je opisal svojo in Mayerjevo družino), *Gospod Ognjišček in gospod Mravljinček*, *Gospodična Kojon* in druge, večinoma pod različnimi psevdonimi

(Mrazov, Grahari, Traven, Alojziji Grad, Feliks Vran).

Začel je bolj razmišljati o dramatiki, o čemer piše sam v zapisu *Konec literarne krčme*, objavljenem v *Domu in svetu* leta 1911.¹⁹

1897

Marca se je vrnil z Dunaja in nato izmenično živel v Ljubljani in na Vrhniki. Vse do odhoda v Pulj naslednje leto se je preživljal s honorarji za feljtone in črtice, objavljene v *Slovenskem narodu*, *Slovincu*, *Vrtcu* in *Angelčku*, in od risanja portretov vrhniških veljakov in njihovih otrok. Zaradi pomanjkanja denarja je iskal primerno zaposlitev, vendar je ni našel.

Septembra mu je umrla mati Neža (rojena 1843), le dan pred njo pa tudi stara mati Marija Pivk.

Slovenski narod je objavil kritiko pesniške zbirke Antona Funtka²⁰ *Smrt*. Cankar je na primeru te zbirke slovensko liriko označil kot liriko, katere najpomembnejše značilnosti so: “ribniška” rima, “suhoparnost in lesenost”, pomanjkanje “gor/kega/ čut/a/ in živ/e/ barv/e/”. Kritiko s pomenljivim naslovom *Naša lirika* je končal z besedami: “... moderna lirika je pred vrati in kadar potrka dovolj glasno, odpro se ji sama od sebe.”²¹

Napisal je prvih pet vinjet: *Zadnji večer*, *Ada*, *Glad*, *Pismo*, *Mož pri oknu*. Vse so izšle poleti v *Slovenskem narodu*.

Pisal je črtice z različno tematiko: *Doma*, *Lavrin*, *Sveta noč Damijana Gavriča*, *Čudna povest* in druge.

Dokončal je svojo prvo dramo. To so bile *Romantične duše*, pisane poleti na Vrhniki. Drama je napisana po vzoru evropskih realističnih in naturalističnih dram, vendar je to izvirna igra, s satiričnimi ostmi in idejo hrepenenja. Dramo naj bi igralo ljubljansko gledališče, vendar so jo (že napovedano) umaknili s programa. Prvič je bila uprizorjena šele oktobra leta 1922, maja istega leta pa je bila tudi prvič natisnjena.

MILAN LENARČIČ

24., 25. Zora (1882–1960) in Milan Lenarčič (1884–1949), kot ju je narisal Ivan Cankar (risbi s svinčnikom, 1897?).

Za natis je imel že pripravljeno tudi pesniško zbirko *Erotika*. Izdal naj bi jo Otomar Bamberg,²² rokopis pa sta spremljali tudi ugodni oceni Antona Aškercja in Frana Levca.

1898

Julija je odšel v Pulj – v upanju, da bo dobil zaposlitev, a se to ni zgodilo – in ostal tam do sredine oktobra. V Pulju so že živele sestre Ivana, Neža, Francka in Karolina, to leto se je tja preselil tudi oče Jožef. Ivan je v Pulju stanoval pri sestri Ivani. Preživil je se s honorarji za podlistke.

Še pred odhodom v Pulj je spoznal Ano Lušin (1881–1910), siroto, ki je skupaj s sestro živela pri mačehi v Ljubljani. Po dokončani meščanski šoli pri uršulinkah je v letih od 1899 do 1903 obiskovala učiteljišče. Bila je učiteljica v Benediktu v Slovenskih goricah in v Plešivcu pri

Velenju, kjer je umrla zaradi tuberkuloze. S Cankarjem sta se spoznala v Ljubljani. Po njegovem odhodu v Pulj se je med njima razvila obsežna korespondenca, ki se je prekinila po njegovem drugem odhodu na Dunaj. Dopisovanje sta za tri leta obnovila leta 1901.

Novembra je ponovno odšel na Dunaj, da bi na filološki fakulteti študiral slovanske in romanske jezike. Na Dunaju je bil sprva zadovoljen, vendar mu je bilo vse težje. Živel je od honorarjev in (redkih) podpor in vendarle uresničeval svoje literarne načrte.

V Pulju je napisal svojo drugo dramo, *Jakob Ruda*. Drama vsebuje motiv etične krivde in očiščenja, ki ga vsebujejo tudi poznejše drame. *Jakob Ruda* je bil prvič uprizorjen marca leta 1900 v Ljubljani in še isto leto tudi v Zagrebu, izšel pa je tudi v knjigi.

V Slovincu in Slovenskem narodu je objavljala črtice in vinjete: *Njegova mati*, *Gomila*, *Ob smrtni postelji*, *Matilda*, *Iz samotne družine* ... Večinoma so nastale na Vrhniki in v Pulju. Že pred odhodom v Pulj in tudi v Pulju je za ljubljansko gledališče prevajal ljudske igre in libreta (Leon, Raymond, priredba Šauperlovega prevoda Shakespearovega *Hamleta* in drugo). Nastajale so pesmi, posvečene Ani Lušini. Deloma so bile objavljene v *Ljubljanskem zvonu* naslednje leto, osem od njih pa je zbranih v ciklu *Iz lepih časov* v drugi izdaji *Erotike* (1902).

1899

Aprila je v Ljubljani v Cukrarni umrl Dragotin Kette.

Poletje 1899 je bilo za Cankarja eno najtežjih. Zaradi pomanjkanja je bil telesno in duševno izčrpan, afera z *Erotiko* pa je povzročila še, da *Slovenec* ni več objavljala njegovih del.²³ V tej stiski je Cankarju priskočil na pomoč Jakob Pukl,²⁴ ki mu je dva meseca brezplačno nudil hrano in stanovanje v Maria Enzensdorfu. Tam si je Cankar zdravstveno opomogel in začel ponovno misliti na študij. Pisal je za Puklov časopis in za bilten *Die Information*, ki ga je urejal Josef Graf in za katerega je potem še nekaj let pisal o jugoslovanskih javnih in političnih zadevah.

Konec novembra se je preselil k družini Löffler v Ottakring, kjer je imel sprva samo stanovanje (sobo), pozneje pa tudi hrano. Z družino, gospodinjo Albino in njenimi štirimi otroki, se je sploh zelo dobro razumel.

V Ottakringu je z manjšimi presledki preživel več kot deset let. Družil se je večinoma s slovenskimi umetniki in izobraženci: s slikarji (Ivanom Groharjem, Hinkom Smrekarjem), pisatelji in pesniki (Alojzom Kraigherjem, Etbinom Kristanom, Otonom Župančičem, bibliotekarjema Dvorne knjižnice in literarnima zgodovinarjema Ivanom Prijateljem in Francetom Kidričem) in drugimi.

26. Fotografija Ivana Cankarja iz leta 1900.²⁵ To je prva objavljena Cankarjeva fotografija, objavil pa jo je praški časopis *Slovanský přehled* leta 1902 ob nekaterih prevodih iz *Erotike*.

Konec marca je pri Otomarju Bambergu izšla prva izdaja pesniške zbirke *Erotika*. Vsebovala je štiri cikle: *Helena* (pesmi, posvečene Heleni Pehani), *Iz lepih časov* (cikel je bil posvečen Franji Opeka), *Dunajski večeri* in *Romance* (pripovedne pesmi z različno vsebino). Zbirka je bila na takratnem slovenskem literarnem trgu novost, zlasti z *Dunajskimi večeri*. Bila je upor proti konzervativni in janzenistični miselnosti 19. stoletja. Zlasti zaradi "premodernega" dunajskega cikla je doživela svojo "srednjeveško" usodo: več kot 700 izvodov knjige je pokupil ljubljanski škof Anton Bonaventura Jeglič in jih dal sežgati.

Za prvomajsko številko *Rdečega prapora*, ki ga je urejal Etbin Kristan,²⁶ je napisal pesem *Svečanost v Varšavi*. Pesem je posvečena odkritju spomenika poljskemu pesniku Adamu Mickiewiczu. Pesem je bila podpisana s polnim imenom, z njo pa je Cankar prvič sodeloval v socialističnem glasilu.

Avgusta je pri Lavoslavu Schwentnerju²⁷ izšla prva prozna knjiga, zbirka črtic in novel *Vinjete*, s katerimi je v slovensko literaturo zavestno uvajal novosti iz evropske literature. Novosti so bile zlasti v izrazu, motivih in slogu.

V Maria Enzensdorfu je za tisk pripravljala knjigo *Onkraj življenja*, ki pa ni nikoli izšla. Vsebovala naj bi novele *Kralj Malhus*, *Jesenske noči* in *Smrt kontrolorja Stepnika*.

V *Slovenskem narodu* je izšla kritika pesniške zbirke Antona Hribarja *Popevčice milemu narodu*. V njej je spet kritiziral slabe pesnike in ponovno pisal o moderni umetnosti – o "dekadenčni" liriki.

1900

V tem času se je zaljubil v Minko Lušin (1879–1905), Aničino sestro, ki je bila avgusta to leto na Dunaju, spoznal pa jo je seveda že prej.

Že prve mesece po preselitvi na Dunaj se je začel približevati "velikemu tekstu", umetnosti, ki naj ne bi bila sama sebi namen, tako imenovani "angažirani umetnosti". Sem sodijo dramski in prozni teksti.

V Ottakringu je zorela satira *Abdera v strahu* oziroma – po spremembi naslova – *Za narodov blagor*. Ta komedija – družbena satira je napovedovala socialno revolucijo. Ljubljansko gledališče jo je prvič uprizorilo šele leta 1906, krstna izvedba pa je bila v Pragi leto prej. Komedija je v knjigi izšla leta 1901.

Istočasno je nastajala drama *Kralj na Betajnovi*; dokončal jo je leto dni pozneje. V knjigi je izšla leta 1902, v Ljubljani pa

je bila prvič uprizorjena januarja 1904. Doživela je velik uspeh, Cankar pa je z njo dosegel enega od svojih ciljev: tudi kritiki so spoznali, da je njen pisec eden od "pripravljalčev nove, duševne revolucije". Sam pisatelj je to povedal v pismu Zofki Kvedrovi z besedami: "Pri nas tam doli je potreba reformacije in revolucije v političnem, socijalnem, v vsem javnem življenju in tej reformaciji mora delati literatura pot."²⁸

V istem tonu je napisana tudi povest *Popotovanje Nikolaja Nikiča*, ki je izšla pri Slovenski matici isto leto.

V tem času je nastajala krajša proza, ki je bila prvič natisnjena v *Knjigi za lahkomišelnice ljudi* (1901), in črtice s socialno tematiko, ki napovedujejo roman *Na klancu* (na primer *Križev pot*, *Pred ciljem*, *Krona*, *Iz predmestja*).

Publicistike iz tega časa ni veliko, omembe vredno pa je *Literarno pismo*, v katerem je Cankar kritiziral Aškerčevo izdajo Kettejevih izbranih pesmi. Aškercu je očital, da je izpuščal pesmi in popravljaval verze, ter branil *Misterij žene* Zofke Kvedrove pred napadi klerikalcev in liberalcev (njeno delo da je "robato" in "trivialno").

1901

Junija je v Ljubljani v Cukrarni umrl Josip Murn – Aleksandrov, drugi od modernistov.

Pri Slovenski matici je izšla prva knjiga iz tako imenovane ottakrinške trilogije, roman *Tujci*. To je prvi Cankarjev roman in hkrati večje slovensko delo, ki obravnava problem umetnosti in umetnika v meščanski družbi. "Tujci" so umetniki, odtujeni domovini in družbi sploh. Življenje umetnika je še kako poznal tudi sam.

1902

Maja je Cankar za dva dni odpotoval v Prago na razstavo del francoskega kiparja Augusta Rodina.

Julija je pri Lavoslavu Schwentnerju, izdajatelju večine Cankarjevih del, izšla druga izdaja *Erotike*. Ta izdaja pesniške zbirke je glede na prvo precej spremenjena: cikli imajo sicer iste naslove, vendar so nekatere pesmi nadomeščene z novimi. Še najbolj je spremenjen cikel *Iz lepih časov* (skoraj polovica pesmi je posvečenih Ani Lušin; te pesmi so nastale pozneje, kot je bil za tisk pripravljen rokopis prve izdaje), precej je sprememb med *Romancami*, še najmanj pa jih je med *Dunajskimi večeri*. Drugi izdaji je dodan znameniti *Epilog*, posvečen Minki Lušin, v katerem govori o svojih sanjah in hrepenenju, ki jih v njem ni več. *Epilog* končuje z besedami: "Takó, Minka, je šlo vse mimo mene. In mladost in življenje in ljubezen – vse je šlo mimo mene ..." ²⁹

Izšel je roman *Na klancu*, drugi iz ottakrinške trilogije. To je najboljširše Cankarjevo delo in najbolj povezano z njegovo mladostjo in slovensko zemljo. V njem je poveljčal svojo mater in z njo naslikal slovensko mater sploh.

1903

Konec oktobra je prišel v Ljubljano na premiero *Kralja na Betajnovi*. V gledališču je vodil vaje, premiero januarja 1904 pa je spremljal od drugega dejanja dalje, ko je že vedel, da je drama doživela uspeh.

Decembra je po petih letih obiskal Vrhniko.

Izšla je povest *Življenje in smrt Petra Novljana* s ponovno izraženim motivom hrepenenja, znanim iz *Romantičnih duš* in spet predstavljenim v nekaterih poznejših delih (*Helena*, *Nina*, *Lepa Vida*).

Izšla je tudi zbirka kratkih pripovedi *Ob zori*.

1904

V začetku februarja se je za nekaj več kot tri leta vrnil na Dunaj in živel pri Löffrerjevih v Ottakringu. Bil je slabo razpoložen, počutil se je osamljenega, zgubljal je voljo do dela in vero vanj, kljub temu pa je v tem času ustvaril veliko del.

Poleti se je nameraval vrniti domov, vendar je ostal, tudi zaradi starejše Löffrerjeve hčere Štefke (1887–1962). Ko se je Cankar naselil pri družini, je bila Štefka stara 12 let, v letih 1904/05 pa jo je vzljubil in se hotel z njo celo poročiti. To pa se ni zgodilo in leta 1910 je z njo pretrgal vse stike.

Pozimi 1903/04 je uredil knjigo *Mimo življenja*, ki vsebuje razmišljujoče črtice, novele ter satirično in groteskno zasnovane pripovedi, nastale v drugem ottakrinškem obdobju. Knjiga je bila natisnjena šele po smrti (1920).

Lavoslav Schwentner je izdal tretjo knjigo iz ottakrinške trilogije, roman *Hiša Marije Pomočnice*. V njem Cankar opisuje življenje ljudi v vele mestu, o katerem mu pripovedujejo na smrt bolna dekleta v bolnišnici Hiša Marije Pomočnice. Ta dekleta hrepenijo po lepšem življenju, po sreči in ljubezni.

Izdal je novelo *Gospa Judit*. Novela je zasnovana polemično, v njej pa se prepletata satira na meščansko dvojno moralo in erotika. Tudi tu se pojavlja motiv hrepenenja po boljšem in lepšem življenju, najdemo pa tudi že značilnosti šentflorjanstva.

Izšla je povest *Križ na gori*, v kateri je spet v ospredju motiv umetnika in odnos domovine do njega, vendar je konec v primerjavi s *Tujci* optimističen.

S povestjo *Križ na gori* je povezan tudi esej *Slovenski umetniki na Dunaju*, ki ga je Cankar napisal po ogledu razstave slovenskih impresionistov. Razstava je bila marca v eni od dunajskih galerij. Cankarja je navdušila in veselil se je njenega uspeha v tujem vele mestu, ki sicer ni bilo preveč radodarno s pohvalami tujim umetnikom.

1905

Nastajale so prve prave šentflorjanske zgodbe, na primer povest *Polikarp* (nastala že poleti 1904, izšla pa to leto v *Ljubljanskem zvonu*) in novela *V mesečini* (izšla pri Slovenski matici).

Pri Slovenski matici je izšla tudi povest *Pote-puh Marko in kralj Matjaž*, kjer je v ospredju spet slovenski narod in njegova podrejenost različnim močem. Narod bi moral svojo usodo vzeti v lastne roke in ne čakati na nekakšne "kralje Matjaže".

1906

Izšla sta romana *Martin Kačur* in *Nina*. V prvem romanu, "življenjepisu idealista", ima osrednjo vlogo učitelj. Ta je tragični junak, ki ga uniči zaostalo okolje. V drugem romanu spet srečamo motiv hrepenenja. Dekle Nina pisatelju sedem noči zapored pripoveduje o svojem tragičnem življenju, ves čas pa hrepeni po boljšem življenju.

Izšla je povest *Smrt in pogreb Jakoba Nesreče*, v katerem se je vrnil na Vrhniko in v svojo mladost.

Sredi leta se je s Franom Govekarjem zapletel v polemiko o gledališču, rezultat česar je bila knjiga *Krpanova kobilica*. V njej obračunava zlasti z omejeno programsko politiko slovenskega gledališča. Knjiga je izšla konec leta z letnico 1907.

Proti koncu leta se je z Lavoslavom Schwentnerjem že dogovarjal za natis romana *Marta*, vendar ga ni dokončal. Marta naj bi bila "nositeljica mirne, dela željne, bremena vajene moči, ki more edina rešiti naš narod [...]" Marta je dekla, "ki stoji, kljub svoji grobi obleki (ali pa baš zaradi nje) visoko nad farizeji in idealisti."³⁰

1907

V začetku februarja je bil v Trstu soglasno sprejet predlog za Cankarjevo socialistično kandidatu-ro na volitvah za državni zbor maja 1907. Prvo ponudbo (za kandidiranje na Koroškem) je Cankar odklonil, ko pa so se zanj izrekli tudi delavci v Zagorju, je ponudbo sprejel. Dne 15. februarja je *Rdeči prapor* razglasil Ivana Cankarja za svojega kandidata na socialistični listi. Marca se je vrnil v Ljubljano in takoj začel politično delovati. Prvo predavanje je imel v ljubljanskem Mestnem domu, več predavanj pa potem še v ru-

darskem revirju v Posavju. Na volitvah 14. maja 1907 je prejel več kot četrtnino vseh socialističnih glasov, največ od vseh socialističnih kandidatov. Dne 1. oktobra je skupaj z Etbinom Kristanom zastopal Jugoslovansko socialdemokratsko stran-ko na rednem zboru nemškoavstrijske socialne demokracije na Dunaju. Po tem zboru ni bil več politično dejaven, sodeloval je samo še s članki v socialističnih časopisih ali s predavanji v delav-skih kulturno-prosvetnih društvih.

Spomladi je v Ljubljani spoznal Mici Kessler (1890–1962).³¹ Kot kandidat Jugoslovanske so-cialdemokratske stranke je bil med mladino zelo priljubljen in spoznati so ga hotele tudi hčere lju-bljanskega sodnega svetnika Alojzija Kesslerja. Povabljen je bil na njihov dom in že na prvem obisku se je zaljubil v Mici, takrat dijakinjo višje dekliške šole na liceju. Na obiske h Kesslerjevim so po Cankarjevem posredovanju hodili tudi drugi slovenski umetniki (Etbin Kristan z ženo Ado, Oton Župančič, Anton Lajovic, Vladimir Levstik, Hinko Smrekar). Pri družini se je tako izoblikoval nekakšen literarni salon, v katerem so se zbirali mladi slovenski umetniki in brali svoja ali tuja dela.

27. Hlapec Jernej in njegova pravica, Ljubljana 1907

Julija je odšel nazaj na Dunaj, že decembra pa se je za krajši čas vrnil v Ljubljano.

V času pestrega političnega življenja so nastale novele iz knjige *Za križem*, "socialna legenda" *Kristusova procesija*, jeseni pa je izšla povest *Hlapec Jernej in njegova pravica*.

Dokončan je bil celoten šentflorjanski cikel: povest *Pravična kazen božja* je izšla v *Ljubljanskem zvonu*, za tisk so bile pripravljene *Zgodbe iz doline šentflorjanske* (delno nastale pred letom 1907, izšle v knjigi leta 1908), 21. decembra pa je bila premiera *Pohujšanja v dolini šentflorjanski*, farse o pokvarjenosti (malo)meščanske družbe – o šentflorjancih, ki so postali simbol za slovenstvo in razmere na Slovenskem. Precej šentflorjanski je tudi *Aleš iz Razora*, kjer poleg Aleša (posnet je po kmetu Ignacu Celarcu – Gromčevem Nacetu) nastopata še zlodej – skušnjavec in gospod Andrej – kaplan (Alešev sin).

Aprila je imel v Trstu predavanje *Slovensko ljudstvo in slovenska kultura*.

Oktobra je v *Rdečem praporu* izšlo *Dunajsko pismo*, neke vrste epilog vseh dogajanj v volilnem letu.

1908

Veliko je potoval med Dunajem in Ljubljano: januarja je odšel na Dunaj (pripravljal se je na poroko s Štefko Löffler, ljubil pa je Mici Kessler), aprila se je vrnil v Ljubljano, sredi decembra pa je še zadnjič za nekaj mesecev odšel na Dunaj. V tem času je predaval v Trstu, večkrat je bil na Bledu.

Nastal je roman *Novo življenje*, ki ga je vzpodbudila ljubezen do Mici Kessler. Glavna oseba je spet umetnik (Grivar), ki se utruijen vrača iz tujine domov, v "novo življenje".

Z Novim življenjem je povezana nedokončana drama *Hamlet iz cukrarne*. Hamlet je sinonim za omahljivega Vehovca, ki je razpet med svoja hrepenenja in "ječo" okolja.

Za tisk je pripravil zbirko novel *Za križem* (prvotni naslov je bil *Na Golgato*), ki govori o socialni bedi Dunaja in njegovega predmestja. Knjiga je izšla naslednje leto.

Veliko je napisal krajših del, črtic z različnimi motivi, satir, socialnih izpovedi, povesti, pa tudi politične prispevke (ob 60. obletnici revolucije 1848 je za *Rdeči prapor* napisal članek *Predmestje*, politični protest *Krvavi dnevi v Ljubljani* so bili namenjeni deželni vladi ob divjanju avstrijske vojske, ki se je znesla nad demonstranti³²).

Tega leta je bila 400. obletnica Trubarjevega rojstva in Cankar je v Trstu imel predavanje z naslovom *Trubar in Trubarjeve slavnosti*. Zagovarjal je reformatorja in reformacijo, ki sta Slovencem med drugim dala knjižni jezik in šole, obtožil pa cerkveno oblast in "napredno meščanstvo", ki ni nič naredilo proti nazadnjaštvu ("Nevarnost, da jadramo s polnim vetrom nazaj v sedemnajsto stoletje, je očitna; takomenovano napredno meščanstvo pa se ne gane ...").³³

1909

Septembra je (za vedno) zapustil Dunaj in odšel na obisk k bratu Karlu v Sarajevu. Karlo Cankar³⁴ je bil tedaj tajnik nadškofa dr. Josipa Stadlerja,³⁵ ki je pisatelja tudi uradno povabil v Sarajevo. Ob tej priložnosti si je poleg Sarajeva ogledal tudi druga bosenska mesta.

Sredi novembra se je vrnil v Ljubljano, kjer je nato živel do smrti. Sprva je stanoval v novem ljubljanskem hotelu Tivoli, kjer so že živeli še nekateri drugi "ljubljski bohemi" (Vladimir Levstik, Miha Čop), na obisk pa so prihajali igralci, literati, slikarji (Anton Verovšek, Cvetko Golar, Ivan Lah, Maksim Gaspari, Hinko Smrekar). V tem hotelu je bila 21. in 22. novembra prva konferenca Jugoslovanske socialdemokratske stranke. Na konferenci so sprejeli tivolsko resolucijo (njen pobudnik je bil Etbin Kristan, ki je zagovarjal tudi tezo o politični, kulturni in jezikovni združitvi južnoslovanskih narodov). Cankar se konference ni udeležil, čeprav je bil povabljen nanjo, zavrnil pa je tudi resolucijo. Dokončno jo je odklonil v svojem znamenitem predavanju *Slovenci in Jugoslovani*, ki ga je imel v Ljubljani leta 1913.

V začetku leta je Schwentnerju obljubljal besedilo za album *Konkurz*, ki sta si ga zamislila skupaj s Hinkom Smrekarjem.

Napisal je *Zgodbo o Šimnu Sirotniku*, v kateri – enako kot v *Hlapcu Jerneju in njegovi pravici* – obsoja obstoječi družbeni red, vendar je v *Zgodbi* manj ostrine in več ironije. *Zgodba o Šimnu Sirotniku* je izšla v knjigi *Troje povesti* leta 1911, v kateri sta še *Zgodba o dveh mladih ljudeh* in *Krčmar Elija*.

Zadnja knjiga, napisana na Dunaju, je "starodavna pripovedka" *Kurent*. Motiv je iz ljudskega slovstva, vendar ga je pisatelj spremenil: dal mu je lastnosti slovenskega narodnega značaja in usode in tudi nekaj faustovskega (*Kurent* se za gosli proda hudiču).

V Sarajevu je pisal dramo *Hlapci*, kjer spet srečamo naprednega učitelja v zaostalih razmerah. Dogajanje je povezano s političnimi boji leta 1907 in opisano vedenje učiteljev liberalcev. Premiera naj bi bila že decembra, vendar jo je cenzura prepovedala. Drama je bila prvič uprizorjena šele leta 1919, in to najprej v Trstu, nato v Zagrebu in šele potem v Ljubljani. V knjigi je izšla leta 1911.

Za *Ljubljanski zvon* in *Slovenski narod* je pisal črtice, novele in feljtone.

1910

Spomladi se je preselil na Rožnik in tam s presledki živel do jeseni 1917. Zbližal se je s Štefanijo Bergman - Nino (1881–1966) in pozneje še z njeno sestro Mici Pfeifer (1878–1928).³⁶ V rožniškem stanovanju so ga obiskovali prijatelji Lojz Kraigher, Anton Lajovic, Maksim Gaspari, Hinko Smrekar, Kesslerjeva dekleta in Milena Rohrmann.

Oktobra je v Trstu in Gorici nastopil s predavanjem *Umetnost in ljudstvo*; predavanje ni ohranjeno.

Novembra je odšel v Sveto Trojico v Slovenskih goricah k Lojzu Kraigherju, ki je v kraju živel že od leta 1907 kot zdravnik. Cankar je tam spoznal narodnostni boj med Slovenci in Nemci, ki ga

je Kraigher opisal v romanu *Kontrolor Škrobar* (izšel leta 1914).

Konec maja je izšla *Bela krizantema*, zbirka satiričnih črtic, ki pomeni oster obračun z nasprotniki njegovega literarnega dela. Knjiga je najprej imela naslov *Mojim recenzentom*, potem pa je to postalo posvetilo.

Aprila in maja je v *Slovenskem narodu* izhajal esej *Naši umetniki*, v katerem je pisal o impresionistih. V *Ljubljanskem zvonu* pa je izšel esej *A. Aškerc: Pesnitve*, v katerem je obtožil slabe recenzente, ki so krivi, da je nekoč dober pesnik postal povprečen: "naši nesramni in brezvestni literarni recenzentje" so namreč "vedoma lagali ter varali občinstvo in pesnika samega."³⁷ Podobne so tudi misli v predavanju *Anton Aškerc in njegova doba* iz leta 1912.

Na Rožniku je nastala vrsta krajših literarnih del, med njimi tudi novele iz knjige *Volja in moč*, kjer opisuje predvsem razpetost med dušo in telesom – med voljo in močjo. Knjiga je izšla naslednje leto.

1911

Februarja je na zborovanju učiteljev v Slovenskih goricah predaval o slovenski literaturi, s katerim je navdušil poslušalce. Šele maja se je prek Maribora in Celovca vrnil v Ljubljano.

Avgusta je obiskal sorodnike v Sremu, potem pa je spet živel na Rožniku. Pozimi se je k njemu preselil Oton Župančič.

V Slovenskih goricah je pisal svojo zadnjo dramo, *Lepo Vido*, "pesem hrepenenja", kot jo je imenoval Župančič. Cankar jo je pisal pet let, končal pa aprila to leto. V knjigi je izšla ob koncu leta z letnico 1912, premiera pa je bila januarja 1912, vendar uspeha ni doživela.

V *Ljubljanskem zvonu* je izšla kritika Kraigherjeve drame *Školjka*. Po mnenju mnogih je bila kritika kar preveč pohvalna.

1912

Poletje je zaradi zdravja preživel na Krasu in na Primorskem ter v Kranjski Gori, od septembra pa je spet živel na Rožniku. Pozimi se je Župančič preselil v mesto (postal je dramaturg v Drami) in Cankar je v rožniškem stanovanju ostal sam.

Pisal je "ljubezensko pravljico", roman *Milan in Milena*. Za satiričnimi in čustvenolirskimi besedami se skrivata nemoč in brezup. Roman je izšel leta 1913.

Oktobra je Tržačanom predaval o Aškercu (*Anton Aškerc in njegova doba*).

1913

Ob kocu zime je za dva tedna odšel na Vrhniko na obisk k bolnemu očetu. Prišla sta tudi brata, Karlo iz Sarajeva in Jože iz Pariza.

Dne 12. aprila je imel v ljubljanskem Mestnem domu v okviru Vzajemnosti predavanje *Slovenci in Jugoslavani*. V njem je zavrnil idejo o zlitju jugoslovanskih kultur in o enotnem jugoslovanskem jeziku, zagovarjal pa je idejo o politični združitvi jugoslovanskih narodov. Kritiziral je avstrijsko diplomacijo zaradi njenih potez pri reševanju jugoslovanskega vprašanja. Predavanje je bilo med 15. in 17. aprilom objavljeno v *Zarji*. Posledice so bile neprijetne: Vzajemnost je bila razpuščena, Cankar pa teden dni (12.–19. septembra) zaprt v ljubljanskih sodnih zaporih. V zaporu je smel pisati, imeti svoje knjige in dobivati hrano od zunaj. Ko je bil 19. septembra izpuščen, je socialistično glasilo *Zarja* zapisalo: "Sodrug Ivan Cankar je danes zjutraj prestal svojo sedemdnevno kazen v zaporu ljubljanskega deželnega sodišča. Poznati mu ni, da se je kaj poboljšal."³⁸

Poleti je na Kraigherjevo povabilo ponovno odšel v Slovenske gorice. V Ljubljani je nato opravil korekturo Kraigherjevega *Kontrolorja Škrobarja*, a ga ni veliko popravljaj, saj je spoštoval jezik in slog drugega avtorja.

Zbližal se je z Mileno Rohrmann (1885–1945), učiteljico v Ljubljani in Trstu.

28. Milena Rohrmann leta 1905.

Pisal je črtice z različnimi motivi (vračanje v otroštvo, na Vrhniko, na Dunaj), začel je pisati roman *Ottakring*, vendar sta januarja in aprila 1914 v *Ljubljanskem zvonu* izšli samo dve poglavji.

Napisal je esej *Kako sem postal socialist*, ki je tesno povezan s predavanjem *Slovenci in Jugoslavani*. Esaj je bil objavljen šele po smrti (1918).

1914

Julija se je začela prva svetovna vojna. Že v začetku avgusta, ko je bil na Vrhniki na obisku pri bolnem očetu, je bil aretiran in krajši čas zaprt na vrhniškem sodišču. Toda ovadba je bila z Vrhnike poslana na ljubljansko policijo in pisatelja so ponovno aretirali 23. avgusta. Tokrat je bil šest tednov, do 9. oktobra, zaprt na ljubljanskem gradu. Z njim je bilo zaprtih še nekaj slovenskih kulturnikov in politikov.

V tem času, natančneje 30. avgusta, mu je umrl oče, a na pogreb ni smel, čeprav se je bratranec Izidor

za čas njegove odsotnosti ponudil za talca. Cankar je očetov grob lahko obiskal šele novembra.

Od januarja do junija so v *Slovenskem narodu* izhajale posamezne novele iz avtobiografije *Moje življenje*. V njej je opisana samo mladost, čeprav je nameraval opisati vse svoje življenje. Avtobiografija je v knjižni obliki izšla leta 1920.

V *Slovenskem narodu* je v času, ko je bil zaprt, izšla črtica *Realca*, v kateri je obsodil šolanje v nemščini.

Pripravljaj je novo knjigo, tokrat zbirko črtic z naslovom *Moja njiva*. Zbirka naj bi imela štiri cikle: *Trenotki* (življenje med Vrhniko in Rožnikom), *Naša dolina* (šentflorjanske črtice), *Iz tujega življenja* (življenje sploh) in *Ob svetem grobu* (črtice o materi). Tako urejena je izšla šele v Zbranih spisih 1935.

Pozimi je začel pisati povest *Grešnik Lenart*, "življenjepis otroka". V njej spet opisuje svoje otroštvo in šolanje v Ljubljani. Povest je izšla leta 1921.

1915

Od novembra do konca decembra je bil mobiliziran v Judenburgu.³⁹ Za vojaško potrditev so bili verjetno najbolj odločilni upravopolitični razlogi. Najprej je moral vaditi z drugimi vojaki, vendar se mu je zaradi naporov zdravje poslabšalo in konec decembra so ga iz vojske odpustili. V Judenburgu je bil v začetku pod poveljstvom nadporočnika dr. Vincenca Seuniga, ki je bil potem model za stotnika v črtici *Gospod stotnik*, pozneje pa so ga premestili k stražni stotniji, kjer je bil knjižničar. Urediti je moral strokovne vojaške knjige, njegov pomočnik pa je bil Cvetko Golar.

Po odpustitvi iz vojske je spet živel na Rožniku.

V *Domu in svetu* ter *Slovenskem narodu* so izhajali feljtoni in črtice.

1916

Vse leto je živel na Rožniku. Bil je "bolan od vsega hudega, resničnega in umišljenega", kot je napisal sam, vendar je še mislil na nova dela.

1917

Spomladi se je tesneje zblížal z Mileno Rohrmann. Mislila sta tudi na skupno življenje.

Spoprijateljil se je z Ivanom Zormanom, pornikom umetnikov, poznejšim ravnateljem Narodne galerije. V odkup mu je ponudil svoje knjige, ki so izšle pri Slovenski matici, in Zorman je ponudbo sprejel. Za knjige mu je plačal nekaj tisoč kron.

Septembra se je z Rožnika preselil v mesto. Živel je na Taboru pri dr. Josipu Puntarju⁴⁰ vse do njegovega odhoda v Trst, kamor je bil leta 1918 službeno premeščen. Cankar se je včasih še vrnil na Rožnik, občasno pa je živel tudi pri Rohrmannovih.

Proti koncu poletja je dokončno podoba dobila zadnja knjiga, ki je izšla še za časa njegovega življenja, zbirka črtic *Podobe iz sanj*. Črtice, napisane med vojno, od njegove vrnitve iz zapora do preselitve v mesto, so izhajale v *Domu in svetu*, *Ljubljanskem zvonu* in *Slovanu*. Za knjigo jih je na novo uredil in dodal še črtico *Konec*. Knjiga je izšla ob koncu leta.

V tem času sta nastali črtici *Ob selitvi*, v kateri se poslavlja od rožniškega stanovanja, in *Moje izbe*, v kateri opisuje vsa svoja stanovanja – od vseh mu je v najlepšem spominu ostalo dunajsko.

1918

Dne 20. aprila je sedmič nastopil v Trstu, tokrat s predavanjem *Očiščenje in pomlajenje*. V njem je govoril o svobodni, samostojni in demokratični Jugoslaviji in o socializmu. Vodstvo socialdemokratske stranke mu je očitalo, da premalo misli na delavce. Odgovoril je s svojim zadnjim ljubljanskim predavanjem (1. junija) *Slovenska kultura, vojna in delavstvo*. V tem predavanju je prav delavcu zaupal prihodnost slovenskega naroda.

Dne 5. septembra je bil v ljubljanskem Mestnem domu učiteljski protestni shod, kjer se je z nekaj besedami še zadnjič oglasil v javnosti.

Oktober je bil na Bledu, kjer so praznovali ustanovitve Jugoslavije, čeprav vojna uradno še ni bila končana. Neodvisnost jugoslovanskih dežel v Avstro-Ogrski je narodni svet v Zagrebu razglasil šele 29. oktobra.

Dne 16. oktobra se je vrnil v Ljubljano in zadnji izpričani rokopis – osmrtnica za umrlega sina iz prijateljske družine – nosi datum 24. oktober 1918. Dan ali dva pozneje je padel po stopnicah v hiši na Kongresnem trgu, kjer je stanoval po Puntarjevem odhodu v Trst. Zaradi hudega udarca na zatilje je moral v bolnišnico. Po odpustu sredi novembra je stanoval pri Rohrmannovih na Trubarjevi ulici, vendar so ga že po tednu dni spet odpeljali v bolnišnico. Umrli je zaradi hude pljučnice 11. decembra 1918. Do pogreba je ležal v predverju Narodnega doma (današnje Narodne galerije) v Ljubljani. Pogreb sam je bil "ena izmed prvih nacionalnih manifestacij Slovencev v novi državi",⁴¹ čeprav se tedanjemu ljubljanskemu županu Ivanu Tavčarju ni zdelo vredno, da bi v mestu izobesili črne zastave. Na željo Milene Rohrmann je bil Cankar najprej pokopan v družinski grobnici Rohrmannovih, potem, leta 1923, pa v skupni grobnici slovenske moderne na ljubljanskih Žalah, ki jo je dala urediti Milena Rohrmann.

V prvih zvezkih *Doma in sveta* leta 1918 je izhajala povest *Hudodelec Janez*, ki je nastala leta 1917, verjetno po *Podobah iz sanj*. Nastajale so krajše črtice, na primer *Brinčkov Miha in Tičkov Grega*, *Sanje infanterista Blaža*, *Idila na Studencu* in druge, ter esej *Naše veliko jutro*. Marsikaj je ostalo v rokopisu. Snoval je še nekaj besedil, na primer roman *Ženitnina v Kani Galilejski*, zbirko *Moja prenočišča* in še kaj.

Namesto sklepa

Pričujoči zapis končuje Cankarjev sonet, ki je verjetno nastal leta 1910.⁴² Naj zveni kot povabilo k branju njegovega bogatega in raznolikega opusa.

Kaj praviš, Nina, da sem jaz zaspan?

*Kaj praviš, Nina, da sem jaz zaspan?!
Še komaj, da je sonce posijalo,
je to pero junaško že pisalo
in bo pisalo še ves božji dan.*

*In da sem v "kapljico" zateleban?
Saj se mi je od nekdaj že mešalo!
Če pijem vina mnogo ali malo,
vseeno bil bi vsaki dan pijan!*

*Bog se usmili, da je res tako!
Zdaj pa se, Nina, malo spomni name,
en kratek očenašek zmoli zame*

*in če je tvoje srce res mehko,
usmiljeno in blago, ljuba Nina,
mi pošlji na to stran kozarec vina!*

LITERATURA IN VIRI

- Cankar, Ivan, Zbrano delo (ZD) I–XXX. Državna založba Slovenije, Ljubljana 1967–1976.
- Dobrovoljc, France, Cankarjev album. Založba Obzorja, Maribor 1972.
- Moravec, Dušan, Ivan Cankar. Partizanska knjiga, Ljubljana 1978.
- Bernik, France, Ivan Cankar. Državna založba Slovenije, Ljubljana 1987.
- Zadnik, Vesna, Rodbina Ivana Cankarja. Skupščina občine, Vrhnika 1993.
- Cankarjeva Vrhnika. Kulturni in naravni spomeniki Slovenije, zbirka vodnikov, zv. 192, Ljubljana 1997.
- Režonja, Zlatko, Cankarjevo življenje in delo. Karantanija, Ljubljana 2004.
- Bernik, France, Ivan Cankar. Litera, Maribor 2006.
- Enciklopedija Slovenije. Mladinska knjiga, Ljubljana 1987–2002.

OPOMBE:

1. Pregled Cankarjevega življenja in dela je bil kot pripraviška naloga v tipkopisu pripravljen leta 1988 na takratni Zvezi kulturnih organizacij Vrhnika. V tem zborniku objavljeno besedilo je deloma popravljen in dopolnjen prvotni zapis.
2. Čitalniško gibanje je bilo gibanje za ustanavljanje čitalnic in bralnih društev ali njihovo delovanje. Nastalo je po zgledu podobnega gibanja v Evropi od 17. stoletja dalje, ki se je pri nas kazalo zlasti z ustanavljanjem kazinskih društev v prvi polovici 19. stoletja. Prve narodno in delno politično opredeljene čitalnice so nastale med slovenskimi dijaki in študenti v prvi polovici 19. stoletja zlasti v Gradcu, čitalništvo pa se je v Avstriji zelo razmahnilo predvsem po uvedbi ustavnega življenja leta 1860. V tem času je bila prva ustanovljena Slovanska čitalnica v Trstu, nato Narodna čitalnica v Mariboru in čitalnica v Ljubljani (vse tri že 1861). Slednja je postala vzor za vse poznejše mestne in trške čitalnice. Gl.: Enciklopedija Slovenije, 2. zvezek, Ljubljana 1988, str. 137–138.
3. Carl (Karl) Mayer (1844–1920), vrhniški posestnik in trgovec, po rodu avstrijski Nemec, ki je na Vrhniko prišel proti koncu šestdesetih let 19. stoletja. Več o njem gl. v: Dobrovoljc, F., Cankarjev album, Maribor 1972, str. 240.
4. Več o Cankarjevi rojstni in na njenih temeljih stoječi današnji spominski hiši gl. Zupan, G., Spominska hiša Ivana Cankarja, v: Cankarjeva Vrhnika. Kulturni in naravni spomeniki Slovenije, zbirka vodnikov, zv. 192, Maribor 1997, str. 22 in dalje.
5. ZD XXII, Ljubljana 1975, str. 9–10.
6. Pesem mu je napisal učitelj in zdela se mu je "na vso moč priskutna", kot pravi v *Mojem življenju* (ZD XXII, Ljubljana 1975, str. 30).
7. Pesmi so objavljene v ZD I, Ljubljana 1967.
8. Tega leta je umrl ded po očetovi strani Jakob Cankar, prav tako krojač kot oče. Dedova smrt ga je bolj kot kaj drugega motila, mrlič mu je bil v napoto, saj je imel prav tiste dni "sila težko in imenitno opravilo. Oj angeli in sveti posli božji – tiste dni, ko je sedela smrt za pečjo, so udarila nebesa na tega mojega življenja žalostno pismo! Prenašal sem papirje iz izbe v vežo, iz veže na podstrešje; grmadih sem v mislih silne podobe, snoval in motal v bleščečem kolobarju slavno zgodbo o Petru Klepcu." Gl.: *Moje življenje*, ZD XXII, Ljubljana 1975, str. 27.
9. *Moje življenje*, ZD XXII, Ljubljana 1975, str. 35–36.
10. ZD III, Ljubljana 1967, str. 252–253.
11. *Knjigo* so začeli pisati 1. marca 1891 in so jo pisali nekaj več kot dve leti, do druge polovice leta 1893. Gl. v: ZD VI, Ljubljana 1967, str. 467.
12. Pseudonim temelji na Cankarjevi razlagi priimka iz nem. glagola zanken, ki pomeni prepirati se. Gl. v: ZD I, Ljubljana 1967, str. 367.
13. Pesem je napisal v 5. razredu realke, ko jim je Levcev za domačo nalogo dal napisati spis o Kacijanarju, Cankar pa je namesto spisa napisal pesem. Levcu je bila všeč; predlagal jo je za natis v Ljubljanskem zvonu, Cankarju pa je zanjo "stisnil v roko goldinar". Gl. v: ZD I, Ljubljana 1967, str. 343–344.
14. ZD VI, Ljubljana 1967, str. 443–444.
15. Dobrovoljc, F., Cankarjev album, Maribor 1972, str. 256.
16. Prav tam, str. 257.
17. Več o Dunajskih večerih gl. v: ZD I, Ljubljana 1967, str. 326–327 in dalje.
18. ZD XXIV, Ljubljana 1975, str. 43, 44.
19. Prav tam, str. 229–231.
20. Anton Funtek (1862–1932), po poklicu učitelj, sicer pa pesnik, dramatik in prevajalec. Gl. Enciklopedija Slovenije, 3. zvezek, Ljubljana 1989, str. 162.
21. ZD XXIV, Ljubljana 1975, str. 46–49.
22. Otomar Bamberg (1848–1934), ljubljanski tiskar in knjigar. Več o njem gl. v: Dobrovoljc, F., Cankarjev album, Maribor 1972, str. 262; Enciklopedija Slovenije, 1. zvezek, Ljubljana 1987, str. 181.
23. Urednik Slovenca je bil tedaj Andrej Kalan (1858–1933), ki je Cankarjeve prispevke nehal objavljati šele na pritisk Evgena Lampeta. Kalan je bil Cankarju zelo naklonjen in mu je veliko pomagal, zaradi česar ga je pisatelj zelo spoštoval. Gl.: Dobrovoljc, F., Cankarjev album, Maribor 1972, str. 248.
24. Jakob Pukl (1846–1913) je bil podpornik slovenskih študentov na Dunaju ter izdajatelj in urednik časopisa *Der Süden* (1898–1901). Bil je tudi soustanovitelj in predsednik Podpornega društva za slovenske visokošolce in kulturno-zabavnega društva Zvezda na Dunaju. Gl.: Dobrovoljc, F., Cankarjev album, Maribor 1972, str. 263.
25. Fotografija je objavljena v: Dobrovoljc, F., Cankarjev album, Maribor 1972, str. 73.
26. Etbin Kristan (1867–1953), pesnik, pisatelj, dramatik, politik. S Cankarjem sta bila dobra prijatelja zlasti od leta 1907, ko se je Cankar pojavil v politiki. Več o Kristanu gl. v: Dobrovoljc, F., Cankarjev album, str. 270; Enciklopedija Slovenije, 6. zvezek, Maribor 1972, str. 15–16.
27. Lavoslav Schwentner (1865–1952), knjigotržec in založnik, ki je založil večino Cankarjevih knjig in knjig drugih slovenskih modernih pesnikov in pisateljev. Več o njem gl. v: Dobrovoljc, F., Cankarjev album, Maribor 1972, str. 262; Enciklopedija Slovenije, 11. zvezek, Ljubljana 1997, str. 19.
28. Pismo Zofki Kvedrovi, 8. 5. 1900, ZD XXVIII, Ljubljana 1973, str. 136.
29. ZD I, Ljubljana 1968, str. 98.

30. Pismo Izidorju Cankarju, 26. 10. 1906, ZD XXIX, Ljubljana 1974, str. 170.
31. Mici Kessler je po maturi na učiteljskišči leta 1910 učila v Borovnici, Blejski Dobravi in na Jesenicah. Leta 1919 se je poročila z Miho Čopom, pravnikom in alpinistom, ki je bil leta 1913 skupaj s Cankarjem zaprt na ljubljanskem gradu.
32. Demonstracije 20. 9. 1908 so bile organizirane kot odgovor na napade ptujskih nemškutarjev na udeležence skupščine CMD v Ptuj nekaj dni prej.
33. ZD XXV, Ljubljana 1976, str. 205.
34. Karlo (1877–1953) je bil najmlajši Ivanov brat. V Sarajevu je študiral teologijo in nato deloval kot župnik po Bosni. Urejal je katoliški časopis Hrvatski dnevnik.
35. Josip Stadler (1843–1918) je bil bosenski nadškof in hrvaški teološki pisatelj. Gl.: Dobrovoljc, F., Cankarjev album, Maribor 1972, str. 274.
36. Štefanijo Bergman, roj. Franzot, je Cankar poznal še iz dijaških let (1895–1886), ko je skupaj s Kettejem zahajal v njihovo gostilno v Kravji dolini (danes Vidovdanska cesta); v takrat 15-letno Štefanijo se je Kette zaljubil in ji posvetil nekaj pesmi. Štefanija se je leta 1900 poročila s Karlom Bergmanom, ki je okoli leta 1906 kupil posestvo in gostilno na Rožniku. Oboje je leta 1911 prodal tašči Mariji Franzot in se z družino preselil na Koroško. Franzotova je posestvo potem dala v najem svoji hčeri Mici in zetu Ferdinandu Pfeiferju, ki ju je Cankar prav tako poznal še iz dijaških let. Gl.: Dobrovoljc, F., Cankarjev album, Maribor 1972, str. 275–276, 279–280.
37. ZD XXIV, Ljubljana 1975, str. 149.
38. ZD XXV, Ljubljana 1976, str. 397.
39. Judenburg ob Muri na avstrijskem Štajerskem je bil med prvo svetovno vojno sedež in zbirališče za 17. pešpolk slovenskih vojakov v avstrijski vojski. Kraj je znan po uporu slovenskih vojakov leta 1918. Vojaki so zahtevali prenehanje vojne in vrnitev domov, mir, nacionalno osvoboditev. Gl.: Enciklopedija Slovenije, 4. zvezek, Ljubljana 1990, str. 315.
40. Dr. Josip Puntar (1884–1937), gimnazijski profesor v Ljubljani in Trstu, bibliotekar študijske knjižnice v Ljubljani (današnjega NUK-a). Gl.: Enciklopedija Slovenije, 10. zvezek, Ljubljana 1996, str. 18.
41. Vidmar, J., Obrazi, Ljubljana 1980, cit. po Režonja, Z., Cankarjevo življenje in delo, Ljubljana 2004, str. 68.
42. ZD II, Ljubljana 1968, str. 136, 362.

JERNEJ ČERNE (1857–1906)

Ker je leta 2006 130. obletnica rojstva Ivana Cankarja, sem se ob tej priložnosti zanimala za prve njegove učitelje. V Slovenski književnosti sem zasledila stavek: "Podučitelj v trgu je bil idealist Jernej Černe, ki je poučeval Ivana Cankarja."¹ To je tudi edini učitelj, ki je omenjen v Poglavju o Cankarjevemu vrhniškem šolanju. Sklenila sem podrobneje pisati o njem. V kasnejših pregledih slovenske književnosti tega podatka ni več, v Cankarjevem albumu so slike in podatki za Cankarjeve učitelje: Ivanko Tominec, Vinka Levstika in Frana Stojca, Černe pa ni omenjen.

Zanimalo me je, kaj piše Cankar v svojem delu *Moje življenje o svojih učiteljih*. Vendar jih imensko ne omenja in prostodušno prizna, da jih ni maral iz preprostega razloga, ker so bili pač učitelji.

Jernej Černe je bil rojen v Zgornjih Gorjah 18. avgusta 1857. Oče Vincenc je bil kajzar, mati Marjeta je bila rojena Kunšič. Stanovali so v Zgornjih Gorjah 9.² Jernej je bil najstarejši od treh sinov. Oče je bil sposoben in podjeten mož, ki je svoje posestvo z nakupom gozdov, njiv in travnikov povečal v veleposestvo. Postal je tudi trgovec in gostilničar.³

Šola v Gorjah je bila do leta 1865 v mežnariji,⁴ nato v zasebni hiši, leta 1866 so dobili novo šolsko poslopje. Učitelj pa je bil Matija Rant, kasneje zelo znan sadjar in dopisnik takratnih časopisov. O svojih razmerah v Gorjah, torej takrat, ko se je šolal Jernej Černe, je pisal v *Učiteljskega tovariša*. Leta 1867 je pouk obiskovalo 308 otrok. Leta 1870 je pisal o svojih dohodkih in zakaj jih uporablja.

29. Poslopje stare šole na Vrhniki (danes Hrib št. 2), kjer je poučeval Jernej Černe.

Bil je učitelj, organist in cerkovnik; skrbeti je moral za čiščenje, kurjavo in za opremo cerkve. Svoj denar je moral učitelj takrat še pobirati od hiše do hiše in pri tem je "dvojne podplate popolnoma stolkel; pri vsem tem pa mogel tudi še marsiktero žaltavo požreti ..." Leta 1869 je sicer že izšel državni zakon o osnovnih šolah, po katerem je bil učitelj državni uslužbenec, vendar je ta zakon na Kranjskem začel veljati šele leta 1873.

Gimnazijo je Jernej Černe obiskoval v Kranju, in sicer 1. razred 1870/71, 2. razred 1871/72 in 3. razred 1872/73. Zadnji, četrti razred gimnazije, je obiskoval v Ljubljani. Izdelal ga je s popravnim izpitom.

Nato se je vpisal na ljubljansko učiteljsko in ga končal 13. julija 1878.

Javil se je na razpis, ki je bil v *Učiteljskem tovarišu* 1. julija 1878. Na Vrhniki je bila razpisana III. in IV. učiteljska služba s 450 in 400 gld.⁵

Službo je nastopil 3. 10. 1878 kot provizorični učitelj (podučitelj), istočasno pa je v bližnji Borovnici nastopil njegov sošolec Henrik Podkrajšek.

Strokovni izpit za učitelja je opravil aprila 1881, a šele 8. novembra 1883 postal definitivni, to je stalni učitelj.

Po šolskem državnem zakonu iz leta 1869 je postalo obvezno osemletno šolanje. Za Kranjsko je bilo določeno, da je obvezno šolanje šestletno, nato pa morajo otroci do 14. leta starosti obiskovati še ponavljalno šolo. Tako je bilo tudi na Vrhniki. Štirirazrednica, na kateri so poučevali štirje učitelji, je bila razdeljena tako: prvi, drugi, tretji razred je bil tretje in četrto šolsko leto, četrto pa peto in šesto leto. Ponavljalne šole so imele pouk do konca meseca marca. Pouk je bil običajno trikrat tedensko, najmanj po dve uri.

Jernej Černe je prišel na Vrhniko, ko je šola postala štirirazrednica. Cankarja je učil v drugem in prvo leto v četrtem razredu. V tretjem razredu je Cankarja učil Fran Stojec, v drugem oddelku četrtega razreda pa nadučitelj Vincenc Levstik. Sicer je Černe poučeval od šolskega leta 1879/80 do 1884/85 v drugem razredu po 21 ur na teden, v šolskem letu 1885/86 tretji razred in v ponavljalni šoli po 29 ur na teden; 1887/88 spet drugi razred po 23 ur na teden.⁶

O njegovem bivanju na Vrhniki največ piše Fran Petre v svoji knjigi o rodu in mladosti Ivana Cankarja. Piše, da so v kraju takoj opazili razliko med "odporno, pogumno naravo mladega podučitelja", ki da je bila v nasprotju s "slabotnim in kompromisarskim nadučiteljem Vinkom Levstikom".⁷ Nadučitelj Vinko Levstik je bil tudi takrat okrajni šolski nadzornik za ljubljansko okolico. Več podatkov o učiteljih je Petre verjetno dobil od takrat še živečih učencev, sodobnikov Ivana Cankarja.

Na Vrhniki je bil tedaj hud nemški pritisk, otroci so se morali učiti nemščino že v prvem razredu. Petre tudi piše, da je učitelj Černe postal na Kranjskem najbolj delaven in podjeten glasnik Narodne šole. Na Vrhniki je bila prva njena večja prireditve in slovensko časopisje je postavljalo prav vrhniško ženstvo deželi za zgled prizade-

vnosti pri zbiranju denarja.⁸ Več so pisali tudi o veselici, ki je bila v korist Narodne šole v začetku leta 1885, in med drugim tudi to: "Prvi učitelj, ki je svojo nalogo (nabirati prostovoljne prispevke) razrešil, je bil učitelj – poverjenik Črne z Vrhnike. Po njegovem posredovanju se je sestavil odbor, "trudoljubivih domorodnih gospodov", ki nam je priredil za praznik svetih treh kraljev jako zabavno in elegantno aranžirano veselico rečenemu društvu v korist 50 gold in 14 kr. je bil izkupiček veselice".⁹

Tudi na občnem zboru društva Narodna šola, ki je bil 9. septembra 1885, so omenjali med drugimi tudi ta znesek veselice, ki sta jo priredila Černe in Podkrajšek.¹⁰ Verjetno se je Černe družil z zelo dejavnim učiteljem Henrikom Podkrajškom, ki je bil odbornik Narodne šole in kasneje pisec številnih učbenikov za strokovne šole. Na omenjeni veselici je tudi nastopal, prav tako tudi vrhniški učitelj Fran Stojec.

Društvo Šola je bilo ustanovljeno leta 1868 v Idriji, leta 1872 pa se je preselilo v Ljubljano in spremenilo ime v Narodna šola. Društvo je imelo namen materialno podpirati slovensko ljudsko šolo, in sicer tako, da podarja svojim članom učila, slabo plačanim učiteljem primerne knjige za nadaljnje izobraževanje, kupuje revnim šolam in revnim učencem učila in daje nagrade učiteljem za dobre spise, ki so namenjene slovenskemu ljudskemu šolstvu. Sredstva so pridobivali od članarine, z nabiranjem denarja, knjig in učil ter z dohodki od koncertov, gledaliških iger, razstav, veselic, ki so bili prirejeni v korist društva.¹¹

Černe je bil med svojim službovanjem na Vrhniki aktiven tudi na učiteljskih konferencah.

Na okrajni učiteljski konferenci, ki je bila 4. decembra 1882 v Ljubljani, je bil zapisnikar (skupaj s kolegom Franom Stojcem). Pri pogovoru o naročanju knjig za učiteljsko knjižnico je predlagal, "da se naročujejo v prve vrste knjige zgodovinske in pa knjige, koje priporoča ministerstvo za nadaljevanje kmetijskih tečajev".¹²

30. Kmetijski tečaj za učitelje na Slapu leta 1884. Jernej Černe sedi v drugi vrsti drugi z leve.

Na učiteljski skupščini 16. julija v Šiški je pri točki 4 poročal J. Č.: "Kateri so vzroki slabega šolskega obiskovanja v našem šolskem okraju, in kako bi se le-ti odpravili?" Kot glavne vzroke je navedel: nevestnost krajevnih šolskih svetov, popustljivost okrajnih šolskih svetov, mlačnost učiteljev, napačno razdelitev šolskih okrajev in mržnjo ljudstva do šole. Izvoljen je bil v stalni odbor. Predlagal je, da pošlje učiteljska skupščina Ljubljanske okolice peticijo do "Deželnega zbora Kranjskega za povišanje plač učiteljem večrazrednic, reče za primerno stanarino, se vzprejme z modifikacijo, da se pri tem ozir jemlje tudi za druge učitelje."¹³

Na okrajni učiteljski konferenci leta 1885 je bil izvoljen v knjižnični odbor.

Leta 1884 so ga poslali s še trinajstimi drugimi kranjskimi učitelji v "sadje- in vinorejski tečaj" na Slap. Tečaj je potekal od 15. avgusta do 4. sep-

tembra. Zadnji tečaj na Slapu je bil še leta 1885, nato se je kmetijska šola preselila na Grm pri Novem mestu.

Nekaj več o tem tečaju je pisal nek nepodpisan udeleženec: "Najprijetneje in najizdatneje pa so bile dejanske vaje, katerih si je vsakateri le še več želel. Ne sme se misliti, da so nam katerikrat dali v roke težki Ipavski pikon, s katerim bi morali 60 cm do 1. m globoko kamenito zemljo prekopavati, še brentača nam niso na rame naložili. Videli smo, kako se sadno seme seje, kako se drevce pikira, kako se plemeni. V prelepi mnogoštevilni drevesnici vzgojevali smo viskodebelnata drevesa ter na njih pravilno krono, drugikrat zapot smo razpeljevali raznovrstne špalirje in prosto stoječe umetne drevesne oblike. Drugokrat bavili smo se s trtorejo. Učili smo se trto obrezovati, privezovati, sploh pravilno vzgojevati. V vzglednih šolskih vinogradih smo i sladak sad vrlih trt-

Slavni deželni odbor.

Nadano podpisani odbor dovoli
si, prisiljen po obkolitčinah, znova
prosit slaveni deželni odbor, da
izvoli slavnosti v kratkem naku-
rati deželni prispevek za letošnje leto.
Sedanjí blagajnik Ivan Watomigg zalosil
je iz svojiga 565 fl 29 h. Vrh tega pa deželna
vlada z dopisom št 4858 z dne 28. maja 1901
zahteva, da šolski odbor obrtne nadalje-
valne šole prestrbi primerno urejeno
soto za roisanje.

Ti ozirom na vzgoraj navedeno podal-
si dovolj podpisani odbor ponoviti
prošnja:

Slavni deželni odbor
naj izvoli v kratkem nakurati deželni
prispevek za budajins obrtne nadalje-
valne šole.

Odbor obrtne nadaljevalne šole v Šmartnem
pri Litiji, dne 20. junija 1901

Jvan Brosnikar
predsednik
Jernej Černe
odbornik

31. Dopis Obrtnonadaljevalne šole Šmartno pri Litiji, z dne 20. junija 1901
deželnemu odboru za letni prispevek. Dopis je z roko napisal J. Černe.

nih plemen poskušali. V kleti smo se učili kaka
mora in kaka ne sme biti dobre vinska klet, da
je Ipavsko vino, ako se ga zna prav pridelovati
ter umno z njim ravnati, izvrstna kapljica. Ob
sebi je umevno, da smo se o prostem času, zla-
sti zvečer, primerno zabavali bodisi z ubranim
petjem milih domačink ali z raznimi govori
pri dobri kapljici burgundca ali portugalca. Na
rojstno dan Nj. Veličanstva udeležili smo se
vкупno dopoldne slavnostne sv. maše, a zvečer

trškega drevoreda ob glavni cesti. Ivan Cankar
je kot najboljši učenec na šoli deklamiral in ganil
vrhniške veljake. V svojih spominih pa je zapisal,
da mu pesem, ki mu jo je napisal učitelj (verjetno
Levstik) v čast Mariji Tereziji, sploh ni bila všeč in
da med deklamiranjem ni mislil nanjo.

V tem času se je Jernej Černe oženil s Terezijo
Frčej, ki je bila doma v Višelnici pri Gorjah, in
naslednjega leta 1889 dobil sina Borisa.¹⁵

slavnostnega banketa
na županovem vrtu na
Ipavskem trgu. Tudi smo
šli v Gorico, kjer smo si
ogledali kmetijsko šolo
in njene naprave. Po
dokončani preizkušnji
smo se obema gospodo-
ma v tej šoli spodobno
zahvaljevali za toliki ko-
ristni pouk, za prijaznost
in za vso skrb, ki sta jo
imela z nami.¹⁴

Fran Petre v že omenjeni
knjigi namiguje na to, da
učitelja Černeta vrhniški
veljaki niso marali, prave-
ga vzroka, zakaj je zapustil
Vrhniko, pa ni izvedel. Za-
nimivo je, da sta z Vrhnike
odšla skoraj istočasno z
Ivanom Cankarjem, ki so
ga vrhniški veljaki posla-
li v Ljubljano nadaljevat
šolanje na realki. Cankar v
spominih piše, da je nasto-
pil na prireditvi na dan sv.
Alojzija, vendar pa je bila
slavnost 26. avgusta. Takrat
so praznovali 40-letnico
vladanja cesarja Franca
Jožefa. Odprli so tudi nov
most čez Ljubljano in ga
poimenovali po cesarju.
Zasejali so tudi prvo lipo

32. Učenci in učitelji Kmetijske šole Grm v šol. l. 1888/89. Jernej Černe sedi v prvi vrsti prvi z desne.

V učiteljskem koledarju za šolsko leto 1888/89 piše, da ima učitelj Černe dveletni dopust, da oskrbuje tretjo učiteljsko službo na kmetijski šoli Grm.

V letnem poročilu grmske šole piše: "Deželni odbor kranjski je v XVI. seji 21. januarja 1888 sklenil nastaviti še tretjega učitelja na zavodu in sicer ljudskega učitelja. Po razpisu je deželni odbor sprejel Jarneja Černetu, učitelja ljudske šole na Vrhniki, kateri je dne 29. avgusta dospel v Grm in 1. septembra službo nastopil."¹⁶

C. kr. deželni šolski svet je z odlokom 17. julija 1888 potrdil Černetu za provizoričnega učitelja na 3. učiteljsko mesto na vinarski in sadjarski šoli Grm.

Njegove naloge so bile pojasnjene v letnem poročilu: "Tretji učitelj uči slovenščino, spise, računstvo, geometrijo in geometrijsko risanje, zemljepis in prirodoznanstvo (živalstvo, ra-

stlinstvo in rudoslovje), fiziko s klimatologijo in čebelarstvo. Tretji učitelj nadzoruje neposredno učence in knjižnico."¹⁷

Na Grmu je poučeval do 1. septembra 1892. Fran Petre v knjigi piše, da je Černe na Vrhniki "vzdržal" deset let in se nato ni več vrnil. To ne drži, ker se je vrnil jeseni 1892.

V šolski kroniki Vrhnika piše, da "C. kr. deželni šolski svet naznanja, da je učitelju Jerneju Černetu naročeno, da 16. 9. 1892 nastopi službo na Vrhniki in se mora na ta dan javiti c. kr. dež. šol. svetu" (Dopis dež. šolskega sveta z dne 29. junija 1892, št. 1359).

Učil je vse predmete v drugem razredu in v po-navljalni šoli po 23 ur tedensko.

Na Vrhniki je ostal do 20. junija 1894, nato je bil zaradi bolezni začasno upokojen.

Že na Grmu je začel pripravljati knjigo o čebelarstvu. 26. januarja 1893 je prosil kranjski deželni odbor za podporo. Piše, da je rokopis pripravljal štiri leta in je povsem samostojno delo. Rokopis bo dal pregledati znanemu slovenskemu jezikoslovcu, klišeje pa bo treba izdelati za izvirne slike. Vse v knjigi navedeno je sam preizkusil. Knjiga bo namenjena predvsem za pouk v kmetijskih šolah. Imel je veliko izdatkov. Kranjski deželni odbor je njegov rokopis predložil kranjski kmetijski družbi.

Na seji kmetijske družbe 27. junija je bilo sklenjeno, da rokopis pregleda Rihard Dolenc, vodja kmetijske šole na Grmu, in v treh tednih pošlje opombe o knjigi deželnemu odboru.

Ta je rokopis zavrnil, češ, da ni primeren ne za kmetijske šole ne za čebelarje. Ilustracije, ki jih je izdelal avtor knjige, so zelo slabe. Na koncu je omenil, da se čudi pogumu avtorja, ki se tako boji čebeljega pika, da se ne upa k njim brez največje zaščite, pa si upa spisati čebelorejo za kmetijske šole. Ob tem lahko sklepamo, da se s svojim nekdanjim sodelavcem nista razumela.

Rokopis knjige so novembra poslali skupaj s knjigami, ki jih je avtor uporabljal pri svojem delu, še Matiji Erjavcu, dekanu v Vipavi. Na seji deželnega odbora 19. decembra 1893 so sklenili, da je rokopis Jerneja Črneteta preobsežen in nikakor ni primeren za tisk. Avtorju so z dopisom 18. marca 1894 vrnili rokopis in knjige z opombami, če ga bo popravljaj.¹⁸

Koliko so težave s to knjigo pripomogle k njegovi bolezni, lahko le sklepamo. Po upokojitvi je odšel na posestvo v Spodnje Gorje in bil 24. januarja 1895 sprejet za člana c. kr. kmetijske družbe.¹⁹

Po upokojitvi in bivanju v Gorjah je 29. avgusta 1894 Černe ponovno predložil deželnemu odboru popravljen rokopis z oceno Matije Erjavca in prošnjo za podporo. Jezikovne napake je popravil uradnik pri deželnem odboru, jeziko-

slovec Anton Mikuš. Ta je bil Črnetov sošolec na gimnaziji v Ljubljani.

Na seji 25. septembra je deželni odbor sklenil, da dovoli Črnetu podporo 100 gld., če dokaže, da je zagotovljen tisk knjige.

Na seji glavnega odbora 4. oktobra 1894 so sklenili: "Odbor sprejme v založbo kmetijske družbe spis o čebeloreji od Jerneja Črneteta, učitelja v pokoju in posestnika v Gorjah, čegar rokopis je uže pregledan in nagrajen od visokega deželnega odbora."²⁰

Na občnem zboru družbe leta 1895 so poročali, da bo družba v kratkem izdala knjigo o umnem čebelarstvu. Cena bo nizka, da se bo "kolikor mogoče razširila med ljudstvom."²¹

V predgovoru h knjigi je Černe napisal, da danes čebelarstvo pri nas propada, po vaseh stoje prazni ali že strohnjeni čebelnjaki. "Želja, da bi pomagal oživiti hasnovito čebelarstvo, me je napotila, da sem spisal to knjižico. Namenjena je najprvo začetnikom, a tudi marsikateri starejši čebelar jo bode prebiral s pridom." Posebej je opozoril, da je v knjigi opisal pri nas dokaj neznan Dunajski panj, za katerega upa, da se bo pri nas udomačil zlasti po šolskih vrtovih. "Ne potrebuje ulnjaka in se rojitev lahko omeji v njem. Zato je lahko čebelariti brez prevažanja tudi po krajih, koder je manj ugodna paša." Na koncu se je zahvaljuje Matiji Erjavcu, dekanu v Vipavi, ki je pregledal njegov spis.

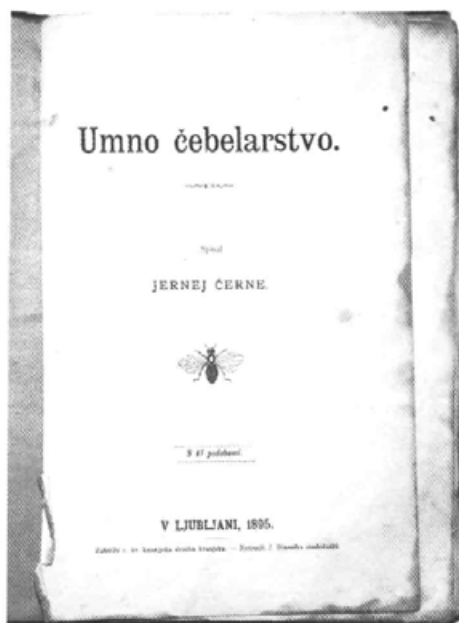
O knjigi sta poročali naši osrednji literarni reviji Ljubljanski zvon in Dom in svet. V Ljubljanskem zvonu piše, da knjiga Umno čebelarstvo govori o čebeli, njenem življenju, bolezni, nato o njenih bivališčih, čebelarstem orodju, praktičnem čebelarstvu. "Ker je vrhu tega knjižica spisana v prav čednem, umljivem jeziku, jo toplo priporočamo vsakemu čebelarju."²²

Pohvalna je bila tudi ocena v Domu in svetu: "Naša knjiga je dobra, ker je umevna in jasna,

ima lepe podobe in je tudi po ceni. Deželni odbor kranjski, ki je pisatelju dal nagrado, in kmetijska družba za Kranjsko, ki je knjigo izdala, imata gotovo najboljši namen, da se pri nas povzdigne čebelarstvo.”²³

Ocene ali poročila o knjigi pa nisem našla v strokovnem časopisu.

Nato se je znova zaposlil, družina pa je ostala v Gorjah. V šolski kroniki Šmartno pri Litiji piše, da je bil 31. julija 1897 imenovan za drugega učitelja “zaradi nervoznosti začasno umirovljen” Jernej Černe. S poukom je pričel 16. septembra.²⁴

33. Naslovna stran knjige Jerneja Črnete Umno čebelarstvo, Ljubljana 1895.

18. novembra istega leta je vodstvo šole v Šmartnem, v imenu katerega se je podpisal Jernej Černe, poslalo okrajnemu glavarstvu v Litiji učne načrte in statut obrtnonadaljevalne šole s prošnjo, da jih predložijo deželni vladi.²⁶

Leta 1901 je Černe postal član krajevnega šolskega sveta in med prvimi član na novoustanovljenega pedagoškega društva Slovenska šolska matica.

Tudi v Šmartnem se je ukvarjal s čebelarstvom. Njegovo plodno delovanje mu je preprečila bolezen. 3. marca 1904 mu je c. kr. okrajni šolski svet v Litiji odobril daljši dopust. Ker pa se mu stanje ni izboljšalo, je bil 10. aprila 1904 upokojen.²⁷

Umrli je v ljubljanski hiralnici 16. novembra 1906.²⁸ Za dobro leto je preživel svojega očeta Vincenca, ki pa je umrl 11. julija 1905.

S kratkim opisom njegovega delovanja je ob njegovi smrti poročal Učiteljski tovariš²⁹, druge kaj podobnega nisem zasledila.

Leta 1899 je bila v Šmartnem ustanovljena obrtnonadaljevalna šola, ki je bila povezana z ljudsko šolo. Bila je med prvimi osmimi takimi šolami na Kranjskem. Deželni zbor je z dopisom 19. novembra 1898 naznanil, da priznava potrebo ustanovitve obrtnonadaljevalne šole v Šmartnem, ki jo bo podpiral s 150 gld. letne podpore. V prvem letu je bilo v šolo vpisanih 35 učencev različnih strok: trgovske, mizarске, čevljarске, krojaške, kovaške, mizarске itd. Šoloobvezni učenci v obrtnonadaljevalni šoli so bili vajenci, mlajši od 18 let, ki so se pri mojstrih učili obrti. Pogoj za ustanovitev take šole je bilo zadostno število šoloobveznih učencev (med 20 in 30) v šolskem okolišu.²⁵

Leta 1900 je Črneti deželni šolski svet uvrstil v drugi plačilni razred. Po smrti nadučitelja Ivana Bartla je postal nadučitelj. O življenju in delu svojega predhodnika, ki je bil znan pevovodja in glasbenik, je Černe obširno pisal v šolski kroniki Šmartno pri Litiji.

Bil je član odbora obrtnonadaljevalne šole, ki je 20. junija 1901 poslal deželnemu odboru prošnjo, da nakaže deželni prispevek za tukajšnjo obrtnonadaljevalno šolo za tekoče leto. To je bilo pomembno, ker je deželna vlada zahtevala, da šolski odbor preskrbi primerno urejeno sobo za risanje. To vlogo sta podpisala predsednik odbora Ivan Breznikar in Jernej Černe.

Naj se na koncu spet povrnem k njegovemu učencu na Vrhniki Ivanu Cankarju. V svojih delih je velikokrat opisoval učitelje. S tem vprašanjem so se ukvarjali tudi številni literarni zgodovinarji. Prepozno pa je, da bi ugotovili, če ni v katerem delu mislil tudi na svojega, zdaj že zelo pozabljenega učitelja Černeta. Sama sem se spomnila nanj, ko sem prebrala njegovo povest O čebelnjaku. Prvič je izšla v Slovincu leta 1898, torej po letu, ko se je Cankar za nekaj časa mudil tudi na Vrhniki. V zgodbi se upokojeni učitelj Mrva upa upreti županu; ta pa se maščuje nad njim tako, da mu uniči njegovo edino bogastvo, čebelnjak. Černe sicer po svoji prvi upokojitvi ni živel na Vrhniki in tudi vprašanje je, če je med svojim bivanjem na Vrhniki imel svoj čebelnjak. Je pa takrat pripravljaval vlogo za izid svoje knjige o čebelarstvu.

Opombe:

1. Stanko Janež, Pregled zgodovine jugoslovanskih književnosti. Prva knjiga, Slovenska književnost, Maribor 1953, str. 348.
2. Krstna knjiga Župnije Gorje, zvezek X, str. 15.
3. List iz družinske kronike. Podatki nečakinje Jerneja Černeta Jelke Prinčič.
4. Matija Rant, Iz Gorjan na Gorenjskem. Učiteljski tovariš 1870, str. 61. Podpis: Venceljnov.
5. Učiteljski tovariš 1878, (1. 7.), št. 13, str. 207.
6. Šolska kronika Vrhnika 1870-1950, Zgodovinski arhiv Ljubljana VRH – 48.
7. Fran Petre, Rod in mladost Ivana Cankarja. Ljubljana, 1947, str. 114-115.
8. Slovenski narod 1885, (30. 12.), št. 297, str. 3.
9. Z Vrhnike, Slovenski narod 1885, (9. 1.), št. 6, str. 2-3.
10. Ljubljana (Društvo "Narodna šola"), Popotnik 1885, str. 286.
11. Pravila društva "Narodna šola" v podporo slovenskemu šolstvu, Učiteljski tovariš 1872, str. 332.
12. Iz Ljubljanske okolice, Učiteljski tovariš 1882, str. 384-385.
13. Iz Ljubljanske okolice, Učiteljski tovariš 1884, str. 238-240.
14. S Slapa, Učiteljski tovariš 1884, str. 301.
15. List iz družinske kronike. Last Jelke Prinčič.
16. Letno poročilo o deželni vinarski, sadjarski in poljedelski šoli na Grmu pri Rudolfovem za šolsko in gospodarsko leto 1887/88, 1889, str. 8.
17. Program in poročilo kranjske deželne vinarske, sadjarske in poljedelske šole na Grmu konec šolskega leta 1893/94, 1894, str. 7.
18. Arhiv Slovenije AS 38: Deželni zbor in odbor IX/3 Čebelarstvo, Tehnična enota 906, spisi leta 1893 in 1894.
19. Kmetovalec 1895, str. 15.
20. Seja glavnega odbora, 4. 10. 1895, Kmetovalec 1894, str. 151.
21. Kmetovalec 1895, str. 110.
22. Josip Rakež, Umno čebelarstvo. Ljubljanski zvon 1895, str. 778. Podpis: R-ž.
23. Umno čebelarstvo, Dom in svet 1895, str. 736.
24. Osnovna šola Franc Rozman Stane, Šmartno pri Litiji, Zgodovinski arhiv Ljubljana, tehnična enota 1, arhivska enota 1, LIT 30/425-13.
25. Vestnik, Učiteljski tovariš 1899, str. 23.
26. Magda Breznikar, Obrtno šolstvo v Šmartnem pri Litiji 1898-1941, Šmartno, 1999, str. 7.
27. Osebnosti, Učiteljski tovariš 1904, (10. 4.), št. 11, str. 95.
28. Umrli v Ljubljani, Slovenski narod 1906, (21. 11.), št. 167, str. 4.
29. Vestnik, Učiteljski tovariš 1906, (30. 11.), št. 48, str. 440.

ŠE SE SPOMINJAMO CANKARJA

Pripovedujejo vodičke v Cankarjevi spominski hiši na Vrhniki

Marija Iskrenović

TUDI OD OBISKOVALCEV IZVEMO MARIKAJ ZANIMIVEGA

Leta 1976, ob stoletnici Cankarjevega rojstva, sem delala v knjižnici na Vrhniki. Tedaj me je televizijski novinar g. Brane Prestor prosil, da poiščem koga, ki se še spominja vrhniškega rojaka pisatelja Ivana Cankarja. Obiskala sem veliko starejših občanov in nekaj med njimi se je še spominjalo srečanj s pisateljem. Njihov seznam sem izročila novinarju. V spominu pa so mi ostala nekatera njihova pripovedovanja.

Učiteljica ga. Petra Petrovčič mi je povedala: "Ko je Ivan Cankar živel na Rožniku, sem obiskovala ljubljansko učiteljsko šolo. S prijateljicami smo večkrat šle na Rožnik, da bi videle Cankarja, kajti vse smo ga oboževale. Bilo je prvega maja. Ves razred je šel na Rožnik. Bilo nas je dvajset mladih deklet. Pisatelj je bil veselo razpoložen, prišel je do naše skupine in mi dal rdeč nagelj, ki ga je imel v roki. To je bil najlepši dan v mojem življenju."

Zanimiva je bila pripoved "kelnarice", ki je delala v gostilni "Pri Hrencu" v Verdu. Žal sem njeno ime pozabila.¹ Takole je pripovedovala: "Ivana Cankarja imam v zelo lepem spominu. Ko je živel v Ljubljani na Rožniku, je zelo rad prihajal v našo gostilno, saj na Vrhniki ni imel, razen očeta, nikogar od svoje družine. V družbi znancev

in prijateljev je sedel pozno v noč. Pri nas je bil čisto domač. Najbolj mu je ugajala kamra, kjer je stala postelja z mehko veliko pernico in belim pregrinjalom. Včasih je kar na lepem zapustil veselo družbo in odšel. Šele zjutraj smo videli, da je

34. Gostilna pri Hrencu v Verdu. Fotografirana ok. leta 1895.

nekaj ur kar v čevljih prespal na postelji v kamri in nato odšel, ne da bi ga kdo opazil. Ko je dobil prvi honorar, je spet prišel v gostilno in položil ves denar na mizo, rekoč: 'Vem, da zadnjič nisem plačal, da sem posteljo umazal, tukaj je denar in vzemite, kolikor sem dolžan.' Marsikaj gospod je kdaj pozabil poravnati dolg, Cankar nikoli. Bil je zelo pošten mož."

Odkar v Cankarjevi spominski hiši vodim obiskovalce, se srečujem z ljudmi, ki znajo ceniti veličino največjega slovenskega pisatelja in dramatika. Pogosti so obiski zamejskih Slovencev iz Avstrije in Italije, ki so veliki častilci Ivana Cankarja in obiščejo Vrhniko kar v skupinah. Posamezniki prihajajo

tudi iz drugih držav. Ko sem obiskovalcem pripovedovala o življenju pisatelja in njegove družine, se je zgodilo, da sem tudi od njih izvedela marsikaj zanimivega. Aprila 1999 so prišli iz Švice sorodniki Marije Lamut, ki je bila sodobnica Ivana Cankarja in se je z njim večkrat srečala.

Povedali so mi, da je bil pisatelj družinski prijatelj in tudi boter najstarejšemu sinu Marije Lamut. Ko ga je prosila, da bi bil boter njenemu prvorojencu, je odgovoril: "Bom boter, če mu boste dali ime Janez, ker je to najlepše slovensko ime." Vendar to ni bil edini pogoj, še enega je postavil: "Boter bom, če bodo za večerjo na botrovanju pohane šnite."² Oba pogoja je gospa Lamut izpolnila, zato je bil Ivan Cankar ves večer židane volje. Večkrat so morali zapeti njegovo najljubšo pesem: Moj očka so mi rekli ...

Povedali so mi tudi to, da je pisatelj nekoč v družbi dejal: "Ko bom jaz imel spomenik, hočem takega, da bom sedel, ne maram stati." Marija Lamut je odboru za postavitev spomenika na Vrhnikih sporočila pisateljevo sporočilo. Vrhničani so izpolnili njegovo željo leta 1930.

Povedali so mi tudi, da so bile šmarnice najljubše Cankarjeve rože.

1. Ob mojem obisku je stanovala ob cesti proti Borovnici, kjer je bilo včasih zavetišče za pse.
2. To so kruhove rezine, namočene v belo vino in stepeno jajce, nato ocvrte in potresene s sladkorjem.

Katja Oblak

TE ZGODBE IN SPOMINI NAM PRIBLIŽAJO PISATELJA

Še se spominjamo Cankarja. Živih prič, ki bi se srečale z njim, seveda ni več. Si pa o njem pripovedujemo zgodbe iz roda v rod. Te zgodbe in spomini nam približajo pisatelja.

Kako občutljiv človek je bil Ivan Cankar, kaže spomin Mare Tavčar, ki ga rada povem obiskovalcem Cankarjeve spominske hiše.

Ko so nekoč sedeli Cankar, Mara Tavčar in njena prijateljica pred kavarno Tivoli in se živahno pogovarjali, je Cankar nenadoma planil pokonci, se popolnoma spremenjenega obraza prijel za prsi in bolestno kriknil: "Joj, kako me je zbolelo srce!" Ura je bila pol osmih, pogovor je zamrl in odšli so proti mestu. Ko so se naslednji dan spet dobili, je Cankar povedal, da je takrat, ko ga je tako silno zbolelo srce, njegova sestra Karolina pri Tromostovju skočila v Ljubljano.¹

Pred nedavnim mi je gospa Pavlina Korošec, roj. Tršar, povedala zgodbo, ki ji jo je pripovedoval njen oče.

Med prvo svetovno vojno sta obiskovala realko v Ljubljani Vrhničana Franc Tršar in Tomaž Furlan (kasnejši primarij bolnišnice na Golniku). Stanovala sta v Gradišču 4 pri gospodičnah von Redausch. Prvi jezik na realki je bila nemščina, drugi francoščina, tretji latinščina in šele četrti slovenščina, in to le dve uri tedensko. Ob koncu leta je bilo treba opraviti pisni izpit iz slovenskega jezika, ki je obsegal tudi prosti spis. Menila sta, da zaradi programa nista bila dovolj pripravljena in sta prosila gospodični za pomoč. Prošnjo sta jima zavrnila, ker nista najbolje obvladali slovenskega jezika. Pa sta se študenta spomnila na vrhniškega rojaka, ki je bil v izražanju, pisanju in v čutenju slovenskega jezika najmočnejši, takrat, kasneje in je še danes. Odšla sta na Rožnik in Ivana Cankarja prosila za spis. Ustregel jima je. Kakšna je bila tema in kakšen je bil spis, danes ne ve nihče. Ve pa se, da sta vsak za svojega dobila "fajfo", edino negativno oceno v vsem šolanju. Samo ugibamo lahko, ali spisov profesorji niso razumeli ali pa so jih razumeli celo preveč.

1. Cankarjeva sestra Karolina se je utopila 5. maja 1907.

Z ZANIMANJEM PREBIRAM IN POSLUŠAM SPOMINE IN ZGODBE O PISATELJU

Prihajam s Primorske, kjer je bila slovenska beseda celih 25 let prepovedana in kjer je bilo le malo slovenskih knjig, kar se gotovo odraža v našem odnosu do slovenske literature. Zgodaj sem prebiral Cankarja in še danes mi je drag spomin majhna knjižica z naslovom Ivan Cankar Skodelica kave, ki so mi jo starši podarili za 12. rojstni dan. V knjižici je Marja Boršnik zbrala 26 črtic in odlomkov iz Cankarjevih del. Danes z zanimanjem prebiram in poslušam spomine in zgodbe o pisatelju in jih tudi pripovedujem obiskovalcem.

Črtico Skodelica kave je Cankar napisal po resničnem dogodku, o katerem je pripovedoval Heleni Pehani. Zgodilo se je leta 1897¹, ko se je vrnil z Dunaja in je nekaj časa živel na Vrhniki. Stanovali so pri Tičkovih. Potreboval je denar. Sedel je na podstrešju in pisal dramo Romantične duše. Po lestvi je prišla mati in ga vprašala, ali bi kaj jedel. Hotel je imeti mir in je odgovoril, da kavo in bel kruh, saj je vedel, da tega pri hiši nikoli ni bilo. Imeli so samo "zaroštan" močnik, prežganko in krompir. Toda mati mu je čez nekaj časa kavo res prinesla. "Zdaj pa ne maram!" ji je rekel. Mati je žalostna s kavo tiho odšla. Nikdar pozneje ni smel videti kave v skodelici. Materin žalostni pogled ga je spremljal vse življenje.

Svoje matere se je Cankar večkrat spomnil. Silno mu je bilo hudo, ker ji ni mogel v življenju nikoli nič dobrega storiti. Rad je povedal, da je bila mati verna in pobožna. Nekoč so neznani gostje v gostišču v Rožcah – seveda že malo okajeni in dobre volje – pričeli peti po svoje Marijino pesem: "Marija, mi pijane reve ..." Čeprav jih je blagajničarka Zofka Resnik (Cankarjeva prijateljica) opozorila na nedostojnost in naj nehajo, so peli naprej. Pri sosednji mizi je sedel Ivan Cankar. Naenkrat je skočil izza mize in jim z vso odločnostjo rekel: "Gospodična blagajničarka ima prav. Tu ni prostor za tako petje. Ne dovo-

35. Enajsta šola, zbirališče vrhniških otrok na plitvinah Ljubljane pod mostom na cesti Vrhnika - Borovnica. Fotografirano ok. leta 1930.

lim, da se norčujete iz te pesmi. To pesem je pela – moja mati!" Utihnili so, plačali in odšli.

"Enajsta šola, bog s teboj. Milo se mi stori, kadar se spomnim nate!"

Cankar je bil v šoli na Vrhniki najboljši učenec. Tudi prva leta na realki. Lojz Kraigher je povedal, da so bila "ona leta 1898 do 1904/05 njegova visoka šola (na Dunaju). Ni bil vpisan na univerzi, vendar je študiral vse bolj pridno, vse bolj vestno, kakor bi mogel študirati v proforskih predavalnicah. S skoraj bolešno napetostjo in natančnostjo je preučeval razmere okoli sebe – družbo in življenje. To obojno je bilo že od otroških let nekako strnjeno v njegovem duhu; preveč se mu je vtisnilo v zavest, da teče življenje mimo klanca in da so odmerjene siromaku v družbi samo vlogice in vloge, ki jih mora igrati v zabavo drugim. Temeljito je študiral literaturo in umetnost, filozofijo, znanost, politiko in socializem. Študiral je po knjigah in knjižnicah iz časnikov in revij. Študiral je vse, kar mu je prišlo pod roko, karkoli mu je vzbujalo zanimanje. Od čiste filozofije do naravoslovnih in zdravstvenih ved – vse je hotel preučevati in spoznavati – če je le mogoče spoznati bolj kot drugi."

Cankarju so bili preozki veljavni šolski sistemi s svojimi programi in "Enajsta šola" mu je bila simbol neke neomejene, zelene širine.

1. Cankarjevi so takrat živeli "Pri Tičku" Ob potoku št. 5 na Vrhniki. Nekateri postavljajo dogodek v leto 1895, predno je Cankar odšel na Dunaj. Cankarjeva mati je umrla 23. septembra 1897.

100. OBLETNICA ROJSTVA

KARLA GRABELJŠKA - GABRA¹

učitelja, novinarja, pisatelja

Rodil se je pred stotimi leti na Vrhniki, 18. oktobra 1906, očetu usnarju in materi dninarici. Oče je odšel za delom v Ameriko. Po vrnitvi je padel v I. svetovni vojni. Karel je v revščini odraščal z materjo in bratom. Po osnovni šoli, ki jo je obiskoval v domačem kraju, je odšel na učiteljske v Ljubljano. Kot učitelj je najprej poučeval v Artičah. Leta 1935 se je vpisal na Pedagoško šolo v Zagreb in jo zaključil leta 1938. Po diplomi je učil kot predmetni učitelj v meščanski šoli v Trbovljah, nato v Brežicah do leta 1941.

Ob pričetku II. svetovne vojne se je umaknil na Vrhniko. Najprej se je kot aktivist, od leta 1942 pa kot partizan aktivno vključil v vojno. V tem času je pričel z novinarskim delom, s katerim je nadaljeval tudi kasneje. V partizanih je urejal različna glasila (Notranjski glas). Med vojno in po njej je delal v uredništvu Ljudske pravice. Bil je tudi glavni urednik časopisa Kmečki glas, tednika za podeželsko ljudstvo, od 1953 do 1962 leta. Med leti 1961 in 1964 je bil član uredniškega odbora revije Kurirček.

Bil je kulturno in politično dejaven. Kot pisatelj se je pojavil že v začetku tridesetih let z družbeno kritično prozo, povestjo *Sirene tulijo* (1933), kjer opisuje veliki štrajk v tovarni Pollak na Vrhniki. Odraščanje v delavskem okolju je močno vplivalo na oblikovanje njegovega stališča do življenja, vrednot, do takratne družbe.

Po II. svetovni vojni je pisal predvsem o partizanskem življenju. Podobno kot otroštvo ga je tudi to obdobje močno zaznamovalo. V svojih delih je anekdotično opisoval dogodke, boj in soborce, npr. v *Baladi o starem Korenu in nje-*

36. Karel Grabeljšek - Gaber je bil rojen 18. 10. 1906 na Vrhniki, umrl 18. 4. 1985 v Ljubljani.

govem sinu (1947). V svojih osrednjih romanih *Dolomiti se krušijo* (1955), *Pomlad brez lastovk* (1957) in *Most* (1959) je opisoval partizanski boj v Dolomitih. V svoji prozi pa se je z izredno tenkočutnostjo dotaknil razdvojenosti slovenskega kmeta zaradi vojne, ki je posegla v njegovo tradicionalno življenje. Poglobljeno psihološko temo je obravnaval v delu *Med strahom in dolžnostjo* (1967). To je njegov najpomembnejši roman, v katerem so v ospredju dileme in moralne odločitve, telesne in duševne stiske, s katerimi so se srečevali ljudje v vojnem in povojnem času. Roman *Bolečina* (1973) se dogaja po vojni; navezuje pa se na vojno obdobje ter na moralne dileme v povojnem dogajanju. Kmečki družini

37. Predstavitve knjige Kuharji v Cankarjevi knjižnici Vrhnika, 26. 11. 1979

in življenju, predvsem pa močni, ljubeči slovenski materi posveti roman *Nioba* (1977), kjer mati kljub ideološki razdeljenosti in nesoglasju sinov ostaja obema v oporo.

Najbolj obsežno je Grabeljškovo mladinsko delo s partizansko tematiko. Na hudomušen način je znal otrokom približati neprijazno temo, vojno. Kljub humorju ni prikrival grenkosti vojne, zato so mladinske zgodbe o partizanstvu ene najboljših, ki so bile napisane pri nas. Večina zgodb je kratkih, lahko berljivih, z veliko humorja; ilustracije so zabavne, komične. Zgodbe so opremljene z ilustracijami priznanih slovenskih ilustratorjev: Boža Kosa, Jelke Godec Schmidt idr. To so zgodbe: *Zgodbe kurirja Tinčka* (1969), *Moja partizanska oprema* (1974), *Moje akcije* (1976), *Najmlajši partizan* (1978), *Kuharji* (1979), *Hude preizkušnje* (*Izbrano mladinsko delo I*, 1981), *Partizanski obrazi* (*Izbrano mladinsko delo II*, 1981), *Kako smo partizani stanovali* (1984), *Bojan* (1985).

Veliko svojega prostega časa je posvečal ravnano otrokom, obiskom v šolah in knjižnicah. S Cankarjevo knjižnico je bil zelo povezan. Imel je predstavitve svojih knjig. Z obiskovalci, predvsem otroki, je znal navezati pristen stik. Udeleževal se je prireditve. Zadnjič je obiskal knjižnico že zelo bolan, slab mesec pred smrtjo. Knjižnica je namenila Grabeljšku prostor, kjer je stalna razstava njegovih prvih knjig.

Njegova dela so uvrščena na seznam knjig za domače branje osnovnošolcev.

Zaradi domoznanske tematike je pomembna predvsem knjiga *Cerkveni maček* (1983). V tem njegovem zadnjem obsežnem delu, ki ga je napisal v starosti, se vidi utrip, ki ga je Vrhnika živela na začetku 20. stoletja. S knjigo *Cerkveni maček* se je vrnil v obdobje svoje zgodnje mladosti, težkega otroštva in revščine, v dogajanja okrog šole in cerkve Sv. Pavla. Knjiga razkrije Vrhniko v obdobju pred prvo in med obema svetovnima vojnoma. Ravno tako je z domoznanskega vidika pomembno njegovo dokumentarno delo *Vrhnika in okolica v boju za svobodo*.

Njegova dela so doživela ponatise in prevode v več tujih jezikov; najdemo jih v srbskem, hrvaškem, češkem, ruskem, madžarskem jeziku. Knjige pa so izšle predvsem pri založbi Borec (zbirki Kurirčkova knjižnica, Kurirčkova torbica), Mladinski knjigi, Partizanski knjigi. Le-ta je leta 1975 izdala *Izbrano delo* v petih zvezkih. Dvakrat je prejel Prešernovo nagrado, in sicer leta 1948 in 1976.

Aprila 1985 se je končala njegova življenjska pot. Pokopan je bil v partizansko grobnico na Drči nad Vrhniko. Vrhnika se mu je zahvalila s poimenovanjem Trga Karla Grabeljška Gabra in doprtnim spomenikom.

Karel Grabeljšek je oseba, ki je s svojim delom in humanostjo pustila velik pečat.

BIBLIOGRAFIJA GRABELJŠKOVIH DEL

Pripovedna proza:

Pod psevdonimom A. Rožmanc: *Sirene tulijo ...* (povest), 1933

Balada o starem Korenu in njegovem sinu (povest), 1947

Za svobodo in kruh (črtice in novele), 1947

V knjigi z naslovom *Iz partizanskih let*, 1947, je objavil črtico *In vendar je storil*

V novi svet (novele), 1950

Dolomiti se krušijo (roman), 1955

Žive brazgotine (novele), 1955
 Pomlad brez lastovk (roman), 1957
 Most (roman), 1959
 Med strahom in dolžnostjo: kronika osamele domačije (roman), 1967
 Ti drobni otroški koraki (roman), 1968
 Bolečina (roman), 1973
 Med strahom in dolžnostjo: kronika osamele domačije (roman), 1973
 Velika vera (črtice, novele, odlomki iz romana), 1973
 Izbrano delo I-V, 1975
 Balada o starem Korenu in njegovem sinu (povest), 1976
 Med strahom in dolžnostjo: kronika osamele domačije (roman), 1977
 Nioba (roman), 1977

Dokumentarna proza:

Vrhnika in okolica v boju za svobodo, 1968

Mladinska proza:

SOS s TV-17 (povest), 1962
 Trije in ena (povest), 1963
 Zgodbe kurirja Tinčka (črtice), 1969
 Partizanski obrazi (črtice), 1972
 Najmlajši partizan (povest), 1973
 Moja partizanska oprema (spomini, črtice), 1974
 Peter in njegov konj (povest), 1975
 Moje akcije (črtice), 1976
 Najmlajši partizan (črtica), 1978
 Kuharji (spomini, črtice), 1979
 Prijatelja (povest), 1979
 Tonijev partizan (črtica), 1979
 Najmlajši kurir (črtica), 1980
 Učiteljica (mladinski roman), 1980
 Hude preizkušnje (Izbrano mlad. delo I), 1981
 Partizanski obrazi (Izbrano mlad. delo II), 1981
 Moje akcije (črtice), 1981
 Naš črni muc (črtica), 1981
 Deklica in partizan (črtica), 1982
 Cerkevni maček: utrinki iz otroštva, 1983
 Kako smo partizani stanovali (spominske črtice), 1984
 Bojan (črtica), 1985
 Srnjaček (črtica), 1985
 Česnje (črtica), 1987

38. Naslovnica knjige Balada o starem Korenu in njegovem sinu. Oprema in ilustracije Vladimir Lakovič.

Prevodi:

V knjigi z naslovom Suvremene slovenske novele, 1951 je objavil povest Balada o starom Korenu; Balada o starem Korenu, scr.
 Dolomiti se droli; Dolomiti se krušijo (roman), 1957, cze.
 Između straha i dužnosti: kronika samotnog doma; Med strahom in dolžnostjo: kronika osamele domačije (roman), 1974, cro.
 Fájdalom; Bolečina (roman), 1978, hun.
 Nioba; Nioba (roman), 1980, scc.
 Niobeja; Nioba (roman), 1980, rus.
 Moja partizanska oprema; Moja partizanska oprema (spomini, črtice), 1984, cro.
 Niobeja; Nioba (roman), 1984, rus.

Je avtor spremne besede v številnih delih, kot so: Partizanski zdravnik/Gala, Aleksander, 1972, V pasti/Jurca, Branka, 1972, Trnulje/Leskovec, Karel, 1974, Partizanski zdravnik/Gala, Aleksander, 1978, Bojni zapiski mestnega mulca/Pregl, Slavko, 1982 idr.

V Cankarjevi knjižnici hranimo seznam njegovih člankov in zgodb, objavljenih v različnih publikacijah med leti 1945 in 1972:

Velika sreča, Slovenski zbornik, 1945, str. 170-176.
 Pagat, Slovenski poročevalec, 12. 5. 1945, šte. 17.

- Pagat, Kmečki glas, 10. 10. 1945, šte. 5.
- Hiša nad cesto, Slovenski poročevalec, 4. 7. 1945, šte. 64.
- Starec in otrok, Slovenski poročevalec, 19. 7. 1945, šte. 77.
- Bojan, Slovenski poročevalec, 11. 8. 1945, šte. 97.
- Greva gledat, kje je mama, Slovenski poročevalec, 22. 8. 1945, šte. 106.
- Posijalo je sonce, Slovenski poročevalec, 26. 8. 1945, šte. 110.
- Naša vas, Slovenski poročevalec, 12. 9. 1945, šte. 124.
- Še nikoli se ni nič zgodilo, Kmečki glas, 19. 9. 1945, šte. 2.
- Zdaj je dobro, Kmečki glas, 3. 10. 1945, šte. 4.
- Ranjenci, Slovenski poročevalec, 12. 10. 1945, šte. 150.
- Bil je mlad fant, Kmečki glas, 21. 11. 1945, šte. 11.
- Ivan in Marija, Kmečki glas, 21. 12. 1945, šte. 15, nadaljevanje 1946, šte. 1.
- Kangla medu, Slovenski poročevalec, 24. 7. 1945, šte. 211.
- Dvig proizvodnje – naše osnovno geslo, Koledar OF, 1946, str. 191-192.
- Zvezna gospodarska podjetja bodo hrbtenica našemu gospodarskemu razvoju, Ljudska pravica, 10. 8. 1946, šte. 185.
- Kališka useka, Tovariš, 1945, šte. 1.
- Kališka useka, Slovenski vestnik, 30. 8. 1946, šte. 12.
- Rekvizicija, Kmečki glas, 7. 3. 1946, šte. 10 in 14. 3. 1946, šte. 11.
- Bunker, Novi svet, 1946, šte. 1-4, str. 21-52.
- Češnje, Kmečki glas, 18. 4. 1946, šte. 16.
- To je naš laz, Slovenski poročevalec, 20. 4. 1946, šte. 94.
- V zasedi, Kmečki glas, 25. 4. 1946, šte. 17.
- Kolenčeva njiva, Kmečki glas, 9. 5. 1946, šte. 19.
- Tak je bil Peter, Kmečki glas, 6. 6. 1946, šte. 23.
- Maline, Novi svet, 1946, šte. 9, str. 663-673.
- Taki so sedaj naši obrazi, Kmečki glas, 3. 10. 1946, šte. 40.
- Čudežna jablana, Ljudska pravica, 30. 12. 1946, šte. 307.
- Neizbrisani spomini, Novi svet, 1946, šte. 5-7, str. 510-544.
- Graditev socializma na sovjetski vasi: pred 30-letni-
co Oktobrske revolucije, Ljudska pravica, 6. 11. 1947, šte. 261.
- Stari mlin, Koledar OF, 1947, str. 87-91.
- Stari mlin, Slovenski vestnik, 3. 1. 1947, šte. 1.
- France je izgubil stavo, Kmečki glas, 1. 1. 1947, šte. 1.
- Srečno novo leto, Ljudska pravica - Borba, 1. 1. 1947, šte. 1.
- Patrulja, Naša žena, 1947, šte. 1, str. 30-32; šte. 2, str. 62-64, šte. 3, str. 95-96; šte. 4, str. 127-128.
- Temenčkova Hana, Novi svet, 1947, šte. 3-4, str. 259-268.
- Ljudstvo se je oborožilo, Ljudska pravica, 27. 4. 1947, šte. 97.
- Velika vera, Ljudska pravica, 1. 5. 1947, šte. 101.
- Marjanina hiša, Obzornik, 1947, šte. 4-5, str. 153-162.
- Patrulja, Slovenski vestnik, 27. 6. 1947, šte. 39 in 15. 8. 1947, šte. 46.
- Podoba Janeza Potokarja, Ljudska pravica - Borba, 1. 11. 1947, šte. 257 in 17. 11. 1947, šte. 270.
- Anžičeva težka ura, Kmečki glas, 19. 7. 1947, šte. 51.
- Kakšno je plansko gospodarstvo in kaj nam bo prineslo, Koledar OF, 1948, str. 115-119.
- Materin smehlaj, Koledar OF, 1948, str. 83-85.
- Pot skozi noč, Novi svet, 1948, šte. 1-2, str. 95-103.
- Svet, ki umira, Tovariš, 1948, šte. 15, str. 346-347.
- Svet, ki umira, Ljudska pravica, 26. 5. 1948, šte. 124 in 29. 5. 1948, šte. 126.
- Iz Cankarjeve delavnice, Ljudska pravica - Borba, 11. 12. 1948, šte. 295.
- Morda bo tudi Francetu življenje lepše, Koledar Prešernove knjižnice, 1949, str. 87-95.
- Patrulja je šla naprej, Borec, 1949, šte. 2, str. 24-25.
- Na novo pot, Nova obzorja, 1949, šte. 10, str. 436-444.
- Na novo pot, Kmečki glas, 24. 11. 1949, šte. 48.
- Stari storž, Ljudska pravica, 26. 11. 1949, šte. 280 in 29. 11. 1949, šte. 283.
- Za tovariša, Pionir, 1949, šte. 50.
- Našel bo pot, Borec, 1950, šte. 1, str. 17-19.
- Za razore, Ljudska pravica - Borba, 11. 6. 1950, šte.

- 138 in 22. 7. 1950, šte. 173.
- Jozl, Nova obzorja, 1951, šte. 7/8, str. 427-432.
- Laz, Nova obzorja, 1951, šte. 12, str. 718-729.
- Oče Jelovec, Nov svet, 1951, šte. 10, str. 916-932.
- Večerni spomini, Borec, 1951, šte. 8, str. 261-287 in šte. 9, str. 284-287.
- Nekega jutra, Nova obzorja, 1952, šte. 11, str. 641-648.
- Nenavadna smrt Gromčevega Jurija, Slovenski Jadran, 2. 1. 1952, šte. 2 in 18. 1. 1952, šte. 3.
- Tovariši, Mlada pota, 1952/53, šte. 1, str. 11-15.
- Čudežni lonec, Slovenski Jadran, 7. 3. 1952, šte. 10 in 14. 3. 1952, šte. 11.
- Obroč, Ciciban, 1951/52, šte. 9, str. 132-133.
- Palči je ostal partizan, Mladina, 25. 3. 1952, šte. 6.
- Kaj pravijo ob tednu slovenske knjige pisatelj, delavec in urednik Kmečkega glasu, Tovariši, 1953, šte. 6, str. 124-143.
- Iz njegove mladosti, Obzornik, 1953, šte. 1, str. 1-6.
- Plačal bom, Nova obzorja, 1953, šte. 3, str. 179-186.
- Svet, ki umira, Socialistična misel, 1953, šte. 5, str. 310-314.
- Ose, Ljubljanski dnevnik, 30. 5. 1953, šte. 124.
- Pravljica o molku, Mlada njiva, 12. 11. 1954, šte. 5.
- Ded je napravil red, Ljudska pravica - Borba, 15. 9. 1954, šte. 221, str. 5.
- Da ne bo otroka, Sobotna priloga Ljudske pravice - Borbe, 27. 3. 1954.
- Lestev, Tedenska tribuna, 21. 7. 1955, šte. 29, str. 8.
- Postave so, toda ..., Borec, 1955, šte. 4-5, str. 177-180.
- Pričakovanje, Obzornik, 1955, šte. 4, str. 121-126.
- Pričal bom, Primorski dnevnik, 5. 11. 1955, šte. 262.
- Saj fant ne bo vedel, Tedenska tribuna, 17. 11. 1955, šte. 46.
- Ti drobni, otroški koraki, Naša sodobnost, 1955, šte. 10, str. 882-887.
- Ti drobni, otroški koraki, Večer, 30. 12. 1955, šte. 305.
- Kukavice, Ljubljanski dnevnik, 2. 7. 1955, šte. 154.
- Mama joka, Ljubljanski dnevnik, 3. 9. 1955, šte. 207.
- Tončkova skrivnost, Ljubljanski dnevnik, 8. 1. 1955, šte. 6.
- Nekaj besed o partizanski literaturi, Borec, 1955, šte. 12, str. 471-472.
- Kje so korenine in kam naj raste drevo?, Novinar, 1955, šte. 7.
- Komandantova smrt; odlomek iz knjige Dolomiti se krušijo, Tedenska tribuna, 1. 11. 1956, šte. 43, str. 10.
- Kos bo pel nad njim, Rodna gruda, 1956, šte. 6, str. 142-143.
- Kresovi so zagoreli, Kmečki glas, 28. 4. 1956, šte. 18.
- Kurir Tone, Kmečki glas, 20. 12. 1956, šte. 51.
- Lepi kraji so tu, Tedenska tribuna, 12. 7. 1956, šte. 27 in 19. 7. 1956, šte. 28.
- Na poti v gozdove, Večer, 1956, str. 6.
- Težka dolžnost; odlomek iz romana Pomlad brez lastovk, Mladina, 27. 11. 1956, šte. 47.
- Kos bo pel nad njim, Kmečki glas, 3. 8. 1957, šte. 27, str. 12.
- Njena najtežja pot, Rodna gruda, 1957, šte. 6, str. 145-147.
- Otroka pa sta tako sama, Nova obzorja, 1957, šte. 7-8, str. 404-408.
- Kresovi so zagoreli, Ljudska pravica - Borba, 1958, šte. 103.
- Hude noči, Gospodinjski koledar, 1959, str. 67-71.
- Njihov je Ljubljanski vrh, Borec, 1961, šte. 7-8, str. 413-416.
- Zgodbe kurirja Tinčka, Kurirček, 1961, šte. 1, str. 6-8, šte. 2, str. 40-42, 1961/62, šte. 1, str. 12-14, šte. 2, str. 65-67, šte. 3, str. 92-94, šte. 4, str. 134-136.
- Na dnu je bolečina, Nova obzorja, 1962, šte. 7-8, str. 319-324.
- Obisk, Borec, 1962, šte. 2, str. 49-51.
- Zgodbe kurirja Tinčka, Kurirček, 1961/62, šte. 5, str. 174-176, šte. 6, str. 210-212, šte. 7, str.

- 252-253, šte. 8, str. 290-291, šte. 9, str. 330-332,
šte. 10, str. 378-380, 1962/63 šte. 1, str. 406,
šte. 2, str. 51-53, šte. 3,
str. 100-102, šte. 4, str. 147-149.
Sovražnik ali človek?, Borec, 1962, šte. 6-7, str. 262-266.
V megli in dežju, Večer, 2. 11. 1963, šte. 256.
Zgodbe kurirja Tinčka, Kurirček, 1962/63, šte. 5, str. 200-202, šte. 6, str.
242-244, šte. 7, str. 292-294, šte. 8, str. 340-342, šte. 9, str. 387-389, šte. 10, str. 439-441.
Delež našega kmeta v revoluciji, 30. 5. 1963, šte. 23, str. 8.
Kragulj, Kurirček, 1963/64, šte. 1, str. 27-28.
Po izdajalskih sledeh: o četnikih v Polhograjskih Dolomitih, Borec, 1963, šte. 3, str. 116-124 in šte. 4, str. 176-183.
S krvjo prepojena naša rast, Pomurski vestnik, 18. 7. 1963, šte. 28.
Dva sta ostala, Borec, 1964, šte. 3, str. 129-140.
Obisk, Slovenski vestnik, 19. 6. 1964, šte. 25.
Vojna in otrok, Borec, 1964, šte. 11, str. 787-789.
Bojan, Kurirček, 1963/64, šte. 6, str. 261-263.
Dolge poti, Kurirček, 1964/65, šte. 1, str. 16-20, šte. 2, str. 81-85,
šte. 3, str. 115-120, šte. 4, str. 164-169.
Nisem izdal človeka, Borec, 1965, šte. 11, str. 914-921.
Tako tiha je zdaj ta dolina, Borec, 1965, šte. 4, str. 310-319.
Dolge poti, Kurirček, 1964/65, šte. 5, str. 219-222, št. 6, str. 268-271, šte. 7, str. 318-322, šte. 8, str. 361-364, šte. 9, str. 414-417, šte. 10, str. 463-466.
Naš politkomisar, Kurirček, 1964/65, šte. 6, str. 262-263.
Sanje, Kurirček, 1965/66, šte. 1, str. 26-30.
Kdo bi mogel večkrat na tako pot, Dialogi, 1966, šte. 3, str. 124-137.
Lastovke, Ciciban, 1965/66, šte. 7, str. 182-183.
Ička, Delo, 29. 4.-2. 5. 1967, šte. 116, str. 23.
Najmlajši partizan, Ciciban, 1967/68, šte. 1.
Prijatelja, Kurirček, 1966/67, šte. 5.
Delo vaše zaščite na vrhniškem področju, Borec, 1967, šte. 6-7, str. 511-518.
Češnje, Kurirček, 1967/68, šte. 8, str. 238-240.
Marjana, Kurirček, 1967/68, šte. 10, str. 300-302.
Najmlajši partizan, Ciciban, 1967/68, šte. 5.
Demokracija – da, razkroj – ne, Borec, 1968, šte. 11.
Ivan Cankar – idejni predhodnik našega boja: ob petdesetletnici smrti Ivana Cankarja, TV 15, 10. 12. 1968, šte. 49.
Kulturno ustvarjanje o našem osvobodilnem boju in revoluciji, Delo, 28.-29. 11. 1968, šte. 326, str. 6-7.
Sorica, Kmečki glas, 23. 10. 1969, šte. 44 in 13. 11. 1969, šte. 47.
Frenk, Kurirček, 1968/69, šte. 6, str. 165-167.
Gnezdec, Ciciban, 1968/69, šte. 7, str. 186-187.
Grenak pozdrav, Kurirček, 1968/69, šte. 10, str. 293-295.
Srnjaček, Ciciban, 1968/69, šte. 7, str. 177-178.
Nesreča, Kmečki glas, 22.1.1970, šte. 4 in 5. 2. 1970, šte. 6.
Vzorec brez vrednosti; odlomek iz romana Na dnu je bolečina, Delo, 25. 4. 1970, šte. 113 in 30. 4.- 3. 5. 1970, šte. 117.
Fižolovec, Kurirček, 1969/70, šte. 5, str. 142-144.
Kuhar, Kurirček, 1969/70, šte. 9, str. 266-267.
Skrij kruh, Ciciban, 1970/71, šte. 2, str. 45.
List iz krajevne kronike, Kurirček, 1971/72, šte. 2, str. 42-44.
Obveščevalec Joco, Kurirček, 1970/71, šte. 9, str. 299-301.
Otrok se je izgubil, Ciciban, 1970/71, šte. 9, str. 280-281.
Tonijev partizan, Kurirček, 1971/72, šte. 4, str. 115-118.
Pričelo se je novo življenje, Borec, 1971, šte. 6-7, str. 431-436.
Rojstvo in rast OF na vrhniškem področju, TV 15, 29. 4. 1971, šte. 18-19, str. 6.
Pagat, Novi T, 2. 11. 1972, šte. 44, str. 14.
Moja partizanska oprema, Kurirček, 1972/73, šte. 1-4.

MARIJAN MAROLT, UMETNOSTNI ZGODOVINAR

UVOD

Razmišljanje o Marjanu Maroltu ponuja več možnosti, ob katerih je zelo vabljiva primerjava Maroltovega dela, ki ga je opravil v domovini, s tistim, ki je nastalo v izseljenstvu.

V Sloveniji poznamo Marolta predvsem kot pisca in pionirja na področju umetnostne topografije. Njegovi edini tovrstni topografiji, Dekanija Vrhnika in Dekanija Celje, sta še danes pomembna vira za raziskovalce (večkrat ga citirajo Šumi, Hoefler, Golob idr.).

Njegovo delo na tem področju pa je bilo že velikokrat ovrednoteno (navajam v prilogi), zato sem to misel opustila.

Marijan Marolt je po vojni emigriral, se kasneje naselil v Argentini in tam pomembno soustvarjal slovenski kulturni prostor. Po odhodu iz domovine se je njegovo življenje bistveno spremenilo. Delo, ki ga je bil z ljubeznijo in velikimi ambicijami opravljal doma, je postalo v izseljenstvu nemogoče.

Želela sem predstaviti Marolta kot umetnostnega zgodovinarja, pisca, kritika in aktivista v izseljenstvu tudi zaradi tega, ker je gradivo o njegovem delu po vojni v Sloveniji večinoma nedostopno.

Moje ambicije ob tem niso mogle biti zelo velike – morda prihodnjemu morebitnemu raziskovalcu nekoliko odstreti problematiko in ga usmeriti k nekaterim pri nas še nepoznanim virom. Podatke za bibliografijo in prilogo sem skušala zbrati vestno, vendar so zagotovo

39. Marijan Marolt.

pomanjkljivi. Nekaj podatkov sem našla v Bibliografskem oddelku Narodne in univerzitetne knjižnice v Ljubljani (NUK), v Bibliografiji rasprava i članaka likovne umjetnosti; večji del pa sem nabrala z listanjem časopisov in revij, v katerih je (ali bi bil lahko) objavljaj, pri čemer mi je delo olajšal podatek, da je bil Marolt precej klerikalno usmerjen. Mimo tujih publikacij, ki jih hrani Rokopisni oddelek NUK, sem nekaj gradiva dobila iz Argentine, za kar gre zahvala predvsem Maroltovi hčeri Poloni Makek.

Na podlagi gradiva, ki sem ga uspela pregledati, bi Marolta lahko opredelila kot slovenskega kulturnega delavca, ki je bil po poklicu tudi umetnostni zgodovinar. Tako o njem piše tudi prijatelj dr. Tine Debeljak v zelo obširnem orisu Maroltovega življenja in dela v prilogi k Maroltovi knjigi Jožef Petkovšek – življenjepisna povest (Slovenska kulturna akcija – SKA, Buenos Aires, 1975).

Sama sem se še posebno osredotočila na njegovo likovno kritiko, saj ni bil le pobudnik in organizator izseljenskega likovnega življenja, ampak je bil zaradi svoje izobrazbe edini sposoben tako bolj ali manj tudi relevantno opravljati. Pomanjkljivost tega razmišljanja je prav gotovo v tem, da zaradi razmer in mnogih drugih razlogov ne poznam velike večine umetniških del, o katerih je Marolt pisal. Osredotočil se je na slovenske izseljenske umetnike, ki so ustvarjali v Argentini, Kanadi, ZDA, Evropi in drugje, zaradi česar je zelo težko priti do njihovih del. Zadnja leta na tem področju uspešno deluje dr. Mislejeva, ki je v Sloveniji že predstavila slikarko Baro Remec, kiparja Franceta Ahčina ter na skupni razstavi slikarje in umetnike iz obeh Amerik in Avstralije (od 29. VI. do 23. VII. 1991). Hotela sem torej predstaviti Maroltovo delo v slovenski izseljenski skupnosti v Argentini in splošne značilnosti njegovega kritičnega pisanja. Ob tem pa bežno predstavljam tudi druga področja njegovega delovanja.

ŽIVLJENJSKA POT

Marijan Marolt se je rodil na Vrhniki 21. januarja leta 1902 tedanjemu vrhniškemu županu Janku Maroltu in Mariji Petrič - Žitko. Tam je hodil tudi v prva razreda ljudske šole, nato je obiskoval šolo v Ljubljani.

Leta 1911 se je na očetovo zahtevo vpisal v srednjo šolo v benediktinskem samostanu St. Paul v Avstriji kot notranji gojenec, kjer je bil sošolec dr. Joška Hutterja, ki se takole spominja:

"Marolt je bil verjetno od vsega početka moj sošolec na privatni benediktinski gimnaziji s pravico javnosti v št. Paulu, vendar se ga jaz iz prvih let ne spominjam tako kot se npr. Dolničarja, Albrechta, Zabreta. Vsi ti so bili konviktarji, notranji dijaki v zavodu Josefinum, kamor so hodili gojenci iz vseh vetrov, posebno še aristokratje s cele Avstroogrske, zlasti Dunajčani. ... Zbližala sva se in prijatelja sva si postala prav gotovo, če ne prej, v času Majniške deklaracije. Takrat je postal Marolt vodja ne samo Slovencev, temveč vseh Slovanov na gimnaziji. Bolj razgledan je bil kot drugi, pogumen, včasih kar gospodovalen. Če sem ga miril, me je nagnal s strahopetcem "Feiglingom". Profesor nemščine je njegove naloge večkrat posebej pohvalil."

Marolt je zelo nerad obiskoval srednjo šolo v Avstriji, zato je tudi *"vse storil, da so ga enkrat za vselej iz gimnazije izključili"*.² Njegov sošolec dr. Vinko Hutter se spominja: *"Koncem šeste šole smo bili na majniškem izletu na Golici. Bili smo v neki gostilni ... Ko smo stopili na prosto, se je Maroltu nenadoma zavrtilo v glavi. Kot da je poveljnik slovenske vojske nas začne komandirati in pošiljati na fronto za Jugoslavijo. Ni se dal umiriti ... Vse je letelo skupaj, nastal je škandal. Klical je dr. Korošca in ne vem koga še ... Drugo jutro sem zvedel kot prvo novico: Marolt je izključen! Še tisti dan se bo odpeljal domov."*³

Po izključitvi iz St. Paula se je vpisal leta 1918 na humanistično gimnazijo v Ljubljani. Tam se je udeleževal literarnega tečaja katoliških dijakov, ki sta ga vodila pesnik A. Podbevšek in pisatelj F. Bevk; bil pa je tudi sodelavec pri socialnem tečaju dr. E. Besednjaka. Postal je podpredsednik srednješolske organizacije. S "križarji" ni sodeloval, četudi je bil z njimi v tesnem stiku. Zelo verjetno je, da je bil včlanjen pri Orlih, saj je bila sestra Jelica predsednica vrhniških Orlic.

Političnim dogajanjem je sledil z velikim zanimanjem in je bil, verjetno pod očetovim vplivom, naklonjen SLS. Doma je lahko pogosto občeval z vodilnimi osebnostmi tedanjega časa, saj so bili redni gostje pri očetu dr. Anton Korošec, Janez

Evangelist Krek, dr. Izidor Cankar in še mnogi drugi pomembni moške.

1920 se je vpisal na komaj ustanovljeno Univerzo v Ljubljani in na očetovo željo študiral pravo. Upošteval pa je tudi lastne nagibe in se vpisal še na umetnostno zgodovino pri dr. Izidorju Cankarju in dr. Vojeslavu Moletu. Marolt se dogodka dobro spominja in pravi: *"Poleti 1920, med kosilom sta pravila dr. Korošec in dr. Cankar, da bo Cankar prišel v jeseni predavati in jaz sem, obsojen že na jus, rekel, da me bi njegova predavanja iz estetike pač tudi zanimala. Spominjam se, da je takrat malo vzrožil, da ne bo predaval estetike, ampak umetnostno zgodovino, česar nisem prej prav ločil. Moj oče je rekel, da bom lahko poslušal tudi njega, če bo gospod dovolil. Nastopil je dr. Cankar nekoliko pozneje, za njim še dr. Mole, tako da sem že poslušal juridična predavanja. Ko je dr. Cankar nastopil v isti dolgi "dvoranici" kot večina juristov, zlasti Skumovič, sem prostor že poznal. V sicer juridični indeks sem vpisal njegove tri snovi: starokrščansko umetnost, impresionizem in ekspresionizem pa še seminarske vaje."*⁹⁴

Njegovi sošolci na umetnostni zgodovini so bili: Stanko Vurnik, Stane Mikuž, Tone Vodnik, Bogdan Radica, Tekla Kleinmajer, Fran Šijanec, Franček Kos, ... Z nekaterimi je navezal prijateljske vezi, zlasti z Rajkom Ložarjem. Leta 1921 je bil ustanovni občni zbor Umetnostno-zgodovinskega društva. Nanj je bil povabljen tudi Marijan Marolt, ki mu je profesor Cankar naložil urejanje bibliografije glasila društva – Zbornika za umetnostno zgodovino (ZUZ). Rajko Ložar pravi: *"Izmed slušateljev, je imel Cankar posebno rad Marolta, med drugim tudi zato, ker je bil ekspeditiven. Marolt je naloge, ki mu jih je profesor dal hitro izvršil."*⁹⁵ To nalogo je od njega leta 1929 prevzel Fran Šijanec. Leta 1924 je v ZUZ objavil prvi življenjepis vrhniškega slikarja Jožefa Petkovška, naslednje leto pa absolviral na pravo in tudi na umetnostni zgodovini. Ko je odslužil vojsko, se je nekaj časa preselil v Sarajevo, kjer je objavljaj v tamkajšnjih časopisih članke o Klubu mladih in o slovenski umetnosti.

Rajko Ložar pravi, da je težak in neurejen položaj umetnostne zgodovine in arheologije v prvih letih njihovega obstoja prepričal Marolta, da se je skoncentriral na pravo. *"Gotovo bi bil Marolt rajši ostal pri umetnostni zgodovini, toda tam ni bilo nobenega upanja. Kar je delal v naslednjih letih na tem polju, je šlo vse na račun lastnega žepa ..."*⁹⁶

Marolt je ves čas objavljaj v ZUZ, Mladiki, Slovenscu, Domu in svetu, Zborniku svečnikov sv. Pavla itd. Pisal je o srednjeveški umetnosti, baročnih umetnikih, slovenski umetnosti po prvi svetovni vojni, zlasti pa o ekspresionizmu. Značilno za njegovo delo je natančnost in točnost pri ugotovitvah (po več mesecev se je dopisoval s strokovnjaki in fakultetami po Evropi, da je dobil kak podatek) in organiziranost dela. V kritikah in ocenjevanjih ni bil najboljši, čeprav je napisal tudi veliko knjižnih ocen.

Leta 1927 se je preselil v Celje, kjer je ostal do 1932. Delal je kot odvetniški koncipient pri dr. Rakunu in bil tudi zastopnik Ljubljanskega spomeniškega varstva. V tem času je objavil več strokovnih razprav v ZUZ. Pisal je za Slovenca, Novo dobo, Morgenblatt in za Slovenski narod o tamkajšnjih razstavah, preurejanju mesta Celje in o gledaliških predstavah. V Dom in svet in za Biblioteko mest v dravski banovini je prispeval razprave o Celju. V publikaciji Slovenci v desetletju 1918-1928 Leonove družbe je objavil razpravo o likovni umetnosti pri Slovencih v času od 1918 do 1928. Poleg tega je pisal knjižne ocene za Križ, ZUZ, Čas in Časopis za zgodovino in narodopisje (ČZN). Kot priloga v ZUZ je leta 1929 pričel izhajati njegov Topografski opis dekanije Vrhnika, ki je leta 1934 izšel tudi v knjigi. Tri leta pred tem mu je mariborsko Zgodovinsko društvo v okviru serije Umetnostni spomeniki Slovenije natisnilo 1. zvezek Topografije Celja, naslednje leto pa še drugi del. V času, ki ga je prebil v Celju, je imel bogato ustvarjalno življenje. Pisal je pesmi, prozo, drame in slikal akvarele. Ukvarjal se je z gledališčem. V Mestnem celjskem gledališču je tudi režiral Shakespeareovega Otela. Bil je predsednik celjskega

prosvetnega društva. France Stele v Slovenskem biografskem leksikonu pravi o njem, da se je "mnogo udeleževal v propaganda domače umetnosti in ljudski prosveti".⁷

Leta 1932 je opravil odvetniški izpit in se preselil v Verd, na Vrhniki pa odprl odvetniško pisarno. Postal je predsednik občinske hranilnice in gospodarske zadruge, zaupnik SLS in banski svetnik. Za svoje delovanje je dobil tudi odlikovanje, red Svetega Save.

V Rokodelskem domu na Vrhniki se je poskušal kot igralec, režiser in masker. V prosvetnem domu je imel več predavanj, vendar o tem ni podatkov.

Zanimal se je za arheologijo in pri tem sodeloval z Rajkom Ložarjem in Stankom Vurnikom.

Dr. Balduin Saria ga večkrat omenja kot svojega sodelavca (Etnolog, III, 1929, str. 196).

Leta 1937 je z ordinarijem graške univerze Walterjem Schmidom izkopaval rimsko mesto Nauportus. Marolt pravi: "Nekoč se je graški profesor dr. Valter Schmid odločil, da bo izkopaval in proučil rimsko Vrhniko, Nauportus. Sestavila sva proračun in ker je bila takrat v Sloveniji kriza, pri tem zelo varčevala. Pisal sem dr. Korošču, da se zaradi krize ne upam obrniti na občino, niti na denarne zavode. Takoj, ni minil en teden, mi je poslal proračunjeni znesek 4500 Din ...

Rezultate izkopavanj sem sicer objavil v časopisih, dr. Korošču sem pa poslal zapiske."⁸

Veliko časa je posvetil prizadevanjem, da bi na Vrhniki ustanovili muzej.

Sodeloval je tudi pri raziskovanju Ljubljanskega barja. Takole se spominja: "Mislim, da je bilo v jeseni leta 1944, ko se je pripeljal na kolesu k meni prijatelj iz Blatne Brezovice, in mi prinesel obdelan kos jelenovega roga, ki ga je našel pri kopanju jarka na barju ... Povedal mi je da je tudi na več krajih naletel v zemlji tudi na črne kole v debelini človeške roke. Pograbil sem še svoj bicikl

II.

Dekanija Vrhnika

Topografski opis

Marijan Marolt

Založil in izdal Umetnostno-zgodovinsko društvo v Ljubljani.
1929.

40. Naslovna stran Topografskega opisa Dekanija Vrhnika, ki je leta 1929 začel izhajati kot priloga Zborniku za umetnostno zgodovino (ZUZ).

in oddrvela sva tja ... Takoj sem šel v Ljubljana k ravnatelju arh. oddelka na muzeju dr. R. Ložarju, ki je v rogu spoznal neolitsko sekiro ... menil je da je največje znano kolišče na ljubljanskem barju ... Kar hudo mi je postalo ko je rekel, da ne bomo kopali. Bil je neprimeren čas, bila je vojna!"⁹

Leta 1934 je izšla Topografija dekanije Vrhnika, leto poprej pa je za ZUZ priredil razpravo Stanka Vurnika o baročnem slikarju Valentinu Metzingerju. Zelo ga je tudi zanimal baročni slikar Fortunat Bergant, o katerem je pisal leta 1944 v ZUZ in o katerem je pisal svojo doktorsko dizertacijo. Rokopis je ostal v domovini.

Od leta 1938 se je zelo angažiral pri Narodni galeriji v Ljubljani, kjer je bil blagajnikov namestnik, pravni zastopnik, član prireditvenega odseka, vodnik po razstavah, predavatelj, sodeloval pa je tudi v odboru za pripravo razstave bratov Šubic, ki so jo odprli januarja 1938. S Sašom Šantlom sta imela nalogo obveščati javnost o delovanju Na-

rodne galerije. Bil je predsednik odbora za ustanovitev Umetnostne akademije v Ljubljani. Ob Ložarjevi pomoči je sestavil spomenico za Umetnostno akademijo. Marolt se spominja: "Ustanovil se je pripravljalni odbor, ki sem mu predsedoval baš jaz. Odbor je štel važne osebnosti in je najprej izdal spomenico, ki so jo podpisali najvidnejši predstavniki slovenskega kulturnega življenja. Spominjam se, da sem jo osebno izročil dr. Korošcu na Dobrovi, kjer je imel shod, dočim sem jo tedanjem ministrskemu predsedniku dr. Stojadinoviću poslal po pošti. ... Ko so bili tako odločujoči faktorji obveščeni, sem šel v Beograd intervenirat. Korošec mi je po ministru dr. Mihi Kreku sporočil, da gre za nekaj dni v Srbijo in tako sem o stvari govoril takrat le s Krekom in s prosvetnim ministrom Dimitrijem Magaraševićem. ... dal mi je nasvet, naj ustanovimo privatno šolo, kot je bila najprej privatna šola konzervatorij in kot je bila najprej privatna inštitucija tudi akademija znanosti in umetnosti, nakar bo država zavod podržavila. ... Kar zadovoljen sem se vrnil v Ljubljana, kjer sem takoj sklical sejo tistega pripravljalnega odbora, da referiram. Mislim, da ni bilo na vidnem mestu človeka z bolj vpljudnimi gestami kot jih je imel do politikov dr. Fran Windischer, predsednik Narodne galerije. Bil sem tedaj začuden, da je ravno on prevzel besedo, da je tega slovenskega klečaplaznja pred Beogradom že dovolj in da mi pač zahtevamo da nam Beograd da, kar nam gre, ali pa nič. Sekundiral mu je dr. France Stele, univerzitetni profesor. Čutil sem, da se je pojavila od nekod opozicija, slutil sem, da sem zreli, že skoraj starim gospodom premlad za takšne funkcije in sem sklenil, da pripravljalnega odbora ne bom več skliceval. Šel sem k banu dr. Natlačenu, ne vem že o kateri specielni stvari in on mi je zaupal, da je dr. Stele odločno nasproten šoli, kot si jo jaz zamišljam. Želi namreč neko drugačno solo v stilu bivšega nemškega Bauhausa v Weimarju ... Zagotovil mi je, da nam ne bo nasproten, ne bo se pa izpostavljajl proti dr. Steletu, ki je njegov stalni umetnostni svetovalec. ... O vseh teh stvareh sem poročal dr. Korošcu. Tedaj se je zgodilo nekaj neverjetnega. Dr. Korošec je želel vedeti, koliko bi privatna šola prvo leto veljala. Na hitrico so zračunali, da bi stala ok. 150.000 din, nakar je dr. Ko-

41. Marijan Marolt z ženo Fani, roj. Oman.

rošec naročil, naj napravim nekakšen proračun, da se stvar ne bi potem nekje ustavila pred prazno blagajno, kajti stroške za eno leto privatne umetnostne visoke šole v Ljubljani je pripravljen on nositi, potem se bo pa že stvar uredila. Nagnal sem Tratnika in Šantla, naj hitro dobita začasen prostor in sestavita proračun, ... in takrat je prispela žalostna depeša, da je dr. Korošec umrl."¹⁰

Marolt se je po Koroščevi smrti še naprej trudil, vendar je ta prizadevanja prekinila vojna, po kateri je emigriral v Italijo.

Kakšna so bila Maroltova politična prepričanja tik pred in med vojno, ne vem. Tudi ni v namenu moje naloge to odkriti, vendar je imel Marolt že od otroštva jasna politična stališča. Bil je politični emigrant. Pričevanja znancev pravijo, da je bil prisiljen umakniti se iz domovine, ker je bilo nanj izvedenih več atentatov. Sam je menil, da se bo umaknil za nekaj dni v Italijo in se kmalu vrnil, zato je tudi doma pustil vse – bogato knjižnico, dragoceno zbirko umetnin, svojo doktorsko dizertacijo. Franček Saje ga v svoji

knjigi Belogardizem ostro obtožuje izdajalstva in ovaduštva, vendar je to edini meni znani vir, ki označuje Marolta kot političnega aktivista.¹¹

Kolikor vem, se Marolt tudi v tujini ni izrecno ukvarjal s politiko. V vsem svojem pisanju (vsaj v tistem, ki mi je dostopno) je samo enkrat spregovoril o svojem političnem prepričanju. V Koledarju SS je leta 1965 dejal: *"Zlaganost Leninove filozofije, protidemokratskost komunizma, ostudna igra s kulturno propagando in pa mnenja mojih vzornikov so me dokončno prepričali, da more biti moje mesto le v vrstah protikomunistov."*¹²

Marolt je leta 1945 z družino prišel v begunsko taborišče Monigo, nato pa so se preselili v taborišče v Serviglianu in kasneje v Senigalliji.

1946 je postal profesor na gimnaziji. Poučeval je nemščino, risanje, umetnostno zgodovino, zgodovino in zemljepis, saj so imeli v taboriščih Slovenci dobro organizirano šolstvo – od vrtcev do gimnazije.

Od leta 1946 do 1948 je z družino živel v begunskem taborišču Barletta, kjer je urejal šapirografirani list Zapad-West. Bil je tolmač tujcem, ki so prihajali v taborišče (diplomatski predstavniki, delegacije Rdečega križa ...). Pisal je v časopis Zedinjena Slovenija, ki so ga izdajali Slovenci v taborišču. Iz Barlette je z ženo in dvema otrokoma leta 1948 odpotoval v Nemčijo in od tam v Argentino. Nastanil se je v predmestju Buenos Airesa, kjer je spočetka živel v zelo slabih razmerah. Delal je kot vratar, strojni delavec, mizar, klepar in pleskar. Kmalu, že naslednjega leta, je sodeloval pri Društvu Slovencev, ki so ga ustanovili t. i. novonaseljenci. Zlasti prizadeven je bil duhovnik g. Hladnik, ki je dosegel pri tedanji argentinski vladi dovoljenje za prihod novega vala slovenskih izseljencev. V slovenski emigrantski skupnosti se je uveljavil tudi kot pisatelj leposlovja s psevdonimom Ludvik Kavšek, ki je v časopisih objavljajal krajšo prozo. Večino svojega časa je posvetil organiziranju slovenske skupnosti. Zelo aktivno je sodeloval pri organiziranju

vseh prireditev in pri kulturnih manifestacijah slovenske emigrancije v Buenos Airesu.

Veliko je pisal in objavljajal po revijah in časopisih, ki so izhajali v slovenščini: Katoliški misijoni, Svobodna Slovenija, Koledar – Zbornik Svobodne Slovenije, in v drugih. Predvsem je objavljajal strokovne članke, nekrologe, spomine, ocene publikacij, ocene razstav in drugih prireditev, likovne kritike ... in *"bil od začetka skoraj izključni ocenjevalec vseh odrskih uprizoritev v Buenos Airesu ..."* ter spremljal tudi *"splošno begunsko gledališče na drugih celinah ter o tem poročal."*¹³

Od leta 1952 je bil kulturni referent pri Društvu Slovencev.

Pomagal je pri izdajanju revije Vrednote, ki je pričela izhajati leto poprej.

Po ustanovitvi Slovenske kulturne akcije (SKA) je urejal glasilo društva "Glas SKA". Predsedoval je umetnostnemu in kasneje še zgodovinskemu odseku pri SKA. Na bogoslovni fakulteti v Adroguju v Buenos Airesu je predaval cerkveno umetnost, na ukrajinski univerzi v Buenos Airesu pa je nekaj let predaval zgodovino slovenske likovne umetnosti (glej prilogo). Leta 1954 pa so ga izvolili za člana Svobodne znanstvene akademije v Parizu, kjer je nastopil z dizertacijo o Plečniku.

Leta 1955 je s slikarko Baro Remec in kiparjem Francetom Ahčinom ustanovil Umetniško šolo SKA, ki jo je vodil; predaval pa je umetnostno zgodovino. O svetovni umetnosti, splošnih umetnostnih problemih, posameznih slikarjih in strujah v likovni umetnosti, o zgodovinskih slogih in drugem je predaval na mnogih slovenskih kulturnih večerih SKA, ki je tudi izdala njegov roman *Zori, noč vesela* (1956), *Slovenska likovna umetnost v zamejstvu* (1959), roman *Rojstvo, ženitev in smrt Ludvika Kavška* (1967) ter življenjepisno povest *Jožef Petkovšek* (1975).

Marijan Marolt je umrl v Buenos Airesu 11. januarja 1972.

MAROLT V ARGENTINI

Ne glede na to, kje je živel, je Marolt sodeloval pri organiziranju kulturnega življenja. V emigraciji je zanj postala to celo življenjska nuja, saj je tako zadovoljeval svoja kulturna hotenja, ki bi jih pa, resnici na ljubo, v domovini bolje izpolnil. O njegovih kulturnih potrebah in ambicijah priča vse, kar je počel, še posebej pa jasno njegovi lastni zapisi in pričevanja drugih. Svoje izseljensko organizacijsko delo je pričel že v italijanskih taboriščih, o čemer se spominja: *"Ustanovili smo otroški vrtec, ljudsko šolo in popolno gimnazijo, ambulanto, obrtniške delavnice, lastno policijo, skavte, itd. Prosветni večeri so se vršili redno, pevski zbor je po kakovosti stalno rasel, poleg zbora odraslih je prepeval še mladinski zbor, enkrat smo tudi igrali na odru ..."*¹⁴ in *"... prav v tem kampu se je rodila glavna akcija za doseg možnosti nadaljevati in končati študije na laških univerzah ... Pehanje je bilo kronano z uspehom in kmalu po novem letu so se akademiki po vzoru sholarjev izza renesanse in baroka podali na bolonjsko univerzo ..."*¹⁵

V Argentini se je Marolt znašel v popolnoma novem okolju, ki pa se mu je znal hitro prilagoditi in v njem uveljaviti sebe in svoje ambicije. Po prvem kratkem obdobju, ko je stik s slovenskim izseljeništvom šele iskal, se je preživljal s fizičnim delom, kmalu pa se je lahko povsem posvetil oblikovanju slovenskega izseljenskega življenja, še posebej potem, ko se je novi val izseljencev in beguncev ustalil in pričel normalno živeti. Takoj po prihodu novih slovenskih izseljencev je nastalo nekaj težav med že obstoječimi društvi in uredništvii (t. i. staronaseljencev) predvsem zaradi tega, ker so prišleci kritizirali ali hoteli izboljšati raven publikacij, starejše emigrantske skupine pa so zavračale spremembe, ki so obetale biti tudi politične.

Marolt je leta 1954 Rajku Ložarju pisal takole: *"Ko smo prišli sem, je obstajalo le Društvo Slovencev in konzorcij Svobodne Slovenije. Tine (Debeljak) je imel lepo zamišljen načrt, ustvari-*

*ti v okviru Društva Slovencev nekako kulturno sekcijo, ki bi bila obenem tudi centrala morebitnih kulturnih društev. Toda med tem ... so se začela snovati samostojna pevska, dramska društva in še Balantičeva družina (recitacijsko društvo), nekakšno društvo slov. književnikov ... svetnik Škulj je ustvaril Slovensko besedo, ki je sprva hotela rušiti DS in SS. Potem pa se je DS ustalilo kot reprezentativna ... in v pomoč vseh mogočih osebnih težavah delujoča organizacija. Imela je tudi svoj kulturni referat, ki sem ga za Tineto tri leta vodil jaz ... Istočasno sem bil in sem kulturni referent pri SS. S svojim stiki sem dosegel sam, včasih s pomočjo drugih znosne razmere med društvi in celo Skuljeva revija se je unesla in se s tem zelo dvignila, ker je po tem dobila nekaj dobrih sodelavcev. Ponudil sem se ji celo za urednika, toda Škulj tega ne da iz rok, a prevzel sem vsaj korekturo, ki jo pa zdaj opravlja stari Kremžar ... SS je izdala Črno mašo in Poljub ter 5 zbornikov. Lepo delo, toda premalo. Med tem so se književniki kregali med seboj in tekmovali v duhovitosti medsebojnih psov. Tine jih je prihajal iz Lome Negra mirit, potem pa je šlo vse po starem naprej. Bara, kipar Ahčin, Golobica in Šijanec so delali za Argentine, kot da bi nas ne bilo tu. Če je kakšen zbor pel, so prišli ljudje, samo člani drugih zborov ne. Vrednote so imele sedem urednikov ... in en sam je zadoščeval ... pa ni mogla biti stvar objavljena. Misel o potrebi nove literarne revije, o poživitvi Vrednot, o vodstvu in nadzorstvu kvalitete kulturnega dela je bila večkrat izražena, toda nihče se je ni upal spraviti v življenje."*¹⁶

Torej se je moral Marolt najprej posvetiti organizaciji kulturnega življenja zlasti novega vala slovenskih izseljencev zato, da bi sam deloval v njem. Menim, da je za Maroltovo delo v Argentini zelo značilno, kar je že kmalu opazil tudi dr. Tine Debeljak: *"Delal je na več področjih, da je vzdrževal kulturo na nivoju. Izgubil je svoje področje lastnega raziskovanja, moral je prevzeti vlogo posredništva med dognanji drugih in nami, pa populariziranja slovenske znanosti za nov že tukaj rojeni rod."*¹⁷ Pisal in objavljaj je, kjer je le bilo mogoče; tematike pa ni dosti izbiral, saj

je poročal o prireditvah, akademijah, razstavah in proslavah; pisal kritike o gledaliških predstavah; poročal, koliko je bilo obiskovalcev, kakšen je bil program in podobno; to pa z namenom, da bi vzbudil kar največje zanimanje in privabil čim več izseljencev. Dr. Tine Debeljak pravi, da "po njegovih ocenah in poročilih lahko pišeš zgodovino prvih let dramskega udejstvovanja novonaseljencev v Buenos Airesu"¹⁸, jaz pa bi dodala, da tudi likovnega in kulturnega življenja nasploh. Tuje mu ni bilo niti leposlovje, tako da je ocenil več knjig. Poročal je tudi o publicistiki v domovini (informacij pa ni imel ravno veliko) in od drugod, kjer so živeli Slovenci.

Dokler ni bila ustanovljena Slovenska kulturna akcija, je menil, da kultura slovenskih izseljencev ne živi dovolj intenzivno. Zelo si je prizadeval za ustanovitev društva, katerega prva skrb naj bi bila pospeševanje kulture. Tako so leta 1945 ustanovili Slovensko kulturno akcijo (SKA) z namenom "Pospeševati in posredovati kulturne stvaritve, zlasti slovenske, in to v krščanskem smislu ..." (1. člen SKA).

V pismu Rajku Ložarju je Marolt opisal zamisli lazarista g. Ladislava Lenčka, ki je urejal Katoliške misijone, o ustanovitvi SKA: "Potrebno je avtoritativno vodstvo, ki pa ne sme biti politično niti cerkveno; nikjer odvisno; ... naj čuva nad poskusi diletantstva. Svoboda ustvarjanja mora biti zajamčena ... Družba mora imeti plačanega tajnika ... revija naj bo nekakšen Dom in Svet brez kontrole katoliškega tiskovnega društva ... prvenstvo naj ima leposlovna proza ... Vrednote, ki jih finančno prevzame SKA, naj bodo znanstvena revija ... V Buenos Airesu moramo napraviti v sezoni vsaj 20 kulturnih večerov, da si vzgojimo publiko."¹⁹

Marolt je takoj postal tajnik društva. Tako si je zagotovil do smrti plačano delo na področju svojega delovanja. Opravljal je pisarniška dela. Zelo pridno pa je pisal tudi Slovencem po svetu, jim poročal o delu slovenskega izseljenišтва v Argentini in jih vabil k sodelovanju. SKA je pre-

vzela izdajanje revij Vrednote in Meddobja, kar je omogočilo Maroltu, da se je ponovno posvetil bolj strokovnemu pisanju, ki pa nosi neizbrisen pečat od domovine oddaljenega in precej izoliranega okolja; to pa se odraža tudi v kvaliteti njegovega dela.

V okviru SKA je delovalo več odsekov (g. Lenček pravi, da si je Marolt to zamislil po zgledu Slovenske akademije znanosti in umetnosti – SAZU). Marolt je vodil Likovni odsek in kasneje še Zgodovinskega. Med aktivnostmi odsekov so bili najpomembnejši "kulturni večeri", s predavanji, razstavami, gledališkimi predstavami, recitacijskimi večeri, koncerti, umetnostnimi loterijami, dražbami umetnin, debatami. Marolt pravi: "Kulturni večeri so pogled v delovanje naših odsekov, tako filozofskega, literarnega, zgodovinskega, likovnega, glasbenega in gledališkega. Morda bi kazalo ustanoviti še več odsekov (prirodznanskega, publicističnega), da bi tako SKA postala neka zbiralna leča vseh naših znanstvenikov, umetnikov in publicistov po širnem svetu. Mogli bi nam pošiljati rezultate svojega dela v obliki predavanj ... važnost teh predavanj vidimo v tem, da drži v pričakovanju lep del občinstva ... in da daje poguma peščici kulturnih ustvarjalcev ... da se posveča svojemu notranjemu poklicu ustvarjanja znanstvenih in umetnostnih vrednot ..."²⁰

Marolt večkrat govori o popularizaciji kulture. Menil je, da so ravno predavanja ena od najučinkovitejših poti za približevanje kulture večjemu delu izseljencev, med katerimi je bila le peščica izobraženih ljudi. Zavedal se je, da je brez "primerne" občinstva vsakršno kulturno delo zaman. V Glasu SKA je tudi zapisal: "In tu vidimo novo poslanstvo naših kulturnih večerov: iz 'centrale', kjer strokovnjaki iščejo nove poglede in se seznanjajo z novimi rezultati ved, naj bi šla pot razširjanja teh ustvaritev, dognanj ter izsledkov med naše občinstvo, po naših domovih, ki rasto po obrobni predmestjih in žele tudi razširitev duhovnih obzorij ... Tedaj ne bo treba odstopati od kvalitete večerov, temveč samo stopiti iz ozkega kroga, ki mu nekateri očitajo

“zaključenost vase”, med občinstvo in rastle bo medsebojno poznavanje, zaupanje in korist.”²¹

V svoji zavzetosti, da bi motiviral publiko in vzbudil zanimanje za umetnost in kulturo, je v okviru SKA organiziral *“umetniško loterijo”* pod geslom *“V vsako slovensko hišo slovensko umetnino”*. Tako je nameraval tudi popularizirati slovenske umetnike in zbrati nekaj denarja za kulturno delo. Zamisel je verjetno presadil iz Ljubljane, kjer so nekajkrat žrebali vstopnice za likovne razstave. Marolt je ob neki priložnosti objavil v Glasu SKA Jamovo razmišljanje o razstavah in kupovanju umetnin. Jama pravi: *“O umetnosti in umetnikih bi se moralo čim manj pisati. Bistvo slike je namreč to, kar se ne da s peresom opisati. Vrhu tega pa je tako pisanje tudi publiki na škodo, ker se ta kmalu navadi, da z ušesi opazuje sliko, s pametjo razsoja in blebeto o njih. To pa je zlo in protinaravno, ker srce na katero bi morala delovati umetnost, ostane pusto in prazno. Edina pot do razumevanja umetnosti je obiskovanje razstav in kupovanje slik. Seve moramo zahtevati tako od umetnika kot od publike potrpežljivost. Marsikomu se zdi taka tehnika nedovršena kot jecljanje otroka. Čim dalje pa posluša to jecljanje, tembolj se bo prepričal, da je to poseben način govora, da, nov jezik, harmoničen in zvoneč.”²²* Marolt se z njim ni strinjal. Menil je, da je neukemu občinstvu umetnost potrebno razlagati in tako doseči, da bi ljudje umetnine tudi kupovali in imeli doma.

Najpomembnejše dejanje likovnega odseka SKA je bila ustanovitev umetniške šole SKA. Prva pobudnica je bila slikarka Bara Remec, pomagala pa sta ji kipar France Ahčin in Marolt, kasneje tudi slikar Milan Volovšek. Marolt je tako vsaj deloma uresničil svoje zamisli o ustanovitvi umetnostne akademije, za katero si je prizadeval že v domovini, kjer pa sadov svojega naprežanja ni žel, saj bi bila Akademija likovnih umetnosti ustanovljena kmalu po tem, ko je emigriral.

Glede šole se v zapisih dostikrat najde tudi naziv *“akademija”*, toda Marolt pravi: *“Lani so jo ime-*

42. Marijan Marolt, kipar France Ahčin, slikarka Bara Remec in slikar Milan Volovšek, sodelavci pri ustanavljanju umetniške šole SKA

novali akademijo, toda v tej deželi ima ta naziv dvomljiv prizvok: tu imajo akademije za krojenje perila ter moških in ženskih oblek, glasbene akademije, kjer se učijo otroci prvič na klavirsko tipko udarjati, in akademije de dibujo, kjer prerisujejo karikature iz dnevnikov in ničvrednih revij. Zato smo se vrnili k častitljivemu izrazu “šola”, ki pomeni resno šolanje, četudi nižje, pa z enakim pomembnim poudarkom najvišje šolstvo: kako častino je za Šubicev krog, da je izšel iz Wolfove šole, za naše impresioniste, da so bili v Ažbetovi šoli ...”²³

Umetniška šola je bila ustanovljena predvsem zaradi strahu, da bi med izseljenci zavladal diletantizem, kar je Marolt večkrat poudarjal, med drugim tudi v pismu ge. Jerici Soerensen, ki je vodila galerijo v Odenseju na Danskem in se je pogosto dopisovala z Maroltom o umetniškem življenju na Danskem in v Evropi. Marolt pravi: *“Povod za to šolo je bil čisto praktičen – begunski. Umetnostne potrebe beguncev niso bile majhne. Ker večina beguncev ni bila iz umetnostno izobraženih krogov, se je pričelo širiti neokusno šušmarstvo, neki diletantizem. Proti temu se je hotel umetniški odsek SKA zavarovati, da*

bi bilo za opravljanje umetniških poslov dovolj izvežbanih in izšolanih ljudi na izbiri. Pouk na novi šoli je bil prilagojen izkustvom modernih akademij v svetu.”²⁴

Šola je pričela delovati oktobra 1956. V programu pa je imela moški akt in ženski polakt, portretno študijo, krajino in marino (vse v oljni tehniki), anatomijo, modeliranje, kiparstvo, risanje, perspektivo, akvarel in grafične tehnike. Kipar France Ahčin je predaval anatomijo, modeliranje in kiparstvo, slikarka Bara Remec risanje, akvarel in oljne tehnike, slikar Milan Volovšek pa perspektivo, risanje in grafične tehnike. Marolt je slušatelje izobraževal v umetnostni zgodovini.

V šolo se je vpisalo deset slušateljev in osem jih je študij tudi dokončalo. Ob koncu vsakega letnika so priredili skupinsko prodajno razstavo.

Marolt je z vso pozornostjo spremljal ustvarjalni razvoj mladih umetnikov, pisal je kritike in jih vzpodbujal. Umetniška šola SKA je priredila štiri razstave, ki jih je pomagal organizirati tudi Marolt. Štiri leta po nastanku je šola prenehala delovati, ker je odšel profesor Milan Volovšek in ker ni bilo učil in možnosti za študij anatomije. Zanimivo bi bilo v kateri drugi razpravi skušati raziskati, koliko je šola svoj namen dosegla, namreč da bi vzgojila novi rod slovenskih umetnikov v slovenski kulturni tradiciji in jih tako vključila v slovensko kulturno zgodovino.

Zelo pomembno področje Maroltovega udejstvovanja je bilo predavateljstvo. S svojimi predavanji je želel *“popularizirati kulturo”*, razlagati kulturna dogajanja in uveljaviti *“svobodno katedro”*, s katere bi mogli kulturni delavci spregovoriti ob različnih priložnostih, zlasti ob kulturnih jubilejih, različnih dogodkih, informirati poslušalstvo o *“svojih znanstvenih raziskavanjih in uspehih ... Vse to na nivoju, ki naj bi bil izvzet čimbolj diletanstva. To pa ne pomeni, da bi izključevali široko občinstvo, ampak temu skuša SKA nuditi po svojih najboljših močeh, v najresnejši obliki – mislimo na akademski in ne*

*morda demagoški način – sodobno problematiko in sodobni pogled na vse, kar zanima naše ustvarjalne duhove in občinstvo.”*²⁵

Na predavanjih, ki so bila skoraj vedno ilustrirana s skioptičnimi slikami, je govoril o Plečniku, sodobni arhitekturi, grafiki, slikarstvu, strokovnih knjigah, ki so izhajale v domovini. V prilogi sem navedla točne podatke o predavanjih, mislim pa, da seznam ni popoln. Glavni vir je Glas SKA, glasilo Slovenske kulturne akcije, ki ga je Marolt tudi urejal, vendar je veliko neskladij, zlasti pri datumih.

Marolt je kot odličen poznavalec splošne umetnostne zgodovine v svojih predavanjih vedno najprej podal širši pregled določene teme. Opiral se je na svoje znanje, pridobljeno v domovini, in na novo bibliografijo, kolikor mu je bila dostopna. Lahko bi rekla, da tu ne gre za posebno izvirnost, ampak za informativna predavanja, na strokovni ravni prilagojena občinstvu.

V Glasu SKA sem zasledila nekatera poročila o Maroltovih predavanjih.

Ko je govoril o Plečniku, ga je najprej predstavil v okviru evropske in nato še slovenske arhitekture. Podal je kratek življenjepis in oris Plečnikovega dela. Nato je govoril o arhitektovem delu v Ljubljani in Pragi ter ga označil kot *“vrednega soustvarjalca slovenskih impresionistov, čeprav je pri mojstru opaziti več opornih točk in reda”*. Poudaril je tudi slikovitost kot značilnost slovenske arhitekture, ki pa je zlasti vidna pri Plečnikovem urejanju notranjstev in Hradčanih. Predavanje je temeljilo na stilni analizi in se je opiralo na zapiske dr. Staneta Vurnika.²⁶

Ko je govoril o abstraktni umetnosti ob 50. letnici nastanka prvega abstraktnega akvarela Vasilija Kandinskega, je Marolt predstavil dve nasprotujoči si struji v abstraktni umetnosti. Povedal je, da bodo ob tej priložnosti zagovorniki abstraktne umetnosti govorili o trdoživosti abstraktne umetnosti, s katero se drugi moder-

ni izmi ne morejo niti primerjati, ker so bili vsi kratkotrajnejšega življenja. Poudaril je, da bo treba to trditev popraviti, saj abstraktnost ni kakšen stil, kakšen izem, ampak nekaj širšega, v čemer je našlo svoj okvir že precej struj. Nasprotniki pa bodo zagovarjali nadštevilstvo predmetnih umetnikov in se navduševali za stare klasične oblike. Nato je podal situacijo abstraktnosti v Nemčiji, kjer je po dolgem zatiranju postala simbol svobode, in v ZDA, kjer je močno razvita. Povedal je tudi, da je v Sloveniji tudi že prišla do veljave, čeprav so ji v nekaterih komunističnih deželah pota še vedno zaprta. Ob koncu je poudaril, kar je potem tudi vedno ponavljal, mišljenje Izidorja Cankarja, da je ta umetnost še vedno preblizu njegovemu času, da bi se jo lahko vrednotilo.²⁷

Na predavanju o slovenskem ekspresionizmu je predavatelj začrtal okvir evropskega ekspresionizma s tem, da je omenil svetovne ekspresioniste, kot so bili Barlach, Picasso, Kandinski, Schiele, pa tudi Bourdelle in Meštrovič, kar je tvorilo uvod v predstavitev slovenskih ekspresionistov. Te je razdelil v razne generacije: v zgodnje ekspresioniste, srednje ter v neoekspresioniste. Med predhodnike slovenskega ekspresionizma je uvrstil Frana Tratnika in Gojmirja A. Kosa ter kiparja Ivana Napotnika in Lojzeta Dolinarja. Med ustvarjalce na višku ekspresionizma, ko je bil to vladajoči slog, pa je uvrstil delo bratov Nandeta in Draga Vidmarja, Tineta Kosa, Vena Pilon, Franceta Goršeta, Frana Stiplovška, Miha Maleša in Gregorja Peruška ter še nekaterih drugih. Toda v središče vseh je postavil brata Franceta in Toneta Kralja, predvsem Franceta. S tem je dal tudi uvod v Kraljevo razstavo, ki jo je pripravil France Ahčin. V drugem delu predavanja se je Marolt ozrl na mlajše neoekspresionistične generacije v domovini (Pertot, Zelenko, Oblak, Tihec, Cesar itd.). Za konec pa je omenil tudi emigracijske ekspresioniste: Baro Remec, Franceta Ahčina ter Jurija Vombergarja.²⁸

Marolt je predaval tudi o rimski nekropoli v Šempetru. Spregovoril je nekaj besed o arheo-

logiji kot znanosti in o njenem pomenu pri Slovencih od začetka prejšnjega stoletja do danes. Omenil je zasluge, ki jih imajo Dragotin Dežman, vojvodinja Meklenburška, dr. Walter Schmid, dr. Vojeslav Mole, dr. Rajko Ložar in drugi, vse do tedanjih predstavnikov te vede, akademika Srečka Brodarja, dr. Josipa Klemenca in dr. Josipa Korošca. Nato je opisal vlogo Claudie Celee in Šempetra v prvih stoletjih po Kristusu. Očrtal je tudi posamezne spomenike in povedal svoje umetnostno zgodovinsko mnenje o pozno helenistični rimski predelavi klasičnih antičnih snovi. Poudaril je tudi domnevo, da spomenik Statucia Secundiana morda le ni samo produkt obubožanega celjskega okraja ob nekdanji jantarski poti, ampak tudi nekega novega stilnega hotenja, oddaljujočega se od helenistične tradicije in napovedujočega nove stilne sestavine. Teh noriški provincializem ni mogel več točneje izraziti; to pa je ostalo prihranjeno starokrščanskemu idealizmu predvsem tam, kjer se je lahko svobodno razvijal.²⁹

Ob osemdesetletnici dr. Franceta Steleta je Marolt predaval o delu svojega kolega na področju gotskega stenskega slikarstva. Na kratko je opisal Steletovo delovanje, od doktorske dizertacije o Janezu Ljubljanskem do njegove nastavitve za konzervatorja na novoustanovljenem spomeniškem uradu. Nato je omenil delovanje spomeniškega urada za Kranjsko po vzoru avstrijskega, in veliko delo, ki ga je dr. Stele opravljal tam. Marolt je predstavil tudi glavna Steletova dela: *Monumenta artis Slovenicae*, *Oris zgodovine umetnosti pri Slovencih*, *Zgodovina umetnosti v zapadni Evropi*. Poudaril je Steletovo veliko zanimanje za bizantinsko umetnost ter ga označil kot *"najštevilnejšega referenta na bizantoloških kongresih"*. Poudaril je tudi jubilentovo poznavanje Valvasorjeve grafične dejavnosti, umetnozgodovinskega razvoja Ljubljane in njegovo sodelovanje z arhitektom Plečnikom. Nato je Marolt podal stilni prikaz gotskega in renesančnega slikarstva. Ob tem se je oprijel novih Steletovih odkritij in študij avstrijskih učenjakov.³⁰

Na predavanju o srbski srednjeveški umetnosti je Marolt najprej poudaril zaslugo Srbov kot posredovalcev bizantinske umetnosti Slovencem. Povedal je, kako se je zanimanje za bizantinsko umetnost povečalo zaradi mnogih bizantoloških kongresov. V Sloveniji je o tej umetnosti pisal zlasti dr. Stele, ki je slovenske bizantinske ikone pripisal avtorjem iz reda sv. Frančiška. Poudaril je tudi vpliv bizantinske umetnosti na kasnejše sloge, zlasti pri upodabljanju Matere božje. Govoril je tudi o velikem pomenu Bolgarije in Makedonije, čeprav je označil Srbijo kot vodilno. Pohvalil je dr. Antona Korošca pri ohranjanju in restavriranju srbskih bizantinskih zakladov.³¹

MAROLT KOT PISEC

Če ne štejemo Maroltovih člankov, ki jih je največ objavil v časopisu Svobodna Slovenija še pred ustanovitvijo Slovenske kulturne akcije, in člankov o gledališču, kulturni zgodovini, etnografiji, zgodovini in leposlovju, je bil Marolt edini strokovni ocenjevalec izseljenskega likovnega življenja. Značilnosti njegovega pisanja s tega področja obravnavam posebej. Kot umetnostni zgodovinar se ni lotil samo ocenjevanja, ampak je napisal tudi svoje edino samostojno strokovno delo SLOVENSKA LIKOVNA UMETNOST V ZAMEJSTVU, ki je izšla pri Slovenski kulturni akciji v Buenos Airesu leta 1959.

To je drobno, na dva dela razdeljeno delo. V kratkem uvodu piše, da je povabil k sodelovanju umetnike, ki so se že v domovini posvetili umetnosti in umetnostno snovanje nadaljevali v tujini z doma pridobljenim tehničnim znanjem. Te uvršča v prvo skupino. V drugo skupino spadajo tisti, ki so se v tujini izpopolnjevali. Tisti, ki pa so se posvetili umetnosti šele v tujini, spadajo v tretjo skupino. Knjiga je nastala tudi kot zahvala umetnikom, ki so s svojim delom pomagali uveljavljati cilje Slovenske kulturne akcije.

Po kratkem pregledu razvoja moderne slovenske likovne umetnosti je predstavil umetnike

s kratkim opisom njihovih del, (ki je za mlajši rod morda prekratek), njihovo umetniško rast in umetniško delo. V drugem delu obravnava delo umetnikov in predstavi po tri dela Franceta Goršeta, Bare Remec, Alekse Ivanc, Marijanice Savinšek, Franceta Ahčina, Teda Kramolca in Milana Volovška.

Knjigo lahko ocenimo kot zanimiv in morda potreben stilni pregled dela slovenskih izseljenskih umetnikov in kot pomemben vir za morebitne monografske obdelave, saj je v knjigi, čeprav kratak, natančen opis ustvarjalnega razvoja obravnavanih umetnikov. Maroltovo delo je edina publikacija o slovenski izseljenski likovni umetnosti nasploh.

Pripravljala je tudi slovenski izseljenski leksikon. Dr. Tine Debeljak pravi, da je sestavil vprašalno polo, da jo je dal tudi natisniti. Razposlal jo je kulturnim in gospodarskim javnim delavcem; dela pa žal ni dokončal. Debeljak tudi pravi, da je konzorcij Svobodne Slovenije namenil izdati leksikon *"kot protiutež ljubljanskemu Biografskemu leksikonu, ki načelno zamolčuje dela emigrantov"*.³²

Nameraval je tudi napisati obširnejše delo o zgodovini Slovencev, vendar je nastalo le nekaj pol v rokopisu in ni dokončano.

Treba je še omeniti njegovo knjigo o slikarju Jožefu Petkovšku, ki ni zgolj strokovno delo; je pa kljub temu pomembno, ker je v njej veliko stvarnih podatkov o slikarju. Petkovšek je bil namreč, tako kot Valentin Metzinger in Fortunat Bergant, osrednja figura Maroltovega večletnega zanimanja, saj je med prvimi njegovimi spisi prav prvi življenjepis o umetniku, ki ga je objavil leta 1924 v ZUZ. Menim, tako kot je že napisal dr. Tine Debeljak, da bi, če bi živel v domovini, Marolt napisal strokovni znanstveni življenjepis slikarja na podlagi gradiva, osebne, arhivskega itd. V tujini pa je bil navezan samo na njegovo življenjsko ogrodje, na spomin in domišljijo. Zato je slikarja predstavil kot leposlovec.

Kot leposlovni strokovnjak je o Maroltovi knji-
gi dr. Tine Debeljak zapisal: *"Leposlovec je pod-
legel umetnostnemu zgodovinarju in tako nam v
nadaljnjih poglavjih razlaga genezo Petkovškovih
slik, ki jih postavlja v več ali manj uspelo literarno
opisano okolje raznih akademskih šol v svetu in v
krog začetnikov slovenske Moderne ... do katerih
Petkovšek ni našel pravega razmerja; ostal je rea-
list, ki je delal žanrske slike še po modelih. Odslej
Marolt slika bolj tehnični razvoj slikarja Petkovška,
kakor pa njega samega v železnem sklopu bolne
krvi in jerobske pohlepnosti, ki naj bi ga pehala v
bankrot, gospodarski in duhovni, kot smo upali ob
začetku romana ... Zadnja poglavja so v sorazme-
rju z uvodom zelo skrčena ... Iz leposlovja preide
Marolt v stvaren življenjepis in v strokovno genezo
Petkovškovih del ter njih formalno analizo. Ne po-
daja pa Marolt vrednosti Petkovškove umetnosti
ter mu ne označuje mesta v zgodovini slovenske
likovne umetnosti."*³³

MAROLT KOT KRITIK

Maroltovo kritičsko delo se začne v Argentini.
Doma se je predvsem (in verjetno bi se še naprej)
posvečal raziskovalnemu delu zlasti na področju
topografije. Treba je omeniti, da kritika ni bila
njegovo poglavitno področje, vendar je prispe-
val tudi nekaj zelo tehtnih ugotovitev. Dr. Peter
Krečič je v svojem delu *Slovenska likovna kri-
tika med obema vojnama (ZUZ, 1969/70)* zapi-
sal, da *"je v svojem razmišljanju (Marolt) utrdil
prepričanje v tem, da Tratnik veže slovenske im-
presioniste z ekspresionisti ... Marolt je v resnici
dopolnil temeljna spoznanja kritike prelomnega
časa"*.³⁴

To se mi je zdelo pomembno poudariti zato, da
bi si ustvarili podobo Marolta – kritika doma,
ko je še imel povsem oblikovana stališča in je
še zmožal jasno presojeti, v primerjavi z Ma-
roltom – kritikom v izseljenstvu. Na splošno bi
lahko rekli, da njegov prispevek k likovni kritiki
zunaj slovenskega prostora temelji na tistih ugo-
tovitvah, ki jih je oblikoval pred vojno doma, na
presoji umetnine izključno s stilnega vidika in

43. Marijan Marolt odpira razstavo.

na popolni navezanosti na Sistematično stila dr.
Izidorja Cankarja. Ker je izgubil kontakt z do-
movino in v Argentini ni imel dovolj gradiva,
da bi lahko nadaljeval z delom na tem področju
(argentinska umetnost ga verjetno ni dovolj za-
nimala, da bi se ji posvetil, slovenskih umetnikov
pa ni bilo v obilju), je njegovo delo ponavljanje
starih obrazcev, ki pa se velikokrat ne ujemajo z
novo stvarnostjo.

S pomočjo njegovih kritik si lahko ustvarimo
podobo stilnega razvoja v delih večine izseljen-
skih likovnih umetnikov, vendar je to zelo eno-
stranski prikaz, saj je bil Marolt edini strokovno
izobraženi pisec na tem področju.

Vrednotenje Maroltovih kritik je seveda tesno
povezano z delom slovenskih izseljenških umet-
nikov. Ker je do sedaj na tem področju storjene-
ga dokaj malo (menim pa, da pri teh raziskavah
ne gre le za strokovni vidik in je treba rezultate
sprejemati z rezervo) in ker gradivo v Slove-

niji ni dostopno, je zelo težko oceniti oziroma ovrednotiti Maroltovo tovrstno pisanje. Ker to tu tudi ni moj namen, naj podam samo nekatere značilnosti Maroltovega pisanja, ki so razvidne iz branja njegovih člankov.

Ko se dotaknemo Maroltove kritike, se mi poraja vrsta vprašanj, katerih odgovor se mi zdi pomemben za presojo njegovega tovrstnega pisanja. In sicer: če se Marolt doma, kjer je imel vse pogoje, ni dosti ukvarjal z likovno kritiko, zakaj se je v Argentini temu posvečal tako intenzivno. Kakšen je predmet njegovih kritik? Komu so kritike namenjene? Na kakšen način piše?

Kot glavni pobudnik likovnega izseljenskega ustvarjanja v Argentini se je Marolt ukvarjal z vsemi aspekti tega področja: z organizacijo, razstavami, umetniško loterijo, prodajo umetnin, umetniško šolo, z likovno vzgojo, torej tudi s kritiko. Kritika je postala spremljevalka umetniškega ustvarjanja ne glede na to, kakšno je bilo to ustvarjanje. Kritika je postala razlaga umetnosti likovno neizobraženi publiki ter vzpodbuda zlasti mlajši generaciji tamkajšnjih ustvarjalcev.

Predsednik Slovenske kulturne akcije je na občnem zboru 28. aprila 1962 dejal: "Če bi na zunaj sodili, bi morali reči, da smo delali predvsem v smeri ohranjanja slovenstva – mi v zamejstvu tako, kakor delajo v okviru možnosti kulturni delavci v domovini ..." ³⁵ Bilo je tudi rečeno: "Posebej je treba opozoriti na veliko nalogo našega izseljenstva, da z novimi vrednotami bogati in razvija slovensko kulturno zakladnico. To je najbrž naše najvažnejše opravilo in najmočnejše sredstvo. Če morda nimamo političnega vpliva, ... pa pokažimo svojo moč v kulturni tvornosti ... K tej nalogi je vsak od nas poklican. Nekateri s persom ali čopičem, s petjem in igro, s poučevanjem in vzgajanjem mladine ..." ³⁶

Tudi v tem izvajanju bi lahko našli pojasnilo, čemu toliko podpore slovenskim ustvarjalcem. Očitno je, da so Maroltove kritike programske,

čeprav se je trudil, da bi bile tudi strokovne. Njihov osnovni cilj je bil ohranjanje "slovenstva".

Ob razstavi Bare Remec je zapisal: "Ko je NG v Ljubljani priredila leta 1922 prvo zgodovinsko razstavo slovenskega slikarstva, je Izidor Cankar napisal poročilo, kjer pravi nekako takole: Z vseh strani so prihajale slike, a čeprav smo gradivo doslej zelo skromno poznali, smo kaj kmalu videli, če pripada delo slovenski umetnosti ali ne. Tista razstava takrat je pokazala, da imamo že v prejšnjih stoletjih opraviti s posebno slovensko umetnostjo. V čem je ta umetnost, tega niti Cankar takrat niti kdo drug za njim ni mogel z besedami izraziti ... čeprav je slovenska pokrajina na razstavi zelo skromno zastopana z dvemi, tremi opusi iz tržaške in obenem slovenske periferije, si se zavedel koj ob vstopu v prostore galerije Antu, da si v hramu SLOVENSKE umetnosti, da je vse to tako naše, da si more res do siteda napasti oči s temi platni samo naš človek. V čem je ta domačnost, je pri moderni slikarici prav tako težko povedati, kot pri slovenskem baroku, če tudi je eden stilnih elementov slikovitost, gotovo pri Slovencih bolj prevladujoč kot pri sosednih Italijanih ali celo Nemcih. Toda to edino nam je ni toliko približalo, tu zadaj tičijo subtilnosti narodnega življenja in izražanja, ki jim ne vem imena, niti še bistva ne." ³⁷ Marolt je kljub temu skušal opredeliti to "slovenstvo" pri izseljenskih umetnikih tako, da je v njihovih delih poudaril slikovitost, liričnost in melanholičnost; lastnosti, ki jih je imel za slovenske značilnosti.

Marolt se je izključno ukvarjal s slovensko umetnostjo. Zapisal je: "Vsakemu poznavalcu umetnosti, posebno še tistemu, ki si upa napisati kritiko, je domača umetnost najbližje in iz nje lahko največ razbere, pa jo lahko tudi najpopolneje uživa. Vsaj pri objektivnem opazovalcu in kritiku to ni narodnostna navdušenost, ampak lažje uživetje v duševnost, ki je obema, umetniku in uživalcu skupna." ³⁸ Spremljal je ustvarjalno pot starejše generacije slovenskih izseljenskih umetnikov: Franceta Goršeta, Bare Remec, Franceta Ahčina, Teda Kramolca, Alekse Ivanc, Marijani-

ce Savinšek, Milana Volovška. Spremljal je tudi mlajšo generacijo, ki je začela svoje ustvarjalo delo v tujini, in ji pripadajo: Andrej Makek, Ivan Bukovec, France Papež, Metka Zirovnik, Jure Vombergar, Tone Kržišnik, Barica Majcen, Darko Šušteršič.

Čeprav, kot rečeno, je Maroltovo pisanje zajemalo vse *“generacije ali skupine”* izseljenskih umetnikov, moramo poudariti, kot je napisal dr. Tine Debeljak, da: *“Kritika sodobnih umetnostnih produktov mu prej ni ležala: bil je usmerjen v preteklost, v nje odkrivanje in razlago. Toda tujina mu je mogla nuditi le dvoje: sodobno gradivo, ki mu ga je nudilo delo slovenskih likovnih umetnikov, povračanje v problematiko domače tradicije ter posredovanje med novimi svoje ti. umetnostne zgodovinske vede v domovini in emigracijsko javnostjo.”*³⁹

Pri ocenjevanju mlajše generacije je Marolt nalletel na probleme, zlasti ker je spadal v tisto skupino kritikov, ki jo je dr. Peter Krečič definiral takole: *“(kritiki) ... ki pa so, zaradi svoje v jedru še vedno humanistične vzgoje, pogosto podlegli svojim vnaprej izdelanim estetsko-nazorskim shemam, ki jim je najvišji kriterij stil, in zato niso mogli nikoli doumeti in sprejeti umetnostnega eksperimenta kot resničnega odseva položaja umetnosti dvajsetega stoletja. Tako se je začel njihov strokovni kritički aparat lomiti tedaj, ko se je srečal z individualnejšimi pojavi zunaj začrtanega programa, nastale vrzeli pa je potem le redkokdaj izpolnila čisto intuitivno usmerjena presoja in čista prizadetost.”*⁴⁰

Kljub temu da je bil po naravi nagnjen k raziskovalnemu delu in da morda ni dovolj temeljito sledil in nadgrajeval svoja znanja o moderni umetnosti, je za Marolta zelo pomembna programska angažiranost pri ohranjanju slovenstva, zaradi česar se je lotil pisanja kritik, ki so bile v vseh primerih skrajno pozitivne. Kar zadeva kritike o delu starejše generacije izseljenskih umetnikov, je natančno sledil njihovega stilnemu razvoju. Bil je zelo dosleden in ni opazati omahovanj.

Do modernega abstraktnega slikarstva, ki se ga je moral dotakniti, saj je zlasti mlajša generacija izseljenskih umetnikov razvijala to vrsto, je Marolt imel mnoge pomisleke. Deloma sem razloge že navedla. Rada bi dodala še nekatere ugotovitve.

Moderno abstraktno slikarstvo je Marolt spremljal z veliko zadržanostjo. Ni mu sicer odrekal veljave, je pa menil, da je preveč blizu temu času, da bi smel izrekati sodbo. Večkrat je ponavljal, da je sam umetnostni zgodovinar, človek, ki skuša prodreti v umetnostno znanost, in to pod direktivo svojega nepozabnega učitelja dr. Izidorja Cankarja, ki je svojim učencem svetoval, naj se ne prenaglijo v sodbah o sodobni umetnosti. Marolt je ostal zelo navezan na svojega učitelja; priznaval je njegovo Sistematiko stila in jo apliciral skoraj na vsa področja; ta navezanost pa je po mojem mnenju tudi duhovne in nostalgичne narave. Njegov prijatelj dr. Tine Debeljak je zapisal: *“Živel je iz preteklosti in iz nje komentiral sedanjost. Ni pa zaplaval v moderne struje sodobne svetovne slikarske aktualnosti, da bi iz nje oplajal exilsko slikarsko bodočnost. Toda tudi zapiral se ni pred njimi; pritegoval jih je v svoje stilne opise umetnin.”*⁴¹ Pri ocenjevanju oziroma pri svojih kritikah se je Marolt oprl na znanstveno metodo formalne analize, kot jo je utemeljil dr. Izidor Cankar v svoji knjigi Uvod v umevanje likovne umetnosti, Sistematika stila (Ljubljana 1926), čeprav se je sam zavedal, da verjetno za tovrstno umetnost ta metoda nima več tiste splošne veljave kot nekdanj. Marolt meni, da se *“kritik zgodovinar najrajši ustavlja pri formalnih problemih”*.⁴² Kritiziral je nejasnost in gostobesednost ter subjektivna pojmovanja, ki nastanejo zaradi drugačnega odnosa do umetnine. Stilna analiza naj bi bila bolj precizna in “konkretna”. Ob razstavi Bare Remec pravi: *“... (se ustavim pri stilnih značilnostih) ker je pri iskanju umetnostne vsebine, ne le pri nas, ampak po svetu sploh tako zelo pričelo prevladovati subjektivno čustvovanje kritikov, da si v svojih sodbah dostikrat nasprotujejo, ne v hvali ali graji, ampak v iskanju primer z drugih področij, opuščajoč pa pravo likovno vrednotenje.”*⁴³

Kljub temu se je zavedal, da take "stilne" kritike bi bilo težko napisati o umetnikih, ki se lovijo za efekti, največkrat s preskakovanjem svojih vzorov ... Take kritike navadno tudi nimajo umetniki radi, saj se spominjam iz domovine samo pokojnega Jakopiča in Toneta Kralja, da sta bila z njo zadovoljna. Pa še Jakopič je rekel: *"Imate morda prav, pa jaz ne mislim na to,"* kot je Izidor Cankar vedno zatrjeval, *"da so stilni znaki največ podzavestni"*.⁴⁴ Pri nekaterih kritikah mlajših umetnikov je zaslediti negotovost, nejasnost še zlasti pri označevanju umetnikov. Ob razstavi mlajših umetnikov v San Martinu je o delu Jureta Vombergarja zapisal: *"Najbližji nekemu neoekspresionizmu je Jure Vombergar. Cvetlično tihožitje št. 40 je morda bližje nekemu novemu realizmu, toda Tihožitje št. 38 je v bistvu ekspresionistično."*⁴⁵

O delu Andreja Makeka pa: *"Ombu (argentinsko drevo, op. av.) operira z barvami ki jih v rešnici ni, ne na trati spodaj, ne v drevesu, ne na nebu. Če sta ta dva lista le v barvah abstraktna, v risbi pa le še vedno predmetna, je kompozicija v celoti brezpredmetna ... Kompozicija je skup nekakšnih "hlodov" vertikalnih in horizontalnih, povezanih z diagonalnimi quasi trakovi, ne da bi bilo kje kakšno posebno kompozicijsko središče ali zlati rez."*⁴⁶ Ob tem je za Maroltovo pisanje značilna velika čustvena navezanost na slovenske izseljenske umetnike, zaradi nje pa velikokrat zapiše nejasne ali celo sporne ugotovitve. O slikarki Bari Remec je zapisal: *"Takrat sem jo vzporejal s Kobilčevo, danes ji moram priznati večjo veljavo. Kobilčeva je bila močen človek v družbi svojih sodobnikov – sicer redkih; Bara je postala izrazita vodilna osebnost, kar Kobilica ni bila."*⁴⁷ Menim, da je težko trditi, da je Remčeva "večja" od Kobilčeve zato, ker naj bi bila vodilna osebnost med redkimi slovenskimi izseljenskimi slikarji.

Ravno tako se mi zdi sporna obsodba ekspresionistov in Berninija v primerjavi z Ahčinovim načinom dela. Marolt je zapisal: *"... svojih portretirancev ne pozira, da bi s tem dosegel poceni afekte, kot so to delali ekspresionisti, pa neko-*

*liko tudi Bernini, nasprotno pa tudi o kakšnem deskriptivnem naturalizmu pri ljubljanskem Ahčinu ni govora."*⁴⁸

Pomembno je poudariti, da je Marolt pisal za likovno neizobraženo publiko, ki jo je bilo treba "naučiti gledati umetnino", ji razložiti, kaj gleda in jo obenem motivirati, da se ne bi počutila izolirane od določenega kroga slovenske izseljenske skupnosti. Zato je tudi značilno, da Marolt razlaga nekatere pojme na zelo preprost način: *"Kiparstvo je panoga likovne umetnosti, ki ji je predmet, pa končno tudi snov največkrat zunanost človeškega telesa. Le redkokdaj a skoraj vedno v zvezi s človeškim telesom, se loti živali, če pa ima oprava z rastlino, se to vrši ponavadi v umetni obrti."*⁴⁹

Ali: *"Impresionizem, slikarski stil, ki je ves usmerjen v naravo, a jo podaja tako kot jo oko in duša dojemata."*⁵⁰ Večkrat je tudi izkoristil kritiko, da je napravil kratek zgodovinski pregled; na primer ob razstavi slovenske krajine v Buenos Airesu 11. IV. 1954: *"Na Slovenskem je bila prva takšna razstava menda leta 1910, ko je Rihard Jakopič zbral vrsto slik iz 19. stol., da nekako pomeri s to preteklostjo sebe in svojo generacijo ... Drugo veliko dejanje v tej smeri je bila zgodovinska razstava leta 1922 ... Sledile so zgodovinske razstave ..."*⁵¹ V članku Kipar France Ahčin ob definiciji kiparstva ponudi še kratek pregled kiparstva v Sloveniji: *"Pa vendor ima skulptura v slovenski umetnostni zgodovini odlično mesto. Že v romanski in gotski dobi ne zaostaja za slikarstvom ... V Hrenovi dobi ... V osemnajstem stoletju ... V devetnajstem ..."*⁵²

Značilno za njegovo zanimanje za bralca je tudi ponavljanje pojmov in sklepov, s čimer je spodbujal k utrjevanju prejšnjih ugotovitev. Večkrat opozori na kako svojo prejšnjo kritiko in bralca s tem spodbuja k razmišljanju. Tako je ob razstavi Bare Remec zapisal: *"Še vedno pa je pri Bari, kot sem že večkrat povedal, najvažnejša kompozicija in posebej barvna kompozicija ... Ob pretežno zeleno-rdeče kompozicije pred dobrim desetletjem (razstava v galeriji Antu) mimo komplicirane bar-*

vitosti na razstavi v Huemulu se je slikarica barvno spet umirila.¹⁹⁵³

Maroltov jezik je enostaven, zavestno se izogiba ozko strokovnemu izražanju. Večkrat je slutiti pisatelja leposlovja, posebno takrat, ko hoče poenostavljati in se bralcu približati. Zaslediti je tudi precejšnjo uporabo tujk. Marolt je zelo spreten povezovalac, zna organizirati snov, večinoma so njegovi teksti zelo pregledni.

Nikjer ni moč zaslediti negativne sodbe. Poleg tega, da se je izogibal vrednotenju, je imel vedno dobro besedo za umetnika, zato je na podlagi njegovih kritik težko ugotoviti kvalitativno vrednost izseljenskih ustvarjalcev.

ZAKLJUČEK

Maroltovo kritično pisanje je vsekakor pomemben prispevek k slovenski kulturni zgodovini, saj je skušal ohranjati slovensko skupnost v Argentini. Dvigoval je kulturno raven in spodbujal k ustvarjanju z namenom, da bi bilo nekoč možno povezati kulturo Slovencev v domovini in v izseljenstvu. Prav lahko se zgodi, da vrednotenje slovenske izseljenske kulturne tvornosti ne bo dalo tako laskavih in prizanesljivih ocen, kot jih lahko naštevamo v Maroltovih spisih, vendar je nedvomen pomen njegovega dela v tem, da zagotavlja neprekinjeno kontinuiteto pisanja o slovenski kulturni tvornosti nasploh. S to problematiko pa se sedaj ukvarja Znanstveni inštitut Filozofske fakultete v Ljubljani.

V razmišljanju te vrste sicer ni prostora za ugiibanja, vendar naj zapišem, da se mi zdi tole: če bi Marolt ne bil tako zelo programsko obremenjen z željo vse sile usmeriti v ohranjanje slovenske skupnosti, bi bilo njegovo pisanje kvalitetnejše. Lahko bi pisal in deloval na dosti širšem področju umetnosti in umetnostne zgodovine.

Ne samo, da se sploh ni dotaknil argentinske umetnosti, tudi nikoli ni skušal predstaviti ustvarjanje slovenskih umetnikov v prostoru, v

katerem je njihovo delo nastajalo. Vedno jih je skušal povezovati z domovino, primerjal oziroma gledal njihovo delo iz kota Slovenca, nezavedajoč se, da zlasti mlajši umetniki s Slovenijo nimajo skoraj nobenih vezi. Zlasti reprezentativna je Bara Remec, ki je velik del svojega ustvarjalnega opusa tematsko in stilno usmerila v argentinsko življenje.

Očitno je, da nobeno razmišljanje o Maroltovem delu ne bo moglo mimo programa, ki si ga je postavil in kateremu je podredil svoje ustvarjalne moči, sposobnosti in znanje.

Opombe:

Članek je nastal na podlagi diplomske naloge na Oddelku za umetnostno zgodovino na FF, Univerza v Ljubljani. Mentor dr. Milček Komelj.

1. Glas SKA, XIX, št. 9, 1972, neošt.
2. SS, XIX, št. 52, 29. 12. 1960, str. 2.
3. Glas SKA, XIX, št. 9, 1972, neošt.
4. SS, XXVIII, št. 33, 14. 8. 1969, str. 3.
5. M. Marolt: Jožef Petkovšek/Rajko Ložar: Marolt, umetnostni zgodovinar v domovini, Buenos Aires 1975, str. 238.
6. Isto tam, str. 239.
7. Slovenski biografski leksikon, II, 1933-52, str. 62.
8. Svobodna Slovenija, XIX, št. 52, 29. 12. 1960, str. 2.
9. Slov. beseda, V, št. 1-2, 1954, str. 15.
10. SS, XIX, št. 52, 29. 12. 1960, str. 3.
11. Franček Saje, Belogardizem, Ljubljana 1951, str. 459 in 507.
12. Koledar SS, XVII, 1965, str. 184.
13. M. Marolt, Jožef Petkovšek/Tine Debeljak: Marolt, človek in kulturni delavec v zdomstvu, Buenos Aires 1975, str. 264-265.
14. Koledar SS, I, 1949, str. 139.
15. Koledar SS, IV, 1952, str. 188.
16. Maroltovo pismo Rajku Ložarju, 1954. Družinski arhiv, ki ga hrani Polona Marolt Makek.
17. Tine Debeljak, citirano delo, str. 297.
18. Isto tam, str. 264.
19. Maroltovo pismo Rajku Ložarju, 1954.
20. Glas Slovenske kulturne Akcije, IX, št. 10, 1962, neošt.

21. Isto tam, neošt.
22. Glas SKA, IV, št. 10, 1957, neošt.
23. Glas SKA, IV, št. 24, 1957, neošt.
24. Maroltovo pismo ge. Sorrensen na Dansko, 7. 5. 1959.
25. Glas SKA, X, št. 4, 1963, neošt.
26. Glas SKA, I, št. 9, 1954, neošt.
27. Glas SKA, VII, št. 11, 1960, neošt.
28. Glas SKA, X, št. 6, 1963, neošt.
29. Glas SKA, XV, št. 12-13, 1965, neošt.
30. Glas SKA, XII, št. 11, 1966, neošt.
31. Glas SKA, XIV, št. 10, 1967, neošt.
32. Tine Debeljak, citirano delo, str. 281.
33. Isto tam, str. 295.
34. Peter Krečič, Slovenska likovna kritika med obema vojnama, ZUZ, N. V., XI-XII, 1974-1976, str. 268.
35. Glas SKA, X, št. 17, 1963, neošt.
36. Isto tam, neošt.
37. Vrednote, I, 1951, str. 90-91.
38. Meddobje, III, št. 3-4, 1956, str. 168.
39. Tine Debeljak, citirano delo, str. 271.
40. Peter Krečič, citirano delo, str. 280-281.
41. Tine Debeljak, citirano delo, str. 271.
42. SS, XIX, št. 47, 20. 12. 1960, str. 4.
43. SS, XIX, št. 36, 8. 9. 1960, str. 3.
44. Isto tam.
45. SS, XXI, št. 37, 13. 9. 1962, str. 2.
46. SS, XXIII, št. 43, 22. 10. 1964, str. 2.
47. Medd., I, št. 4, 1954, str. 212.
48. Vrednote, I, 1951, str. 190.
49. Medd., I, št. 3, 1951, str. 188.
50. Medd., I, št. 3, 1954, str. 132.
51. Vrednote, I, 1951, str. 188.
52. Isto tam.
53. SS, XIX, št. 36, 8. 9. 1960, str. 3.
- des Sciences et des Lettres – s sedežem v Parizu, 22. marca 1957.
- 5) Ukrajinska Univerza sv. Klementa v Buenos Airesu – Slovenistični oddelek – predavatelj 1967-1968 (Prekinitev zaradi bolezni).
- 6) Kritike Maroltovih del:
Dekanija Celje: 8 kritik (v letih 1931-1932)
Dekanija Vrhnika: 7 kritik (v letih 1934-1936)
O knjigi *Zori, noč vesela*: 9 kritik (med leti 1955-1956)
O knjigi *Slovenska likovna umetnost v zamejstvu*: 4 kritike (v letu 1960)
O knjigi *Rojstvo, ženitev in smrt Ludvika Kavška*: 3 kritike (1967-1968).
- 7) Korespondenca: žal je večji del Maroltove korespondence izgubljene. Nekaj je ohranjene v Moderni galeriji v Ljubljani in v Arhivu Republike Slovenije. V Buenos Airesu bi bilo treba raziskati arhive SKA in privatne arhive.
- 8) Zapisi o Maroltu: zabeleženih je 14 zapisov v raznih publikacijah.
- 9) Maroltove publikacije v domovini:
a) samostojne strokovne publikacije: 3 (med leti 1929-1932)
b) razprave, članki in poročila iz stroke: 44 (med leti 1924-1944)
c) bibliografski prispevki: 9 (med leti 1921-1929)
d) knjižne ocene in poročila: 13 (med leti 1926-1940)
e) razni članki: 13 (med leti 1921-1939).
- 10) Maroltove publikacije v tujini:
a) samostojne strokovne publikacije: 1 (leta 1959)
b) izvirna literatura:
romani: (3)
- *Zori, noč vesela* (Buenos Aires, SKA, 1956)
- *Rojstvo, ženitev in smrt Ludvika Kavška* (Bs. Aires, SKA, 1975)
- *Jožef Petkovšek* – življenjepisna povest (Bs. Aires, SKA, 1975)
krajša proza: 18 (med leti 1949-1964)
c) strokovne razprave in članki:
A) umetnostna zgodovina:
- razprave in članki: 47 (med leti 1951-1967)
- članki in poročila o umetnostnih razstavah: 40 (med leti 1951-1968)
B) kulturna zgodovina: 55 (med leti 1951-1959)
d) knjižne ocene in poročila: 57 (med leti 1950-1970)
e) biografije, jubilejni članki, nekrologi, spomini: 28 (med leti 1949-1971)
f) kulturno delovanje med slovenskimi izseljenci (predavanja):
A) prva leta v taboriščih: 6 (med leti 1949-1953)

Priloge:

- 1) Likovne razstave, pri katerih je sodeloval Marolt: 28 razstav (med leti 1954-1968).
- 2) Kulturni večeri pri SKA: 21 Maroltovih predavanj (med leti 1954-1967).
- 3) Soustanovitelj umetniške šole pri Slovenski kulturni Akciji (predaval umetnostno zgodovino).
- 4) Častno imenovanje: *Academie Internationale Libre*

FLORIS OBLÁK (1924–2006)

Besede na poslovilni slovesnosti na Žalah, 22. septembra 2006

Milček Komelj

Z žalostjo in bolečino se poslavljamo od Florisa Obláka, samotnega umetnika, ki se je najbolje sporazumeval s svetom med nenehnim slikanjem kot zanj edinim pristnim načinom bivanja. Z njim je izpovedoval svoja hrepenenja in se odreševal tesnob in muk, ki mu jih je povzročala zavest o smrtnosti. O smrti je meditiral bolj vztrajno kot kdorkoli od danes živih slikarjev, nadvse skrivnosten in občutljiv, krhek kot cvetlica in teman kot oblak, ki nevihtno nanzanja nevarnost smrtne ure, a ve, da je nad njim nedosegljivo sonce.

Že kot študent iz prve generacije slovenskih slikarjev po 2. svetovni vojni je postal med vrstniki in profesorji znamenit zaradi težnje po popolnosti, s katero je bil v risbah in grafiki soroden starim mojstrom; zatem pa se je poglobil v notranji svet, usmeril vse oblike v meditacijo, a ohranil preciznost, s katero je vse izcizeliral in napolnil z melanholijo ter hrepenenjem pogleda, ki vidi zemeljske pojave tudi kot barvito žareče, a zaradi njihove krhkosti malone prosojne, kajti transcendiral je sleherno čutnost in materialnost. Bil je skrajno občutljiv in ljubeč, a zaradi minljivosti prepojen z resignacijo in že po naravi močno depresiven, obsojen na potencirano doživljanje tragičnega občutenja življenja. S tem mu je bilo usojeno neprestano trpljenje, s katerim je vdano živel, a je ves čas, tudi med največjimi bolečinami zadnjih let, v hoteni ustvarjalni samoti kljubovalno in zmagujoče slikal.

Ker je ustvarjal le po svoji podobi, so taki tudi njegovi naslikani ljudje: krhki in tanko stilizira-

44. Floris Oblák, akademski slikar in grafik, rojen 6. 3. 1924 na Stari Vrhniki, umrl 16. 9. 2006 v Ljubljani.

ni, rastoči ali pogreznjeni v neznani svet, ki je asketsko odmaknjen od zemskih blagrov, in le vanj so usmerjene tudi vse njegove druge slikarske kompozicije, ki prisluškujejo samo vzgibom notranjega življenja. Površina njegovega slikarskega inkarnata je bila že spočetka pogosto patinirana z rezilom britvice, da so mu videti slike preperale, kot bi hotel vanje vrezati vso svojo minljivost ter ustvariti podobo, da so navkljub njegovi prvotni modernosti starodavne, v svoji brezčasnosti, utrujeni od muke časov, živeče že od nekdaj.

Vse življenje je živel z zavestjo, da smrtnost z ustvarjanjem presega, tudi ko zgrožen strmi vanjo. Zato je tako samoumevno in neutrudno s svojim vselej draguljarsko preciznim čopičem klesal podobe sarkofagov in lobanj, ki jih je imenoval po latinsko cranium, da bi iz komedijantske mehkebe človeškega tkiva izluščil plemenito in večno trdnost; z enakim pogledom pa je kristaliziral tudi eksistenco otipljivejših predmetov, zlasti čvrstih jabolk ali lobanjam podobnih strokov česna. Svoje izgajene podobe je od jutra do večera, odmaknjen za vse drugo, cizeliral, brusil z mislijo na usode velikih umetnikov, zlasti na Cézanna, in na starejše, večnostne ikone, v katerih je zaledenel dih neposrednega življenja za duhovno večnost. Pretanjenost ikon je vzljubil že v Makedoniji, odkoder je doma tudi njegova ljubeča gospa, njegovi umetnosti predana žena, in tudi svoje podobe smrtnih ženinov v grobnicah je poživiljal le z barvitostjo makedonskih ljudskih noš. Posebno ljubezen je posvečal materi in misli nanjo, prav v duhu najljubšega mu vrhniškega rojaka Ivana Cankarja; bolečino pa je delil tudi z razbolelim Vrhnčanom Jožefom Petkovškom. Med življenjskimi potovanji je sledil le klicu umetnosti. Kadar ni slikal in potoval ter učil, je potoval v duhu in si zapisoval meditacije ter sentence, ker se je lahko odreševal samo z nenehno ustvarjalnostjo, ki mu je pomenila svet. Umetnosti je bil zavezan smrtno resno, imun za vse banalno in po duhu aristokrat, ki je premogel v začudenju nad močjo ustvarjalnosti celo plemenit patos, a ga je eksplicitneje kanaliziral zlasti v retorično besedo. Svoje ime si je razlagal po škotsko kot O' black (Črni), z zavestjo o plemiških prednikih Wolkenpergih s Puštala pri Škofji Loki. Ob tem, ko se je, domujoč pod streho nekdanje Zoisove palače, v duhu pogovarjal s Sigismundom in zlasti s starimi mojstri, pa je posebno spočetka vzpostavljaj tudi ustvarjalni dialog s sočasnimi slikarstvom in literaturo na Slovenskem, s profesorjem Gabrijelom Stupico in tistimi osrednjimi simbolnimi znamenji, ki so dala njegovemu času tudi pomenljiv generacijski pečat, pa naj so mu nakazovala nemoč pred Usodo ali značilno zazr-

tost v intimo, povezano z ljubeznijo do slikanja ljubih mu otrok, ali mu razkrivala človekovo vključenost v kolektivne plasti zgodovinskega dogajanja ter oznanjala sočutno zgroženost nad sodobnim človeškim razosebljanjem, ki so mu ga najbolj značilno simbolizirali roboti.

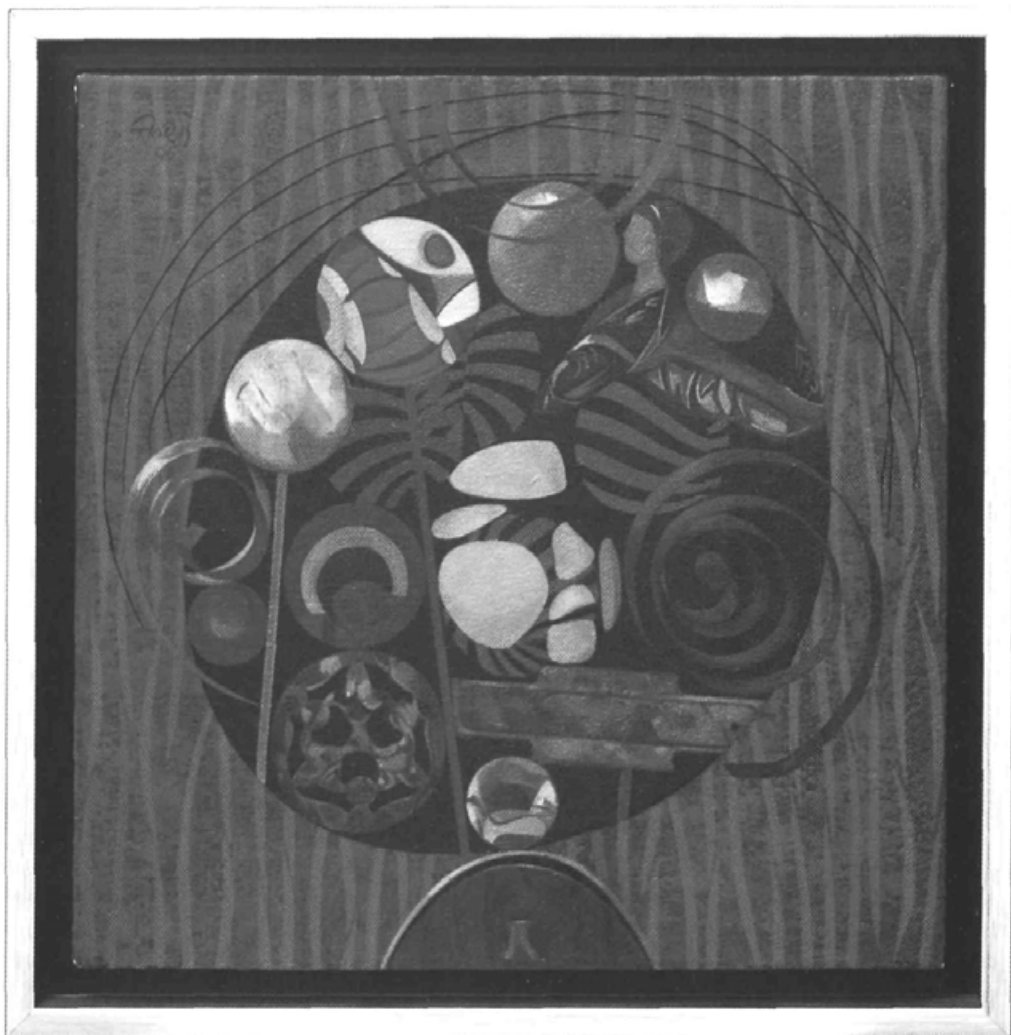
Oblákova umetnost se je razraščala in dopolnjevala v obsežnih tematskih ciklih, v katerih je umetnik z nostalgичno barvitostjo, s simboliko oblik in drugimi likovnimi izrazili zajel vse svoje meditacije o življenju in njegovih pojavih. Najbolj ganljivo pa je izpričeval hrepenenje po vračanju v vrhniško otroštvo ter ljubeče spoštovanje do slovenskega ljudskega izročila, ki ga je prerajal s spomini na zavetja cerkvenih kipov, panjskih končnic in barvitih rož, vzetih s starih skrinj. Ob portretih živih ljudi si je kot podobo človekove usode zamislil celo edinstven mrtvaški človekov postportret – portret kot lobanjo –, kot bi se z njim že vnaprej vživel v svoje današnje, še živim neznano stanje, s katerim se je v duhu nenehno soočal, ne da bi se z njim sprijaznil. V obsežnih, v glavnem še neobjavljenih meditacijah Iz spovednice je pisal tudi o trenutku slovesa kot črnega trenutka, ko v urni še zadnjič vzdrhti pepel, povrnjen zemlji, ter si prikliceval misli na pokojnike kot neuničljive privide, vedno znova pa na najbolj nepozabno mater; zato se je upodobil z njenim portretom tudi na sliki, ki jo je izbral za naslovnico svoje monografije, izdane pred dvema letoma ob otvoritvi njegove stalne slikarske zbirke na Vrhniki.

Floris Oblák je bil svečenik ustvarjalnega življenja, izkristaliziranega v grobnici samote, in ostaja s svojim delom duhovno živ tudi na onkrajnih vrtovih. Z njih nas bo še naprej gledal ne samo kot ljubezniv avtoportretni obraz, ampak tudi kot pričevalec o čudežih življenja ter nam s ciklom Ikonskih impresij dopovedoval, da vrveči zagon človeškega naprezanja ne more ne zastreti ne razkriti skrivnosti neuničljivega bistva, ki ga je dojemal kot emanacijo večnostne lepote, sijoče v luči umetnosti kot v siju stano-vitne ikone, ki skriva v sebi enigma angelske

sfinje in brezčasni zakon. V taki, že prav obredni posvečenosti Umetnosti je bil Oblák kljub boleče narojeni oblačnosti in v urah dvomov zaklicanemu obupu, da mu ni bilo dano ugledati sonca, zvesto pogumen, otroško predan in duhovno svetel.

Ob mislih na Oblákovo ustvarjalno veselje, zaradi katerega je tako zelo rad živel, nam zazvenijo iz spomina njegove nostalgичno zapisane

besede, da bi rad "vstal od mrtvih kakor Lazar in se lotil novih sanj v zelenem in modrem". Svoje življenje je enačil s slikanjem, slikanje je enačil s sanjami, med katerimi je mogoče zreti le v duha, v duhovni moči pa je, kot je zapisal, dojel "edino rešitev pred pogubo človeštva." Ob takih sanjah Ti želim, plemeniti in spoštovani Floris, da bi še naprej sanjal, in naj Ti ostane tišina novega doma staro zavetje, na katero si se vse življenje pripravljaj s svojo zaskrbljeno čuječnostjo, ko si ga tolikokrat slikal, črnega in belega, v metamorfozah Prostora in Časa. Na

45. Floris Oblák, TIHOŽITJE, olje na platnu, 1996

Tvojih slikah se med nihanjem filozofske misli in senzibilnih občutij med lebdenjem razsutosti, ki jo stvarniško pridržiš kot Rilkejev neznani Nekdo, ki neizmerno nežno drži svet v rokah, kot Tvoj emblem vztrajno poganja življenjska vzmet, Tvoj skrivnostni simbol izprožene dejavnosti in hkrati znamenje neznane ure nehánja. Toda četudi Ti je ta vzmet v smrtnem trenutku počila, se v Tvoji umetnosti kot večna arabeska nenehno pripravlja na nov vzgon: na kozmični polet, usmerjen med neslišnimi eksplozijami oblik k tisti svetlobi novih, še neznanih sfer, ki so ti bile tudi v življenju, iz katerega si odšel, vselej bliže kot otipljiva resničnost, in jih zdaj na novo gledaš.

Anka Grom

Dragi Floris,

rodil si se 6. marca 1924 materi Francki in očetu Pavlu v prelepi vasi Stara Vrhnika pod Kurenom. Tukaj si ob melodijah zvonov Sv. Lenarta preživel prva otroška leta v stiku z naravo. Ob mogočnem orehu ste otroci posedali na platoju skale, ki je napovedovala vreme. Življenjska pot te je odpeljala v Ljubljano – v svet. Vendar če si le utegnil, si iz Ljubljane prikolesaril v svojo vas, v rojstno hišo, k svoji teti Mici, ki si jo tudi portretiral. In prav ta portret, ki smo ga v raziskovanju zgodovine Stare Vrhnike odkrili v tvoji rojstni hiši, je postal vez med nami.

Kot profesor na gimnaziji Ledina si skozi umetnostno zgodovino popeljal veliko Starovrhničanov, s katerimi si se po mnogih letih spet srečal in objel.

Tudi Cankarjeva Sv. Trojica nas spominja nate in na tvoje delo.

Ob svoji 80. letnici si občini Vrhnika podaril petdeset svojih del. Istega leta si se prijazno odzval povabilu na praznovanje 560-letnice svoje vasi. Podarjen hlebec kruha iz domače peči ti je obudil spomine. Morda si nam prav zato podaril sliko iz cikla Svet otroštva. O svojih vtisih tega večera si kasneje zapisal: "Moj sladki grič je zadišal po črni kuhinji, nenavadno omamnem vonju hladne veže in zlati oreh se je spet bohotil nad veliko kraško skalo. Zadolnel je Lenartov zvon, vztrepetal zrak nad Devci, zapeli so petelini, zamukala živina pred staro štirno."

Dragi Floris, krajani tvojega rojstnega kraja smo ponosni, da je prav iz naših korenin zrasel tako velik človek-umetnik. Hvala ti za dragocene misli, ki si jih delil z nami v pismih in ob obiskih tebi tako drage Stare Vrhnike.

Krajanke in krajani Stare Vrhnike izrekamo globoko sožalje soprogi Slavici, otrokom in sorodnikom.

STO LET ORGANIZIRANEGA ČEBELARJENJA NA VRHNIKI

In tekule smā čebelarōl, pa kmetval wmes ... pa rasōl¹

Razvoj čebelarskih tehnik

Čebelarstvo je panoga, ki ima že zelo dolgo zgodovino. V začetku je to pomenilo zgolj iskanje in nabiranje medu divjih čebel. To je bilo dostikrat težavno opravilo, zlasti če so čebele gnezdile v duplu, iz katerega je peljal le ozek rov. Takrat je plenilec razširil vhod v duplino s sekiro. Od tod je verjetno prišel tudi rek: *"Sekira mu je padla v med."* Se pravi, da ima nekdo srečo kakor tisti plenilec čebel, ki je skušal s sekiro priti do čebel in je zadel v duplu na medeno satje.²

Ko so se ljudje trajneje naselili, so se začeli ukvarjati s pravim gozdnim čebelarstvom. V stoječa drevesa so izdolbili panje, jih od znotraj namazali z dišečimi zeliščnimi mazili, ki so privabljale čebelje roje, in jih zaprli z desko. Poskrbeli so tudi za varstvo pred sladkosnednimi živalmi in verjetno je imel vsak čebelar tudi svoj okoliš. Gotovo pa je vzporedno ostala tudi navada nabiranja medu divjih čebel. Kdaj so začeli gojiti čebele pri domu, ni točno znano. Na podlagi darovnic in urbarjev iz 13. stol., kjer so bili med podložniškimi dajatvami poleg medu in voska tudi čebelji panji, pa lahko sklepamo, da so takrat že čebelarili na domu. Poraba voska je bila zaradi cerkvenih in grajskih potreb velika, pa tudi medu, ker niso poznali sladkorja.

Panji so bili premični, izdolbeni iz prirezanih debel. Od drevesnih so se razlikovali tako, da niso stali pokonci, ampak so ležali tako, da je bila odprtina zgoraj ali spodaj. Temu se je reklo korito. Zgornja odprtina je bila pokrita z deščicami, ki so jih odstranili ob pobiranju medu. Korita z odprtino spodaj so imela pribi-

to dno, spredaj podaljšano v brado. V sprednjo končnico so izdolbili žrelo, zadnja se je odpirala.

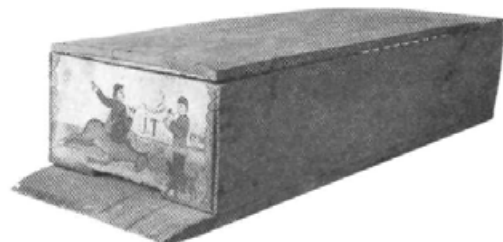
Nato so začeli izdelovati panje iz desk. V 17. stol. jih omenja Valvazor z imenom truge, kasneje se zanje uveljavi ime kranjč. Takrat so čebele v glavnem prezimovali na podstrešjih, spomladi pa so jih prenesli v čebelnjak. Panj je imel spredaj poslikano končnico (najstarejša je iz leta 1758). Ta je imela predvsem praktično vrednost, da so se čebele znale vrniti domov; so pa tudi odraz ljudske umetnosti in verovanja, da poslikava varuje čebele pred uroki in nesrečami.

Tam, kjer je primanjkovalo lesa, so uporabljali iz šibja pletene koše, na zunaj ometane z mešanico ilovice in kravjaka. Kasneje so jih začeli izdelovati iz slame (Štajerska, Bela krajina). Spodbudo čebelarstvu je dalo sejanje ajde (od 15. stol. dalje), zasajanje akacije (2. pol. 18. stol.).

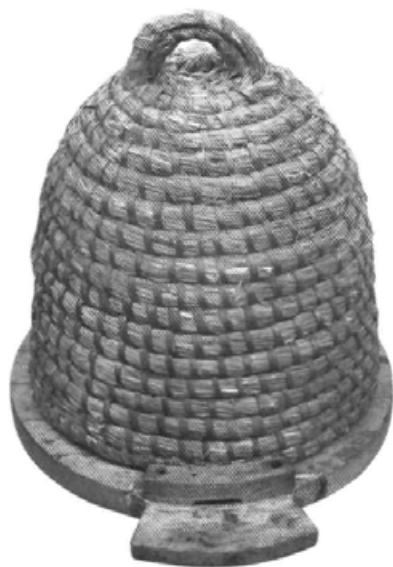
Večji pridelek je v 16., 17. in 18. stol. prinesel tudi živahnejšo trgovino z medom. Iz mitniskih knjig lahko vidimo, da so pošiljali med in vosek v Italijo, pa na salzburško ozemlje in Bavarsko. Čebelarstvo je pospeševala tudi pravica, da smejo podložniki trgovati z medom. To so počeli predvsem pozimi, ker se je takrat strdil in ga je bilo lažje prevažati.

Vedenje o življenju čebel se je skozi zgodovino spreminjalo. Veliko je bilo zmotnega, izmišljenega, vraževernega. Trdili so npr., da se čebele rojevajo iz mrhovine ali da prinašajo zalego iz listja. Za matico so dolgo mislili, da je samec in so jo imenovali kralj, vojvoda, vladar.

Šele v 17. stol. so z iznajdbo mikroskopa ugotovili pravi spol. Niso pa še vedeli, kdo in kje oplođi matico, kakšnega spola so čebele delavke. To so prinesla šele naslednja stoletja.³

V 18. stol. se je kot pomemben tekmeč medu pojavil sladkor, vendar je še vedno cvetela tudi trgovina z medom. Čebelarstvo je bila važna panoga kmetijstva. Kmetijske družbe so med drugim sprejele v svoje načrte tudi propagando za širjenje čebelarstva. V času cesarice Marije Terezije so leta 1770 na Dunaju ustanovili čebelarško šolo, kjer je kot prvi čebelarški učitelj poučeval Anton Janša, ki je tudi napisal čebelarški učbenik v nemščini. Pisal je o načinu slovenskega čebelarjenja v ležečih panjih, pa tudi o tem, da se matica pari s troti v zraku, da leže jajčeca, iz katerih se vale čebele, matice in troti; da je od prehrane čebelje žerke odvisno, ali se bo izvalila matica ali čebela delavka itd. Ustanovitev čebelarške šole na Kranjskem ni uspela, pač pa je Kranjska kmetijska družba izdajala razne brošure s tega področja.⁴ Leta 1775 je izšel čebelarški patent, s katerim je bilo čebelarstvo oproščeno davkov in desetine. Za prevoz čebel ni bilo treba plačevati cestnine in mostnine; čebelarjenje je bilo dovoljeno v neomejenem obsegu; pobegli roj je smel čebelar še ves dan iskati na tujem zemljišču. Prepovedano je bilo moriti in krasti tuje čebele.

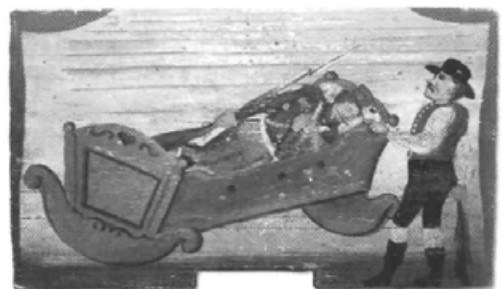
V 2. pol. 19. stol. je čebelarška tehnika dosegla velik napredek. Začeli so uporabljati premične satnike oz. okvirje, v katere so čebele gradile sate. Iz voska so začeli izdelovati satnice, to je osnove, na katerih so čebele dogradile celice. Izdelali so tudi točilo, ki je izsesalo med iz satov, ti pa so bili potem primerni za ponovno uporabo. Nato so izumili matično rešetko, s katero so v panju ločili prostor za zalego (plodišče) in prostor za odlaganje medu (medišče). Rešetka je onemogočala matici prehod v medišče. Vse to je povzročilo veliko dejavnost. Panje so spreminjali po obliki in velikosti. O tem so razpravljali na srečanjih ter v časopisih. Nekateri čebelarji so pričeli opremljati kranjčice s premičnimi sat-

46., 47., 48. Različni tipi panjev: korito, kranjč in panj, pleten iz slame

niki. Iz Avstrije in Nemčije so prihajali razni vplivi in se počasi širili tudi po slovenskem ozemlju. Vplivali pa so tudi čebelarji iz Amerike, Francije in drugod.⁵

Povezovanje v društva

To je bil tudi čas, ko so se čebelarji začeli organizirati v društva. Leta 1897 je bilo ustanovljeno Slovensko čebelarško društvo s sedežem v Ljubljani; prvo, ki je združevalo čebelarje vseh slovenskih dežel. Naslednje leto so začeli izdajati list Slovenski čebelar. Ena od njihovih nalog je

49., 50., 51. Nekaj primerov poslikanih panjskih končnic
bila tudi ustanavljanje podružnic po slovenskih
deželah. V prošnji za deželno podporo so nave-
dli, da *„čebelarstva pri nas ni treba le za poskušnjo
vpeljevati, ampak od starodavnih časov priljublje-
nega in vpeljanega le buditi ter ga z uspešnejšim
premakljivim delovanjem le seznaniti ...“*⁶

Navezovali so stike med seboj. Tako je prišlo
do pogovorov tudi z vrhniškimi čebelarji. Med

52. Ustanovni zbor vrhniške podružnice Slovenskega
čebelarskega društva je bil v gostilni pri Jurcih.

njimi je bil Franc Markelj, ki se je z družino pre-
selil na Vrhniko iz Železnikov. Nekateri so bili
že od leta 1899 člani Slovenskega čebelarskega
društva, npr.: Vinko Levstik, šolski vodja na
Vrhniki, Štefan Petkovšek z Drenovega Griča,
Ivan Smrtnik iz Velike Ligojne in Franc Troha
iz Podlipe.⁷ Da je bila med čebelarji želja po
napredku, da je pobuda prišla pravi čas, se je
pokazalo 11. 2. 1906, ko se jih je kljub slabe-
mu vremenu kar nekaj zbralo v gostilni pri
Jurci, da bi ustanovili podružnico Slovenske-
ga čebelarskega društva. Iz Ljubljane je prišel
tudi predavatelj, tajnik osrednjega društva
Avgust Bukovec. Tako so že na ustanovnem
zboru izvedeli za novosti na tem področju, npr.
o panju s premakljivim satjem, ki je podoben
kranjiču, le malo višji je. Za vrhniške razme-
re velik panj ni bil primeren, ker so čebelarili
na roje in vozili na pašo. Novi panj pa je bil
nemških normalnih mer in zato primeren za
čebelarjenje na roje in trgovanje. V novo usta-
novljeno društvo se je včlanilo 26 čebelarjev.
Izvolili so prvo vodstvo. Predsednik je postal
Franc Furlan, tajnik Hinko Rudel, blagajnik
Valentin Košmrlj in odbornika Franc Markelj
in Mihael Jerina.⁸

Naslednje leto je članstvo ostalo nespremenje-
no. Iz Ljubljane so jim odobrili 30 kron za
nakup podružničnega točila. Dobili so se tudi v
Verdu pri čebelnjaku predsednika Furlana, kjer
so poslušali predavanje Antona Likozarja, ki ga
je osrednje društvo kot potovalnega učitelja
pošiljalo po podružnicah. Poleg članov so
prišli še: učitelja Karel Matajec in Ivan Štrekelj,
trgovca Šetinc in Ivan Grampovčan in več
čebelarskih prijateljev. Govoril jim je o prezi-
movanju, pitanju čebel, boleznih in trgovini z
živimi čebelami. Pomoč pri uvajanju in izde-
lavi AŽ-panjev so dobili pri avtorju teh panjev
Anton Žnidaršiču iz Ilirske Bistrice. Brata
Franc in Anton Markelj pa sta kupila stroj za
izdelavo satnic, s čimer se je ukvarjal zlasti An-
ton. Satnice so izdelovali tudi za Hrvaško. Na
razstavi v Sarajevu so leta 1923 prejeli nagrado
za umetno satje.

Pravila

„Slovenskega osrednjega čebelarkega društva za
— Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko —“

gledajo se vsa pravila obliki šteta „Slovenskega osrednjega čebelarkega društva“ z dne 1. septembra 1910
in podpisajo v L. k. Landeshauptmannschaft v dne 1. septembra 1910.

Ime, sedež in namen društva.

§ 1 Društvo se imenuje „Slovenske osrednje čebelarkega društva za
Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko“ in sedežem v Ljubljani. Namen
društva je: pospeševati, izboljšati in razvijati čebelarstvo po vseh slovenskih
deležih.

§ 2 Da društvo doseže svoj namen, postavlja se sledeči red: —
a) pravično in pošteno delovanje;
b) vsaka družina ima „Slovenski Čebelar“;
c) vsaka družina plačuje članstvo in prispevek, da se dobi vsakega člana po

Pravila

podružnice via Vrbica
„Slovenskega osrednjega čebelarkega društva za Kranjsko, Koroško
in Primorsko v Ljubljani“

Ime, sedež in namen društva.

§ 1 Društvo se imenuje „Slovenske osrednje čebelarkega društva za Kranjsko, Koroško
in Primorsko“ in sedežem v Ljubljani. Namen društva je: pospeševati, izboljšati
in razvijati čebelarstvo po vseh slovenskih deležih. § 2 Da društvo doseže svoj
namen, postavlja se sledeči red: — a) pravično in pošteno delovanje; b) vsaka
družina ima „Slovenski Čebelar“; c) vsaka družina plačuje članstvo in prispevek,
da se dobi vsakega člana po

Ime, sedež in namen društva.

§ 1 Društvo se imenuje „Slovenske osrednje čebelarkega društva za Kranjsko, Koroško
in Primorsko“ in sedežem v Ljubljani. Namen društva je: pospeševati, izboljšati
in razvijati čebelarstvo po vseh slovenskih deležih. § 2 Da društvo doseže svoj
namen, postavlja se sledeči red: — a) pravično in pošteno delovanje; b) vsaka
družina ima „Slovenski Čebelar“; c) vsaka družina plačuje članstvo in prispevek,
da se dobi vsakega člana po

Ime, sedež in namen društva.

§ 1 Društvo se imenuje „Slovenske osrednje čebelarkega društva za Kranjsko, Koroško
in Primorsko“ in sedežem v Ljubljani. Namen društva je: pospeševati, izboljšati
in razvijati čebelarstvo po vseh slovenskih deležih. § 2 Da društvo doseže svoj
namen, postavlja se sledeči red: — a) pravično in pošteno delovanje; b) vsaka
družina ima „Slovenski Čebelar“; c) vsaka družina plačuje članstvo in prispevek,
da se dobi vsakega člana po

Ime, sedež in namen društva.

§ 1 Društvo se imenuje „Slovenske osrednje čebelarkega društva za Kranjsko, Koroško
in Primorsko“ in sedežem v Ljubljani. Namen društva je: pospeševati, izboljšati
in razvijati čebelarstvo po vseh slovenskih deležih. § 2 Da društvo doseže svoj
namen, postavlja se sledeči red: — a) pravično in pošteno delovanje; b) vsaka
družina ima „Slovenski Čebelar“; c) vsaka družina plačuje članstvo in prispevek,
da se dobi vsakega člana po

Ime, sedež in namen društva.

§ 1 Društvo se imenuje „Slovenske osrednje čebelarkega društva za Kranjsko, Koroško
in Primorsko“ in sedežem v Ljubljani. Namen društva je: pospeševati, izboljšati
in razvijati čebelarstvo po vseh slovenskih deležih. § 2 Da društvo doseže svoj
namen, postavlja se sledeči red: — a) pravično in pošteno delovanje; b) vsaka
družina ima „Slovenski Čebelar“; c) vsaka družina plačuje članstvo in prispevek,
da se dobi vsakega člana po

K. k. Landespräsident in Laibach.

21. 3056 / Pol.

Laibach, am 10. September 1910.

Die Bildung des Zweigvereines: „Podružnice
na Trhniku slovenskega osrednjega čebelarkega društva za
Kranjsko, Štajersko, Koroško in Primorsko v Ljubljani“
mit des Sitte in Oberlaibach nach Inhalt
der mit der Anzeige des Hauptvereines von 2. September
1910 unmittelbar hieranste vorgelegten Statuten wird in Ein-
munde des Vereines beabsichtigt werden können.
G.M. nicht untersucht.

1. Hieron ist unter Ausfolgung eines Statuten-
exemplares der Hauptverein in Laibach mit des Beifügen
ehestens in slovenischer Sprache in Fennin zu setzen,
dane insofern die Ausführung einzelner Zweige der sta-
tutenmäßigen Vereinstätigkeit an die Erfüllung besonde-
rer Vorschriften geknüpft ist. Diese in gegebenen Falle
seitens des Vereines beobachtet werden können.

2. Das zweite adverbirte Statutenpaar ist

3. für die k. k. Bezirkshauptmannschaft bestimmt.
Der Vorlage des bezüglichen Zustellscheines
wird in Kürze entgegengekommen.

Für den k. k. Landespräsidenten:

[Signature]

53. Pravila društva, ki so bila potrjena 23. septembra 1910.

Kljub začetnemu navdušenju je začelo zani-
manje počasi upadati. K temu so pripomogle
tudi slabe letine, ki so izničile pričakovanja.
Ker je vsak član brezplačno dobival Sloven-
skega čebelarja, so pozvali tiste, ki ne mislijo
biti več zraven, da to pravočasno sporočijo.
V društvu je še naprej vztrajalo 21 članov, v
skladu z rekom „up in nada je čebelarjeva na-
vada“.

Statistika za leto 1910 pravi, da je bilo na Vr-
hniku 839 panjev z nepremakljivim satjem, 370
s premakljivim in 234 z mešanim. Pripravili
so tudi predavanje z naslovom Teoretični in
praktični pouk o čebelarstvu zadrugi, premaklji-
vem satju, čebeljih boleznih in kuhanju voska.

Občni zbor je bil zaradi nesklepčnosti
preložen. Zato je predsednik pozval vse člane,
tudi borovniške, ki so se na predlog osrednjega
društva priključili vrhniški podružnici, da naj
se udeležijo zbora, sicer podružnico ukinejo.
To je pomagalo.⁹ Tega leta so bila potrjena
tudi prva društvena pravila, ki so jih povze-
li po svojem matičnem društvu. Ustanovitev
podružnice je uradno potrdilo tudi deželno
predsedstvo.¹⁰

Sledila je še ena slaba letina. Ponovno jim je
govoril učitelj Likozar o pitanju z medom in
o eksportnem panju. Sklenili so kupiti tudi 12
ujemalnikov. Število članov se je začelo počasi
večati (1912, 42 članov), pa spet zmanjševati
(1913, 31 članov). Za potrebe prevažanja čebel
na pašo so nabavili nov čebelarški voz.¹¹

Prihajalo je do sporov z Ljubljano. Oboji so bili
nezadovoljni. O svojem razočaranju nad de-
lom podružnic je pisal Avgust Bukovec: „Na-
mesto da bi bile podružnice glavna opora osre-
dnjega društva, so mu le vir skrbi in nepotrebnih
stroškov. Skrajni čas je, da se razmere spremenijo,
da se vnese življenje v podružnice in začne resno,
vztrajno delo. Nihče noče upoštevati, da je izda-
lo osrednje društvo velike vsote za organizacijo
čebelarjev in pouk po deželi ... Vi čebelarji, ki ste

54. Čebelarški voz z različnimi tipi panjev, z razstave ob 100-letnici Čebelarskega društva Vrhnika

55., 56. Markljev čebelnjak s kranjčiči, desno je posoda za med čebelarja Franca Marklja z Vrhnike.

*bili voljeni v odbor podružnic z namenom, da boste kaj storili za čebelarstvo, roke iz žepa, ga-nite se, zavihajte rokave in začnite z delom ...*⁷²

Delali so veliko načrtov. Najprej je bilo potrebno reorganizirati podružnice, da bodo bolj delovale za napredek čebelarstva; pripravili bodo vsaj eno predavanje pri vsaki podružnici; zaradi sla-

be letine bodo poskrbeli za neobdavčeni sladkor; nabavili bodo najpotrebnejše čebelarstvo orodje in ga članom prodajali za lastno ceno. Razpravljali so o slabih obetih, ki se kažejo eksportnemu čebelarstvu, kajti Nemčija je prepovedala uvoz čebel iz držav, ki nimajo zakona proti kužni čebelji gnilobi. Med njimi je bila Avstrija. S Kranjske pa so do tedaj vsako leto izvozili na

tisoče panjev živih čebel v Nemčijo. Društvo si je zadalo tudi nalogo narediti načrt čebelarkega zakona za Kranjsko.

Potem se je začela 1. svetovna vojna (1914-1918). Moški so bili vpoklicani. Nobenih zapisov ni, kako je bilo s čebelarjenjem na Vrhniki v tem času. Zato pa ostajajo spomini o tem, kako je mož odšel v vojsko, žena pa je prevzela doma skrb za čebele. Ani Markelj je mož pustil 10 panjev, ob vrnitvi pa ga je pričakalo 20 panjev. Ko je ugotovil, da mu poklic, ki ga je opravljal – bil je fotograf – ne bo prinesel pričakovanega zaslužka, se je oprijel čebelarstva in s tem preživel številno družino.¹³ Tako lahko vidimo, da ni veljal le pregovor: *"Muha ne da kruha."* Veljal je tudi tisti: *"Čebelica je priden pičček, ki daje sladek dobiček."*

Marklji so v dvajsetih letih postali velečebelarji. Franc je imel tudi do tristo panjev. Med so prodajali po Sloveniji, poln vagon pa je za 20.000 dinarjev odpeljal švicarski kupec. S tem in z odobrenim kreditom so kupili hišo, ki je stala 91.000 dinarjev.

Ko so šli Markljevi otroci na svoje, se poročili, ni bilo običajne dote, ampak so dobili vsak po 24 panjev. Ko so potrebovali, pa še 200 kg medu.

Tudi društvo je po vojni dobilo nov zagon. Leta 1920 je bilo včlanjenih 40 čebelarjev. Za načelnika je bil izvoljen Anton Markelj, podnačelnik je postal Vencel Malavašič, tajnik Ivan Buh, blagajnik Ivan Nadlišek ter odborniki Franc Dremelj, Franc Petrič in Anton Maček. Izvolili so dva delegata za širši odbor Čebelarkega društva za Slovenijo. Glavna problematika tega časa in tudi kasneje je bila nabava sladkorja. Druga večna tema pa je bila uporaba voza in kritje stroškov za popravila. Ko je prišla sezona prevažanja na pašo, bi ga vsi potrebovali. Nekateri so imeli tudi svoje vozove. Pri Markljevih vsak brat svojega.¹⁴

Leta 1922 je prišlo do spora med predsednikom Antonom Markljem in glavnim ljubljanskim odborom. Podružnica je izgubila zastopstvo v

glavnem ljubljanskem odboru, zaradi česar so se pritožili, češ, *"da imajo dosti več panjev kot ostale podružnice in goje napredno čebelarstvo"*. Nato je predsednik postal Ivan Michler. Pa se je spet pojavila malodušnost. Navajali so različne razloge za velik osip članstva. Za plačano članarino so dobili premalo, Slovenski čebelar je izhajal neredno in tudi vsebinsko ni zadoštil pričakovanjem. Pojavljalo se je nezaupanje v društvo; slabo založen blagovni oddelek v Ljubljani je bil dostikrat vzrok, da čebelar ni dobil potrebnega blaga; imel pa je stroške s potjo. Zahtevali so mesečno izhajanje časopisa in primerne članke o umnem čebelarstvu, tudi take, ki so izšli v inozemstvu; želeli so si tudi natančna navodila glede mesečnih opravil pri panjih; potrebovali bi primerno orodje za opazovalno postajo, pa tudi opazovalec je hotel plačilo za svoje delo; za med naj se določi enotna cena in voz bodo uporabljali le za prevažanje čebel, dohodek pa za njegovo popravilo.

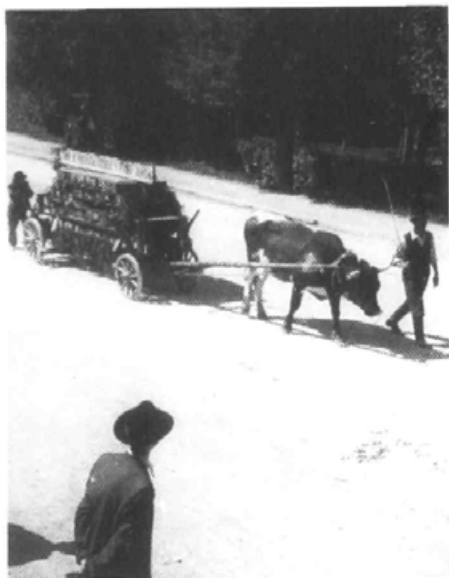
Naslednje leto so lahko le ugotovili, da sklepov niso uresničili. Še vedno so izposojali voz, ker jim je to prineslo nekaj zaslužka. Zastonj so ga posojali le požarni brambi in Sokolu, v čigar prostorih je bil spravljen. Tudi veselica je navrgla nekaj denarja. S tem so kupili čebelarke pripomočke, medonosne sadike, pripravljali tečaje, npr. tečaj o pridelovanju medu v satovju po ameriškem načinu, o čebelji kugi, načinih prezimovanja, zamenjavi matic, preprečevanju rojev itd.

Prevažanje čebel na pašo je stara praksa čebelarjev, posledično pa tudi spori z domačini. Vrhnici so prevažali na bližnjo hojo in ajdo v okolico Ljubljane, zlasti proti Igu. Ko so oblasti izdale odlok o razdelitvi ajdovih pasišč na posamezne rajone, so Vrhnici protestirali, da jih bo to preveč omejevalo in bo čebelarjenje zato še bolj tvegano. Osrednje društvo naj raje pozove čebelarje, da ne bodo kopičili panjev na posameznih krajih, kot to delata Ljubljana in okolica, *"ki spomladi prav preplavita kraje med Vrhniko in Grčarevcem"*. Ko se je razvedelo, da je v Prekmurju zelo dobra paša, so šli leta 1926 najprej na

57. Čebelar s panjem

ogleda in pogovore, potem pa je stekla akcija. Poseben vlak je vozil čebele na pasišča v Veržeju, Beltincih, Bučečovcih, Noršincih. Donos je bil velik. Brez velikega truda so imeli pokrite stroške in še več, vendar so nastajale druge težave. Predvsem je prihajalo do hudih sporov z domačini. Iz Beltincev je prišlo leta 1936 zelo ostro pismo in prepoved dovažanja čebel: "Iz vaših dopisov je razvidno, da si vi prilaščate neko kolonialno pravico s tem, da ste že večkrat dovažali na te pro-

58. Prevažanje čebel po starem ...

59. ... in že malo sodobneje.

store. Mi vam priporočamo, da povrnate škodo, katero ste povzročili s prevažanjem vaših čebel tukajšnjim čebelarjem in opustite enkrat za vselej to misel, da bi še kdaj prevažali vaše čebele na naše pasišče."¹⁵

60. Vrhniški panji v Prekmurju

Na Vrhniki so začeli ob tem biti plat zvona, češ, da so vezani na prevažanje in *"če se bo to oviralo, bo čebelarstvo v našem kraju popolnoma propadlo"*. Problem je bil tudi čebelarski voz, ki je bil predmet spora takrat, ko je prišel čas za prevoz na ajdo. Nekateri so si kupili svoje vozove. Čebelarska podružnica pa je kupila od gasilnega društva večji voz, ki so mu, ustrezno predelane mu, našli streho v prostoru električne zadruga na Vrhniki. Oskrbnik je postal Ignac Grom. Posojanje voza je bilo tudi v naslednjih letih glavni vir dohodkov.

Članstvo je v tridesetih letih zelo nihalo. Leta 1935 se je število povzpelo na 47, naslednje leto pa je padlo na 36. V odbor so izvolili tudi župnika Franca Lakmayerja in ga o tem obvestili, ko je prišel na Vrhniko.¹⁶ Vodstvo je ves čas spodbujalo k vztrajnosti in zavednosti. Izposojali so tudi trčalnico (točilo za med) in vsipalnik (osipalnik). 200-letnico rojstva Antona Janše so obeležili s predavanjem dr. Zupana, kamor so povabili tudi čebelarje iz Logatca, Horjula in Borovnice. Razpravljali so tudi o novem čebelarskem zakonu, po katerem čebelarji ne bi več spadali med obrtnike, ampak bi jih vodili kot gojilce čebel, da bi bili tako oproščeni davka. Po tedaj veljavnem zakonu je bil – razen malih čebelarjev – obdavčen vsak, kdor je prodajal med. Občino so zaprosili za podporo brezposelnim čebelarjem, da bi lahko nakupili sladkor za pitanje čebel. Dodelili so ga desetim. Ti so se obvezali, da ga plačajo najkasneje v treh letih oz. ko bo dobra letina. Sladkor za pitanje čebel so mešali z ogljem, ki pa je čebelam škodoval, zato so za naprej priporočali mešanje z žaganjem in peskom. Želeli so tudi postaviti valilnik (plemenilnik) za vzrejo matic. Sklenili so, da kupijo stiskalnico za vosek. Osrednje društvo pa so zaprosili za znižanje članarine in za kakšno strokovno knjigo.

Veliko skrbi so prinašale čebelje bolezni. Za premagovanje teh težav so predlagali, da naj bi vsak čebelar postal član društva in imel naročeno čebelarsko glasilo, da bi tako dobil primereno znanje. Po nasvet pa so lahko prišli tudi k

čebelarju Antonu Feferju, ki je imel poseben tečaj za zatiranje čebeljih bolezni.

Pri prevažanju so vedno znova naleteli na ovire. Iskali so nova pasišča na Dravskem polju in Prekmurju. Ko so z začetkom 2. svetovne vojne (1941-1945) te predele zasedli Nemci, je bilo potrebno pasišča na novo določiti. V teh nemirnih časih so jim vzeli tudi voz in le z velikimi stroški so ga dobili nazaj. Sicer pa je število članov poraslo na 52, ker so le organizirani lahko dobili sladkor za čebele, ki so ga tokrat mešali s česnom. Na vsako čebeljo družino so dobili 2 kg čistega sladkorja, zato pa so morali oddati po ½ kg medu od vsake družine. Z Vrhnike so poslali 640 kg medu.¹⁷

Čebelarstvo po letu 1945

Vojni čas je bil čas slabih letin. Ker je tudi sladkor prihajal v zelo omejenih količinah, se je zmanjšalo število panjev. Upali so na čimprejšnjo ureditev prometa in s tem prevažanja čebel na ajdova pasišča na Štajersko. 16. decembra 1945 se je v Ljubljani vršil sestanek čebelarjev iz Ljubljane in okolice. Ustanovili so Čebelarsko podružnico Ljubljana in okolica, ki je postala del Čebelarske zadruga za Slovenijo. V delokrog podružnice je spadala tudi Vrhnika. V njen ožji odbor je bil izvoljen Vrhnčan Franc Fefer. V širši odbor pa je lahko vsaka čebelarska družina, ki se je pred vojno imenovala podružnica, izvolila po enega delegata na 15 članov in na ostanek enega, če je bilo to vsaj 8 članov. Vrhnška družina je volila 3 delegate, vendar bi lahko 4, *"če bi vsi čebelarji na področju vrhniške družine pristopili v zadrugo"*. Od nekdane podružnice so podedovali čebelarski voz za 30 panjev ter enega za 18, točilo, stiskalnico, osipalnik na 9 satov in za vzorec 4 kranjčice. Ugotovili so, da so stroški vzdrževanja vozov večji, kot pa dobijo z njuno izposojlo.¹⁸

Čebelarska družina Vrhnika je bila uradno ustanovljena 27. januarja 1946 na sestanku, ki je potekal v mlekarški zadrugi. Prisotnim so

61. Raskovec, paša na hoji.

poudarili pomen čebelarke zadruge in nujnost čim boljšega sodelovanja z njo. Zadruga je ustanovila lastno mizarstvo delavnico, da bi članom nudila cenejše čebelarske potrebščine. Ignacij Grom, ki je imel tudi svojo delavnico, je predlagal, da bi zaradi smotnejše izrabe strojev združili njegove in zadrugne v enem prostoru, ne glede na to, kje bi bila delavnica. Bili so tudi predlogi, da se na Vrhniki ustanovi lastna čebelarska zadruga. Vendar je bila večina za to, da ostanejo čebelarska družina. Ta je združevala čebelarje na območju Vrhnike, Stare Vrhnike, Verda, Sinje Gorice, Blatne Brezovice, Bevk, Loga, Dragomerja, Drenovega Griča, Ligojne, Podlipne in Zaplane.

Svojim članom so priporočili, naj se udeležijo dvodnevnega tečaja o čebeljih boleznih in vzreji matic, ki bo potekal v Ljubljani. Izrazili so tudi upanje, da bo z novo določitvijo pasišč v bodoče manj težav, kajti zaradi pomanjkanja dobre paše – razen na hoji – so bili vezani na prevažanje čebel. Zavzemali so se za prosto izbiro pasišča, ker je *“itak odvisno od tega kako medijo določene rastline; če dobro, potem je za vse dovolj”*.

drž. posestvo Verd

Tri vagone AŽ-panjev so leta

1946 poskusno peljali na pašo v Vojvodino, vendar so se vrnili razočarani. Naleteli so na zelo slabo vreme; istočasno pa so tudi ugotovili, da AŽ-panj ni primeren za dolgo pot, ker se slabo

62. Na paši v Beltincih, Franc Markelj, France Zalaznik.

zrači. Zaprošili so za stara pasišča v Prekmurju. Vožnja z vlakom, na katerem je bilo ok. 960 panjev, pa se je končala še bolj tragično. Zaradi hude vročine je poginilo ogromno čebel. Vendar so še naprej vztrajali. Vsakič je bil narejen seznam pasišč in čebelarjev. Za dodelitev pasišč je Čebelarska zadruga Ljubljana na Štajersko poslala komisijo, v kateri so bili tudi nekateri vrhniški čebelarji.¹⁹

Seznam ajdovih pasišč v letih 1948 in 1951

1948	čebelarji	panji	kraj	opombe
	8	288	Veržej	
	12	150	Šalinci	
	10	251	Beltinci	
	5	90	Lokavsko polje	
	1	80	Sv. Lovrenc	
državni sektor	8	vagonov	različna pasišča	

1951	čebelarji	panji	kraj	opombe
	5	280	Veržej	Anton Markelj od 1927
	13	243	Beltinci	Franc Markelj od 1929
	4	71	Bučječovci	že od 1933
	3	70	Noršinci	
	8	83	Sv. Štefan pri Trebnjem	
	4	56	Radohova vas	
	7	50	Tomišelj	
drž. posestvo Verd	60		Temenica pri Radohovi vasi	20

Sčasoma so se zaradi manjšega posevka ajde tudi pasišča ustrezno zmanjšala in prevozi tja niso bili več smiselni.

Na področju vrhniške družine je bilo konec leta 1946 80 čebelarjev, ki so posedovali 1034 družin. Od teh jih je bilo v čebelarsko zadrugo včlanjenih le 64. V tem letu se je poleg ponesrečenih prevozov na pašo dogajalo še marsikaj. Sodelovali so na festivalu iz gospodarskega in kulturnega življenja na Vrhniki, kjer so prikazali, kako so včasih prevažali kranjiče na pašo z vozom na "legnarjih" in volovsko vprego ter kasneje AŽ-panje z avtom; moderno delavnico panjev; delo čebelarja pri odvzemanju medu in točenje; kmečkega človeka s krošnjo in kranjiči na hrbtu, ki jih nosi na pašo in kadi pipo.²¹

63. Vzreja matic

Imeli pa so tudi nekaj načrtov za prihodnost. S sadjarji so se dogovarjali o zgraditvi skupnega doma (ostalo je zgolj pri načrtih). Odločili so se postaviti opazovalno postajo v Verdu (delo bi opravljalo državno posestvo) in 1 tehtnico v Raskovcu. Čebelarska zadruga je pristala, da se na Vrhniki zgradi moderna delavnica s čebelarskimi potrebščinami, ki bi oskrbovala vso Jugoslavijo. Člani so lahko uporabljali tudi zadrugi avto. V okviru petletke je zadruga načrtovala postavitev 135 opazovalnih postaj in plemenilno postajo za vzrejo matic, za katere je bilo povpraševanje tudi v inozemstvu. Preuredili pa naj bi tudi AŽ-panj, da bo primernejši za prevoz (možnost zračenja in prikladnejši za prenašanje).

Na pobudo čebelarske zadruge so sklenili ustanoviti plemenilno postajo. Predlagali so več lokacij. Odločili so se za okolico Štampetovega mosta. Najprej so imeli dve predavanji na temo vzreje matic. Kmetijsko ministrstvo in zadruga pa sta pomagala s sladkorjem in inventarjem. Prvi plemenilci so bili: Anton Maček, Janko Čepon, Franc in Anton Markelj, Pavel Smrtnik, Jože Stanovnik, Ignacij Grom, Ivan Rosenwirth in Ivan Slavec. V začetku je bilo kar nekaj težav. Lokacija ni bila dobro izbrana zaradi prevelike bližine sosednjih čebeljih družin. Bilo je tudi prevroče in tako so matice s čebelami izrojile. Učili so se na napakah in vztrajali naprej.

Vrhniška čebelarska družina je sodelovala s Čebelarsko zadrugo Slovenije prek podružnice Ljubljana-okolica, katere član je bila. Želeli so, da bi lahko sodelovali direktno z zadrugo, zato so se zavzemali za razpustitev podružnice. To se je zgodilo leta 1949, vendar zaradi drugih razlogov. Država je začela ustanavljati čebelarske odseke pri kmetijskih zadrugah in s tem povzročila oslabitev delovanja Čebelarske zadruge za Slovenijo in negotovost v čebelarskih krogih. Ker ni bilo več pravih pogojev, je prenehala delovati tudi plemenilna postaja. Čebelarska zadruga se je leta 1951 reorganizirala v Zvezo čebelarskih društev. Kmalu zatem pa je zašla v finančno krizo. Odvzeli so ji poslovne prostore in jo preselili na drugo lokacijo.²²

Leta 1954 je bil ustanovljen iniciativni čebelarski odbor pri Okrajni zadrugi zvezi (OZZ). S pravilnikom so uredili poslovanje čebelarskega odbora in odsekov pri OZZ ter odnos med Zvezo čebelarskih društev in čebelarskim odborom. Odbor naj bi povezoval čebelarske odseke na območju OZZ za usklajevanje dela čebelarske organizacije z zadrugo organizacijo oz. večjo povezavo čebelarjev s kmetijsko proizvodnjo.

Za nalogo je imel: povezovanje s čebelarskimi odseki pri kmetijski zadrugi in čebelarsko organizacijo na območju okraja, vzgojo čebelarskega naraščaja, prirejanje sestankov čebelarjev, or-

64., 65. Zgoraj čebelnjak Ignaca Groma v Raskovcu, spodaj čebelnjak Jožeta Verbiča.

ganiziranje čebelarskih razstav, pomoč v borbi proti boleznim, propagiranje, zavarovanje čebel, pomoč pri prevozi; priporočanje kmetijskim zadrugam na sadjarskih področjih, da organizirajo lastno čebelarstvo; omogočanje ugodnih kreditov čebelarjem; ustanovitev oddelka za čebelarstvo pri trgovskem podjetju OZZ, ki bo odkupovalo med; skrb za neobdavčeni sladkor in skrb za zalogo čebelarskih potrebščin.

Predsednik odbora je postal julija 1955 Jože Stanovnik. Veliko so delali na ustanavljanju čebelarskih odsekov pri kmetijskih zadrugah. Do tedaj je bilo ustanovljenih 22 čebelarskih in 4 sadjarsko-čebelarskih odsekov. Zaposlili so Okrajni ljudski odbor Ljubljana za finančno pomoč, a je niso dobili. Obstoječa sredstva pa so namenili za strokovno izobraževalno delo, razstave in nagrajevanje, gozdne opazovalnice o medenju iglavcev, vzrejo matic, plemenilno postajo v Litiji ter za seje čebelarskega odbora.²³

Za cilj so si postavili 4 opazovalne postaje: v Iški vasi, Bregu, Ževžah in Hrušici. Odločili so se sodelovati na živinorejski razstavi v Ljubljani s čebeljimi proizvodi. Nameravali so ustanoviti ekipo, ki bo pregledovala panje zaradi morebitnih bolezni in naredila popis čebeljih družin za evidenco. Predlagali so tudi uredbo o zaščiti medečih rastlin. Sklenili so obvestiti vse škropilne ekipe po kmetijskih zadrugah glede nevarnosti škropljenja za čebele.

Leta 1960 so pri Zbornici za kmetijstvo in gozdarstvo ustanovili Zavod za čebelarstvo, v katerega se je vključila večina družbenih čebelarskih obratov. Pospesheval je čebelarjenje v nakladnih panjih, vodil opazovalno in napovedovalno službo o medenju in uvedel družbeno vezano delo čebelarjev na domu. Čez dve leti se je Zavod priključil kombinatu Agromel, ki pa je kmalu propadel. S tem se je končalo družbeno čebelarjenje v Sloveniji.²⁴

Vrhnjski čebelarji so se udeleževali raznih tečajev. Med drugim so leta 1963 obiskovali tečaj za preglednike čebeljih družin: Pavel Smrtnik, Ignacij in Matija Grom, Franc Pečnik, Ivan Osredkar, Miha Plestenjak. Niso pa mogli opraviti vseh pregledov čebeljih družin. Katastrofalna zima je spet pomorila čebele, vendar je bilo rečeno, *“da naj bo to čebelarjem v poduk, da bodo bolj skrbeli za svoje čebele”* tako, da bodo jeseni poskrbeli za mlade in močne družine z mladimi maticami in pravočasno krmljenjem.²⁵

Februarja 1965 so na občnem zboru razpravljali o problemih, ki zavirajo delo v čebelarski družini. Vrhnjska družina je bila vključena v Čebelarsko društvo Ljubljana, ki je bil tudi njen zakoniti predstavnik. Ugotavljali so, da *“vlada v ljubljanski organizaciji mrtvilo in ni nobenega sodelovanja”*, zato je prišel predlog, da bi se osamosvojili. Izvoljeni pripravljalni odbor je dobil nalogo, da naveže stike s čebelarsko družino Borovnica. Po uspešnih dogovorih so se 11. 4. 1965 zbrali na ustanovnem občnem zboru Čebelarskega društva Vrhnika. Udeležili so se ga

čebelarji s področja čebelarških družin Vrhnika in Borovnica, Zveza čebelarških družin Slovenije, Čebelarско društvo Ljubljana itd.²⁶

Društvo, v katerem sta bili čebelarški družini Vrhnika in Borovnica, je postalo član Zveze čebelarških društev. Za nalogo so si zadali povezovanje in organizacijo dela čebelarških družin ter zbujanje zanimanja za čebelarstvo med šolsko mladino z organiziranjem krožka. Družini sta na občini zbor društva pošiljali svoje delegacije, na 5 članov po enega.²⁷

Skupaj z občinsko kmetijsko službo so sestavili program razvoja čebelarstva, ki je pomemben zaradi oprave v sadjarstvu in kmetijstvu; skrbeli so za varstvo čebel pred zastrupitvami pri škropljenju proti škodljivcem; organizirali preprečevanje in zatiranje kužnih bolezni čebel; skrbeli za nadzor nad čebeljimi družinami, prepeljanimi od drugod na pašo.

Organizirali so plemenilno postajo, opazovalno službo o medenju ter prevoze čebel na pašo; zadali pa so si tudi nalogo sestaviti pašni kataster; prirejati predavanja, razstave, propagiranje sejanja medonosnih rastlin in skrb za postavljanje čebelnjakov v odročnih krajih.

Ugotavljali so, da se čebelja paša z modernizacijo kmetijstva slabša in umika proti gozdovom in da škropiva uničujejo žuželke. Pripravili so tudi predavanje o pomenu čebelarstva ter o razliki med opravevanjem in intenzivnim opravevanjem sadnega drevja ter se pogovarjali o udeležbi na mednarodnem čebelarškem kongresu v Bukarešti.

V sedemdesetih letih je bilo v društvu običajno nekaj nad 100 članov. Kot vedno so imeli probleme z nabavo sladkorja, enkrat je bil razdeljen prepozno, drugič

66. Po predavanju

ga je bilo premalo. Med vodilnimi čebelarji je občasno prihajalo do sporov. Prirejali so predavanja glede na aktualne probleme, npr. o tem, ali čebelariti z AŽ-panjem ali LR-panjem (nakladnim panjem). Edi Senegačnik je v svojem predavanju poudaril, da pri čebelarjenju ni najvažnejši panj, ampak kakšne so čebele družine. "Samo z močnimi se da dobro čebelariti in če ni dovolj hrane v naravi, je treba čebele hraniti." Problem je bil tudi pomanjkanje paše na ajdi, ker je niso več sejali. Junija 1970 je umrl Franc Markelj, eden izmed pobudnikov organiziranega čebelarjenja, ki mu je bilo glavna pridobitna panoga. Zadnjih 10 let je čebelaril s 100 panji. Pred tem je neko-

67. Vrhniški čebelarji (prva vrsta z leve strani): Alojz Osredkar, Franc Markelj, Anton Markelj, Janez Verbič, Matija Grom, Tone Maček, Jože Rozman, Jože Stanonik; druga vrsta: Janez Petrič, Marjan Markelj, Ignac Rotar, Stanko Markelj, Janez Šurca, Franc Malovrh, Franc Sajovic, Andrej Caserman, Anton Fefer, Franc Furlan, Pavel Smrtnik, Janez Ceme, Jože Modrijan, Karol Verbič, Viktor Debevc, Ignac Grom, Janez Kenk; tretja vrsta: Ivan Osredkar, Miha Plestenjak, Stanko Grom, Anton Kenk, Franc Pečnik, Avgust Železnik

68. Jože Stanonik, Ana Markelj in Ignac Grom

liko manjše število AŽ-družin razdelil otrokom, ki so postali samostojni čebelarji. Povprečna starost čebelarjev je bila okrog 50 let in ti so imeli v povprečju po 16 AŽ-panjev. Letine so bile zaradi slabega vremena v glavnem manj donosne, škodo pa jim je delal tudi medved. Tečaja za preglednike se je udeležilo 5 članov. Društvo je posedovalo 2 mikroskopa, hišico za opazovalni panj in tehniko. Prirejali so piknike, udeležili so se proslave na Breznici v spomin na Antona Janšo, potem pa še na Dunaju, kjer je bil sklenjen dogovor z avstrijskimi čebelarji o sodelovanju.²⁸

Odločili so se, da bodo postavili opazovalni panj k Češnjici nad postajo Verd in ga zavarovali pred medvedom. Velika suša je podaljšala brezpašno obdobje, ki je trajalo celo leto. Čebele so zelo omejele zaleganje. Primanjkovalo je tudi cvetnega prahu. Zato je bilo vzimljenih veliko starih čebel, ki so temu primerno odmirale. Odkrili pa so tudi kugo čebelje zalege.

Poročila Zveze čebelarских društev ta čas izražajo nejevoljo, ker je pomoč društev zvezi premajhna. Zato so načrtovali reorganizacijo čebelarских družin oz. društev. Želeli so decentralizirati organizacijo, da bi se tako čebelarstvo lahko bolj vključilo v politično in gospodarsko življenje. Čebelarji bi na nivoju občinske zveze prirejali strokovno izobraževanje, predavanja, strokovne izlete, reševali ekonomska vprašanja. Za prodajo in nakup naj bi se povezali z obstoječimi kmetijskimi organizacijami ali na občinski ravni ustanavljali svoje zadrage. Prek svojih delegatov bi se občinske organizacije prostovoljno lahko po-

vezale v republiško čebelarско zvezo. Čebelarjem je treba dati več ugodnosti, zahtevati pa tudi več sodelovanja, več finančne pomoči. Nujno je uvesti dodatno strokovno izobraževanje za preglednike, kajti njihovo znanje je že zastarelo in tako ne bodo kos vsem čebeljim boleznim, ki se pojavljajo, ker je število veterinarskih inšpektorjev premajh-

no za učinkovit nadzor. Za posamezna področja bodo začeli izdajati posebne brošure. Priredili bodo tudi tečaj za vzrejo matic, vendar je problem dobiti kvalitetne predavatelje in poučne filme, zato bo tudi tečaj za predavatelje. Pri mlajših je potrebno krepiti interes za čebelarjenje. Ugotovili so, da Slovenija že dolgo ni več pomembna izvoznica matic-kranjic ali sivk. Problemi so tudi s pasišči, ker skoraj ni več ajde; je edino še gozdni med, ki pa ni primeren za zimsko krmo, zato je velika potreba po sladkorju.²⁹

Na občni zbor leta 1980 je vrhniško čebelarско društvo po pravilniku povabilo tudi Zvezo čebelarских društev Slovenije, občinski veterinarski inšpektorat, kmetijsko zadrugo ... a *"kot vedno ni bilo odziva"*.³⁰

V poročilu o delu je bilo rečeno, da jih ponekod imenujejo tudi občinska čebelarška zveza, ker so organizirani na ravni občine. Vrhniška čebelarška družina je štela 107 čebelarjev s 1607 panji čebel; borovniška pa 27 čebelarjev in 382 AŽ-panjev. Bili so člani republiške čebelarске organizacije Zveze čebelarских društev Slovenije v Ljubljani, kjer so imeli svojega delegata. Zveza je bila članica Saveza pčelarskih organizacij Jugoslavije v Beogradu. Vsi pa so bili del svetovne čebelarске organizacije Apimondija.

Zaradi vedno več bolezni – v osemdesetih letih se je pojavila tudi varoza – so bili potrebni dodatni ukrepi. Tako je bilo treba pred odvozom na pašo izven občine imeti potrdilo o zdravju čebel. Včasih pa je bil onemogočen prevoz na pašo zato,

ker je ravno na tistih področjih razsajala kakšna bolezen. Organizirali so tečaj za čebelarke preglednike in postavili opazovalno postajo za široko mlako za gozdno medenje, ki so jo zavarovali pred medvedom. Dogovorili so se, da bodo podatki o tehtanju na vpogled v omarici, ki bo nameščena na čebelnjaku pri šoli. Nakupili so sadike medovitih rastlin. Frančiška Zalaznik je pripravila tečaj za peko medenih kruhkov, ki se ga je udeležilo 9 deklet.

69. Otvoritev šolskega čebelnjaka leta 1981

Program dela je bil v devetdesetih letih podoban kot prej: prizadevanje za včlanitev še nevčlanjenih čebelarjev. Veliko pozornost so namenili možnim pojavom bolezni, skrbeli so za nakup najustrežnejših zdravil, organizirali oddajo vzorcev zimskih mrtvic in iskali možnosti za nabavo sladkorja po ugodni ceni. Na srečo je kratkotrajna vojna poleti 1991 onemogočila prevoz na pašo. Z novo nastalimi mejami se je zelo zmanjšal obseg pasišč. Nekaj organizacijskih sprememb pa je prinesel tudi vstop v EU.³¹

Predsedniki in tajniki društva

Furlan Franc (Markovc), Verd, 1906-1919
 Markelj Anton, Vrhnika, 1920-1921
 Mihler Ivan, učitelj, Vrhnika, 1922-1924, 1930-1931
 Vuk Slavko, učitelj, Vrhnika, 1925
 Šifrer Milan, učitelj, Vrhnika, 1926-1927
 Markelj Franc, Vrhnika, 1928-1929
 Malavašič Vencelj, dimnikar, 1932-1935
 Grom Ignac, mizar, Vrhnika, 1936-1939, 1964-1966
 Fefer Anton, Vrhnika, 1940-1945
 Smrtnik Pavel, strojevodja, Vrhnika, 1946-1951
 Japelj Matija, mizar, Vrhnika, 1952-1957
 Grom Matija, železničar, Vrhnika, 1958-1962, 1967
 Caserman Andrej, Stara Vrhnika, 1968-1979
 Završnik Herman, 1980-1983
 Slavko Keršmanc, 1984-

Blagajnik je bil med leti 1920-1946 Ivan Buh, v času med 1920-1934 pa tudi tajnik. Potem je tajniške posle prevzel Ivan Slavec, nasledil ga je Janez Ceme, za njim je prevzel Jože Stanonik in sedaj je tajnik Jože Tršar.³²

Kaj pa podmladek?

Včasih so se mladi bolj zanimali za čebelarjenje; nekaj časa je bilo to celo del učnega načrta v šoli. Kmalu po ustanovitvi čebelarke podružnice je Krajevni šolski svet sklenil, da na šolskem vrtu uredijo čebelnjak. Postavili so ga aprila 1911 in konec leta je bilo v njem 13 panjev. Čebele so kupili v Kranju. V šolskem vrtu so učence poučevali o sadjarstvu, zelenjadarstvu, cvetličarstvu (učitelj Štrekelj) in čebelarstvu (učitelj Schiffrer). Pouk se je nadaljeval tudi med prvo svetovno vojno. Število panjev se je povečalo na 21, od tega je bilo 11 AŽ in 6 eksportnih panjev ter 4 kranjiči.³³ Zakaj so po letu 1917 prenehali s čebelarstvom, ni znano; se je pa kljub škodi, ki so jo v času obeh svetovnih vojn povzročili v šolskih prostorih naseljeni vojaki, čebelnjak ohranil.

Tako je januarja 1960, ko so se v Pionirskem odredu OŠ Ivana Mraka na Vrhniki odločili, da bi spet poskusili čebelariti, stal na šolskem vrtu 50 let star čebelnjak. Na čebelarstvo družino Vrhnika so naslovili prošnjo za nekaj rojev čebel in predvsem za poduk. Ker je tudi Zveza

čebelarških društev Slovenije spodbujala k sodelovanju z mladimi, so tako ustanovili čebelarški krožek. Vodil ga je Matija Grom, ki je to delo opravljal do smrti 1974. Potem ga je nadomestil Andrej Caserman. Število krožkarjev je nihalo. Včasih ni bilo nobenega člana, drugič se jih je nekaj prijavilo, a so se vmes premislili. Leta 1977 pa so se celo udeležili tekmovanja v Celju in dobili pohvalo. Od leta 1980 je prevzel oskrbo čebel Jože Stanonik ob pomoči Matije Japlja. Postavili so nov čebeljak, 8 novih AŽ-panjev, 3 sedemsatarje in 3 petsatarje, uredili okolico, dobili predavatelja za teoretični pouk Antona Varška in priskrbeli literaturo za čebelarje začetnike.³⁴ Vendar pa med šolarji ni bilo pričakovanega zanimanja in zato služi danes čebeljak povsem drugim namenom.

Čebelarjenje danes

Borovniški čebelarji so šli na svoje in ustanovili Čebelarstvo Borovnica, ki je uspešno. Tudi na Vrhniki se ni bati za prihodnost čebelarstva. Čeprav ima mladina danes drugačne interese, pa šteje Čebelarstvo Vrhnika 93 čebelarjev, kar je na število prebivalstva precej več, kot je republiško povprečje. Imajo 1949 čebeljih družin. Tradicijo znanih vrhniških izdelovalcev panjev, kot sta bila Japelj in Grom, nadaljujeta mizarstvo Krže in čebelarstvo podjetje Apis M&D. Ob stoletnici pa je Čebelarstvo zveza Slovenije podelila vrhniškemu društvu najvišje odlikovanje zveze, in sicer priznanje Antona Janše I. reda. To je nagrada za vztrajnost in pomemben prispevek na področju čebelarstva.

Opombe:

1. Tatjana Oblak Milčinski, Svi šle wakapavat turšca na mah: pripovedi z jugozahodnega dela Ljubljanskega barja, KG, Ljubljana 2006, str. 162 (pripoved ge. Frančiške Zalaznik).
2. Moč medu, Ljubljana 1984, Stane Mihelič, Čebele in čebelji proizvodi v preteklosti, str. 5.
3. Prav tam, str. 21.
4. Jernej Černe, Umno čebelarstvo, 1895 itd.
5. Franc Jager, roj. v Bistri (1861-1941), duhovnik, agronom in profesor čebelarstva na državni univerzi v Minneapolisu v ZDA, Vrhniki razgledi 4, str. 126.
6. Arhiv Republike Slovenija (AS), Deželni zbor in odbor, šk. 906, št. 3202.
7. Slovenski čebelar III, Ljubljana 1900, 1899.
8. Slovenski čebelar 5, Ljubljana 1967, str. 157.
9. Prav tam, str. 159.
10. 5 AS, Banska uprava, upravni oddelek, pravila društev, kartoteka 9736.
11. Arhiv Čebelarstva društva Vrhnika (ČDV), osnutki za objavo v Slovenskem čebelarju.
12. AS, Deželni zbor in odbor, šk. 906/5148.
13. Glej opombo 1.
14. ČDV, zapisniki sestankov 1920-1948.
15. ČDV, dopis ČD Beltinci.
16. Franc Lakmayer (1863-1946), duhovnik, čebelar, avtor knjige Umni čebelar, po upokojitvi od leta 1934 živel na Vrhniki.
17. ČDV, dopis ČD Ljubljana.
18. Glej opombo 14, okrožnica 21. 12. 1945.
19. ČDV, poročilo ob 60-letnici čebelarstva organizacije.
20. ČDV, sezname prevažalcev čebel.
21. ČDV, zapisniki sestankov 1946.
22. ČDV, poročilo ob 85-letnici društva, 3. 3. 1991.
23. ČDV, zapisnik seje čebelarstva odbora 12. 7. 1955.
24. Od čebele do medu, Ljubljana, KG, 1998, str. 20.
25. ČDV, poročilo preglednikov čebeljih družin, 15. 12. 1963.
26. ČDV, zapisnik ustanovnega občnega zbora ČDV, 11. 4. 1965.
27. ČDV, pravila ČDV.
28. ČDV, zapisniki sej društva 1970-.
29. ČDV, letno poročilo o delu ZČDS 1975-1976.
30. ČDV, zapisniki občnega zbora ČDV, 1980-.
31. ČDV, zapisniki 1990-.
32. ČDV, ob 80-letnici čebelarstva organizacije na Vrhniki.
33. Zgodovinski arhiv Ljubljana, Kronika OŠ Ivana Mraka, št. 1.
34. ČDV, čebelarški krožki v šolah.

24 PANJEV ZA DOTO

Spomini

70. Družina čebelarja Franca Marklja. Druga v drugi vrsti z leve stoji Francka Markelj Zalaznik.

Moj stari oče Franc Markelj (roj. 1857) se je z ženo Ivano, roj. Mohorič, in s tremi otroki: Antonom, Francem in Štefanom, preselil na Vrhniko iz Železnikov. To je bilo konec 19. ali v začetku 20. stoletja; točnega leta ne vemo. Povabil jih je stric, verjetno sorodnik stare matere, ki je delal pri slikarju Simonu Ogrinu. Na Vrhniki je bilo lažje priti do zaslužka, saj je bilo tu več tovarn, opekarn in usnjarn. Stanovanje so dobili na Stari cesti pri Brglezu (Široku) zraven Polanca, nasproti Šinkovca.

Moj oče Franc, to je drugi otrok, roj. leta 1885, se je po končani šoli izučil za čevljarja. Po letu 1910 se je začel baviti s fotografijo. Kje se je učil, ne vem, menda pri Francu Kuncu na Wolfovi ulici v Ljubljani. Fotografiral je ob nedeljah,

tako da je hodil od vasi do vasi (fotografija Logatca). Trgovec iz Ljubljane Martin Petelinc ga je nagovoril, naj prodaja Singer šivalne stroje, ko je hodil fotografirat. Tako je spoznal mojo mamo Ano Fefer iz Kamnika pod Krimom. Bila je šivilja. Prodajala je v majhnem lokalčku pri Jernejčiču na Vrhniki. Njen oče je bil s Sv. Treh Kraljev. Leta 1914 sta se poročila. Še isto leto je bil poklican v vojsko. Bil je ujet in poslan v Sibirijo. Od tam se je vrnil leta 1920.

Stari oče je iz Železnikov prinesel nekaj kranjičev, tako je tudi na Vrhniki čebelaril. Moj oče je nadaljeval s to družinsko tradicijo. Bil je med ustanovitelji vrhniškega Čebelarskega društva leta 1906. Po njegovem odhodu v vojsko je mama sama čebelarila z desetimi panji. Čebelarjenja

71. Francka Zalaznik oblikuje "vrhniške" srčke.

je bila vajena, saj so že doma imeli čebele. Ona in drugi so čebele vozili na pašo v Stari maln. Stricu Tonetu je nekoč rekla, da čebele nosijo. On je to preslišal. Ko pa je čez teden dni pripravljala posodo in povedala, da gre trčat, je bil presenečen. Bila je dobra letina. Tudi stric Štefan je imel čebele.

72. Ujetniki v Sibiriji v I. svetovni vojni. Levo stoji Franc Markelj, poleg njega sedi Anton Turk.

Ko se je oče leta 1920 vrnil iz ujetništva iz Sibirije, je imela mama 20 panjev in precej pridelanega medu. Oče je videl, da s fotografiranjem ni dohodka, zato se je oprijel čebel. Tako je v naslednjih letih malo fotografiral. Markljevi so pod skupnim imenom "Bratje Markelj" prodajali med in satnice. Leta 1921 so oglašali svoje izdelke v Slovenskem čebelarju. Prodajali niso samo v Sloveniji, ampak tudi v Bosni. Leta 1923 so dobili priznanje iz Sarajeva. Diplom o sedaj hrani brat

Marjan, stanujoč na Petkovškovi cesti 4.

Leta 1905 so za mlekarno parcelirali zemljišče za gradnjo hiš. Tu je v naslednjih letih zrastle Nova vas. Tudi stari oče je dobil parcelo. Zaposlen je bil na Lenarčičevi žagi v kotu Močilnika. Sedaj te žage ni več. S sinovi je pričel zidati hišo. Ko je bila hiša zgrajena, je stari oče dobil dovoljenje za "branjarijo" v tej hiši (Vrhnika, štev. 389) in stara mama je prodajala. Stanovali smo v zgornjem delu hiše, kjer sem prišla na svet aprila leta 1921 kot drugorojenka. V hiši je stanoval še stric Tone z družino in stric Štefan, ki je bil še samski.

73. Mitralješko gnezdo. Razglednica, ki so jo vojaki pošiljali s fronte. Založil F. Markelj, Vrhnika 1915.

Iz otroških let se spominjam naslednjega dogodka. Po mleko smo hodili na Mirke k Šuštarjevim in k Maslarjevim. Nekoč sem šla po mleko sama. Nazaj grede sem padla in ga polila. Zato sem jokala. Srečala me je Kovačeva stara mama in me vprašala, zakaj jočem. Povedala sem ji, kaj se mi je zgodilo in da bom sedaj doma tepena. Prinesla mi ga je v pollitrškem železnem lončku, ga nalila v mojo kanglico in me potolažila.

74. Boj z zmajem na panjski končnici.

Ko je bil pri nas na poti tretji otrok (Franc, roj. avgusta 1922), smo se preselili k Šimnu v istem naselju. Tam smo stanovali tri leta v skupnem gospodinjstvu z Ivano Nagode (roj. 1884), ki je bila babica. Naša družina se je povečala. Povečevalo pa se je tudi naše čebelarstvo. Morali smo iskati večje stanovanje. Mama ga je dobila pri Tavčarjevih na Novi cesti, št. 42, kjer je bil prek dvorišča še velik hlev. Tam smo lahko uredili delavnico. Gospodinja je bila vdova. Živela je pri drugem možu. Tu je imela le majhno sobico, v kateri je bivala, ko je obiskovala svojo hčer.

Takrat je na Vrhniki iskal zaposlitev Janez Starman, mizar iz Hotavelj. Domačini so ga napotili k nam. Ata ga je z veseljem sprejel. Pri nas je ostal do leta 1933.

Oče je vzrejal matice in jih razpošiljal po pošti v posebnih škatlicah. Bil je povezan z Mihaelom Ambrožičem, ki je pisal knjige o čebelah. Ata je bral knjige in se izpopolnjeval v čebelarstvu. Od tedaj imamo doma tudi knjigo Umno čebelarstvo, avtorja Jerneja Černeta, iz leta 1895, in dve knjigi župnika in čebelarja v Šentjoštu Franca Lakmayerja iz let 1907 in 1908. Največ je uporabljal Žnidaršičeve (Anton Žnidaršič)

panje, ki jih je kupil pri njem v Ilirski Bistrici. Kasneje pa jih je izdeloval tudi Jože Rihar v Verdu. Nekaj je imel tudi amerikanarjev.

Leta 1926 je bila zelo dobra letina medu. Imeli smo čebele tudi v Dolenji vasi pri Polhovem Gradcu. Tam je bila to leto velika povodenj. Voda je odnesla most, čebelnjak je zdržal. Mokra so bila le spodnja žrela. Leta 1928 je prišel na Vrhniko gospod Doktorič, za Švico je kupoval med. Naložili so cel vagon. Ata je takrat dobil za med 20.000 dinarjev. Odločil se je, da kupi od Špeharja "Babji grad", to je hišo z vrtom in svetom na Petkovškovi ul. 4 za 91.000 dinarjev. Dobil je posojilo 70.000 dinarjev in kupil. Odločiti se za nakup hiše je bil velik podvig.

Špeharjev "Babji grad" je bila stavba, v kateri so po prvi svetovni vojni živele vdove z otroki, ki so hodile delat k Špeharju. Preselili smo se leta 1929. Najeli smo zidarskega mojstra Gašperja Petkovška, da je naredil poleg še hlev. Kupili smo konja – najprej v španoviji – in obdelovali svet, kolikor smo ga imeli. Takrat smo veliko čebelarili. Stric Tone, očetov brat, pa je tudi vozil sir iz vrhniške mlekarne v Ljubljano. Konja, ki smo ga imeli v španoviji, je odkupil. Kupili smo drugega in nabavili tudi voz ali diro za prevoz čebel na pašo. Dira je bil posebno vzmeten voz s platojem, zato se med prevozom ni preveč tresel. Nanj smo naložili panje.

75. Podlipa, razglednica, založil F. Markelj.

Leta 1928 je imel oče 250 panjev. V Gorskem Kotarju je imel čebele skupaj z Jeršinovičevim Maticem. Ker v jeseni ni iztočil vsega medu, ni dokrmeljeval. Imel je nesrečo, da mu je pomrlo 200 panjev.

Ko sem bila stara 14 let, sem že pomagala pri čebelarjenju. Ometala sem sate, pazila panje za zimo. Ko sva bila z bratom otroka, sva največkrat prodajala med. Spominjam se, da sva nekoč v snegu peljala 50-kilogramsko posodo medu na staro postajo, pa je skladiščnik rekel: "Kaj pa pošiljajo ta dva otroka!" Dva možakarja sta morala pomagati, da sta jo dvignila na rampo.

Med smo pošiljali tudi v Švico. Drugače pa smo ga prodajali na Gorenjsko. Ko sem še hodila v šolo, so mi doma napolnili 20-kilogramsko posodo. Z njo sem šla na vlak do Ljubljane, potem do Jesenic, kjer je bila blizu postaje trgovina, kamor sem nesla med. V Rovtah je Antonija Cvetko naročila 15 kilogramov medu. Pa so poslali mene s kolesom in posodo na hrbtu v Rovte. Veliko sem prekolesarila. Nekoč sem na kolesu celo zaspala.

V šoli sem se dobro učila. Vse me je zanimalo. Še danes se spominjam, kako smo šli v 7. razredu gledat, kako je arheolog Šmid izkopaval rimsko naselbino ob Ljubljani na Dolenjih njivah blizu

Podlipa pri Vrhniki

Kotnikove opekarne. Fantje so govorili o loncu novcev, ki naj bi jih tam našli. Jaz jih nisem videla.

V naši družini je bilo veliko otrok. Hrano smo pridelovali doma. Najboljše, kar smo pridelali, so starši prodali, da so plačali davek. Imeli smo tudi kravo. Svet smo jemali v najem. Jerina Majk je pred cerkvijo

v nedeljo po maši razglašal pomembne novice in tudi oglase, kje bo licitacija za oddajo sveta v najem za tisto leto. Oče se je udeleževal licitacij. Tako smo pridobili svet za obdelavo. Špeharjevi so oddajali v najem celo Hruševico! Ko smo bili v svoji hiši z velikim vrtom in sadnim drevjem, smo sadje sušili za zimo in tudi svežega smo porabili doma. Starman, ki je živel pri nas, nam je z avtomobilčkom, ki je imel zadaj zaboj za sadje, pripeljal gambovce. Otroci smo planili nanje. Pa nas je mama takoj napodila: "To ni za zdaj, to bo za zimo."

Čebele smo vozili na pašo najprej okrog Vrhnike in na Ižansko. S konjem smo na diri peljali do 15 panjev. Paša je bila tudi v Kamniku pri Preserju, v Martinjaku pri Cerknici, pa na Rakeku in Hotedršici. Potem pa smo se odločili za pašo v Prekmurju in Veržeu, kamor smo jih vozili z vlakom. Kolikor ni bilo domačih konj dovolj za prevoz na vlak, smo najeli še druge vozniške. Prišli so tudi z Vrhnike. Nakladali smo na Rakeku, če so bile čebele prej tam na paši. Na vagon smo nalagali po številkah označene panje, da so bili potem tudi tako razloženi. Eden je moral s čebelami. Tovor so odpeljali zvečer ob 10. uri. Z njim je šel oče. Mama in midva z bratom smo šli nato z vlakom v Logatec in od tam peš v Hotedršico, da smo pripravili za prevoz čebele, ki smo jih imeli tam na paši. Tja sta bila naročena

zjutraj ob 5. uri dva furmana s konji. Zvečer smo čebele zaprli, potem pa jih zjutraj naložili in odpeljali na Vrhniko, kjer smo jih odmašili. Tako so počakale do večera, ko smo jih naložili na vlak in odpeljali v Prekmurje. Naših čebel je bilo tudi za tri vagone.

Okoli leta 1928 je ata kupil v Ljubljani tovornjaček za prevoz čebel. Na mitnici so ga posadili nanj, mu razložili, kako naj ga upravlja in ga pognali. Srečno se je pripeljal na Vrhniko. Avto je vozil nato stric Tone Fefer, mamin brat, ki je takrat stanoval pri nas.

Ko se je starejša sestra Tinka leta 1938 omožila, ji je oče podaril na vrtu svet, da si je začela zidati hišo. Oče je vsakemu otroku dal za doto 24 opremljenih panjev z vsem, kar je potrebno, in kadar je potreboval, še 200 kg medu. Potem se je moral vsak osamosvojiti. Hodili pa smo še spraševat očeta, če česa nismo vedeli. Meni je oče dal čebele v Stajah. Na pašo sem jih odpeljala v Potok, to je še naprej od Šentjošta. Ko sem šla avgusta 1942 k čebelam, sem naletela na požgano kmetijo. Ostala je stara ženska z dojenčkom, ki mi je povedala, da so prišli

Žiri

76., 77., 78. Razglednici Logatec in Žiri, založil F. Markelj. Razglednica Vrhnika, fotografiral in založil T.(!) Markelj.

ponoči in zažgali. Vzeli so moža in ženo, to je domačo hčer, njeno sestro, nekega delavca, ki je delal pri njih, in pastirja. Pet hkrati! Še iz bajte proti Laurovcu – od tam je bil doma mamin oče – so vzeli gospodarja. Pobili so vse hkrati nad Žazarjem.

Ko sem se leta 1946 preselila k Ipavcu, sem dobila za doto še 200 kg medu. Štirn mi ga je prepeljal v Ljubljano. Na Vidovdanski cesti je bil svečar, slaščičar. Vskladiščil mi je "kangle". Nato pa sem se vozila v Ljubljano. S kolesom sem vsepovsod razvažala med, celo na Dolenjsko, Vič, v Moste, na Jesenice. Najprej tja, kjer je ata že prej dajal med, pa tudi k novim strankam. Nesla sem jim samo po dva kilograma, če so tako želeli. Tako sem dobila 35.000 dinarjev. Kupili smo konje. Konja sta stala 33.000 dinarjev. Ostala sta mi še dva "jurja". Ni se lahko prodajalo.

Starši so nas naučili delati. Hvaležni smo jim, da nam niso "ribe dali, ampak so nas naučili loviti". Oče je čebelaril do 84. leta. Z mamo sta s čebelami preživljala 10-člansko družino!

Ko smo dekleta nekoliko odrastla – Tinca je bila stara 16 let, jaz pa sem še hodila v šolo – je oče pripeljal sorodnico Globočnikovo iz Cerkelj, da nam je pokazala, kako se dela medenjake. Pri nas je bila več dni in nas učila. Nama s Francetom so dali košček testa, da jim nisva bila v napoto in sva delala po svoje. Starejši otroci so se pa učili. Mene takrat to ni zanimalo. Ko pa so bili izdelki v shrambi, sem jih hodila ogle-

dovat. Zvezda je imela vsak "rogelj" drugačen, sem natančno ugotovila. Delali so fajfe, zajčke z ušesi, repkom in nogicami, večje in manjše srčke. Potem smo s prodajo teh izdelkov še malo dodatno zaslužili. S peko so začeli že z namenom, da bi med bolje vnovčili. Doma smo nato v novembru napekli parkeljne, miklavže, srčke. V glavnem je bilo za miklavža, manj za novo leto, veliko noč, za žeganja in sejme. Pečeni medenjaki so bili shranjeni v škatlah. Midva s Francem sva po šoli sedla na kolesi in prodajala po vaseh. Prodajala sva ljudem: v Borovnici, Preserju, na Jezeru, v Bevkah, Blatni Brezovici, Drenovem Griču, Ligojni, Podlipi. Veliko srce je stalo 10 dinarjev, malo pa 1 dinar, kolikor je stal tudi hlebec kruha.

Sedaj še vedno pečem. Pečem tudi dražgoške kruhke, ki so ročno izdelani in namenjeni kot spominki. Vendar pri svojih letih ne morem narediti prav veliko. Medeni kruhki so iz skoraj zavretega medu, najboljše ržene moke, malo cimeta, nageljnovih žbic, malo sode bikarbone in malo popra. Vse to se zgnete in nato oblikuje. Iz 30 dkg medu in ostalega je dela za sedem ur, to je za 12 do 15 srčkov. Včasih smo pekli v peči; potem, ko je mama spekla kruh, smo v peč porinili "lame". Sedaj pečem na elektriko, kar je bolj pripravno.

Opombe:

1. Francka Zalaznik, roj. Markelj, po domače Ipavčeva mama, Vrhnika, Stara cesta 36. Po njenem pripovedovanju zapisal Franci Dovč, septembra 2006.

TOPOVI SO ZAČELI POKATI IN SILNO GRMENJE SE JE SLIŠALO DO VRHNIKE

Vrhnika v prvi svetovni vojni

79. Skupina vojakov pred vrhniško osnovno šolo

Evropa je bila na začetku 20. stoletja razdeljena na dva vojaško-politična bloka: na eni strani so bile Nemčija, Avstro-Ogrska in Italija ter na drugi Anglija, Francija in Rusija. To je bil tudi čas, ko je bila kolonialna razdelitev sveta v glavnem zaključena, pri čemer je glavni delež ozemelj pripadel zadnjim trem državam. Nemčija in Italija sta dobili le manjši del, Avstro-Ogrska pa sploh nič. Zato si je prizadevala, da bi se lahko razširila vsaj proti JV, na Balkan. Pri tem jo je podpirala Nemčija, proti pa so bile Anglija, Francija in Rusija, ki so zato podpirale nerazvite balkanske dežele. Ko je Avstro-Ogrska 1908 priključila Bosno, so se še poslabšali odnosi s Srbijo. Nemčija, ki je postajala industrijsko in vojaško vedno močnejša, je imela tudi vedno večje ambicije po novih ozemljih. Nasprotja med imperialističnimi

državami so dosegle višek in velesile so bile pripravljene stopiti v boj za novo delitev sveta.¹

Povod za vojno je bil uboj avstrijskega prestolonaslednika Franca Ferdinanda 28. 6. 1914 v Sarajevu, na vojaških manevrih, naperjenih proti Srbiji. Dunaj je Srbiji postavil težke pogoje, ki jih seveda ni hotela sprejeti. Tako je Avstro-Ogrska 28. 7. 1914 napovedala Srbiji vojno. Nekaj dni kasneje je Nemčija napovedala vojno Rusiji in Franciji in se nato znašla tudi v vojni z Anglijo. Tako se je začela prva svetovna vojna, ki se je proti vsem pričakovanjem vlekla štiri leta. Skupaj z Nemčijo je proti Rusiji nastopila tudi Avstro-Ogrska. Boji so potekali z zelo spremenljivo srečo. Na srbski fronti so Avstrijci doživeli najprej vrsto porazov. Šele jeseni 1915, ko so jim

80. Evropa ob začetku 1. svetovne vojne in glavna bojišča
prišle na pomoč nemške čete in so Bolgari brez
vojne napovedi napadli svojo sosedo, je bilo Sr-
bijo mogoče zasesti.

Večina Slovencev se je bojevala v avstro-ogrski armadi. Slovensko ozemlje je glede vojaških vprašanj spadalo v 3. graški korpus. Kranjci so služili predvsem v naslednjih enotah: 17. pehotni polk je bil iz Ljubljane poslan najprej v Galicijo, kjer je utrpel velike izgube. Preživele so nato poslali na soško fronto, bojevali pa so se tudi na Tirolskem. 2. gorski strelski polk je bil najprej ustanovljen kot 27. domobranski pehotni polk, kot gorska enota je bil opremljen leta 1911. Tu so bili: Ljubljanci, Gorenjci, Dolenjci in Notranjci, ki so šli podobno pot - najprej v Galicijo in nato na soško fronto. Skoraj povsem slovenska sta bila ljubljanski 27. črnovojniški polk, kjer so bili predvsem starejši in manj sposobni vojaki, ter ljubljanski 7. topniški polk. Precej Slovencev je bilo tudi v 7. lovskem bataljonu in tržaškem 20. lovskem bataljonu. Naši vojaki pa so se bojevali tudi na belgijsko-francoskem, turškem, romunskem in balkanskem bojišču.²

Tudi Vrhnika je sodelovala v teh dogodkih. 2. julija se je na Verdu ustavil dvorni vlak z umorjenima prestolonaslednikom in njegovo ženo. Učenci

z učiteljstvom so se od njiju poslovili z molitvijo. Vojnim napovedim je sledila splošna mobilizacija. V šolski kroniki lahko preberemo: "In začela se je vojska. V noči od sv. Jakoba na sv. Anu se je začelo nemirno vrvenje po trgu. Junaški očetje in sinovi so kmalu odkorakali, vsa Vrhnika je bila v zastavah. Na domačem kolodvoru pa so stiskali roke, poljubljali in objemali svoje, ki so se s solznimi očmi od njih poslavljali. Trg je dobil vojaško lice." V šoli se je na-

stanil 7. lovski bataljon, v pivovarni 20. bataljon. Od časa do časa je na bojišče veselo in vriskajoč odkorakala pehotna četa. 18. maja so odšli zadnji lovci. Šolske prostore so tedaj zasedli vojaški delavci, ki so uredili za šolo kuhinjo, v razredih spalnice, v kletah pa ječo. V vojaško kuhinjo so revni otroci hodili z lončki po hrano. 23. junija so se v šolskem poslopju nastanili: deželni napadalni etapni bataljon, etapna štacijska komanda in urad vojne policije, ki se je kasneje preselil na pošto. Pri Lenarčiču se je nastanilo poveljstvo pratežne štacije.³

Soška fronta

V maju 1915 se je začela vojna tudi na slovenskih tleh. Italiji je v londonskem sporazumu antanta (vojaška zveza Anglije, Francije in Rusije) obljubila za sodelovanje na njeni strani Slovensko primorje z Istro in velik del Dalmacije, kolonije v Afriki itd. Ta je zato pustila na cedilu svoje dotedanje zaveznike in napovedala vojno Avstro-Ogrski. Tako je nastala nova fronta na Soči, ki je imela najprej za posledico množico beguncev. Prebivalci kraških in obsoških vasi so morali zapustiti svoje domove in se preseliti v notranjost, kjer so se nastanili pri sorodnikih ali pa so vojno preživel v begunskih taboriščih.⁴

81. Odhod vojakov na fronto z železniške postaje na Vrhniki

Obrambo je prevzela avstro-ogrška 5. armada pod vodstvom generala Borojevića. Med majem 1915 in oktobrom 1917 je potekalo 12 soških bitk, ki so zahtevale ok. 187.000 mrtvih, med katerimi je bilo veliko Slovencev. Prvih enajst ofenziv so začeli Italijani, vendar jim niso prinesle velikih uspehov. Avgusta 1916 jim je uspelo zasesti Gorico. Zadnjo ofenzivo je začela avstro-ogrška vojska. Z nemško pomočjo so oktobra 1917 potisnili Italijane v Furlansko nižino do reke Piave.

Prva svetovna vojna je bila t. i. pozicijska vojna, vojna strelskih jarkov in ustaljenih front. Vojaški strategji so sicer načrtovali manevrsko (premično) vojno, v kateri naj bo strelski jarek le obrambni element. Toda izkazalo se je, da so strelski jarki, ojačani z bodečo žico in topništvom, učinkovitejši od napadov konjenice in pehote v spremstvu topniškega obstreljevanja. Tako sta nastala dva sistema strelskih jarkov, dva nasproti si stoječa obrambna sistema. Strelski jarki so bili labirint poveljniških mest, skladišč hrane in materiala, postaj prve pomoči, kuhinj, topov in drugega orožja, globokih zaklonišč, strelskih lin, razširjenih mest za metanje ročnih granat, opazovalnic itd. Tam so vojaki živeli, se bojevali, trpeli in umirali. Z zunanjim svetom so

bili v stiku s propagando, razglednicami, pismi in dopisnicami.

Bitke so potekale tako, da so najprej začeli streljati s topovi, kar je lahko trajalo po več ur ali tudi dni, nato je sledil napad pehote. Če se je prebila do jarkov in je ni zavrnil nasprotni topovski ogenj, je prišlo do bojov na nož. Izgube so bile ogromne.

Novost v bojevanju so predstavljala letala in tanki. Za bojevanje v jarkih pa so izumili nova orožja, bojne pline. Avstrijska vojska jih

82. Cesarja Viljem in Karel z Borojevićem na soški fronti

je prvič uporabila na soški fronti junija 1916. "Posebna enota, ki je prevzela nemške izkušnje, je pripravila za napad plinske jeklenke, napolnjene s klorom. Ob samem napadu so iz jeklenk skozi svinčene cevi plin usmerili in spustili proti sovražnikovim položajem. Tako so pomorili italijansko pehoto. Vojaki so umrli brez plinskih mask, saj jih sploh niso imeli. Tudi na avstrijski strani so le posebne enote, ki so ob samem napadu sodelovale in so bile v tem primeru najbolj ogrožene, imele plinske maske."⁸⁵

Kako je Vrhnika občutila vstop Italije v vojno, poroča kronist: "Topovi so začeli pokati in silno grmenje se je slišalo do Vrhnike, Ljubljane, menda skoraj povsod po Kranjskem. Cesta je bila vsak dan bolj živahna, avtomobili, navadni in tovorni, so drdrali in ropotali po njej, po štirje, enkrat celo deset drug za drugim z verigami zvezani, kakor da bi vozil tovorni vlak po cesti. Traina je bilo največ videti, imel je majhne vozove in lepe konje, ki so prevažali razno blago. Vojški šotor so imeli na Lenarčičevem travniku nedaleč od "Kavarne". Tu so bili pozneje pionirji z njihovimi železnimi čolni. Nad kavarno – gostilno pri Črnem orlu – kjer je bila prej čitalniška plesna dvorana, je bila bolnica za ranjence;

tržani so posodili postelje. Zanimiva je bila velika množina vojaških kolesarjev, ki se je peljala v rednih vrstah po cesarski cesti. Kmalu potem se je počasi pomikala velikanska čreda goved z vojaki pastirji ... Vsak dan kaj drugega ... Kaj pa to? Proti Ljubljani se pelje avto, v njem se pelje lepo oblečen gospod, na levi in desni sedita dva vojaka z nasajenim bajonetom. Ta človek je "špijon", so šepetali ..."⁸⁶

Vojaki, begunci, vojni ujetniki

Bojev v notranjosti sicer ni bilo, se je pa čutil vpliv vojne na vseh področjih. Tako se je močno spremenilo tudi življenje Vrhnčanov. Tisoči vojakov, ki so, nastanjeni tudi v prostorih šole, čakali na odhod na fronto, so onemogočali normalen pouk. Učenci so začasno dobili streho nad glavo v katoliškem domu, starem šolskem poslopju, v stavbah mlekarnice in kavarne. Ti prostori so bili večinoma popolnoma neprimeri za pouk, bodisi da so bili preveč hrupni ali neogrevani. Tako šolarji kot učitelji so morali opravljati tudi razna izvenšolska oz. patriotska dela. Učenke so pletle razne izdelke; vsi pa so nabirali zdravilne rastline, star papir, divji koštanj; zbirali so oblačila za vojake itd. Učitelji so

83. Bunker iz 1. svetovne vojne.

84. Častnik v šolski telovadnici ob puškah, ki so jih uporabili že pri zavzetju Bosne leta 1878.

85. Skupina vojakov leta 1915

– kolikor jih niso vpoklicali v vojsko – popisovali zaloge krompirja, žita, sena, medeninastih možnarjev, tako da je pouk večkrat odpadel. Šolo so večkrat zaprli tudi zaradi nalezljivih bolezni, kot so: škrlatinka, davica, koze in španska gripa, ki je kosila tudi med odraslimi.

Verzeichnis

der in der Gemeinde untergebrachten Flüchtlinge.
Bezirksamtsmannschaft

Post. Nr.	Vor- und Zuname	geb. d. J.	Alter	Beruf	Heimatort	Dienst vor Kriegsausbruch	Dienstige Wohnort (Name)	Anmerkung
921	Štambelj Jakob	1874	34	Kuinar	120	Božgova	Novjuni	
922	" Marja	1874	34	casparica				
923	" Bernarke	1874	34					
924	" Marja	1874	34					
925	" Marja	1874	34					
926	" Marja	1874	34					
927	" Marja	1874	34					
928	" Marja	1874	34					
929	" Marja	1874	34					
930	" Marja	1874	34					
931	" Marja	1874	34					
932	" Marja	1874	34					
933	" Marja	1874	34					
934	" Marja	1874	34					
935	" Marja	1874	34					
936	" Marja	1874	34					
937	" Marja	1874	34					
938	" Marja	1874	34					
939	" Marja	1874	34					
940	" Marja	1874	34					
941	" Marja	1874	34					
942	" Marja	1874	34					
943	" Marja	1874	34					
944	" Marja	1874	34					
945	" Marja	1874	34					
946	" Marja	1874	34					
947	" Marja	1874	34					
948	" Marja	1874	34					
949	" Marja	1874	34					
950	" Marja	1874	34					
951	" Marja	1874	34					
952	" Marja	1874	34					
953	" Marja	1874	34					
954	" Marja	1874	34					
955	" Marja	1874	34					
956	" Marja	1874	34					
957	" Marja	1874	34					
958	" Marja	1874	34					
959	" Marja	1874	34					
960	" Marja	1874	34					
961	" Marja	1874	34					
962	" Marja	1874	34					
963	" Marja	1874	34					
964	" Marja	1874	34					
965	" Marja	1874	34					
966	" Marja	1874	34					
967	" Marja	1874	34					
968	" Marja	1874	34					
969	" Marja	1874	34					
970	" Marja	1874	34					
971	" Marja	1874	34					
972	" Marja	1874	34					
973	" Marja	1874	34					
974	" Marja	1874	34					
975	" Marja	1874	34					
976	" Marja	1874	34					
977	" Marja	1874	34					
978	" Marja	1874	34					
979	" Marja	1874	34					
980	" Marja	1874	34					
981	" Marja	1874	34					
982	" Marja	1874	34					
983	" Marja	1874	34					
984	" Marja	1874	34					
985	" Marja	1874	34					
986	" Marja	1874	34					
987	" Marja	1874	34					
988	" Marja	1874	34					
989	" Marja	1874	34					
990	" Marja	1874	34					
991	" Marja	1874	34					
992	" Marja	1874	34					
993	" Marja	1874	34					
994	" Marja	1874	34					
995	" Marja	1874	34					
996	" Marja	1874	34					
997	" Marja	1874	34					
998	" Marja	1874	34					
999	" Marja	1874	34					
1000	" Marja	1874	34					

86. Seznam beguncev

Z begunci so se Vrhničani srečali že kmalu po začetku vojne, ko se je za kratek čas ustavilo pri njih 65 Rusinov iz Galicije. Ko pa so morali svoje domove zapustiti prebivalci obsoških vasi, jih je 459 prišlo tudi na Vrhniko, kjer so jih potem namestili pri posameznih družinah po celotni občini. Večini je država dodelila nekaj podpore. Katoliško slovensko izobraževalno društvo pa jim je namenilo dobiček, ki so ga dobili z uprizoritvijo igre Revček Andrejček.⁷

Bilo je tudi dosti vojnih ujetnikov. Številke se gibljejo od nekaj sto do nekaj tisoč.⁸ Nastanjeni so bili med drugim tudi v Jelovškovi pivovarni, pa po kozolcih, ki so jih zadelali z glino. Nekateri so šli samo mimo, drugi so ostali dalj časa. Delali

87. Vojaki pri razdeljevanju hrane.

so razna dela, npr. delo v gozdu. Zapis v šolski kroniki pravi: "Po zavzetju Gorice 28. 10. 1917 je prišlo na Vrhniko zelo veliko število italijanskih ujetnikov. Pet dni niso dobili nič jesti. Med potjo so ruvali repo, korenje, zelnate glave in jih s slastjo jedli. Mnogi so omagali. Vrhnikičani so jim prodajali živila po neverjetno visokih cenah npr. eno surovo repo po eno krono. Ujetniki so za kruh ponujali ure in zlatnino. Nekateri Vrhnikičani pa so jim dali hrano zastonj."

Vse te množice beguncev, vojakov, ujetnikov so pomenile vir različnih težav, bodisi zaradi preskrbe ali nastanitve. Poleg že omenjene šole in pivovarne so prebivali tudi v šotorih na Lenarčičevem travniku, pa po skladiščih, kozolcih in v privatnih hišah. Ker so že prej predvideli, da bo zaradi večjega gibanja prebivalstva prihajalo tudi do nalezljivih bolezni, so že septembra 1914 ob stari Idrijski cesti uredili zasilno bolnico, ki je imela eno sobo s štirimi posteljami. V slučaju potrebe pa je bil pripravljen tudi prostor v bivši shrambi gasilnega orodja, kjer je bilo možno namestiti 20 postelj.⁹

Ta lokacija pa očitno ni obstala, kajti v začetku februarja 1915, ko so ugotovili med vojaki primere tifusa, je bila edina bolniška soba pri Črnem orlu, kjer je bila tudi zdravstvena ordinacija. Glede

na to, da je bila tam tudi gostilna in da je v prostoru tik pod bolniško sobo potekal pouk, to seveda ni bila primerna lokacija. Tako je vojaška uprava je odredila, da se na zemljišču za pivovarno, v smeri proti Jelovškovi opekarni, postavi posebna baraka za bolne vojake, ki se je prav kmalu izkazala za zelo potrebno.

Na Vrhniki je bilo interniranih kakih 1.000 italijanskih ujetnikov. Nastanili so jih v nekdanji pivovarni in Jelovškovem magazinu. Ob zdravniškem pregledu so našli med njimi 8 bacilonoscev kolere, ki so jih nato preselili v barako poleg pivovarne, ki je tako postala karantenska postaja vojnih ujetnikov na Vrhniki. Ker je obstajala nevarnost, da se okuži Ljubljana in bolezen razširi po Vrhniki, so pozivali ljudi, naj je ne pijejo in ne perejo perila v njej.¹⁰

Da bi preprečili morebitne pojave nalezljivih bolezni, so se morale vse osebe, ki so delale v tovarnah in obrti za vojaške dobave, njihove družine, vsi tam stanujoči in tudi vsi poddobavitelji in njihovi člani družine, cepiti proti kozam, če niso bili cepljeni v zadnjih treh letih. Ti dobavitelji so bili konec leta 1915 sedlar Jereb Rudolf in usnarja Ivan in Mihael Tomšič, kasneje pa tudi drugi.¹¹

Množice vojakov, npr. 20. lovski bataljon, so poleg raznih težav za nekatere pomenile tudi dodatni zaslužek. Zanimirani so zato zaprosili za dovoljenje za prodajo raznih jestvin v prostorih, kjer so bili nastanjeni vojaki. Včasih pa so hrano ponujali kar hode. Na Mirkah je bilo v hiši dr. Furlana nastanjenih 75 vojakov. Ker ni bilo v vasi nobene gostilne, je upravitelj posestva uredil zanje kantino, kjer jim je prodajal

88. Tudi zvon iz cerkve sv. Pavla je šel za potrebe vojske.

pivo, mleko, kruh, slaščice, čaj, kavo in druge brezalkoholne pijače in hrano.¹²

Posebne razmere so se resnično odražale na vseh področjih življenja. Tako so npr. morali vojaške poroke opraviti kar najhitreje, pač v času, ko so bili vojaki na dopustu. Pred odhodom na bojišče ponavadi ni bilo časa za oklice. Včasih pa se je obred odvijal celo brez neveste, ki jo je zastopal nekdo drug, če ta zaradi določenih okoliščin ni mogla na pot, ženin pa ne k njej.¹³

Leto 1917 so si Vrhnjčani zapomnili po več dogodkih. Za vojne potrebe so zaplenili zvonove v cerkvah sv. Lenarta in sv. Pavla ter šolski zvonec. Dvakrat so lahko pozdravili cesarja Karla I., ko se je peljal mimo. Takrat so pred Mantovo postavili slavolok in izobesili zastave. Vrhnjiko so preplavljali vojaki. Našteli so jih tudi do 20.000. Nič manj ni bilo ruskih ter italijanskih ujetnikov.¹⁴

Vojno gospodarstvo

Vojna je pomenila tudi začetek t. i. vojnega gospodarstva, ki je prodrlo do najmanjše gospodarske celice. Dotedanje klasično kapitalistično gospodarstvo se je porušilo. Oboroževalna indu-

strija, ki je bila velik potrošnik dobrin, je zahtevala zase vse več surovin, načrtovanje proizvodnje sebi v korist, izpeljala je militarizacijo delavcev, uresničila drugačno razporeditev življenjskih potrebščin, država je dobila absoluten nadzor nad gospodarstvom. Prva svetovna vojna je bila totalna vojna, ki je vpleta v svetovni spopad armade vojskujočih se držav in hkrati potegnila za sabo vse plasti civilnega življenja. Mobilizirala je celotno industrijo, ne le vojno. Da bi lahko prehranili vojsko in prebivalstvo, so morali intenzivno izkoristiti kmetijske površine. Oblikovala se je t. i. notranja fronta kot način življenja in duhovnega sveta civilnega prebivalstva.¹⁵

Mnogo težav v Avstro-Ogrski je nastalo, ker so bile centralne sile izrinjene s svetovnega trga. Zasedba sovražnih držav in njihovo izkoriščanje ni moglo nadomestiti predvojnega uvoza. Ustanovili so vrsto central za pridobivanje in razdeljevanje potrošnih dobrin: leta 1914 centrale za prehrano, krmo in bombaž, volno in kovine; leta 1915 vojni žitno prometni zavod itd. Do konca vojne je delovalo ok. 90 central. Maksimiranje cen se je začelo že decembra 1914. Najcenejša med mokami je bila koruzna. Do leta 1918 pa so

da ne poškodujejo gozdnih nasadov ali vznemirjajo divjačine. Urad za ljudsko prehrano je spodbujal tudi k izdatnejšemu pridelovanju sočivja. Ker je bilo za tovrstno pridelavo potrebno veliko delovne sile, naj bi pod primernim vodstvom vključili v delo tudi dijake višjih razredov šol.

Gospodinske šole so pripravljale tečaje za gospodinje, kako varčevati z moko in namesto pšenične in ržene moke uporabljati nadomestke. Ker je bilo krompirja več kot moke, so priporočali vsaki peki kruha dodajanje krompirja. Namesto kruha pride prav tudi sveže in posušeno sadje, zato naj se opusti kuhanje žganja in čim manj sadja predela v mošt. Manj kvalitetno sadje pa se lahko porabi za krmo živalim. Kot nadomestek za kavo so med drugim uporabljali tudi karamel, to je stopljen neprečiščen sladkor.¹⁷

V začetku leta 1915 je bilo na Vrhniki nastanjenih približno 3.000 vojakov. Za prehrano je bilo dnevno potrebno 6 glav živine. Razmere so bile ugodne za prekupčevanje, to pa je imelo za posledico dražitev mesa. Prihajalo je tudi do pomanjkanja živine, zato so mesarji Korenčan, Kos in Hodnik sporočili, da *“bodo v kratkem prekinili prodajo mesa na drobno, ker ne morejo dobiti živine po taki ceni, da bi se jim še splačalo”*. Mesarji naj bi tudi oddajali loj, vendar je bilo to težko, ker ga je imelo govedo zelo malo, pa še tega so razdelili revnim, ki niso imeli druge zabele.¹⁸

Čeprav so določili najvišje cene artiklov, so se te kljub temu vztrajno višale. Zaradi vse večje draginje je bilo vedno več ljudi v zelo težavnem položaju. Država je spodbujala prebivalstvo, da redno prostovoljno prispeva za omilitev stiske tistih, ki ničesar več nimajo. Temu so rekli samoobdavčenje. Prišlo naj bi v poštev, ko občina sama s svojimi rednimi dohodki ne bi mogla več pomagati.¹⁹

Za preskrbo prebivalstva je služila tudi obvezna oddaja pridelkov. Za posredovanje je vrhniška občina zaprosila vojni žitni urad. Ta naj posestnikom, ki imajo več koruze, kot jo potrebujejo,

odvečne zaloge odvzame in odda v mlin Marije Tomšič. Moka pa se nato nakaže občini, da bo lahko prehranila prebivalstvo, ki nima potrebne živeža.²⁰

Obvezna oddaja ni bila priljubljena, čeprav so dobili določeno odškodnino. Zato so ljudje skrivali svoje zaloge. V vojaškem poročilu na okrajno glavarstvo je bilo rečeno, da ima veleposestnik Josip Lenarčič iz Verda *“večje zaloge pšenice, ki jih je skril na svojem posestvu. Krompir pa je pokril s peso, da ga komisija ne bi našla”*. In ni bil edini, ki je skrival pšenico. Trgovca Rutner in Meyer sta zamenjevala sladkor za jajca in maslo. Ukaz se je glasil, da naj jih s pomočjo vojaškega oficirja presenetijo in zaplenijo zaloge.²¹

Nekateri posestniki pa so dajali tudi prostovoljno in so za revnejše prebivalstvo podarili suho sadje.²²

Spomladi 1917 je prišel brezpriziven ukaz, da se poljedelcem odvzame 10 % ovsa in ječmena, ki so jim ga pustili za seme, prav tako tudi odvečne zaloge mešanega žita. To se odda vojaški oskrbi, ječmen pa ostane na razpolago vojaškemu žitnemu zavodu. Prepovedano je bilo tudi nadaljnje mletje ovsa.²³

Na Vrhniki je bilo v tem času 7.556 prebivalcev. Vsak je na mesec dobil $\frac{3}{4}$ kg sladkorja, ki ga je dobil trgovec Grampovčan in ga potem razdelil med ostale trgovce. Vendar glede na pritožbe nikoli ni prišlo dovolj sladkorja za vse.

Razne nadomestke za prehrano so začeli uporabljati tudi za živino. Za težke vprežne konje so priporočali na dan mešanico iz 2 kg turšice, 0,5-1 kg oljnih tropin, 10-12 kg sena, 2 kg neprečiščenega sladkorja in k temu 2 % krede, 1,5 kg otrobov, 3 kg rezanice, 1 kg riževe krmilne moke in soli. V poštev so prišli še rezanci sladkorne pese, sladkornato močno krmilo, konjski prepečenec, pa tudi posušeni odpadki iz kuhinje, razen mesa in kosti.²⁴

Ker so pridelke žetve v glavnem zaplenili, so svetovali nabiranje nadomestnih krmil za zimo, to je razno zelenjavo, ki bi posušena, zdrobljena in pred uporabo poparjena, pozimi za silo nadomestila otrobe in žitni zdrob, npr.: seno in vse vrste detelje, ker imajo v sebi veliko beljakovin in maščob. Seneni drob lahko nadomesti žitno zrnje. Svetovali so tudi razne plevela na potih, na grobljah, npr.: koprivo, pernico, regrat, kislico, dresen, kurja črevca, natresk, pljučnik, trpotec, rman, posušeno listje brez, bukev, češmina, ribeza, jagod, malin, pa tudi želod in divji kostanj, ki se ju olušči, večkrat namoči, da izločita grenkobo, nato posuši in zdrobi. Namesto žita zadostuje dnevno 30 gramov tega zdroba za eno kokoš. Uporabijo se lahko tudi posušeni odpadki iz kuhinje. Vse to zato, *„da nikomur ne bo potrebno tožiti o pomanjkanju krme ter ne bo moral iz tega vzroka perutnino zaklati, kar se je, žal, vsled nevednosti lansko leto zgodilo“*.

Pomanjkanje krme naj bi ublažila tudi intenzivna paša, zlasti v gozdovih. Gozdne posestnike so pozvali, da dovolijo pasti v svojih gozdovih tudi tistim, ki sami nimajo dovolj zemljišč.²⁵

Kot odličen nadomestek za svinjsko krmo so veljale korenine orlovske praproti, saj menda imajo celo večjo hranilno vrednost kot krompir in repa. Nabiralo jo je tako civilno prebivalstvo kot tudi vojaške enote. Od konca aprila oz. preden so pognale mladike, je bilo treba korenine izpuliti iz zemlje, jih oprati in posušiti na zraku. Vojaški magazini so jih odkupovali po 15 krajcarjev za 100 kg. Njivska pirnica je nadomestila oves za konjsko krmo. Reso so uporabljali svežo, in to predvsem zgornje dele rastline, za izboljšanje okusa raznih nadomestkov za zrnje. Pri velikem pomanjkanju krme za konje in klavno živino pa so prišle prav tudi veje in poganjki listavcev in grmovja brez trnja. Seveda je bilo potrebno paziti, da ob preveliki uporabi niso delali škode na rasti in razvoju rastlin.²⁶

Problem je bila tudi preskrba s premogom, zato so dobili lastniki gozdov naročilo, da pripravijo

drv, kolikor morejo, ter jih pripravijo za oddajo civilnemu prebivalstvu.

Vse večja draginja je silila ljudi, da so na različne načine reševali svoje težave. Eni so, kot že rečeno, izkoristili pritok vojaštva, da so jim prodajali razno blago. Matija Jeršinovič si je omislil posel, da bi v Avstrijo in Nemčijo izvažal svežo praproto za vence in šopke. Nekateri so se tako ali tako znašli v vsaki situaciji. Za večje dobave vojski so poskrbeli že prej omenjeni usnarji. Josip Kunstelj pa je s 50 zaposlenimi gozdnimi delavci, ki so bili zaradi tega tudi oproščeni vojaške službe, v letih 1916 in 1917 dobavljal les za 5. armadno poveljstvo. Spet drugi so izkoristili situacijo z vojnimi ujetniki in jim po oderuški ceni menjali lire za avstro-ogrske denar. Bili so taki, ki jim ni ostalo drugega, kot da zaprosijo na občini za podpora.²⁷

90. Vojaški upor v Judenburgu, obsojence peljejo na streljanje

91. Dr. Anton Korošec na Vrhniki 2. junija 1918

Zadnje leto vojne

Spomladi leta 1918 je prišlo do več uporov slovenskih vojakov v avstro-ogrski armadi. Omenimo samo prvega, v katerem je bil udeležen poddesetnik Karel Možina, doma z Vrhnike, sicer pa povratnik iz ruskega ujetništva. Bilo je maja v Judenburgu na Zgornjem Štajerskem, kjer je bil nastanjen nadomestni bataljon večinoma 17. pehotnega polka, v katerem naj bi bilo ok. 80 % Slovencev. Do takrat se je zgodilo že marsikaj: revolucija v Rusiji, podana je bila majniška deklaracija (zahteva, da se dežele v Avstro-Ogrski, kjer živijo Slovenci, Hrvati in Srbi, združijo v samostojno državno telo), predvsem pa so bili vojaki siti vojne; za prehrano je bilo slabo preskrbljeno in spet so jih nameravali poslati na fronto. Za odhod na bojišče je bil pripravljen 40. pohodni bataljon. Podoficirji tega bataljona so začeli spodbujati k uporu. V začetku jim je dobro kazalo, vendar so bili na koncu poraženi. Vojska je ujela večino uporniških voditeljev in

naglo sodišče jih je šest, med njimi tudi Karla Možino, obsodilo na smrt s streljanjem.²⁸

Junija 1918 so na Vrhniki praznovali majniško deklaracijo. "Navdušenje je bilo velikansko, tudi na šolskem poslopju je visela le narodna zastava. Dr. Anton Korošec je govoril jako ostro z balkona pri Črnem orlu velikanski množici; žandarji so se poskrili. Dekleta v narodnih nošah so izpregle konje in peljale dr. Korošča na kolodvor. Cel shod je bil prepovedan, a se je kljub prepovedi vršil v celem obsegu."²⁹

Vojna se je končala 11. novembra 1918 s kapitulacijo Nemčije. Isti dan so v društvenem domu na Vrhniki ustanovili narodni svet. Govorila sta dr. Janko Marolt in Lenarčič. V gostišču Mantova so odprli pisarno narodnega sveta, ki je imel naslednje odseke: brambnega, nastavitvenega, rekvizijskega in prehranjevalnega. Predsednik je bil okrajni sodnik Fran Pernuš, nadučitelj iz Blatne Brezovice je bil tajnik, učitelj Emil Schiffrer in

kaplan Francišek Golmajer pa sta bila komisarja. Narodni svet je odločil, da je treba vse cesarsko-kraljeve napise in cesarske orle odstraniti z javnih poslopij. Poveljniki so bili učitelj nadporočnik Verbič, njegov brat in nadporočnik Josip Bricelj. V komisiji pa so bili domačini ter Lenarčičeva oče in sin. Šolsko telovadnico so sklenili uporabiti za skladiščenje vojakom odvzetega blaga: orožja, pušk, živeža in drugega. Z balkona Črnega orla je zbranim govoril tovarnar Lenarčič in opozoril, da naj bodo ljudje mirni, se pa naj oborože, da bodo varni pred umikajočim se vojaštvom.

Še nekaj dni so od Logatca proti Vrhniki prihajale posamezne italijanske enote. Potem pa je podpolkovnik Svetozar Švabić s četo svojih srbskih vojakov, bivših ujetnikov v Avstriji, na lastno pest ustavil nadaljnje italijansko prodiranje proti Ljubljani. Z ozemlja vrhniške občine pa se je italijanska vojska popolnoma umaknila šele 26. februarja 1921, ko je odšla na novo mejo pri Planini.

In nazadnje še k najbolj tragični posledici vojne, padlim. V njej je sodelovalo 36 od takratnih 54 držav na svetu, mobiliziranih je bilo ok. 70 milijonov vojakov, od katerih jih je ok. 10 milijonov padlo.

Že leta 1917 je nastala pobuda, da bi padlim v vojni postavili primerne spomenike in obeležja. Vojno ministrstvo je celo ustanovilo izvedeniški svet, sestavljen iz raznih umetnikov, ki bi dali svoje mnenje pri izvedbi spomenikov. Tudi na Vrhniki je bil ustanovljen Odbor za zgradbo spomenika padlim vojakom župnije Vrhnika, pod vodstvom kaplana Golmajerja. Potreben denar so poskusili zbrati tudi z uprizarjanjem iger v društvenem domu.³⁰ Stvar pa je očitno ostala samo pri dobrih namenih. Vsekakor nam bi bilo danes prihranjenega ogromno dela, če bi se ohranili sezname padlih, ki so takrat gotovo obstajali. Tako pa je bilo potrebno začeti od začetka. Iz raznih evidenc v domačih in tujih arhivih ter na terenu je nastal seznam ok. 200 padlih iz vrhniške občine. Nekateri od teh so že navedeni na spominskih ploščah v svojih krajih, Vrhniko pa postavitev takšnega obeležja še čaka.

Opombe:

1. Petra Svoljšak, *Soška fronta*, Ljubljana 1994, str. 7-8.
2. Janez Švajncer, *Vojna in vojaška zgodovina Slovencev*, Ljubljana 1992, str. 108.
3. Janez Kos, *Iz kronike ljudske šole na Vrhniki 1900-1920*, Vrhniki razgledi 5, Vrhnika 2004, str. 52.
4. Svoljšak, *Soška fronta*, str. 9.
5. Vasja Klavara, *Plavi križ*, Lipa, Koper 1991.
6. Kos, *Šolska kronika*, str. 53.
7. Kopije seznamov beguncev, ki so bili nastanjeni na Vrhniki in okolici, Muzejsko društvo Vrhnika; AS 137, Okrajno glavarstvo Ljubljana-okolica (v nadaljevanju OGLj), šk. 230/10533.
8. Podatki so vzeti iz šolske kronike, vendar je očitno, da gre zgolj za okvirne ocene. Dokumentov, iz katerih bi bile razvidne natančnejše številke, pa ni dosti.
9. OGLj, šk. 201/22425.
10. OGLj, šk. 131/36377.
11. OGLj, šk. 236/10203.
12. OGLj, šk. 336/23862, 334/4080, 334/517, 335/5811, 335/5812.
13. OGLj, šk. 327/8182, 8096, 229/13601, 194/11960, 327/2175.
14. Kos, *Šolska kronika*, str. 56.
15. Jože Šorn, *Slovenci in gospodarski položaj v I. svetovni vojni*, *Zgodovinski časopis* 1981, str. 57.
16. OGLj, šk. 299/13872, 13283, 12827.
17. OGLj, šk. 225, 300/17628, 335/20329, 38584.
18. OGLj, šk. 334/4269.
19. OGLj, šk. 300/8846.
20. OGLj, šk. 299/6976, 300/155548.
21. OGLj, šk. 255/4893.
22. OGLj, šk. 300/8846.
23. OGLj, šk. 225/7503, 7820.
24. OGLj, šk. 335/19473.
25. OGLj, šk. 195/10687.
26. OGLj, šk. 226/17544.
27. OGLj, šk. 35/194, 225/3809, 336/29837.
28. Švajncer, *Vojna in vojaška zgodovina*, str. 119.
29. Kos, *Šolska kronika*, str. 58.
30. OGLj, šk. 230/12952, 391/2119.

NABORNIKI IZ KANTONA VRHNIKA V NAPOLEONOVİ VOJSKI

Francoska vojska je prvič prišla v naše kraje leta 1797. Enotam, ki so takrat zasedle velik del slovenskega ozemlja, je poveljeval general Jean Baptista Bernadotte – kasnejši švedski kralj. Prebivalci so pod vtisom avstrijske protifrancoske propagande ponekod pred njimi bežali in se skrili v gozdove. Francoski poveljniki so prebivalstvo mirili, za svoje vojake so zahtevali le najnujnejšo oskrbo. Obljubljali so, da bodo spoštovali vero, običaje in lastnino. Pomirjevalni razglas, ki ga je general Bernadotte dal natisniti v slovenščini in nemščini, je datiran 29. marca 1797 v Logatcu. Na našem ozemlju so Francozi ostali le dva meseca. Po premirju v Leobnu (18. aprila) so se začeli umikati proti Italiji. 28. aprila 1797 se je za kratek čas mudil v Ljubljani tudi Napoleon, nato pa odpotoval proti Trstu.¹ Baje je prenočeval v hiši Valentina Klemenčiča na Vrhniki, danes Opekarska 14.

Za dobro počutje slavnega vojskovodje in cesarja pri nas je poskrbela tudi lepa Idriječanka Emilija Kraus, ki je postala njegova spremljevalka. Za zasluge jo je povzdignil v baronico Wolfsberško.²

Drugič so Francozi prišli v Idrijo 23. novembra 1805 in pet dni kasneje v Ljubljano. Tokrat niso bili tako popustljivi do prebivalcev kot prvič; obnašali so se oblastno. Oskrbo svoje vojske so v celoti naložili prebivalstvu in ga obremenili tudi z visokimi davki. Tako je druga zasedba slovenskega ozemlja, ki je prav tako kot prva trajala slaba dva meseca, ostala ljudem v precej slabšem spominu.³

Tretjič so zasedli slovensko ozemlje leta 1809. Na Vrhniko so vkorakali 19. maja, brez boja,

ker se je avstrijska vojska pred tem umaknila v Ljubljano, ki so jo nato osvojili 23. maja. Francoska oblast je bila tokrat nasilnejša; prispevki in dajatve, ki so jih terjali, so bili občutno višji kot leta 1805. Zato je prišlo celo do kmečkih uporov. Razmere so se umirile po ustanovitvi Ilirskih provinc oktobra 1809. V Ilirskih provincah, ki so trajale le dobra tri leta in pol, so Francozi uvedli svojo zakonodajo in upravo. Razdelili so jih na distrikte (nekdanja okrožja), te pa na kantone (sodne okraje) in občine.

Francozi so v Ilirskih provincah ohranili stari naborni sistem, po katerem so bili določeni sloji prebivalstva oproščeni vojaške službe in je bila ta dejansko namenjena predvsem odvečnim kmečkim sinovom in revežem. 16. novembra 1810 je Napoleon podpisal ukaz o ustanovitvi lahkega pehotnega polka, ki ga je imenoval Ilirski polk (Regiment d'Illyrie). Določil je, da bo imel polk enako število vojakov kot drugi lahki pehotni polki in organizacijo. Izvedbo tega ukaza je poveril guvernerju Ilirskih provinc maršalu Augustu Marmontu. Ta pa je delo preložil na okrožja tako, da jim je predpisal, koliko vojakov morajo poslati v Ljubljano. Celotna Kranjska je morala dati 2784 mož. Polk se je do konca leta 1811 uril v Italiji, ob novem letu 1812 pa odšel čez Nemčijo na Poljsko in junija v Rusijo. Tu je propadel skupaj z Napoleonovo vojsko. Ne ve se, koliko se jih je vrnilo.⁴

V zbirki spisov iz francoske dobe, ki jo hrani Arhiv Republike Slovenije, je tudi knjiga kon-skripcij (nabornih seznamov) za vojaška letnika 1810 in 1811 za distrikt Postojna. Sezname so ločeni po kantonih (Postojna, Bistrica, Idrija,

DIVISIONS - GENERAL BERNA- DOTTE, NA KRAINZE INU DESHELAKE BLISHNEH DESHEL.

De Franzosi naprej gredò, ni namejneno, ne na vafhe pershone, ne na vafhe premoshenje; Oni vofhijo, oni ozhjo de bi vi v' miru, inu bres straha dobizhke vafhiga dela, inu vafhijh trudov vshivati mogli. Leto je povejle vikfkgiga generala Bonaparte. kateri je meni narozhil, njegovo volo v' letem dopolniti.

To hudo sadershanje, inu strafhno potrénje, katere fe vi od zefarfkih soldatov v' njih nasaj-potégnenji preftali, so naf vam morebit shë sa naprej perluditi mogle; povernite fe nasaj od tega vafhiga perviga trepeta; jêft inu ti drugi Generali, Poglavarji, inu Offizirji, kateri pod mojim napeluvanju, inu povelju ftoje, vam ponudijo brambo, inu mozha zhes vfe forte hudiga s' vami okrog-hojenija.

Ne bojte fe, de bi pofhtenju vafhijh fhën kaj fturili, al vafhi veri kaj superniga delali; mi zhaftimo dobro sadershanje, inu navade vfhijh ludf, slafhi pak vafhe.

Nafhi soldatje bodo ojfiro v' svoji dolshnofti dershani, de nebodo smeli vam nizh kriviga fturiti, inu vlaki soldat bo per ti prizhi s' mertjo pofhtrafan, kateri fe v' vafhe prebivalifha s' filo vrine, inu na tako visho ropanja dolshan fturi.

Mi nifmo obdivjanim premagavzam enaki, nafho sadershanje inu perludnost vaf bo moglo previshati, de mi zhes nadloge, katere vojfka s' feboj pernefe, sdihujemo; mi jih bomo loshji fturili; pridite, inu ne sapufite vafhe ognifha.

BERNADOTTE.

92. Pomirjevalni razglas generala Bernadotta, Logatec 29. 3. 1797

Vrhnika, Senožeče, Cerknica). Vsak obsega 25 rubrik: poleg tekoče številke in rubrike št. 2, ki je prazna, so zapisali: 3. priimek, 4. ime, 5. ime in prebivališče očeta in matere, 6. kraj rojstva, 7.-9. dan, mesec, leto rojstva, 10. kraj bivanja, 11.-12. višina: m, mm, 13. lasje, 14. obrvi, 15. čelo, 16. oči, 17. nos, 18. usta, 19. brada, 20. obraz, 21. polt, 22. posebni znaki, 23. poklic, 24. opombe, 25. odločitev komisije in spremembe.⁵

Za objavo smo pripravili seznam iz kantona Vrhnika, ki je obsegal 4 občine: Vrhniko, Logatec,

Polhov Gradec in Borovnico. Navajamo priimke in imena nabornikov (imena smo slovenili, medtem ko smo pri priimkih poleg originalnega zapisa dodali tudi njegovo domnevno slovensko varianto) in imena staršev, rojstne datume in občino, iz katere prihajajo. Rojstne datume smo preverili po matičnih knjigah. Kjer se ne ujemajo, navajamo oba datuma. Poleg tega smo dodali domače hišno ime in kraj rojstva nabornika.

Na poziv 6. 10. 1812 so se morali javiti moški, rojeni v letih 1790 in 1791. Nekateri so se skrivali ali so kasneje pobegnili, vendar so večino slej ko prej našli in obso-dili. Kot je razvidno iz seznama, je bilo 58 nabornikov iz občine Vrhnika, 47 iz občine Borovnica, 62 iz občine Logatec in 81 iz občine Polhov Gradec, skupaj torej 248 iz kantona Vrhnika. Na tem območju je bilo v letih 1790 in 1791 rojenih 531 dečkov. Da jih je prišlo na nabor le slaba polovica, je lahko vzrok velika umrljivost otrok; pripadniki nekaterih slojev so bili že vnaprej oproščeni vojaške službe, nekateri obvezniki so bili na begu itd. Med naborniki so bili oproščeni tudi poročeni,

edinci vdov ali starejših očetov in seveda tisti, ki so imeli telesne hibe, so bili premajhni ali bolni. Poleg tega se je lahko vsakdo za določeno vsoto tudi odkupil. Dovoljena je bila zamenjava z drugo osebo. To sta na Vrhniki izkoristila: št. 46, Jernej Lenarč, ki ga je zamenjal Luka Majdič, št. 36; Leopold Dietrich - Kalinov, ki ga je zamenjal Marko Korenč, št. 75. Lovrenc Zibelnik pa je dobil za zamenjavo št. 180, Mihaela Cepina.

V vojsko je bilo vpoklicanih 65 fantov, ki so jih januarja 1813 dodelili v Ilirski polk, ki pa

93. Bitka s Francozi na panjski končnici iz druge polovice 19. stoletja

po katastrofi v Rusiji, pozimi 1812, ni več dosegel prejšnje moči. Fantje so bili po poklicu večinoma kmetje, št. 23 je bil krojač, št. 46, 111 in 115 so bili prevozniki, št. 178 steklar in št. 140 trgovec. S celotnega seznama nabornikov lahko sklepamo, da so šli od začetka seznama, preskočili vse nesposobne, oproščene iz zgoraj navedenih vzrokov, ali pobegle; ko so nabrali določeno število, so prenehali z vpoklici. Podatki iz rubrike o velikosti nabornikov nam povedo, da sta bila dva pritlikava, visoka le 1,2 in 1,21 m; ostali pa so merili od 1,47 do 1,86 m. Povprečna velikost brez najmanjših dveh je bila 1,66 m.

Koliko vpoklicanih je dočakalo konec francoske oblasti, ne vemo natančno. Smo pa v poročnih matičnih knjigah za župnije: Vrhnika, Polhov Gradec, Šentjošt, Zaplana, Podlipa in Rovte našli podatke o nekaterih preživelih:

- št. 8: Jernej Žager, Podreber 5 (Žagar), poročen 28. 2. 1821 v Polhovem Gradcu
- št. 11: Andrej Lenarč, Bevke 6 (Birt), poročen 9. 11. 1818 na Vrhniki
- št. 25: Sebastjan Malavašič, Planina 11 (Marinč), poročen 12. 2. 1816 v Šentjoštu
- št. 26: Matija Telban, Dol 6 (Ribčev), poročen 23. 1. 1817 na Vrhniki
- št. 69: Valentin Oblak, Zaplana 7 (Žirovcov), poročen 12. 2. 1821 v Zaplani
- št. 75: Jernej Zibelnik, Belca 1, poročen 27. 11. 1815 v Polhovem Gradcu

- št. 103: Janez Jurca, Podlipa 10 (Vrtnarjev), poročen 17. 11. 1814 v Podlipi
- št. 117: Gregor Jelovšek, Zaplana 28 (Jelovčan), poročen 10. 12. 1812, večkrat ušel
- št. 118: Andrej Logar, Zaplana 1 (Bogataj), pobegnil iz vojske, poročen 6. 2. 1815 v Zaplani
- št. 125: Janez Podobnik, Rovte 120 (99), poročen 29. 1. 1827 v Rovtah
- št. 141: Simon Slabe, Žazar 14 (Matučev), poročen 22. 2. 1819 v Podlipi

OPOMBE:

1. Josip Mal, Zgodovina slovenskega naroda, MD 1928, str. 18.
2. Slovenska kronika 1800-1860, str. 50; Bogdan Novak, Pasja grafica: Napoleonova resnična ljubezen, Ljubljana, CZ, 2006.
3. Josip Mal, Zgodovina, str. 33, 65; Peter Vodopivec, Od Pohlino slovnice do samostojne države, Ljubljana 2006, str. 22-23.
4. Enciklopedija, Ilirski polk, str. 111; Janez Švajncar: Vojna in vojaška zgodovina Slovencev, Ljubljana 1992, str. 72-73.
5. Arhiv Republike Slovenije, AS 1077, Zbirka spisov iz francoske dobe, Nadškofijski arhiv Ljubljana, Poročne matične knjige župnij Vrhnika, Polhov Gradec, Šentjošt, Zaplana, Podlipa, Rovte.

ŠT.	PRIIMEK	PRIIMEK	IME	ROJEN	ROJEN RMK	KRAJ	ŠT.	HIŠ. IME	OBČINA	OČE	MATI	OPOMBE
1.	Petrovčič	Petrouzhizh	Martin	17. 9. 1791					Logatec	Mihael	Elizabeta	Izločen – visok 120 cm
2.	Celarc	Zelarz	Primož	23. 4. 1790	23. 5. 1791	St. Vrhnika	52	Lukovc	Vrhnika	Gregor	Margareta	16. 1. 1813 dodeljen v Ilirski polk
3.	Govekar	Govekar	Blaž	30. 1. 1791					Logatec	Mihael	Uršula	Dodeljen v Ilirski polk
4.	Moravc	Morauth	Jurij	26. 2. 1791	26. 3. 1791				Pol. Gradec	Jurij	Helena	Poročen pred 1812
5.	Božič	Wositz	Matija	16. 9. 1790		G. Logatec	14		Logatec		Marija	Dodeljen v Ilirski polk
6.	Brancel	Branzel	Tomaž	10. 12. 1790					Borovnica			Že tri leta v avstrijski vojski
7.	Juršič	Jurssitz	Andrej	17. 11. 1791					Vrhnika		Marija	Edinec vdove
8.	Žager	Schager	Jernej	23. 8. 1791		Podreber	5	Žagar	Pol. Gradec	Primož	Ana	Dodeljen v Ilirski polk
9.	Reven	Reven	Jurij	23. 4. 1790					Logatec		Neža	Dodeljen v Ilirski polk
10.	Trobc	Trozb	Andrej	27. 11. 1790		Setnik	14	Žul	Pol. Gradec		Jerica	Poročen pred 1812
11.	Lenarč	Lenartsch	Andrej	27. 11. 1791					Vrhnika	Simon	Magdalena	Dodeljen v Ilirski polk
12.	Gabrovšek	Gabrouscheg	Primož	7. 6. 1790					Logatec	Jožef	Marija	Preložitev
13.	Krajnc	Krainz	Jakob	29. 4. 1790		G. Logatec	64		Logatec	Jurij	Uršula	Upornik
14.	Ažman	Aschmann	Jakob	7. 9. 1791					Pol. Gradec	Jakob	Marija	Skrofuloza – nesposoben
15.	Pristavc	Pristauz	Janez	23. 3. 1791					Borovnica	Jernej	Neža	Šepavost – nesposoben
16.	Merkun	Merkun	Gašper	7. 1. 1791					Borovnica	Matija	Uršula	Umrli 20. 9. 1812
17.	Nagode	Nagode	Andrej	15. 11. 1791		G. Logatec	77		Logatec	Nikolaj	Elizabeta	Dodeljen v Ilirski polk
18.	Dormiš	Dormisch	Janez	11. 5. 1791					Vrhnika			Poročen pred 1812
19.	Počkaj	Potschkai	Anton	16. 1. 1790		Logatec	1		Logatec			Nesposoben
20.	Velkavrh	Velkaverch	Mihael	24. 9. 1791		Dolenja vas	2	Groš	Pol. Gradec	Luka	Margareta	Brat rekruta že v Ilirskem polku
21.	Drašler	Droschler	Matija	5. 2. 1791		Iaze	2		Borovnica	Matevž	Marija	Dodeljen v Ilirski polk
22.	Šlovsa?	Schlouhsa	Luka	13. 10. 1790		Čevica	7		Logatec	Martin	Ana	Že v Ilirskem polku

23.	Medved	Medved	Janez	31. 10. 1791		Hrib	2	Pek	Vrhnika	Janez	Marija	Dodeljen v Ilirski polk
24.	Hodnik	Hodnig	Janez	4. 5. 1791	4. 5. 1790	Vrhnika vas	38	Šurca	Vrhnika			Poročen pred 1812
25.	Malavašič	Mallavaschez	Sebastijan	20. 1. 1791	20. 1. 1790	Planina	11	Marinč	Pol. Gradec	Jožef	Helena	Dodeljen v Ilirski polk
26.	Telban	Telban	Matija	16. 10. 1791		Dol	6	Kralj	Borovnica	Matija	Elizabeta	Dodeljen v Ilirski polk
27.	Alič	Allitsch	Gregor	9. 3. 1791		Sredni vrh	41		Pol. Gradec	Jožef	Marija	Dodeljen v Ilirski polk
28.	Jazber	Jasber	Urban	22. 5. 1791		Žažar	8	Polanc	Vrhnika	Valentin	Marija	Dodeljen v Ilirski polk
29.	Rožnik	Roschnig	Matija	15. 9. 1791		Zaklanec	16	Mizelj	Pol. Gradec		Jerica	Edinec vdove, preložitve
30.	Mrzlikar	Merselker	Ignac	26. 6. 1791	31. 7. 1791	Briše	15		Pol. Gradec	Primož	Helena	Dodeljen v Ilirski polk
31.	Suhadolnik	Suchadamig	Janez	21. 12. 1790	25. 12. 1790	Zabočevo	5	Jenko	Borovnica			Napaka v rasti – preložitve
32.	Kozjek	Kosech	Nikolaj	4. 12. 1790		Polh.Gradec	17	Dragota	Pol. Gradec	Jakob	Apolonija	Poročen pred 1812
33.	Sečnik	Setschnig	Franc	1. 12. 1790					Pol. Gradec	Gašper		Dodeljen v Ilirski polk
34.	Poženel	Poschenu	Simon	17. 10. 1790					Logatec	Primož	Doroteja	Brat rekruta že v Ilirskem polku
35.	Svete	Svette	Matija	26. 8. 1790					Borovnica	Andrej	Uršula	Neozdravljiva kožna bolezen – nesposoben
36.	Dietrich	Dietrich	Leopold	15. 11. 1790		Vrhnika	1	Kalin	Vrhnika	Ludvik	Elizabeta	Posestnik, vpoklican, zamenjal ga je Korenč Marke
37.	Meuc	Mieuz	Janez	30. 3. 1791		Borovnica	21	Zamuda	Borovnica	Tomaž	Elizabeta	Poročen pred 1812
38.	Jerina	Jerine	Jakob	16. 7. 1790		Vrhnika	101	Šupec	Vrhnika	Jurij	Elizabeta	Dodeljen v Ilirski polk
39.	Lešnak	Leschnak	Jakob	3. 7. 1791		Horjul	48	Oblak	Pol. Gradec	Lovrenc	Uršula	Poročen pred 1812
40.	Hribar	Hribar	Andrej	29. 11. 1790					Borovnica	Janez	Jerica	Poročen pred 1812
41.	Fabjan	Fabian	Martin	21. 10. 1790		Horjul	8	Kajžar	Pol. Gradec	Jurij	Helena	Brat rekruta že v Ilirskem polku – preložen
42.	Pustavrh	Pustaverch	Blaž	27. 1. 1790		Butanjeva	21	Urbanč	Pol. Gradec	Martin	Agata	Dodeljen v Ilirski polk
43.	Maček	Matschek	Matija	18. 9. 1790		Rovte	111		Logatec	Franc	Marija	Dodeljen v Ilirski polk, na begu, upornik
44.	Osredkar	Ossredkar	Mihael	13. 9. 1791		Črni Vrh	39		Pol. Gradec	Gregor	Marija	Brat rekruta že v Ilirskem polku
45.	Pišlar	Pischlar	Martin	9. 11. 1790		Vrhnika	64	Davkar	Vrhnika			Umrli 30. 1. 1794

46.	Štirn	Stirn	Primož	8. 7. 1790		Vrhnika	46	Rusec	Vrhnika	Jurij	Elizabeta	Poštni prevoznik, dodeljen v Ilirski polk
47.	Lenarč	Lenartsch	Jernej	4. 8. 1791					Vrhnika	Martin	Neža	Dodeljen v Ilirski polk, zamenjava z Majdič Lukom
48.	Bradeško	Bradeschko	Urban	6. 5. 1791	16. 5. 1791	Sredna vas	46		Pol. Gradec	Urban	Uršula	Dodeljen v Ilirski polk
49.	Meze	Mese	Urban	19. 5. 1791		Brod	13		Logatec		Jerica	Dodeljen v Ilirski polk
50.	Podlipec	Podlizep	Nikolaj	31. 11. 1791	30. 11. 1791	Podlipa	21	Kokal	Vrhnika	Martin	Marija	Dodeljen v Ilirski polk
51.	Slabe	Slabe	Luka	15.10. 1791		Žiberše	89		Logatec	Lovrenc	Jerica	Dodeljen v Ilirski polk
52.	Grom	Grom	Jurij	20. 3. 1790		St. Vrhnika	26	Jereb	Vrhnika	Gregor	Helena	Dodeljen v Ilirski polk
53.	Jež	Jesch	Jožef	25. 9. 1790		Vrhnika	43	Sluga	Vrhnika	Primož	Neža	Nesposoben – deformirana desna roka
54.	Rupnik	Rupnich	Luka	15. 5. 1790	15.10. 1790	Rovte	30		Logatec		Marija	Brat rekruta že v Ilirskem polku – preložitve
55.	Rode	Rode	Tomaž	9. 12. 1791		St. Vrhnika	41	Hodnik	Vrhnika	Martin	Marija	Dodeljen v Ilirski polk
56.	Malavašič	Mallavahsez	Tomaž	19. 9. 1791	15. 9. 1791	Vrzenec	19	Kumer	Pol. Gradec	Janez	Marija	Poročen pred 1812
57.	Sedej	Sedei	Gregor	12. 5. 1790	12. 3. 1790	Butanjeva	29	Globovšk	Pol. Gradec	Jožef		Brat rekruta že v Ilirskem polku – preložitve
58.	Zorc	Sorz	Andrej	30. 11. 1791		Dvor	11	Kolar	Pol. Gradec	Tomaž	Helena	Dodeljen v Ilirski polk
59.	Petrovčič	Petrouzich	Luka	9.10. 1791		Zaplana	48	Kocjan	Vrhnika	Martin	Katarina	Telesna napaka – nesposoben
60.	Suhadolnik	Suchadounig	Matija	6. 9. 1790					Borovnica	Janez	Marija	Poročen pred 1812
61.	Bezulak	Wesulack	Jurij	16. 4. 1790					Logatec		Margareta	Dodeljen v Ilirski polk – pobegnil, obsojen zaradi upornosti
62.	Oblak	Oblak	Valentin	6. 2. 1790		Briše	9	Podgan	Pol. Gradec	Blaž	Marija	Dodeljen v Ilirski polk
63.	Rihar	Richar	Peter	28. 6. 1791		Polh. Gradec	22	Čepon	Pol. Gradec	Matija	Neža	Dodeljen v Ilirski polk
64.	Bezjan	Besian	Valentin	27. 1. 1791					Pol. Gradec	Marko	Marija	Dodeljen v Ilirski polk – med potje pobegnil, ujet 25. 12. 1812
65.	Nagode	Nagode	Jakob	29. 4. 1790					Logatec		Elizabeta	Poročen pred 1812
66.	Grum	Grum	Lovrenc	2. 6. 1791					Borovnica			Ze štiri leta v avstrijski vojski – brez staršev
67.	Železnik	Schelesnig	Blaž	31. 1. 1790		Drenov Grič	11	Primic	Vrhnika			Preložitve – brez staršev – edinec
68.	Grum	Grum	Jernej	9. 8. 1790					Borovnica	Gregor	Jerica	Ubežnik

69.	Oblak	Oblak	Valentin	18. 2. 1791	12. 2. 1791	Zaplana	7	Žirovc	Vrhnika	Janez	Marija	Dodeljen v Ilirski polk
70.	Terpin	Terpin	Gašper	28. 11. 1790	28. 12. 1791	St. Vrhnika	36	Klama	Vrhnika	Pavel	Marija	Preložitev, brat rekruta že v Ilirskem polku
71.	Bezjak	Besiak	Tomaž	29. 11. 1790					Pol. Gradec	Stane	Marija	Napaka v postavi – nesposoben
72.	Šemrov	Schemrou	Lovrenc	28. 7. 1790		Logatec	7		Logatec	Jožef	Marija	Deformacija obeh nog – nesposoben
73.	Šrok	Schrok	Blaž	27. 1. 1790					Pol. Gradec		Neža	Preložitev, edinec vdove
74.	Zalaznik	Sallasnik	Ignac	28. 6. 1791		Polh. Gradec	24	Kmet	Pol. Gradec	Matija	Marija	Poročen pred 1812
75.	Zibelnik	Sibelnik	Lovrenc	8. 8. 1791		Belca	1	Belčan	Pol. Gradec	Martin	Marija	Dovoljena zamenjava z Mihaelom Cepinom, št. 180
76.	Čuk	Tschuk	Jožef	14. 3. 1790					Logatec	Franc	Barbara	Kila – nesposoben
77.	Makovec	Makouz	Lovrenc	26. 6. 1790					Borovnica	Anton	Jerica	Poročen pred 1812
78.	Brenčič	Wrentschitsch	Jožef	30. 5. 1790	20. 3. 1790	Petkovec	16	Brenčičk	Logatec		Ana	Poročen pred 1812
79.	Francel	Franzel	Valentin	11. 1. 1790	11. 2. 1790	Pako	11	G.Pristav	Borovnica	Jurij	Helena	Šepa – nesposoben
80.	Dolenc	Dollenz	Jakob	8. 7. 1791					Logatec	Andrej	Marija	Dodeljen v Ilirski polk, ubežnik, obsojen
81.	Zdešar	Sdeschar	Andrej	25.10. 1791		Zaklanec	15	Babč	Pol. Gradec	Štefan		Poročen pred 1812
82.	Kermel	Kermel	Ignac	14. 5. 1790		Črni Vrh	31		Pol. Gradec	Jožef	Marija	Dodeljen v Ilirski polk, ubežnik, obsojen
83.	Marolt	Maraut	Gašper	6. 1. 1790	6. 1. 1791	Mala Voda	21		Pol. Gradec	Jernej	Neža	Dodeljen v Ilirski polk
84.	Zalaznik	Sallasnig	Andrej	19. 1. 1790		Polh. Gradec	11		Pol. Gradec	Matija	Jerica	Poročen pred 1812
85.	Menart	Menard	Tomaž	28. 12. 1790					Logatec	Marko		Dodeljen v Ilirski polk, ubežnik, obsojen
86.	Japel	Jabel	Tomaž	28. 12. 1791		Sinja Gorica	2	Japel	Vrhnika	Tomaž	Marija	Dodeljen v Ilirski polk
87.	Uršič	Urschitz	Jurij	26. 5. 1791					Borovnica	Mihael	Margareta	Poročen pred 1812
88.	Likar	Likar	Matija	20. 9. 1791		Rovte	104		Logatec	Martin	Uršula	Brat rekruta že v Ilirskem polku
89.	Bizjak	Bisiak	Jurij	13. 3. 1790					Borovnica			Že služi v Ilirskem polku
90.	Petkovšek	Petkouschek	Martin	27.10. 1791		Vrhnika	85	Povše	Vrhnika	Janez	Magdalena	Dodeljen v Ilirski polk
91.	Celarc	Zellarz	Marko	19. 4. 1790	15. 4. 1790	Podlipa	9	Selak	Vrhnika	Jurij	Helena	Dodeljen v Ilirski polk

92.	Brenčič	Wrentschitsch	Valentin	28. 12. 1790		Rovte	106		Logatec	Mihael	Helena	Dodeljen v Ilirski polk
93.	Kus	Kuhs	Mihael	28. 9. 1790		Borovnica	27	Anžol	Borovnica	Luka	Margareta	Skrofuloza – nesposoben
94.	Buh	Buch	Jakob	16. 7. 1791		Črni Vrh	52		Pol. Gradec	Gregor	Ana	Ubežnik, umrl 20. 2. 1813
95.	Makovc	Makouz	Matija	27. 1. 1790					Borovnica	Anton	Helena	Poročen pred 1812
96.	Verhovc	Verhouz	Anton	11. 1. 1791					Pol. Gradec	Lovrenc	Helena	Dodeljen v Ilirski polk, ubežnik, obsojen
97.	Makovc	Makouz	Janez	21. 12. 1790		Dol	18	Toncel	Borovnica		Marija	Poročen pred 1812
98.	Gostiša	Gostischa	Matija	31. 8. 1791		Logatec	14		Logatec			Ubežnik
99.	Gezek	Gezek	Andrej	30.10. 1791	30. 11. 1791	D. Logatec	26		Logatec	Jurij	Marija	Ze služi v Ilirskem polku
100.	Slabe	Slabe	Janez	20. 1. 1790	20. 6. 1791	St. Vrhnika	4	Mihelč	Vrhnika	Gregor	Elizabeta	Napaka v postavi – nesposoben
101.	Pečovnik	Petschounik	Tomaž	5. 12. 1791		Zaklanec	21	Pečenik	Pol. Gradec	Matija	Agnes	Gluh in omejen
102.	Masle	Masle	Jurij	23. 4. 1790		Brod	9		Logatec	Nikolaj	Marija	Poročen pred 1812
103.	Jurca	Jurza	Janez	19. 4. 1791	29. 4. 1791	Podlipa	10	Vrtnar	Vrhnika	Jurij	Marija	Dodeljen v Ilirski polk
104.	Filipič	Phillipitsch	Martin	9. 9. 1791	9. 11. 1791	Horjul	32	Miha	Pol. Gradec		Elizabeta	Edinec vdove
105.	Gerbec	Gherbez	Jakob	13. 6. 1790		Šentjošt	9	Tonet	Pol. Gradec		Marija	Dodeljen v Ilirski polk
106.	Petrovc	Petrouz	Jožef	15. 3. 1790		Sredna vas	6		Pol. Gradec	Jurij	Lucija	Dodeljen v Ilirski polk
107.	Lešnak	Leschnak	Simon	26.10. 1790		Briše	17		Pol. Gradec	Luka	Marija	Dodeljen v Ilirski polk
108.	Jelovšek	Jellouseg	Matija	29. 2. 1790		Drenov Grič	5	Fik	Vrhnika	Mihael	Marija	Dodeljen v Ilirski polk
109.	Celarn	Zellarn	Urban	21. 5. 1790		Podlipa	25	Zakajnc	Vrhnika	Janez	Marija	Dodeljen v Ilirski polk
110.	Terzak?	Terzack	Valentin	8. 2. 1791					Vrhnika	Martin	Helena	Dodeljen v Ilirski polk, ubežnik, obsojen
111.	Tomšič	Tomschitz	Janez	19. 6. 1790		G. Logatec	44		Logatec	Urban	Helena	Postiljon, njegov brat že v Ilirskem polku – preložitve
112.	Corn	Zorn	Jožef	15. 3. 1790	13. 3. 1790	Podlipa	23	Razor	Vrhnika	Matija	Apolonija	Brat rekruta že v Ilirskem polku – preložitve
113.	Cepin	Zeppin	Nikolaj	3. 12. 1791		Horjul	47	Šega	Pol. Gradec		Agnes	Dodeljen v Ilirski polk
114.	Slavše	Slausche	Martin	4. 10. 1791	4. 11. 1791	Žažar	11	Dednik	Vrhnika	Janez	Agnes	Napaka v postavi – nesposoben

115.	Boh	Boch	Jožef	15. 3. 1790		Žažar	2	Župan	Vrhnika	Jurij	Apolonija	Dodeljen v Ilirski polk, ubežnik, obsojen
116.	Osredkar	Ossredkar	Tomaž	8. 12. 1791		Horjul	28	Trček	Pol. Gradec	Matija	Margareta	Dodeljen v Ilirski polk
117.	Jelovšek	Jellousheg	Gregor	9. 3. 1790		Zaplana	38	Jelovec	Vrhnika	Tomaž	Marija	Dodeljen v Ilirski polk, ubežnik, obsojen
118.	Logar	Logar	Andrej	26. 11. 1790		Zaplana	1	Bogataj	Vrhnika	Martin	Karolina	Ubežnik, obsojen, sin očeta starega na 70 let
119.	Cerk	Zerck	Martin	24. 10. 1790		Borovnica	36	Ta Gornji	Borovnica	Tomaž	Jerica	Napaka v postavi – nesposoben
120.	Doliner	Dolliner	Jurij	9. 4. 1791					Pol. Gradec	Gregor	Marija	Dodeljen v Ilirski polk, ubežnik od 9. 4. 1813
121.	Založnik	Salochnig	Martin	7. 11. 1790		Praprovče	6	Kovač	Pol. Gradec	Luka	Marija	Zlomljena roka – nesposoben
122.	Možina	Mosina	Andrej	11. 11. 1791		Šentjošt	13	Vinkot	Pol. Gradec	Franc	Helena	Ubežnik
123.	Telban	Telban	Janez	12. 5. 1790		Pako	1	Erkelj	Borovnica	Jurij	Marija	Odklonjen zaradi napake v postavi
124.	Žonta	Schonta	Matija	2. 9. 1790		Drenov Grič	6	Žonta	Vrhnika			Poročen pred 1812
125.	Podobnik	Podobnik	Janez	9. 5. 1791		Rovte	120		Logatec	Urban	Marija	Dodeljen v Ilirski polk
126.	Rudolf	Rudoph	Janez	6. 5. 1790		Sredni vrh	47		?	Matija	Marija	Otrplost desne roke – nesposoben
127.	Velkavrh	Velkaverch	Jožef	24. 5. 1791	24. 2. 1791	Samotorica	3		Pol. Gradec	Andrej	Marija	Ubežnik, ujet
128.	Podlipec	Podlizep	Jurij	4. 4. 1790		Podlipa	21	Kokal	Vrhnika	Martin	Marija	Brat rekruta že v Ilirskem polku – preložitve
129.	Bezulah	Wehsulah	Stane	23. 12. 1791					Logatec	Luka	Marija	Dodeljen v Ilirski polk, ubežnik
130.	Jurjevčič	Juriautschitz	Tomaž	14. 12. 1791					Logatec	Urban	Uršula	Dodeljen v Ilirski polk
131.	Filipič	Philipitsch	Jožef	16. 3. 1790	16. 3. 1791	Horjul	21	Strojar	Borovnica	Gregor	Marija	Dodeljen v Ilirski polk
132.	Drašler	Droschler	Anton	2. 6. 1790		Pokojišče	6	Ravnikar	Borovnica	Martin	Agnes	Dodeljen v Ilirski polk, ubežnik
133.	Nagode	Nagode	Anton	16. 1. 1791		G. Logatec	97	?	Logatec	Matija	Marija	Dodeljen v Ilirski polk
134.	Verhovc	Verhoutz	Janez	18. 5. 1791					Pol. Gradec		Marija	Dodeljen v Ilirski polk, ubežnik
135.	Istenič	Istenitsch	Gregor	1. 3. 1790					Logatec	Matija	Uršula	Dodeljen v Ilirski polk, ubežnik
136.	Turk	Turk	Jurij	29. 3. 1790		D. Logatec	79		Logatec	Gašper	Barbara	Pobegnil na Reko
137.	Šenk	Schenk	Matija	26. 8. 1790		Borovnica	15	Jerasnik	Borovnica	Janez	Margareta	Poročen pred 1812

138.	Nagode	Nagode	Matija	13. 2. 1791					Logatec		Apolonija	
139.	Urbančič	Urbantschizh	Gašper	20. 12. 1790	29. 12. 1790	Verd	15	Martinovc	Borovnica	Jernej	Marija	
140.	Marasič	Maraschiz	Jakob	26. 6. 1790	27. 6. 1791	Vrhnika	179	Širok	Vrhnika	Jakob	Katarina	Sin 71 let starega očeta, trgovec - preložitev
141.	Slabe	Slabe	Simon	28. 10. 1790	28. 10. 1791	Žažar	14	Matuč	Vrhnika	Matija	Barbara	Dodeljen v Ilirski polk
142.	Peršin	Perschin	Martin	7. 10. 1790					Borovnica	Mihael	Helena	Poročen pred 1812
143.	Križaj	Krisay	Urban	21. 5. 1790		Podlipa	15	Boštjanov	Vrhnika	Janez	Helena	Edinec vdove – preložitev
144.	Oblak	Oblak	Tomaž	17. 12. 1790		Vel. Ligonja	28	Moravc	Vrhnika	Gregor	Marija	Dodeljen v Ilirski polk
145.	Umek	Umek	Jernej	14. 8. 1790		Vel. Ligonja	23	Čuk	Vrhnika	Jožef	Helena	
146.	Oblak	Oblak	Simon	21. 10. 1790		Šentjošt	6	Možina	Pol. Gradec	Matija	Marija	Dimeljska kila – nesposoben
147.	Žakel	Sakel	Mihael	26. 9. 1790		Vrhnika	140	Brenčič	Vrhnika			
148.	Medved	Medved	Andrej	20. 11. 1790		Hrib	39	Tominček	Vrhnika	Anton	Agnes	
149.	Krašovec	Kraschouz	Matija	1. 9. 1790					Vrhnika	Janez	Helena	Že eno leto v Avstriji
150.	Zanoškar	Sanuschkar	Urban	25. 5. 1790		Hrastenice	4	Bezjan	Pol. Gradec	Martin	Agnes	
151.	Novak	Novak	Anton	15. 1. 1791		Vrhnika	136	Ipavc	Vrhnika	Blaž	Marija	
152.	Možina	Mosina	Janez	14. 6. 1790		Lesno Brdo	12	Urbanovc	Vrhnika	Valentin	Marija	
153.	Leskovec	Leskovitz	Lovrenc	3. 8. 1791	10. 8. 1791	Rovte	20		Logatec	Luka	Uršula	
154.	Erbežnik	Erbeschnig	Martin	31. 10. 1791		Kosiglava	7			Martin	Uršula	
155.	Peteln	Peteln	Anton	6. 6. 1790					Borovnica	Jožef	Agnes	
156.	Zalaznik	Sallasnik	Nikolaj	6. 12. 1790		Sredna vas	57	?	Pol. Gradec		Uršula	
157.	Petrovčič	Petruschitz	Tomaž	20. 12. 1790	27. 12. 1790	Zavrh	1	Francel	Borovnica	Matija	Katarina	
158.	Skopc	Skopz	Jakob	25. 6. 1790		Praprovče	11	Mežnar	Pol. Gradec	Jurij	Agnes	Poročen pred 1812
159.	Pečovnik	Pezhounik	Luka	17. 10. 1791		Setnik	14	Žul	Pol. Gradec	Jurij	Jerica	Prvorojenec med sinovi vdove – preložitev
160.	Karže	Karsche	Gregor	27. 4. 1790					Vrhnika	Jurij	Marija	Edinec vdove – preložitev

161.	Rožman	Rosmann	Blaž	1. 9. 1791					Logatec		Marija	V bolnici
162.	Podeva	Podeva?	Marko	23. 4. 1790					Borovnica	Gregor	Katarina	
163.	Velkavrh	Velkaverch	Matija	28. 8. 1790	30. 8. 1790	Setnik	9		Pol. Gradec		Uršula	
164.	Gosar	Gossar	Tomaž	16. 12. 1790		Brod	5		Logatec	Jurij	Eva	Bolan
165.	Mele	Melle	Franc	3. 9. 1791	3. 12. 1790	Žažar	1	Kervina	Vrhnika	Tomaž	Helena	
166.	Bradeško	Bradeschko	Pavel	25. 1. 1791	17. 1. 1791	Sredna vas	58	?	?	Jurij	Helena	
167.	Mesec	Mehsez	Jakob	1. 4. 1790		Zaplana	19	Mes.mlin	Vrhnika	Blaž	Uršula	Edinec vdove – preložitev
168.	Šemerl	Schemerl	Marko	8. 4. 1790		Šentjošt	10	Bende	Pol. Gradec	Jakob	Ana	Poročen pred 1812
169.	Lavrin	Lourin	Jožef	16. 3. 1790		Bl. Brezovica	10	Francin	Vrhnika	Martin	Uršula	
170.	Ožbolt?	Oswouth?	Tomaž	3. 12. 1790	8. 12. 1790	Logatec	13		Logatec	Gregor	Helena	Nesposoben zaradi desnega očesa
171.	Dolenc	Dollenz	Jernej	11. 8. 1791	14. 8. 1791	Rovte			Logatec	Andrej		
172.	Stanounik	Stanounik	Andrej	28. 11. 1790		Sredna vas	56		Pol. Gradec	Tomaž		Poročen v Črni Vrh, št. 41 pred 1812
173.	Jereb	Jereb	Anton	27. 5. 1790		Lesno Brdo	5	Gorjanc	?	Andrej	Marija	
174.	Remc	Remz	Jurij	30. 3. 1790					Logatec	Stane	Helena	Odklonjen – bolezen
175.	Gorteša	Gortescha	Matija	19. 9. 1790		Verd	3	Vehar	Borovnica	Janez	Uršula	Poročen pred 1812
176.	Dolinar	Dolliner	Pavel	27. 6. 1791		Selo	4	Gaberšni	Pol. Gradec	Jožef	Marija	
177.	Žitko	Schitko	Mihael	15. 9. 1791		Podlipa	24	Krošl	Vrhnika	Anton	Jerica	
178.	Kobetič	Kobetitsch	Ludvik	16. 4. 1790	10. 4. 1790	Vrhnika	135	Gartnar	Vrhnika	Mihael		Poročen pred 1812 – steklar
179.	Poterbujes	Poterbujesch	Martin	18. 10. 1790		Horjul	11	Puzer	Pol. Gradec	Nikolaj	Marija	Poročen pred 1812
180.	Cepin	Zeppin	Mihael	27. 9. 179_		Praproče	19		Pol. Gradec	Martin	Agnes	Zamenjal št. 75, Lovrenca Zibelnika
181.	Leben	Leben	Jernej	12. 8. 1790		Dvor	5	Cepin	Pol. Gradec	Anton	Uršula	
182.	Keržišnik	Kerschischnig	Urban	26. 5. 1790		Selo	13	Kuhar	Pol. Gradec	Jakob	Jerica	Poročen pred 1812
183.	Keržič	Kesitz	Jurij	19. 4. 1791					Borovnica	Matija	Margareta	Je že v Ilirskem polku

184.	Kenk	Kenk	Valentin	7. 2. 1790		St. Vrhnika	35	Jakc	Vrhnika			Poročen pred 1812
185.	Krištof	Cristoph	Valentin	8. 2. 1790					Logatec	Jakob	Margareta	
186.	Jerina	Jerina	Jurij	12. 4. 1790	14. 4. 1790	D. Logatec	30		Borovnica	Tomaž	Marija	Poročen pred 1812
187.	Peteln	Peteln	Jožef	18. 3. 1790					Borovnica	Matija	Neža	Poročen pred 1812
188.	Peklaj	Peklai	Urban	24. 5. 1791		Setnica	9	Iločnik	Pol. Gradec		Uršula	Nesposoben – deformacija nog
189.	Lušina	Luhsina	Pavel	25. 1. 1790		Horjul	53	Zizek	Pol. Gradec	Jurij	Katarina	
190.	Mole	Molle	Andrej	19. 1. 1790					Logatec			
191.	Merlak	Merlak	Gregoe	15. 3. 1790	14. 2. 1790	Podlipa	11	Sedej	Vrhnika	Tomaž	Marija	Edinec vdove
192.	Kos	Kohs	Janez						Pol. Gradec	Blaž	Jerica	
193.	Sečnik	Setschnig	Tomaž	30. 10. 1790		Samotorica	6	V Seči	Pol. Gradec	Sebastij.	Helena	
194.	Rastresen	Restrehsen	Gregor	4. 3. 1790		Butanjeva	11	Mežnar	Pol. Gradec	Jurij	Jerica	
195.	Makovc	Makouz	Andrej	15. 12. 1790	15. 11. 1790	Pako	9	Slovš	Borovnica	Mihael	Alojzija	
196.	Brancel	Wranzel	Tomaž	10. 12. 1790					Borovnica	Janez	Jerica	
197.	Pohleven	Pochleren	Pavel	24. 1. 1790	21. 1. 1790	Polh.Gradec	28		Pol. Gradec	Gašper	Uršula	
198.	Novak	Novack	Matija	3. 9. 1791	3. 9. 1790	Rovte	60	Novak	Logatec		Marta	Edinec vdove
199.	Križaj	Krischai	Gregor	2. 3. 1791					Logatec	Jurij	Marija	Sin 71-letnega očeta
200.	Marot	Marot	Martin	2. 11. 1791		Čevica	4		Logatec		Agnes	Poročen pred 1812
201.	Slana	Slanna	Mihael	28. 9. 1790		Šentjošt	7	Možina	Pol. Gradec	Matevž	Marija	
202.	Kunc	Kunz	Martin	2. 11. 1790		D. Logatec	39		Logatec			
203.	Nartnik	Nartnik	Andrej	28. 11. 1790		Setnik	7	Nartnik	Pol. Gradec	Matija	Elizabeta	
204.	Gaberšnik	Gaberschnig	Simon	20. 10. 1790		Dolenja vas	17	Beseniče	Pol. Gradec	Gašper	Agnes	Nesposoben – napaka v postavi
205.	Nagode	Nagode	Janez	20. 7. 1790					Vrhnika	Janez	Elizabeta	Sin vdove – preložen
206.	Šivc	Schiuz	Janez	22. 7. 1790					Borovnica	Janez	Ana	

207.	Urbančič	Urbantschitsch	Matija	30. 8. 1791		Blekova vas	30		Logatec			
208.	Petkovšek	Petkouscheg	Anton	13. 1. 1791		Petkovec	6	Bizjan	Logatec	Mihael	Agnes	
209.	Končan	Kontshan	Matija	20. 9. 1791		Šentjošt	12	Potoški	Pol. Gradec	Matevž	Jerica	
210.	Tomažin	Tomasin	Andrej	19. 11. 1790					Logatec	Valentin	Katarina	
211.	Košir	Koschier	Gregor	10. 3. 1790		Smolnik	14		Pol. Gradec	Martin	Jerica	
212.	Govekar	Govekar	Jurij	19. 4. 1791					Logatec	Matija	Margareta	
213.	Trošar	Troschar	Janez	9. 5. 1790					Borovnica	Janez	Marija	
214.	Petkovšek	Petkouscheg	Jožef	5. 1. 1790		Rovte	31	Janež	Logatec	Jurij	Marija	Poročen pred 1812
215.	Maček	Matschek	Valentin	9. 2. 1791		G. Logatec	31		Logatec	Jurij	Marija	Brat rekruta že v Ilirskem polku
216.	Tavžel	Tausel	Mihael	6. 9. 1791					Borovnica	Luka	Elizabeta	Odsoten, na Hrvaškem
217.	Trobč	Trobz	Blaž	27. 1. 1791		Planina	18	Zamejski	Pol. Gradec		Uršula	Prvorojenec vdove
218.	Velkavrh	Veklaverch	Andrej	16. 11. 1790					Pol. Gradec		Jerica	Poročen pred 1812
219.	Verbič	Verbitz	Jurij	6. 4. 1791		Logatec	29		Logatec		Uršula	
220.	Likovič	Likovitz	Luka	19. 10. 1791					Borovnica	Jurij	Helena	
221.	Gorjanc	Gorianz	Janez	19. 6. 1791	19. 7. 1791	Drenov Grič	11	Primic	Vrhnika	Pavel	Helena	
222.	Tratnik	Tratnik	Matija	17. 12. 1791					Logatec	Anton	Terezija	
223.	Cankar	Zanker	Jožef	25. 2. 1791		Polh. Gradec	13	Muha	Pol. Gradec	Jakob	Marija	
224.	Skubu	Skubu	Tomaž	—, —, 1790	20. 12. 1790	Smrečje	20	Skubl	Pol. Gradec	Jurij	Jerica	Brat rekruta že v Ilirskem polku
225.	Poterbueš	Poterbuesch	Gregor	11. 3. 1791		Črni Vrh	37		Pol. Gradec	Matija	Ana	
226.	Kosjek	Kosejek	Matija	23. 2. 1790		St. Vrhnika	17	Lukanc	Vrhnika	Tomaž	Katarina	
227.	Keržič	Kerschitz	Matija	13. 2. 1791					Borovnica	Jurij	Helena	Poročen pred 1812
228.	Železnik	Schelesnig	Stane	29. 12. 1790					Vrhnika			Poročen pred 1812
229.	Dolenc	Dollenz	Lovrenc	25. 7. 1790		Logatec	9		Logatec	Jakob	Doroteja	

230.	Dolinar	Dolliner	Jurij	5. 4. 1791		Selo	17	Petač	Pol. Gradec	Gregor	Uršula	
231.	Gostiša	Gostischa	Gregor	5. 3. 1791		G. Logatec	64		Logatec	Jožef	Magdalena	Nesposoben – napaka mišic na spodnj čeljusti
232.	Merlak	Merlak	Jakob	16. 7. 1790		Šentjošt	21	Sp.Kugel	Pol. Gradec	Boltežar	Marija	
233.	Brancel	Wranzel	Anton	19. 1. 1790					Borovnica			Dezertar iz regimenta
234.	Turšič	Thurschitz	Jurij	31. 3. 1790		Brezovica	4	Zalar	Borovnica	Anton	Margareta	Poročen pred 1812
235.	Trepau	Trepau	Janez	15. 12. 1791		Rovte	130		Logatec		Agnes	Prvorojenec vdove
236.	Korenčan	Korentschan	Janez	7. 5. 1790		Babna Gora	18	Vrbet	Pol. Gradec	Tomaž	Helena	
237.	Suhadolnik	Suchadounig	Martin	19. 9. 1790					Borovnica	Lovrenc	Barbara	
238.	Mihevc	Micheuz	Andrej	13. 11. 1791		G. Logatec	68		Logatec	Tomaž	Helena	
239.	Mole	Melle	Janez	2. 5. 1791		Žažar	13	Češirk	Vrhnika	Jurij	Helena	Poročen pred 1812
240.	Krajnc	Krainz	Jožef	19. 3. 1790		Vrhnika	43	Svetnik	Borovnica	Andrej	Uršula	Poročen pred 1812
241.	Šebenik	Schebenig	Anton	5. 1. 1791		G. Logatec	36		Logatec		Elizabeta	Prvorojenec vdove
242.	Turšič	Thurschitz	Anton	5. 1. 1791	5. 6. 1791	Zavrh	5	Jožel	Borovnica	Jurij	Helena	
243.	Slabe	Slabe	Janez	12. 12. 1791		Žažar	24	Štanta	Vrhnika			
244.	Debevc	Debeuz	Martin	4. 11. 1790		Brezovica	10	G. Marin	Borovnica	Anton	Jerica	
245.	Leskovec	Leskovitz	Jakob	4. 11. 1790					Logatec	Lovrenc	Jerica	
246.	Osredkar	Ossredkar	Andrej	26. 11. 1790		Polh.Gradec	43	Slavec	Pol. Gradec	Jakob	Katarina	Brat rekruta že v Ilirskem polku
36.	Korenč	Krentsch	Marko	11. 4. 1787		Borovnica			Borovnica	Nikolaj	Uršula	Zamenjal zap. št. 36, Dietrich Leopold
47.	Majdič	Maiditsch	Luka	19. 10. 1783		Sv. Helena			?	Tomaž	Apolonija	Zamenjal zap. št. 47, Lenaršič Jerneja

RUSKI MORNARJI NA VRHNIKI PRED 200 LETI

O poti od Postojne do Vrhnike in o srečanju z Vrhniki je v knjigi Putešestvie ot Triesta do s. Peterburga v 1810 godu ruski mornariški častnik Vladimir B. Bronevkij zapisal:

“/26. marec 1810/ Gorska pot, pokrita z gozdom, nas je vodila po samotni, divji pokrajini; le tu pa tam smo videli revne s slamo krite kočice, povsod pa so bile oglarske jame, a na rečicah žage. V Lovizi/Logatcu/, večjem naselju na polovici današnje poti, na 6,5 nemške milje, je moštvo počivalo. Ob 4 uri popoldne pa smo prišli na Vrhniko, kjer smo prenočili.”

“Na Vrhniki, ki jo sestavlja pet vasi, smo se združili s skupino tovarišev, ki so prišli iz Benetk in so nas tu že dolgo čakali. Zaradi močnega dežja nisem mogel prebiti večera s svojimi prijatelji, od katerih sem bil ločen že dve leti in pol. Moja gospodinja se je trudila s pripravljanjem večerje. Prosil sem jo, naj si ne dela skrbi in predlagal njej in možu, zajetnemu Slovincu, ki je prav takrat vstopil, naj z mano popijeta skodelico čaja. Dobra žena se je nasmehnila in rekla svojemu možu: “Glej, kako dobro je, da sva odklonila nastanitev Francozov.” “Da,” je odgovoril njen širokopleči zakonski drug, “ta gospoda – kot jim pravijo – ima lisičji rep in

94. Pristanišče na Bregu v Ljubljani ok. 1826

Горная дорога, покрытая лесом, представляла одни дикие мѣста; кой-гдѣ попадались бѣлые хижины, покрытые соломой; вездѣ угольные ямы, а на рѣчках пильные мельницы. Въ Ловизѣ, порядочномъ селеніи, на половинѣ нынѣшняго перехода въ 6½ Немецкихъ миль (*), команда отдыхала; а въ 4 часа по полудни прибыли въ Оберъ-Лайбахъ, гдѣ ночевали.

Въ Оберъ-Лайбахѣ, состоящемъ изъ пяти деревень, соединились мы съ колонною, прибывшею изъ Венеціи, давно нѣсъ здѣсь ожидавшюю. Сильный дождь помѣшалъ провести вечеръ съ моими пріятелями, съ которыми былъ разлученъ около двухъ съ половиною лѣтъ. Хозяйка моя заболѣла о пригосовленіи ужина; но я просилъ не беспокоиться, и предложилъ ей, какъ и вошедшему въ сіе время мужу, дорожному Славянину, выпить со мною по чашкѣ чаю. Добрая женщина улыбнулась и сказала мужу своему: Вотъ хорошо, что мы ошказались ошъ Французскаго постоа. — Да! ошвѣчала плечисшой ея сожисель, — у эшихъ господъ, какъ говорисъ, лисій хвостъ, да волчій

рошъ. Она, продолжая мой хозяйнъ, изъ сожалѣнн, что будшо мы обременены постоемъ, предложили нашему бургомистру перевесить Русскихъ господъ (такъ называлъ онъ маэпрозовъ) въ другія деревни, а къ намъ поставить половинное число Французовъ; но бургомистръ наотрѣзъ сказалъ: дайте намъ еще вдвое Русскихъ, а ошъ вашихъ. . . избавьте; хотя за сіе и досталось, но мы ему за то очень благодарны. Ваши солдаты всѣ люди добрые, нечванные и охотно помогали намъ и дома и въ полѣ. Такимъ госпамъ мы ошъ души рады, и конечно равнаемся съ ними съ сожалѣннемъ, а ошпуснимъ съ хлѣбомъ и солью, какъ друзья. Съ ними и шому подобными похвалами я успулъ очень покойно, а пошпу нашелъ на столѣ пригосовленный завтракъ, бутылку вина и пирожки на дорогу.

27 го Одышисъ, я спшислъ выхашъ въ городъ, куда уже обозъ ошправленъ былъ на плоскодонныхъ лодкахъ рѣкою Лублиною, впадающею въ Саву. Переѣздъ былъ невеликъ; но здѣсь я испыталъ, что значить Нѣмецкая почта. Ни ласки, ни прозбы, ни обещаніе bona mano (*)

(*) Мѣла Миланская содержисъ 7 верстъ.

(*) Такъ называлось здѣсь дань на войну.

95. Strani 12 in 13 iz knjige Bronevskega Putešestvie ot Triesta do S. Peterburga, kjer govori o Vrhniku volčja usta," in nadaljeval: "ker smo mi – na žalost – dolžni sprejeti vojake na stanovanje, so Francozi predlagali našemu županu, da bi pripeljali ruske gospode (tako je on imenoval mornarje) v druge vasi, a pri nas bi nastanili polovično število Francozov. Župan pa je odvrnil: "Dajte nam dvakrat toliko Rusov, a vaših ... nas rešite," čeprav bi jo zaradi te izjave lahko skupil. Za to smo mu zelo hvaležni. Vaši vojaki so dobri in prijazni ljudje, niso ošabni in so nam radi pomagali doma in na polju. Takih gostov smo od srca veseli in se z njimi težko razstanemo. Odpustimo jih kot prijatelje s kruhom in soljo." S takimi in podobnimi pohvalami sem zelo mirno zaspal. Zjutraj pa sem našel na mizi pripravljen zajtrk ter steklenico vina in pogačo za na pot."

"27. marca 1810/ sem se hitro oblekel in pohitel v mesto, kjer je bil na reki Ljubljani/ci/, ki se izliva v Savo, pratež že naložen na čolnih s ploskim dnom

in pripravljen za pot. Vožnja ni bila dolga; a tu sem spoznal, kakšna je nemška pošta. Ni bilo ljubeznivosti in ustrežljivosti, ni bilo obljub "bona mano" (kakor se tu pravi "dati napitnino") ..."

Bronevskij Vladimir Bogdanovič (1784-1835), pisatelj in zgodovinar, mornariški podporočnik, je bil v sestavi ruske eskadre viceadmirala Dimitrija N. Senjavina, ki je leta 1805 ob vpletenosti Rusije v vojno z Napoleonom Bonapartejem izplula iz Kronštadta. Njen cilj je bilo Sredozemlje. Plula je ob vzhodni danski obali in skozi Angleški kanal. Po prihodu v Sredozemsko morje se je še vračala skozi Gibraltar do Lisbone. Zasedrila se je v Dalmaciji, na Siciliji, Malti in na Sardiniji. Sodelovala je v številnih spopadih vse dotlej, dokler niso Francozi njenega moštva po določilih ene od

mirovnih pogodb internirali v Trstu. Tu so ruski mornarji prebili več kot dve leti, ko so jim dovolili, da so se peš odpravili domov v Rusijo. Prisilno bivanje v tem mestu je Bronevskij izkoristil med drugim tudi za učenje jezikov. Naučil se je italijansko, izpopolnil angleščino in francoščino ter ves čas pisal dnevniške zapise. Marca 1810 se je moštvo eskadre čez slovensko ozemlje, Madžarsko in Poljsko vračalo domov. Bronevskij je svoje doživljaje iz Sredozemlja v letih 1805-1810 popisal v delu *Zapiski morskogo oficera v štirih zvezkih*, ki so izšli v letih 1818-1819. Svoje šestmesečno potovanje domov na Rusko pa je opisal in v knjižni obliki objavil v dveh zvezkih z naslovom *Putešestvie ot Triesta do S. Peterburga v 1810 godu*, Moskva 1828.² Pot skozi slovenske kraje, ki jo je začel 24. marca 1810 v Trstu, je opisal v pismih, datiranih v Postojni, Ljubljani, na Vranskem, v Celju, na Ptuj in v Ormožu. Osnove temu delu so osebna opazovanja in vtisi. Izobraženi oficir je z velikim interesom pazljivo opazoval življenje domačinov, njih delo in običaje. Posebnih simpatij je bilo deležno slovansko prebivalstvo, Rusom sorodno po jeziku in navadah. Ko je pisal o delu in običajih Slovencev, je poudaril veliko podobnost slovenskega in ruskega jezika. Menil je, da so se prijateljski od-

nosi med slovenskimi ljudmi in ruskimi vojaki razvili zato, ker so se lahko pogovarjali med seboj in ni prihajalo do nesporazumov v njihovih stikih. Poleg tega pa ruski vojaki za razliko od francoskih, ki so bili tudi takrat na slovenskem ozemlju, niso bili zavojevalci, ampak so imeli pravice premaganih.³ Na Vrhniki z veliko simpatijo opisuje gostoljubje svojih gostiteljev, ki so na stanovanje in hrano raje od francoskih sprejeli dvojno število ruskih vojakov. Všeč mu je pogum vrhniškega župana, ki si je upal to povedati Francozom in je s tem tvegalo, da bo pri njih padel v nemilost. Kritizira pa "nemško pošto", s katero se je s čolnom peljal do Ljubljane. Z domačini so se očitno pogovarjali vsak v svojem jeziku in se brez težav razumeli.

Opombe:

1. Bronevskij V. B., *Putešestvie ot Triesta do S. Peterburga v 1810 godu*, Moskva 1828, str. 12-13, Shaw T. *Foreign Travelers in the Slovene Karst 1537-1900*, Ljubljana 2000, str. 101-103, Slovenska kronika XIX. stoletja 1800-1860, Ljubljana 2001, str. 70-71.
2. Slavjanovedenie v dorevolucionoi Rossii, Moskva 1979, Kremenšek S., *Zgodovinske vzporednice slovenske in hrvaške etnologije*, Ljubljana 1982, str. 175-177; isti: *V Trstu pred 175 leti*, Obzornik 6/1983.
3. Čurkina I. V., *Slovenskoe nacional'no-osvoboditel'noe dvizhenie v XIX v., i. Rossia-Moskva 1978*, str. 52-55.

PREBIVALSTVO OBČINE VRHNIKA NA PRELOMU 19. IN 20. STOLETJA – 3. DEL

V prejšnjih številkah razgledov (Vrhniški razgledi 5 in 6)¹ sta prispevka z naslovom Prebivalstvo občine Vrhnika na prelomu 19. in 20. stoletja predstavila na splošno popise prebivalstva kot vir podatkov o stanju prebivalstva v določenem času, kdaj jih zasledimo, kako so jih izvajali v nekdanji avstrijski državi, v katero je sodila večina slovenskega ozemlja pred letom 1918, ter tudi popise prebivalstva v občini Vrhnika od 1870 do 1910. V dodatkih teh prispevkov so bili do sedaj objavljeni popisi prebivalcev iz leta 1900 za vasi: Mirke, Verd, Bistra, Podlipa, Zaplana² ter Bevke, Blatna Brezovica, Drenova Gorica oziroma Drenov Grič, Lesno Brdo, Mala Ligojna, Sinja Gorica in Žažar.³

Tokrat smo pripravili za objavo popis prebivalcev za kraj Vrhnika iz leta 1890 (brez Hriba).⁴ To je deset let prej, kot smo jih objavljali do sedaj (1900). Kakor smo pisali že v prejšnjih prispevkih, je po vsej verjetnosti tudi za kraj Vrhnika obstajala knjiga popisa prebivalstva iz leta 1900, ki pa se do sedaj še ni našla (ali je izgubljena, uničena ali pa se nahaja na mestu, za katerega ve le peščica ljudi ali celo nihče). Knjiga popisa prebivalstva iz leta 1890 je po obliki dokaj enaka že objavljenim. V tiskane formularje so vnešeni podatki o hiši: *hišna številka* (stara in nova), *hišno ime*, nadalje podatki o stanovalcih po posameznih hišah: *ime in priimek*,⁵ *stan* (običajno je naveden poklic), ali je oseba *samec*, *oženjen ali vdovec*, *rojstno leto* (običajno je naveden celoten datum rojstva, tudi dan in mesec), *rojstni kraj*, *županija*, *okraj*, *dežela* (običajno sta navedena samo kraj in občina (županija), in še to največkrat v obliki fonetičnega zapisa), *kraj*, *dostojnost*, *županija*, *okraj*, *dežela* (običajno je

naveden samo kraj, kjer je imela popisana oseba domovinsko pravico) ter *opombe*. Podatke o prebivalcih, ki so jih po vsej verjetnosti prepisali z originalnih popisnih pol, ki pa se niso ohranile, so vpisovali v tiskane formularje z roko, zato so mestoma težko berljivi. Razvidno je, da so jih potem tudi dopolnjevali s podatki o spremembah, ki so se zgodile pri določeni osebi kasneje (na primer datum smrti, leto poroke, preselitev drugam ...). Pri tokratni objavi smo uporabili enaka načela kot pri prejšnjih. Pri navedbah, kjer ni bilo moč s popolno gotovostjo razbrati zapisanega podatka, smo to označili z vprašajem v oklepaju (?). Naknadni vpisi oziroma zapisi v originalni knjigi se ločijo od prvotnih, ob popisu vpisanih podatkov tako, da smo jih zapisali ležeče. Kjer manjka domače ime, smo dodali podatke, ki jih je iz Statusa animarum za Vrhniko zbral g. Janez Žitko. Označeni so z dvema zvezdicama (**). Tudi tokrat je potrebno poudariti, da je ta knjiga popisov, ki vsebuje veliko podatkov o prebivalcih, nastala na podlagi prepisovanja podatkov s popisnih pol, kar že daje možnost, da prihaja včasih do napak pri prepisovanju; druga možnost pa je, da hišni gospodarji popisovalcem niso navedli popolnoma točnih podatkov glede družinskih članov (tu mislimo predvsem na rojstne datume). Za verodostojne podatke o rojstnih datumih veljajo vpisi v rojstne oziroma krstne knjige. Kljub tem malenkostnim pomanjkljivostim je knjiga, ki ne izkazuje samo stanje na dan popisa, temveč tudi druge spremembe, ki so nastopile kasneje in so se tika le določenih oseb, nedvomno zelo zanimiva za razne raziskave, še posebej pa za posameznike, ki se zanimajo za svoje prednike. Z objavo postane tudi dostopna vsakomur, ki jo želi pregle-

Zapo- redno števílo	Ime in priime	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Majer Janez	gost	samota	²⁶ / ₉ 1874	18/3 1899	7. Poljski Ljubljana	
2	" Ana	maki	vdova	¹⁹ / ₇ 1827			
3	" Marija	hči	samota	¹⁴ / ₁ 1872			
1	Cankar Josip	gost	sin	²⁶ / ₁ 1842			pet a. Bana
2	" Marija	hči		²⁴ / ₁₂ 1843			4. 84/9. 1898
3	" Ivana	hči		⁷ / ₆ 1866			
4	" Josip	sin		³¹ / ₁₂ 1868			
5	" France	"		¹⁵ / ₂ 1893			
6	" Karolina	hči		⁵ / ₁₁ 1874			
7	" Janez	sin		¹⁰ / ₅ 1876			
8	" Karol	"		¹⁹ / ₁₀ 1877			
9	" Marija	hči		¹⁴ / ₁ 1880			
10	" Franca	"		¹⁹ / ₇ 1884			
1	Koci Marija	gostja	vdova	¹⁸ / ₁₂ 1874		Skofjalska	

96. List iz knjige Popis prebivalstva za leto 1890, na katerem je popisana družina Cankar.

dovati, in to ob vsakem času, kar je v današnji dobi nenehnega hitenja in pomanjkanja časa zelo pomembno.⁶

Tokrat objavljena knjiga popisa prebivalstva iz leta 1890 za kraj Vrhnika prinaša popis 259-ih hiš, izmed teh je pri dvanajstih navedba "prazna", pri dveh "podrta" in pri eni "prazna, podrta". Pri vsaki hiši je navedena stara in nova hišna številka ter pri večini tudi hišno ime. Med popisanimi je pod hišno številko 132 (nova 107) popisana tudi družina Josipa Cankarja (očeta Ivana Cankarja). V tej hiši je stanovalo sedemnajst stanovalcev, Cankarjeva 10-članska družina s še sedmimi ostalimi člani. Ko se je vršil popis prebivalstva konec leta 1880,⁷ so živeli še v hiši s hišno številko 228 (v Kotnikovi hiši poleg sodnije). Specialni repertorij krajev na Kranjskem, ki ga je leta 1894 na Dunaju izdala cesarsko-kraljeva centralna statistična komisija in v katerem so objavljeni rezultati popisa prebivalstva z dne 31. decembra 1890 za vse kraje avstrijske monarhije, navaja podatek, da je Vrhnika (Ober Laibach) takrat imela 1747 prebivalcev (836 moških in 911 žensk) in je obsegala 243 hiš. Po veroizpo-

vedi so bili povečini katoličani, razen treh, ki so bili evangeličani. 1720 prebivalcev je uporabljalo slovenščino za občevalni jezik, 16 nemščino, 6 pa drug jezik. Za obdobje, v katerem je nastajala tokrat objavljena knjiga, je značilno izseljevanje prebivalstva v tujino, predvsem v Ameriko. Iz knjige je razbrati, da je iz 28. vrhniških družin vsaj po en član družine odšel v Ameriko, iz treh tudi v Brazilijo.

Opombe:

1. Sonja Anžič, Prebivalstvo občine Vrhnika na prelomu 19. in 20. stoletja, Vrhniški razgledi 5, leto 2004, str. 95-100 in Vrhniški razgledi 6, leto 2005, str. 225-226.
2. Vrhniški razgledi 5, 2004, str. 135-242.
3. Vrhniški razgledi 6, 2005, str. 227-334.
4. Knjigo hrani Zgodovinski arhiv Ljubljana v okviru arhivskega fonda: Matični urad Vrhnika, VRT 16, t. e. 6.
5. Pri tiskanju formularjev je prišlo do napake in je namesto naslova Priimek tiskano Priime. Ob prevedbi v elektronsko obliko smo to napako popravili.
6. V uredništvu VR smo se odločili, da nemške izraze, ki jih je v popisu kar nekaj, prevedemo v slovenščino (prevod Olga Pivk).
7. Knjigo hrani Zgodovinski arhiv Ljubljana v okviru arhivskega fonda: Matični urad Vrhnika, VRH 16, t. e. 5.

Podatke iz knjige je v digitalno obliko prepisala avtorica.

V knjigi se pojavljajo okrajšave, ki so v prepisu navedene tako, kot so zapisane v izvirniku; razlage pa so sledeče:

k. k. = c. kr.	cesarsko kraljevi	dom. l.	domovinski list
p. b. ali pos. b.	poselska bukvica (knjižica)	vl. št.	vložna številka
d. b. ali del. b.	delavska bukvica (knjižica)	Eks. N.	
ali E. N.	ekshibitna številka (številka listine, s katero se kaj dokazuje)		
del. knj.	delavska knjižica	ženit. zgl. ali žen. zgl.	ženitovanjska zglasnica
pos. knj.	poselska knjižica	od ca	od okoli (circa)
p. k.	poselska knjižica	dtto, dto	detto (enako, prav tako)
obč. zv.	občinska zveza	p. l.	poročni list

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Šabec Luka	sodniški sluga	oženjen	7/10 1835	Zagorje		
2	-»- Marija	žena	omožena	11/12 1827			
	Kappun Alfons c. k.	adjunkt		1/12 893 ¹			
	Antonia		žena				odšel v Novomesto v juniju 1896.
	Rogina Anton -»-	dto		od 1/12	1893		
	Jurca Andreas	sodniški sluga	oženjen	circa 1838	Hrenovice	Hrenovice pri Postojni	
	Mulej Karl, sodni pristav Dr. Anton Furlan -»-						odšel v Novomesto 10/10 897 prišel v okt. 1897
	Strohmayer Albert sin + k. c. okrajnega sodnika	glavar	oženjen	1832	Vrhnika	+	št. 1160 de 1895
	-»- Helene soproga		vdova			v Puli 3/5 1890	
	-»- Alfred			12/2 1879	Trst		1197 de 1897
	Ihan Marija, žena + Fr.	udova					
	Ihana, nekđ. c. kr. davčn. adjunkta -»- Elizabeta ²						
	-»- Adolf Josef, nezak. sin Elizabete			1877	Ljubljana	Vrhnika	št. 189 de 896 -»- 18 -»- 897 dom. list
	Klobus Franc,	c. kr. kanclist		1823	Poljane	-»-	Exh. 9/2 98.

¹ Sledi zapis: »nach Tuffai von N. 14«. (iz št. 14 v Laško)

² Dopisano z rdečo: »sprejeta v Ljubljano vl. št. 2961/08«.

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Drabek Vencel	gost oženjen (oštir)	oženjen	28/9 1839	Novi Bitšof Češko	Novi Bitšof Češko	
2	-»- Franca	žena		16/9 1851	Senožeče	-»-	
3	Ema Moravc	nečakinja	samska	11/10 1866	Trst	Senožeče	

Št.	Ime	Preimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
3	Ema Moravc	nečakinja	samska	11/10 1866	Trst	Senožeče		
1	Gruden Ivan	gost	oženjen	2/3 1842	Vel. Lažče	Vrhnika		
2	-»- Marija	žena		22/3 1862	Hrib	-»-		
3	-»- Olga	hči		8/8 1876	Berd Kamnik	+		
4	-»- Stanislav	sin		12/11 1883	Vrhnika 13/2 1892	+		
5	-»- Mirko	-»-		3/3 1885	-»-	-»-		
1	Komotar Anton	gost (c. k. notar)		9/6 1854	Sivnica Krško	Sivnica	N. 1163 d. 890 popravilo hleva	
2	-»- Amalija	žena		24/4 1858	Laški trg		+ januar 1892	
3	-»- Amalija	hči		15/7 1882	dto	-»-		
4	Flis Anton	brat Amalie Komotar	samski oženjen 897	14/2 1849		Laški trg Celje štajersko		

Hišno ime Franc Simon

št. 3/17

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Simon Marija	gospodinja	vdova	18/3 1843	Verd	Vrhnika	
2	-»- Karol	sin	samski	29/4 1865	Vrhnika		
3	-»- Nace	-»-	-»-	2/8 1867	-»-	-»-	
4	-»- France	(vojak)	-»-	17/1 1869	oženjen	-»-	
5	-»- Janez	-»-		17/5 1870	oženjen 99		e. k. žandar
6	-»- Hermina Černačič	hči		31/10 1571	+		Kostanjevica
7	-»- Franca	-»-	-»-	1/3 1873			omožena na št. 93. loco
8	-»- Marija	-»-	-»-	18/7 1874			-»- v Verdu 15
1	Merlak Anton	gost	oženjen	25/1 1863	Bistra		
2	-»- Urša	žena		17/10 1867	Horjul		
3	-»- Marija	hči		12/11 1890	Vrhnika		
1	Bogataj Janez	gost	oženjen	3/3 1856	Črni vrh Logatec		
2	-»- Katarina	žena		21/4 1865	-»-		
3	-»- Franca	hči		1/10 1886	Rovte		
4	-»- Marija	-»-		1889	-»-	-»-	
5	-»- Ivana	-»-		26/12 1890	Vrhnika		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Stajnar Anton	gost	samski	17/1 1859	Brezovca Krško	St. Jernej Krško	
2	Lenčec Jernej	-»-	-»-	15/8 1864	Kleče Ljubljana	Ježica	
1	Lužer Fortunat	-»-	vdovec	2/7 1828	Ljubljana		
2	-»- France	sin		5/1 1879	Krško		

Hišno ime Jurca Podlipčan**

št. 5/30

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Jurca Josip	posestnik	oženjen	13/3 1848	Podlipa	Vrhnika	
2	-»- Ana	žena	omožena	31/7 1852	Smrečje	-»-	
3	-»- France	sin	samski	21/12 1876	Vrhnika	-»-	
4	-»- Marija	hči	-»-	15/9 1878	-»-		
5	Jesenovc Josip	svak	-»-	1867	Smrečje	Št. Jošt	
6	Bejc Nicolo (zamorec)	hlapec	-»-	1863	Sin Dalmacija	Sin Dalmacija	Exh. Nr. 14 de 1890
1	Kavčič Josip c. k. kontrolor	gost	oženjen	24/2 1856	Lipa Sežana Primorsko	Vrhnika	v avg. 1898 v Ljubljano
2	-»- Marija	soproga	omožena	1860	Rudolfovo Kranjska	-»-	
3	-»- Rafael	sin		22/10 1889	Radeče Krško Kranjska		
4	-»- Josipa	mati	omožena	22/2 1828	Lipa Sežana	Lipa Sežana Primorsko	
5	Skerbinec Rozalija	dekla	samska	2/9 1869	Češcavas Rudolfovo Kranjska	Prečna	
6	Kavčič Jožefa	mati	omožena	22/2 1828	Lip		

Hišno ime Korelnova strojinco

št. 5/18

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Kete Janez	gost posestnik	oženjen	7/3 1849	Vrhnika + 1895	Vrhnika	
2	-»- Franca	žena	omožena	31/3 1847		-»-	
3	-»- Filip	sin		22/5 1878	Nr. 1164 de 1894		
				29/6		-»-	

3	->- Hp	sin		1878	1894		
4	->- Peter	->-		29/6 1879		->-	
5	->- Marija	hči		17/8 1884			
6	->- Franc	sin		18/10 1888		->-	

Hišno ime Obreza

od 1/10 1900 Ernest Hribar

št. 7/31

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Obreza Karol	posestnik	samski	21/9 1844	Vrhnika	Vrhnika	+ 7/8 1900
2	Pehani Jeanete	poštna odpraviteljica	->-	15/6 1864	Mokronog	Mokronog Krško Kranjska	
3	Mahor Urša	dekla	->-	21/9 1839	Kleče	Ježica Ljubljana Kranjska	
4	Novak Franca	->-	->-	3/9 1867	Velikaligojna	Vrhnika	
5	Mikuš Jakob	hlapec	->-	19/6 1849	Hrib	->-	+ 6/4 1893
6	Širca Jernej	->-	->-	8/8 1858	Staravrhika	->-	
	Hribar Ernest	posestnik	samski	1872	Dolina Krško	Ljubljana mesto	

Hišno ime

št. 8

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
							podrta, zdaj Jurcova štala

Hišno ime Zobec

št. 9/32

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Verbič Mišel	posestnik	samski	29/9 1866	Vrhnika	Vrhnika	+ 28/8 05 v Planini kot mesar
2	Marija roj. Hodnik Ivan -----	žena sin	->-	1895 roj. 6/8 1894	³ ⁴ ⁵		
1	Citeršlager Josip	gost	ozenjen	21/9 1841	St. Jakob Koroška	Vrhnika St. Jakob Belak Koroško	
2	c. k. sodnjiski sluga ->- Ivana	žena	omožena	18/6 1852	Ljubljana	->-	
3	->- Antonija	hči	samski	18/2 1893	Vrhnika	->-	

3	->- Antonija	hči	samski	1893			
4	->- Rudolf	sin	->-	15/4 1875	->-	->-	
5	->- Josip	->-	->-	5/6 1877	->-	->-	
6	Roza Ivana	hči	->-	12/3 1879	Belak	->-	
7	->- Jakob	sin	->-	24/7 1888	Vrhnika	->-	

³ Čez zadnje tri rubrike je zapisano: »omožena Podlesnik v Planini«.

⁴ Tu je dopisano: »obiskuje realko v Ljubljani; sin se uči mesarske obrti na Koroškem«.

⁵ Tu je dopisano: »del. knj. št., mesarski vajenec v Domžalah pri Andrej Kovacu št. 2690/1911«.

Hišno ime Špehar**

št. 10/24

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Jelovšek Gabrijel	posestnik	oženjen	10/4 1858	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Valentina	soproga	omožena	14/2 1866	->-	->-	
3	->- Marija	hči	samska	24/9 1885	->-	->-	
4	Gabrijela Franc	sin	->-	24/9 1886	->-		
5	Leon Ema	hči	->-	8/5 1890	->-		
6	Danica Tomšič Josip	komis	->-	5/3 1871	Brezje	Dobrova	
7	Rus Josip	učenec	->-	12/10 1874	St. Vid pri Zatični	Polhovi gradec	
8	Gorjup Rihard	->-	->-	6/2 1876	Kanale Gorica Primorsko	Kanale Gorica Primorsko	
9	Petrovčič Janez	hlapec	->-	16/5 1869	Vrzdenc	Horjul	
10	Grdadolnik Anton	->-	->-	13/6 1872	->-	->-	
11	Petkovšek Luka	->-	->-	18/10 1842	Medvedov brdo	Rovte	
12	Cigale Ana	dekla	->-	8/8 1868	Ravnik	Hotedršica	
13	Cukale Marija	->-	->-	10/4 1868	Polhovigradec		

Hišno ime

št. 11/23

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Savnik Josip	trgovski pomočnik	samski	4/3 1869	Brežce Štajersko		
2	Lenasi Daniel	dto	->-	10/2 1866	Verd	Postojna	
3	Rutner Rudolf	učenec	->-	23/2 1874	Šmarje Ljubljana		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Narobe Franja	šivilja samski	samski	29/11 1868	Šmartno Ljubljana		
2	Krašovic Marija	pesterna	->-	4/12 1871	Vrhnika		
3	Debeve Ana	kuharica	->-	25/5 1870	Brezje Logatec	Cirknica	
4	Plahtar Alojz	hlapec	->-	20/4 1866	Vrhnika		
5	Pivk Janez	->-	->-	1/11 1872	Podlipa	Vrhnika	
1	Pirnat Janez	gost avskultant	->-	4/12 1858	Krško	->-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Brilej Martin	trgovec	oženjen	1/1 1857	Koprivnica Brezje Štajersko		+ 8/3 1898
2	->- Karolina	soproga	omožena	28/1 1862	Ljubljana		
3	->- Karolina	hči		7/4 1886	Vrhnika	->-	
4	->- Julijus	sin		17/2 1888	->-	->-	
5	->- Vernik	svakinja	samska	17/3 1866	Ljubljana	->-	
	Fekonja Franz	trgovec		Exh. 459	de 893		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Kapun Alfons	sodnijski pristav	oženjen	4/8 1859	Krško	Vrhnika	
2	->- Antonija			16/6 1866	Trst		
3	->- Rudolf	sin		5/5 1887	Celje		
4	Bec Marija	dekla	samski	5/9 1866	Toplice	Zagorje	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Potrebujes Janez	posestnik	vdovec	1/1 1830	Horjul		
2	-»- Marija		II. žena				
1	Divjak Ivana	gostja	vdova	15/5 1843	Vrhnika	Vrhnika Exh. 643	de 892.
2	-»- Janez	sin	samski	17/5 1870	-»- pri deželni brambi	-»-	
3	-»- Marija	hči	-»-	9/9 1871	-»-	-»-	
4	-»- Franca	-»-	-»-	10/10 1873	-»-	-»-	
	Cukele Johann ...	advokatski pisar	oženjen	24/12 1868	v Bosni offiz.	v kazniln.	
	-»- Mathilde Sadnikar žena....		od 1894	12/3 1868			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Snidaršič Pavle	posestnik	oženjen	25/1 1834	Vrhnika		
2	-»- Marija	žena	omožena	3/11 1841	-»-		
3	-»- Janez	sin	samski	5/5 1867	-»-	Ameriki	Brasília + ?
4	-»- Anton	sin		14/9 1869	in Brasilien		
5	-»- Pavel	sin		14/1 1875	-»-		
6	Bartel Ivana	zakonska hči I. moža		18/4 1870	Stara Vrhnika		
7	Snidaršič Andrej	oče vdovec	vdovec	30/11 1808	Vrhnika	92 let st.	+ 29/11 900.

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Verbič Andrej	posestnik	oženjen	16/11 1818	Logatec Dolenji	Dolenji Logatec	+ 22/12 1896
2	-»- Marija	žena	omožena	17/12 1832	Podkraj	Vipava	
3	Srebot Julija	rejenka		20/2 1876	Trst	Podkraj Vipava Postojna	ima domovinski list
1	Nagode Neža	gostja	samska	14/12 1843	Blatna brezovca	Vrhnika	
		njena ne-		1/11	Podtlina	Vrhnika	

3	Srebot Julija	rejenka		1876		Postojna	list
1	Nagode Neža	gostja	samska	14/12 1843	Blatna brezovca	Vrhnika	
2	-»- Marija	njena nezakonska hči	-»-	1/11 1872	Podlipa	Vrhnika	
1	Pirnat Janez	gost avskultant	-»-	25/8 1886	Vrhnika		
	Oblak Franc	krojač	oženjen	1844			
	-»- Franciska roj. Česark	žena	-»-	1842	Exh. Nr. 676.		
	-»- Franciska	hči	21/11	1872			
	Oblak Michael		oženjen	1820			
	-»- Agnes Hrovatič	+	-»-	1819			
	-»- Aloisia hči			1856			
	-»- Franz sin			1862			
	Oblak Gasper +			1818			
	-»- Ana r. Restar		žena	?			
	-»- Matilda		hči	1862			
	-»- Ivana		-»-	1863.	Exh. Nr. 473	ex 898.	
	-»- Anton		sin	1864			
	-»- Josef		-»-	1866			
	Oblak Rudolf nez. s. Marije		cc	1878	Trst	E. Nr. 1547/01	

⁶ Čez vse tri rubrike je z rdečo napisano: »Sprejet v Ljubljano E. Nr. 1448/04«.

⁷ Čez vse tri rubrike je zapisano: »Exh. Nr. 1065 de 891 hat 6f 48k der Gemeinde zuersetzen. Exh. Nr. 696 de 894 + 18/4 «. (občini povrniti 6f 48kr)

Hišno ime

št. 18/110

Zaporedno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Koštnar Josip	gost	oženjen	24/4 1837	Koprivnik	Kočevo	dom. list žup. v Koprivniku 21/9 869 št. 120
2	-»- Marija	žena	omožena	12/1 1840	Vrhnika	-»-	
3	+ -»- Ivan	sin		24/8 1867	-»-	-»-	+ 6/10 1929 v Sarajevu
4	-»- Karol	-»-		11/10 1870	-»-	-»-	
5	-»- Franca	hči		22/2 1874	-»-	-»-	
6	-»- Josipa	-»-		30/9 1882	-»-	-»-	
7	Kovačič Josip	pomagač		19/3 1869	Doljsko	Kamnik	
1	Pirk Marija	gostja	vdova	27/6 1814	Horjul	Vrhnika	+ 22/9 1897
1	Kenk Marija	-»-	samska	26/5 1838	Vrhnika		
		njena nezakonska		26/6 1869	-»-		
2	-»- Marija	hči	-»-	19/8	Zaklanc	Horjul	

1	Kenk Marija	->- njena nezakonska hči	samska	1838			
2	->- Marija		->-	26/6 1869	->-		
1	Zdešar Jernej	gost	oženjen	19/8 1844	Zaklanc + 1895	Horjul	
2	->- Ivana	žena		24/8 1848	Vrhnika		
1	->- Franc	gost	oženjen	10/4 1856	Zaklanc	Horjul	
2	->- Neža	žena	omožena	11/11 1852		->-	
3	->- Marija	hči		23/4 1889		->-	

Hišno ime Maklav

št. 19/111

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Brenčič Josip	posestnik	oženjen	27/2 1853	Vrhnika		
2	->- Franca	žena	omožena	8/3 1855	->-		
3	->- Franca	hči		31/3 1880	->-		
4	->- Marija	hči		29/11 1881	->-		
5	->- Lorens	sin		13/8 1887	->-		
6	->- Urša	hči		4/10 1889	->-		
7	->- Valentin	oče	oženjen	13/2 1821	->-		
8	->- Jera	mati	omožena	12/3 1822			
9	->- Liza	sestra	samska	12/11 1846	->-		+ 8/11 901 ca 30 l. v Trstu
10	->- Neža	->-	->-	10/1 1859	->-		1901 ca 20 l. v Trstu

Hišno ime Mele

št. 20/114

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Krašovec Lorenz	posestnik	oženjen	21/8 1814	Vrhnika	Vrhnika	+ 15/7 1896
2	->- Ana	žena	omožena	24/7 1824	->-		
3	->- Josip	sin	samski	15/3 1869	->-		E. Nr. 1962/02
4	->- Ivana	hči	->-	11/5 1866	->-		
5	Žonta Lena	sestra gospodinja	->-	5/5 1836	->-		
	Krašovec Andrej		oženjen	1849	+ 23/12 1893		
	->- Marija Marcelan		žena		Planina		

Krašovec Andrej	oženjen	1849	+ 25/12 1893	
-> Marija Marcelan	žena	24/9 1881	Planina Pas. Ech. Nr. 1312 de 1894	del. buk. 273/902
-> Marija	hči	15/5 1880	->-	Planina
-> Polonija	->-	19/9 1878	Kalce 99	Exh. Nr. 387 de 897
-> Franc	sin	1884	Planina	Planina Exh. Nr. 678/99
-> Polonija	hči	13/5 1885	->-	
-> Antonija	->-			
8				

⁸ Pod ležeče pisanimi podatki je dopisano: »Vdova Marija Krašovec sprejela se je v obč. zvezo v Planino vsled sklepa planinskega obč. odbora 8/12 1902 št. 1823/12 z nedoletnimi otroci Ivano, Marijo, Apolonijo in Antonijo, med tem ko polnoletni sin Franc še v tukajšno občino spada. Krašovec Franc 19/9 1878 Planina Vrhnika«. Pred tem zapisom je z rdečo zapisana številka 258.

Hišno ime Žonta

št. 21/116

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Hodnik Matija	posestnik	oženjen	25/2 1840	Vrhnika Nr. 509 de 892	Vrhnika Kolovoz	lošč
2	-> Mina od Tomšič	žena		1855	+		
	-> Ivana	žena		1847			
3	-> Franc	sin (vojak)					
4	-> Nace	sin		4/8 1871	10		
5	-> Janez	->-		8/10 1874	11		
6	-> Andrej	->-		21/11 1877			
7	-> Marija	->-		7/1 1886			
8	-> Matevž	->-		4/9 1889			
9	-> Liza ??	mati		1818			
10	-> Franca	hči		19/2 1850			
	Hodnik Franc	mesar	oženjen	1870	Vrhnika	Vrhnika	sprejet v Žalec z družino vl. št. 2884/08
	-> Marija r. Škof	žena		1877	Brezovica pri Bizeljskem		

⁹ Čez vse rubrike z rdečo naknadno vpisano: »sprejet v Žalec z vso družino 29/10 1908 30/10 1757 vl. št. 2884/08«.

¹⁰ Čez zadnje tri rubrike je naknadno vpisano: »5 fast Art. Regt. seit 1892 assentirt«.(potrjen v vojsko)

¹¹ Čez zadnje tri rubrike je naknadno vpisano: »Gärber. Wagner fabrikarbeiter«. (strojar, tovarniški delavec)

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Volič Jakob	posestnik	oženjen	18/7 1832	Vrhnika	Vrhnika	
2	»»» Lena	žena	omožena	14/5 1844			
3	»»» Francee	čevljar sin	samski	20/9 1866	omožen		
4	»»» Janez	krojač	»»»	27/3 1869			
5	»»» Anton	»»»	»»»	8/6 1871	»»»		+
6	»»» Jakob	čevljar	»»»	25/4 1873			Ex. Nr. 222 de 898
7	»»» Franca	»»»	»»»	5/10 1875			
8	»»» Karol	»»»	»»»	29/10 1877			
9	»»» Leopold	»»»	»»»	3/10 1883			
1							
	<i>Volč Franc</i>	<i>čevljar</i>	<i>oženjen</i>	<i>1866</i>	<i>Vrhnika</i>	<i>Vrhnika</i>	
	<i>-»- Reza r. Stern</i>	<i>žena</i>		<i>1863</i>	<i>Verd</i>		
	<i>Volč Janez</i>	<i>krojač</i>	<i>-»-</i>	<i>1869</i>	<i>Vrhnika</i>	<i>Vrhnika</i>	<i>k. št. 17 kot zet</i>
	<i>-»- Julija r. Srebot</i>	<i>žena</i>		<i>1876</i>	<i>Trst</i>		

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Tomic Janez	posestnik	oženjen	29/4 1847	Rovte		
2	»»» Neža	žena	omožena	28/1 1828	»»»		+ 21/12 1895
1	<i>Helena II.</i> Koprive Jurij	<i>-»-</i> gost	<i>1878</i> oženjen	<i>23/4</i> 1846	<i>Prevala</i> Horjul		
2	»»» Marija	žena	omožena	1/10 1842		Horjul	
3	»»» Anton	sin		23/5 1887	Vrhnika	Horjul	
4	Jeraj Franc	<i>-»-</i> I. zakona	samski	5/1 1873	Vrhnika <i>Ex. 678 de</i> <i>892</i>	Vrhnika	
1	Svigel Andrej	gost	oženjen	5/11 1836	Begne	Cirknica	
2	»»» Franca	žena	omožena	20/9 1845	Vrhnika	»»»	+ 5/12 00
3	»»» Ivana	hči	samska	12/5 1876	»»»	»»»	
1	Žitko Apolonija	gostja	vdova	1/1 1832	Podlipa	Vrhnika	
2	»»» Valentin	sin	samski	13/2 1853	»»»	»»»	

2	->- Valentin	sin	samski	13/2 1853	->-	->-	
3	->- Marija	hči	->-	31/1 1855	->-	->-	
4	->- Franca	->-	->-	25/9 1859	->-	->-	
5	->- France	sin	->-	25/6 1861	->-	->-	
6	->- Luka	->-	->-	9/10 1866	->-	->-	
7	->- Jakob	->-	->-	1/7 1869	->-	->-	

Hišno ime

št. 23/119

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Albreht Valentin	gost	oženjen	11/2 1844	Zavratac	Rovte Logatec	domovinski list
2	->- Lena	žena	omožena	14/5 1833	Rovte	->-	
1	Kunstel Tomaž	gost	oženjen	30/12 1853	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Franca	žena	omožena	13/12 1850			
3	->- Ciril	sin		1/4 1888			
4	->- France	->-		14/2 1890			
5	Trček Jakob	učenec		1876	Goričica	Preser	
1	Karnar Neža	gostja	vdova	1826	Vrhnika	Pressburg Ogersko	
2	Mrak France	sin I. zakona	samski	1/11 1856	Vič Ljubljana	Vič Ljubljana	

Hišno ime Janez Merkon Benedik

št. 24/130

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Sustersič France	posestnik	oženjen	3/12 1863	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marija	žena	omožena	9/1 1866	->-		
3	->- France	sin		3/9 1889	->-		
4	->- Josip	oče	vdovec	6/5 1830	->-		
5	->- Josip	brat		10/10 1866	->-		
6	->- Janez	->-		21/8 1869	->-		

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Žibert Josip	posestnik	oženjen	14/1 1841	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Neža	žena	omožena	29/12 1844		-»-	
1) 3 ¹²	-»- Franca	sin		1/9 1870	-»-	-»-	mizar
4	-»- Franca	hči		13/6 1875		-»-	
5	-»- Marija	sestra I. zakona	samska	1838		-»-	+ 27/5 1896
6	-»- Franca	sestra	-»-	28/1 1858		-»-	+ 10/8 1905
7	Mlinar France	sin I. zakona	-»-	9/11 1876	Hlevni vrh	Zavratec Žir	+ 23/4 1893
8	-»- Ivana	hči	-»-	5/5 1878	Vrhnika	-»-	
9	-»- Matija	sin		13/2 1881	-»-	-»-	
10	-»- Josip	sin		9/3 1884	-»-	-»-	

¹² Spodaj, pod navedbami oseb je pripisano: »sprejet v Gradec vl. št. 1649 z ženo Viktorijo, roj. Dunkel in otroci Franc 1894, Alois 1899, Maria 1903«.

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Simon Jera	posestnica	vdova	26/2 1837		Vrhnika	
2	-»- Anton	sin	samski	7/1 1861		-»-	
3	-»- Marija	hči		28/12 1861			
4							
1	Simon Pavl		oženjen	1838		-»-	dom. list 274 de 868.
2	-»- Antonija, žena		-»-				
3	-»- Fani	hči	samska	28/8		-»-	
4	Pavl	sin	-»-	1875			d. list 111 de 895
5	-»- Roman	sin	-»-	19/11 1876	Maribor	-»-	
6	-»- Helena	hči	-»-				
7	Gustav	sin	-»-	23/12 879			dom. list 110 de 895.
13							

¹³ Tu je zapisano: »ad 1,2,6 in 7 sprejeti v Maribor vl. št. 1666/1; ad 3,4,5 se kot polnoletni niso sprejeli 1666/1«.

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Jesenovec Matevž	cestni delovec	oženjen	5/9 1853	Hrib	Vrhnika	
2	»»» Franca	žena		24/3 1865		»»»	
3	»»» Matevž	sin		12/8 1880		»»»	
4	»»» Reza	hči		13/10 1883		»»»	
5	»»» France	sin		25/8 1889		»»»	
1	Tomažin Janez	gost	vdovec oženjen	4/2 1810	»»» 6/11 1893	+	
2	»»» Rozalija	žena	hči samska omožena	21/8 1842	28/11 1893	+	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Stular Franc	gost		16/10 1845			
2	»»» Marija	žena		8/8 1844			
3	»»» France	sin		14/2 1875			
4	»»» Janez	sin		22/8 1886			
1	Istenič Lorenc	gost	oženjen	3/8 1845	Smrečje	St. Jošt	
2	»»» Ana	žena	omožena	28/6 1846	Blatnabre zovca	»»»	
3	»»» Lorenc	sin	samski	2/8 1880	Vrhnika	»»»	
4	»»» Janez	»»»	»»»	13/8 1882	»»»	»»»	
5	»»» France	sin	»»»	24/1 1885	»»»	»»»	

¹⁴ Zgoraj je naknadno dopisano: »Matevž Šerok v jan. 1899 v Am.«

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
							prazna

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Maček Franc	gospodar	oženjen	18/4 1847	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Neža	žena	omožena	10/1 1846		->-	
3	->- Franca	hči		11/12 1883		->-	
4	->- Anton	sin		1/6 1885		->-	
5	->- Marija	hči		21/1 1887		->-	
1	Gregorka Janez	gost	oženjen	20/4 1845		->-	
2	->- Mica	žena	omožena	9/1 1825		->-	+ 27/1 1894
1	1895 Helena Leskove Kos Janez	II. ->- gost	oženjen	1860 31/5 1811	13/1 1893 +	->-	
2	->- Lena	žena	omožena	1814	15/12 1896 +	->-	
1	Trpin Meta	gostja	vdova	1818	+ 1893		✓
1	Nagode Jera	->-	->-	13/3 1827		->-	
2	->- Luka	sin	samski	12/10 1856		->-	+ 8/3 1894.
3	->- Franca	hči	->-	27/9 1866		->-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Gutnik Josip	gost	oženjen	16/3 1833	Vel. Ligojna	Vrhnika	+ 12/2 1895
2	->- Marija	žena	omožena	24/10 1838		->-	
3	->- Anton	sin	samski	7/1 1877		->-	št. 880 ex 1897
	Dolničar Franc od 24/5 897						

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Košir Jakob	posestnik	oženjen	5/4 1847	Vrhnika	Vrhnika	v Ameriko
2	->- Marija	žena	omožena	3/2 1855		->-	->-
				30/5			

2	->- Marija	žena	omožena	3/2 1855		->-	->-
3	->- Alojzi	sin		30/5 1873			->-
4	->- France	->-		25/2 1876		->-	->-
5	->- Ivana	hči		13/6 1878		->-	->-
6	Ostank Marija	mati	vdova	7/6 1816		->-	+ 19/5 1895
7	Strekelj Lorenz	učenec		19/8 1874	Hotedršica	Hotedršica	
8	Albreht Janez	->-		1/1 1875	->-	->-	
	Schigon Simon	verh. prow?? finančni višji nadzornik		1825			od 20/10 1891
	->- Franziska ->- Maria	žena					

Hišno ime Zidanc

št. 33/210

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Krašovc Jernej	gost posestnik	oženjen	26/8 1843 1809	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Jera	žena	omožena	11/2 1849		->-	
3	->- Janez	sin		31/12 1877		->-	
4	->- France	->-		19/11 1881		->-	
5	->- Marija	hči		22/10 1884		->-	
6	->- Ivana	->-		7/2 1887		->-	
1	Butin Lena	gostja	samska	1/5 1853	Podlipa	->-	

Hišno ime Polančevi mlin

št. 34/49

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Ogrin Peter	gost	oženjen	18/6 1860			+3/5 1899 Amerika
2	->- Ivana	žena	omožena	11/9 1862			
3	->- Ivana	hči		19/6 1889			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Fiksel Jera	posestnica	vdova	6/3 1827	Vrhnika	Vrhnika	
1	Mevc Martin	gost	oženjen	11/11 1810			
2	»»- Marija	žena	omožena	24/11 1828		»»-	
1	Mušič Ana	gostja	vdova	9/7 1834		»»-	
1	Skodlar Franca	»»-	samska	1855		»»-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
	Leta 1870 so stanovali: Volič Jakob sin Nikolaja			1851			prazna (»podrta«)
	»»- Franz brat	dninar	oženjen	1842			
	»»- Anna roj. Osenk »»- Franz Josef sin	žena	»»-	3/8 1874	Trst		Nr. 1001 de 894 »»- 786 »»- 897
	»»- Josef	»»-		1872	»»-		
	Narobe Helena						
	»»- Marija			25/1 1867	Šmartno pod Šm. goro	Šmartno	

¹⁵ Zgoraj je pripisano: »Ex. Nr. 690 ex 897«.

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Kenk Lorenz	posestnik		8/8 1850	Vrhnika	Vrhnika	
2	»»- Ana	žena		30/6 1859		»»-	
3	»»- Marija	hči		5/10 1881		»»-	
4	»»- Ivana	»»-		24/12 1882		»»-	
5	»»- Franca	»»-		11/2 1885		»»-	+ 25/10 00
6	»»- Ana	»»-		15/8 1886		»»-	
				29/7			

5	->- Franca	->-		1885		->-	+ 25/10 00
6	->- Ana	->-		15/8 1886		->-	
7	->- Reza	->-		29/7 1889		->-	
8	->- Marija	mati	vdova	1829		->-	
9	->- Janez	brat	samski	4/8 1855		->-	
40 ¹⁶	->- Anton	->-	->-	14/5 1862		->-	žen. zgl. št. 53 d. 95.
11	->- Ivana	sestra	->-	31/7 1864		->-	
12	->- France	brat	->-	25/11 1866		->-	
13	->- Jakob	->-	->-	9/4 1871		->-	strojnik Arbanasi pri Zadru 404/9
14	Krašovic Mica	dekla	->-	13/9 1864	Trst	Bloke Logatec	
10	Kenk Anton ->- Terezija } 1895 ->- Ludislava } hči Antona	oženjen žena 19/6 1900					v Reki v. št. 1323/1902
12	Kenk Franc ->- Terezija } 1895	->- ->-					v Leobnu zgl. št. 27 de 95.

¹⁶ Pred številko je dopisano: »glej spodaj«.

Hišno ime Šurca

št. 38/206

Zapo- redno številko	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Hodnik Valentin	posestnik	oženjen	10/2 1845	Vrhnika	Vrhnika	+ 4/12 1898
2	->- Franca	žena	omožena	19/9 1848			+ 5/10 1901
3	->- France	sin		16/10 1873			
4	->- Janez	->-		25/8 1880			
5	->- Marija	hči		22/8 1883			
6	->- Ana	->-		21/7 1887			
7	->- Jakob	sin		11/5 1890			

Hišno ime Slanov »Tišler«¹⁷ Slanove**

št. 39/201

Zapo- redno številko	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
	Volč Janez	mizar	oženjen	28/8 1872			podrta
	->- Ivana roj. Jereb			12/4 1873			

¹⁷ Zgoraj je dopisano: »iz hleva od št. 40 v hišo spremenjen, nova hiša Ex. Nr. 0«.

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Potočnik Štefan	gost	oženjen	26/12 1828	Žerovski vrh	Žir	
2	»»» Katra	žena	omožena	5/5 1834		»»»	
1	Ogrin Meta	gostja	samska	27/3 1830		Vrhnika	
2	»»» Aleksander Josip Viktor	sin	samski	11/7 1866	Trst z rodbino Logatec	»»» Dolenji Logatec	sprejet v Graz 149283/04, Nr. 504/05
1	Čerin Liza	gostja	»»»	19/11 1825			
1	Popit Andrej	gost	oženjen	15/11 1849	Rovte	Rovte	
2	»»» Marija	žena	omožena	10/3 1854		»»»	
3	»»» Jakob	sin		15/7 1876	strojar	»»»	
4	»»» France	»»»		27/9 1881		»»»	
5	»»» Marija	hči		1/9 1884	Hrib	»»»	
6	»»» Ivana	»»»		24/4 1887	Vrhnika	»»»	
1	Cukale Janez	gost	oženjen	31/8 1837	Vrhnika	Vrhnika	+ 1896?mrtev najden v Hintersee
2	»»» Lena	žena	omožena	19/3 1846		»»»	pokopan v Mittersill (Salzburg) v. št. 1656 ex 896
3	»»» Janez	sin	samski	24/12 1868	oženjen	»»»	
4	»»» Lorenz	»»»	»»»	8/8 1870	klobučar	»»»	
5	»»» Josip	»»»	»»»	13/3 1872	krojač		

6	Cukale Tomaž	sin	samski	7/3 1874	strojar	Vrhnika	± zgl. 6/1909
7	»»» Feliks	sin	»»»	20/11 1875	1876 pek???	»»»	Trst ??? les
8	»»» Andrej	»»»	»»»	21/11 1878		čevljar »»»	v Leobersdorf sprejet št. 387/08
9	»»» Valentin	»»»	»»»	14/2 1881		sedlar »»»	
10	»»» Matija	»»»	»»»	11/2 1889	Dolenji Logatec	»»»	
	Cukale Valentin	mlinar	oženjen	5/2 1842			
	»»» Jera	žena					
	»»» Franc	sin klobučar	5/10	1866	18		
	»»» Janez	mlinar	»»»	1866			
	»»» Andrej	usnjar	18/11	1868			
	»»» Josef	mlinar		1870			
	»»» Johan	oženjen		1866			Ex. Nr. 826 de 893
	Ana Gabrič	od 1893	13/6	1867	gornje Domžale		

¹⁸ Tu je dopisano: »von Haus Nr. 15 pro 1890 hierher übertragen«. (prenešeno iz hiše št. 15 za l. 1890)

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Petkovšek Pavel	gospodar	oženjen	2/1 1850	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marija	žena		20/11 1859			
3	->- Jakob	sin		30/6 1883			
4	->- France	->-		13/10 1884			
5	->- Ivana	hči		26/6 1886			
6	Novak Urša	dekla		20/10 1863			
7	Sedej Janez	hlavec		3/5 1855			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Rep Janez	gospodar	oženjen	23/12 1838	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Ivana	žena	omožena	18/4 1877	->-		
3	->- Janez	sin		28/10 1877			odšel v Amerika 1/11 1898
4	->- France	->-		4/4 1890			
5	->- France	oče	vdovec	14/10 1814			+ 21/8 1893

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Ogrin Jernej	gospodar	vdovec	18/8 1825	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Tomaž	sin		21/12 1873			
3	->- Jakob	->-		31/8 1878			
4	->- Valentin	->-		12/2 1881			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Pajsar France	gospodar	oženjen	8/4 1851			
2	-»- Marijana	žena		20/6 1853			
3	-»- Marija	sestra mati	gospodarja vdova	25/4 1836	čez 20 let v posteli		+ 8/8 1896

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Keržič Janez	gospodar	oženjen	16/5 1844	Verd	Vrhnika	
2	-»- Liza	žena		18/11 1839	Vrhnika	-»-	
3	-»- Janez	sin		13/5 1871			
4	-»- Peter	-»-		27/6 1874			Amerika 1893
5	-»- Valentin	-»-		7/2 1876		dninar	Braz. 12/9 98 nazaj 98
6	-»- Marija	hči		28/1 1878			
7	-»- Josip	sin		18/3 1880			
8	Jerina Jurij	oče	vdovec	6/4 1816			+ 7/2 1901
	Jerina Lukas			1816	+		Trst
	-»- Maria Junc žena						
	-»- Peter sin		oženjen	1859			
	-»- Reza Grum	žena					
	-»- Herman	sin		ca 1891			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Meze Andrej	gospodar	oženjen	12/11 1852	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Ana	žena		14/8 1855	Malaligojna		
3	-»- Marija	hči		21/11 1884			
4	-»- Andrej	sin		7/11 1888			
1	Torela Katarina	gostja	samska	4/9 1830	Trst		Rovte

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Leskovec Jakob	gospodar	<i>oženjen samski</i>	25/7 1866	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Neža, r. Pirc -»- Lenka	žena sestra	omožena	1869 11/4 1860	Rudnik odl. 1895		
3	-»- Anton	<i>brat</i> (: vojak)		7/5 1869			
4	-»- Franca	sestra		20/10 1891			
5	-»- Ivana	-»-		14/12 1875			
6	-»- Jakob	nezakonski sin Lenke		14/7 1881			
7	-»- Marija	dt hči		19/8 1889			
	Leskovec Anton	tov. delavec	<i>oženjen</i>	7/5 1869	} 1895.		
	-»- Marija r. Divjak	žena		9/9 1871			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Krašovec France	gospodar	oženjen	6/3 1852	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Marija	žena		18/8 1855			
3	-»- France	sin		3/12 1880			
4	-»- Marija	hči		7/9 1882			
5	-»- Franca	-»-		20/3 1884			
6	-»- Liza	-»-		13/11 1885			
7	-»- Gregor	oče		28/2 1813			+ 25/4 1894
8	-»- Pavel	sin		28/12 1862			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Dolenc Valentin	gospodar	oženjen	5/2 1829	Vrhnika	Vrhnika	
2	»»» Marija	žena		13/6 1824			
3	»»» Franca	hči		7/11 1864			
4	»»» Ivana	»»»		29/12 1868			
5	»»» Karol	sin		2/10 1871			
1	Krašovec Matija	gost	oženjen	21/2 1844			
2	»»» Jozefa	žena		24/2 1852 ¹⁹	+ 1891		
3	»»» Franca »»» Franca	II. »»» hči		1859 7/10 1887			
4	»»» Janez	sin		9/2 1890			
5	Lavrin France	nezakonski sin Josefe		12/10 1875			
	leg. Krašovec						

¹⁹ Tu je pripisano s svinčnikom: »1850«.

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Petkovšek France	gospodar	oženjen	28/1 1857	Vrhnika	Vrhnika	
2	»»» Jera	žena		3/3 1854			
3	»»» Janez	oče		5/6 1819		30/9 96	+
4	»»» Ivana	žena		28/12 1829		+	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Krašovic Anton	gospodar	oženjen	31/12 1846	Vrhnika	Vrhnika	
2	»»» Reza	žena		29/9 1852			
3				14/6 1853			

Št.	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županijski okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županijski okraj, dežela	Opomba
3	»» Anton	sin		14/6 1883			
1	Klama Liza	gostja	samska	11/11 1837			
2	»» Marija	njena nezakonska hči	»»	4/9 1876			pos. b. 164 ex 1896

Hišno ime Repek**

št. 52/233

Zaporedno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županijski okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županijski okraj, dežela	Opomba
1	Skof Janez	gospodar	oženjen	19/2 1830	Sinjagorica	Vrhnika	
2	»» Franca	žena		18/9 1838		»»	
3	»» Janez	sin		14/12 1858	»»	»»	+ 1894
4	»» Anton	»»	oženjen	11/1 1865	»»	»»	
5	»» Marija r. Grom »» Karol	žena sin		1871 28/10 1866	St. Vrhnika Sinjagorica	»»	
6	»» Marija	»»		22/6 1869	»»	»»	
7	»» Nace	»»		22/7 1872	»»	»»	
8	»» Jakob	»»		8/7 1878	»»	»»	
9	Terček Marija	mati		27/2 1815		»»	+ 1894
10	Iftel Jozefa	streljajka	samska	1847		»»	

Hišno ime Zamuda**

št. 53/230

Zaporedno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županijski okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županijski okraj, dežela	Opomba
1	Suhadolnik Anton	gospodarja	oženjen	5/1 1856	Blatnabrezovica	Vrhnika	
2	»» Ivana	brat žena		18/10 1859	»»	»»	
3	»» France	sin		5/11 1884	Vrhnika		
4	»» Marija	hči		20/1 1890	»»	»»	
1	Stare Jakob	gost		8/4 1832	Železnica Ljubljana	Liplenje	
2	»» France	sin		5/9 1875	Blatnabrezovica	»»	
1	Petavs Primož	gost	vdovec	29/5 1817	Vrhnika	Vrhnika	
2	Habe Andrej	»»	samski	27/11 1820	+		
	Kochar Franc, gost					Rove dost.	od 29/9 895

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Šurca Janez	gospodar	oženjen	10/5 1854	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Franca	žena		8/1 1862	->-		+ 6/11 900
3	->- Marija	hči		20/3 1882			
4	->- Janez	sin		29/11 1883			
	->- Karol	->-		28/10 1885			
6	->- Franca	hči		5/1 1888			
7	->- Ivana	->-		13/12 1889			
8	Grampovčnik Marija	mati		10/6 1834			
9	->- Janez	sin		12/4 1873			šel k materi na Vič 68.
	->- Ana roj. Sajovic			1869 15/3 1867	Log		
10	Verhove Marija	hči I. zakona					
11	->- Marija	sestra od prešnega gospodarja		26/1 1844			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Suhadolnik France	gospodar	samski	5/7 1864	Vrhnika	Vrhnika	
2	Sluga Martin	očem	oženjen vdovec	11/11 1806	->-		
3	->- Liza	žena	omožena	18/11 1828	->-		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Nagode Jakob	gospodar	oženjen	9/7 1855	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marija	žena		12/3 1866	Butajnova		
3	->- France	sin		12/4 1883	20/8 1893 +	utopljen	
4	->- Marija	hči		28/8 1884			

3	->- France	sin		1883	20/8 1893 +	utopljen	
4	->- Marija	hči		28/8 1884			
5	->- Leopold	sin		7/11 1885			
6	->- Jakob	sin		21/7 1888			
7	->- Janez	->-		20/8 1890			
8	->- Lenka	sestra gospodarja		7/4 1839			
9	->- Katarina	->-		16/4 1852			

Hišno ime

Flander**

št. 57/226

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Japelj Simon	gospodar	oženjen	20/10 1854	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marija	žena		9/6 1858			
3	->- Franca	hči		28/3 1883			
4	->- Nace	sin		19/6 1886			
5	->- Marija	hči		15/11 1889			
6	Istenič Janez	sin prešnega gospodarja		21/6 1868			
7	->- Jernej	->-		19/8 1875			

Hišno ime Teck Feck**

št. 58/225

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Nadlišek Matija	gospodar	oženjen	7/2 1863	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Urša	žena		23/8 1864	Zaplana		
3	->- France	sin		15/11 1887	Vrhnika		
4	->- Janez	->-		10/5 1890			
5	->- France	oče	ozenjen	31/3 1825			
6	->- Neža	mati	omožena	19/12 1831			
7	->- Franca	sestra		15/9 1876			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Smrtnik Gregor	gospodar	oženjen	1/5 1825	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Liza	žena		5/11 1827			
3	-»- Janez	sin		18/4 1863	c.k. žandar.		L. p. Gradačac Bihać Bosna
4	-»- Jože	gospodar	oženjen	18/3 1866			
5	-»- Jera	hči	-»-	16/3 1869			
	Smrtnik Jože	gospodar	oženjen	18/3 1866	Vrhnika	Vrhnika	
	-»- Ivana, r. Ogrin	žena	-»-	1868			
1	Smrtnik Janez	jetnišničar	oženjen	18/4 1863		Bihać	} E. Nr. 1131/04
2	-»- Marija	žena	-»-	?			
3	-»- Ivana	hči	samsk.	25/4 1904			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Smrtnik Lorenz	gospodar	oženjen	2/8 1857	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Liza	žena		18/11 1849			
3	-»- France	sin		3/12 1885			
4	-»- Franca	hči		14/9 1889			
5	Čuden Marija	sestra gospodinja		14/6 1834			
6	-»- France	njeni neza- konski sin		21/8 1866			
7	-»- Janez	-»-		7/10 1874	Drenovgrič		hlape pri Naglič Lesnoverdo

Zapo- redno število	Ime in priime	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Pustavrh Pavel	gospodar	oženjen	20/1 1847	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Neža	žena		16/1 1845	23/11 1893 +		
	Maria Stanovnik II	žena		1858 14/5			
3	-»- Anton	sin		1890			
4	-»- France	-»-		23/5 1887 ²⁰			
5	Sedej Gregor	-»-		26/2 1871			Amerika
6	-»- Janez	I. zakona -»-		24/10 1879			oženjen Verd 109
7	-»- Jakob	-»-		10/7 1883			
8	-»- Marija	hči		12/8 1885			Zagreb samostan nunski št. 897
1	Medič Janez	gost	oženjen	13/6 1830	Horjul	Horjul	
2	-»- Marija	žena		3/7 1834	-»-		
3	-»- Janez	sin		13/12 1872	Nr. 1056 d.	893	+ 19/7 1897
4	-»- Antonija	hči		5/1 1877	št. 880 d.	1897	

²⁰ Poleg tega datuma je dopisan še datum: »10/3 1886«.

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Jurca Anton	gospodar	oženjen	31/5 1856	Podlipa	Vrhnika	
2	-»- Marija	žena		23/11 1859	Vrhnika		
3	-»- Janez	sin		4/12 1887	-»-		
4	-»- Antonija	hči		12/6 1890	-»-		
5	Novak Miha	oče	oženjen	26/8 1811			+ 1898
6	-»- Neža	žena		22/12 1833			
7	-»- Polona	hči		1/2 1864			
1	Canini Lenka	gostja	vdova	11/4 1820	Salurn Tirol	Neumarkt	+ 1901 jan.

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Steržinar Lorenc	gospodar	oženjen	2/8 1838	Hrib	Vrhnika	
2	-»- Marija	žena		26/11 1847		-»-	
3	-»- Marija	hči		1/1 1874	Bistra		
4	-»- Franca	-»-		29/12 1876	-»-		
5	-»- Franc	sin		21/11 1878	Vrhnika		
6	-»- Janez	-»-		6/10 1880	-»-		26/11 umrl za tifusom
7	-»- Martin	-»-		30/10 1884	-»-		
8	Drasler Marijana	dekla		6/10 1840	Laze	Borovnica	
1	Lukman Gasper		oženjen		+ 1894		Exh. Nr. 183 de 891
	-»- Urša Kogovšek omož. Lukman Urša	žena	-»-		+ 1897		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Mesec Martin	gospodar	oženjen	2/11 1853	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Franca	žena		7/2 1862	Vrhnika		
3	-»- France	sin		8/4 1886			
4	-»- Marija	hči		1/8 1888			
5	Dobec Matija	užitkar	oženjen	19/2 1821	Rovte		+
6	-»- Marija	žena užitkarja		12/3 1823	Trst		13/8 1899 30/6 1897 +

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Opeka Miha	gospodar	oženjen	26/9 1840	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Franca	žena		6/11 1849			
3	-»- Miha	sin		26/9 1871			

2	->- Franca	žena		1849			
3	->- Miha	sin		26/9 1871	21		
4	->- France	->-		19/10 1875	Amerika		
5	->- Franca	->-		27/2 1878			
6	->- Janez	->-		15/9 1880	študent		
7	->- Andrej	->-		24/11 1884			
8	->- Ivana	->-		10/5 1888			
9	Brenčič Marija	mati	vdova	31/7 1812			
10	Kavčič Karol	sin od sestre		4/11 1881	Medvodam		

²¹ Čez zadnje tri rubrike je kasneje dopisano: »Cologium Germanicum Hungaricum Via st. Nicole de Tolentine/8/ Roma Italia«.

Hišno ime Babnik**

št. 66/174

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Babnik Martin	gospodar	oženjen	9/11 1845	Horjul	Horjul	dom. list obč. Hor- jul 10/1 881 št. 36
2	->- Marija	žena		1840	Vrzdenc	->-	

Hišno ime Boštjan**

št. 67/164

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Arhar Boštjan	gospodar	oženjen	20/1 1848	Gorenjilo- gatec		
2	->- Franca	žena		1/4 1859	Podgora		
1	Celarc Janez	gost	vženjen	5/5 1855	Staravrhnik	Vrhnik	+ 26/9 1901?
2	->- Marija	žena		2/8 1855	Borovnica	->-	
4	->- Janez	->-		23/6 1883		->-	+ 7/11 898
5	->- Marija	hči		29/1 1885		->-	+ vtonila 23/7 1896
	Ivana			10/4 1893			
	Frančiška			2/11 1895			
	Jakob			17/5 1898			

Zaporedno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Šternad Urša	gospodinja	vdova	24/8 1829	Verd	Vrhnika	
2	Pezdir Marija	rejenka	samska	1/5 1863	Ljubljana	Podgoric Ljubljana	
1	Šele Ana	gost	vdovec	16/7 1821	Zaklanc	Zagorje Postojna	

Zaporedno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Šušteršič Franca	gost	oženjen	27/3 1851	Hrib	Vrhnika	18/12 900 +
2	-»- Lenka	žena		28/4 1849	St. Jošt		+ 24/4 00
3	-»- Nace	sin		31/1 1876	Hrib	3 razredč. ljudska šola	hlapec
4	-»- Urša	hči		14/10 1879	Vrhnika		
5	-»- Marjeta	-»-		12/7 1883	-»-		
1	Šušteršič Martin	gost	oženjen	12/10 1848	-»-		
2	-»- Marija	žena		30/8 1852	Borovnica		
3	-»- Franca	hči		8/9 1882			
4	-»- Franc	sin		23/1 1884			
5	-»- Martin	-»-		8/11 1888			
	Šušteršič Jože	brat posestnika	oženjen	10/10 1866	v Nr. 24	v Braziliji	+ je umrl v 1893Braziliji
	-»- Antonia roj. Koh -»- Mihael, sin	nezakonski	žena	18/12 1871 2/9 1897	Ljubljana	Vrhnika ?	
	-»- Ana - Antonija nezakonska hči		11/7 1910		porodnišnica		

Zaporedno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Krašovec Reza	gospodinja	vdova	12/10 1810	Vrhnika	Vrhnika	+ 21/4 1895
2	Koh Antonia	reienka		18/12 1871	Les Krani		

1	Krašovec Reza	gospodinja	vdova	1810			
2	Koh Antonija	rejenka		18/12 1871	Les Kranj		
3	Tušar Janez	hlapec	samski	17/5 1830	Medvedí brdo	Rovte	

Hišno ime Hodnik Andrej od 1897 l.

št. 71/159

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Kunzel Janez	gospodar	oženjen	6/3 1867			ad Hrib 27
2	->- Marija	žena	omožena	1/11 1865			
3	Oman Marija	mati	vdova	23/8 1850			
4	->- Marjeta	hči		12/2 1876			
5	->- Matija	sin		22/2 1878			
6	->- Reza	hči		8/10 1880			
7	->- Jakob	sin		5/7 1883			
8	->- Urša	hči		15/9 1885			

Hišno ime Šurcov Urban

št. 72/158

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Hodnik Anton	gospodar	oženjen	11/6 1849	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marija	žena		28/3 1844	->-		
3	Šušteršič Jakob	sin I. zakona		14/7 1875			

Hišno ime Koše prej Sesočk

št. 73/156

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Brenčič Lorenz	gospodar	oženjen	10/8 1846	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Franca	žena		9/4 1857		->-	
3	Steržinar Jera	hči prešnega gospodarja		24/2 1864		->-	
4	->- Anton	njeni neza- konski sin		24/2 1889	Grac	->-	
1	Nagode Josip	gost		16/3 1862	Vrhnika	->-	v Am. okl. 98
				20/1	Lesnobra		v Am. april 99.

1	Nagode Josip	gost		18/3 1862	Vrhnika	-»-	v Am. okl. 98
2	-»- Neža	žena		20/1 1867	Lesnobra	-»-	v Am. april 99.
	Stržinar Anton	+ (?)				Vrhnika	E. Nr. 673/98
	brat Jere						
	dit Marija r. Koren		žena			-»-	
	dit Josip		sin	6/2 1882	Trst	-»-	E. Nr. 917/99.

Hišno ime Tončk²² Tonik**

št. 74/172

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Krže Jakob	gospodar	oženjen samski	7/7 1866	Vrhnika	Vrhnika N. 1460 de 894	+ 16/7 1894
	-»- Frančiška +23/7 900		žena	1869	Lukovica		+ 15/7 1898
2	-»- Miklavž	oče	oženjen	2/12 1818			
3	-»- Ana	mati	omogućena	24/7 1822		-»-	+ 15/12 897
	Gutnik Franc	posestnik	oženjen	24/10 1860	Vel. Ligojna	-»-	
	ditto Frančiška	žena	-»-	1869	Lukovica		
	Kerže Franc	posestnik na Opekarski	cesti N. 12	+ 1898			
	-»- Mariana žena	žena	Slomškove	ulice 1893	Miklošičeve	ulice 36 Amerika	
	-»- Franc						
	-»- Lorenc	sin	18/10 3/2	1875 1876 1878	Tirnav		
	Johann	-»-					
	Katarina	hči					
	Johanna	-»-		2/2-1883		Amerika	
	Blaž	sin		2/2 1883			
	Gregor Georg	-»-	12/3 27/6	1885 1887	realec		23
	Peter	-»-					
	Kristina	hči					
	Katarina Krže	samska		1878			pristojna v obč. Vrhnika vsled polnoletnosti

²² Dopisano je še: »sedaj Franc Gutnik, od nov. 1897, II. mož Frančiške Krže roj. Smrtnik«.

²³ Zadnje navedene od Kerže Franca do Kristine povezuje zaviti oklepaj z besedilom: »sprejeta v občino Ljubljana št. 18716 8/6 Nr. 1004/04.«

Zaporedno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Čot Janez	gospodar	oženjen	31/5 1844	Vrhnika	Vrhnika	<i>Amenika (1590 de 893 Curator)</i>
2	->- Ana	žena		24/7 1861	<i>dt</i>	->-	
3	->- Janez	sin	<i>oženjen</i>	31/5 1866		->-	<i>soldat 802 de 892</i>
	<i>->- Ana roj. Suhadolnik</i>		<i>žena</i>	<i>1866</i>	<i>Kamnik</i>	->-	
4	->- Franca	hči		24/2 1878			
5	->- France	hči		28/8 1883		->-	
6	->- Urša	sestra		9/9 1835		->-	
1	Perdonka Peter	gost	oženjen	19/12 1835	Trst	Žir	
2	->- Neža	žena	omožena	24/10 1851	Zaklanc	->-	
3	->- Franca	hči		9/10 1882		->-	
4	->- Marija	->-		2/1 1887		->-	
5	->- Ivana	->-		8/8 1888		->-	
6	->- Antonija	->-		8/5 1890		->-	

Zaporedno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Voljič Jernej	gospodar	oženjen	19/8 1844	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marija	žena	omožena	14/8 1844			
3	->- Pavel	sin		31/1 1870			
4	->- Janez	->-		28/8 1872			
5	->- France	->-		24/10 1875	<i>+ 14/2 897</i>		
6	->- Anton	->-		2/1 1878			<i>maj 1899 Amerika</i>
7	->- Ivana	hči		10/12 1867	<i>omožena</i>		
8	->- Franca	->-		21/11 1880			
	<i>Voljč Janez</i>	<i>mizar</i>	<i>oženjen</i>	28/8 1872			
	<i>->- Ivana r. Jereb</i>	<i>žena</i>	<i>->-</i>	24/4 1873	<i>1896</i>		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Mesec Jera	kotarca	vdova	17/3 1838	Zavratac	Vrhnika	
2	-»- Janez	brat prešnega posestnika	samski oženjen od 1897	18/5 1863	strojarstvo	-»-	N. 656 d. 894 ??? Amerika
1	Terček Mina	gostja	-»-	4/8 1860	Lovrovo	Žir	
1	Muha Matevž	gost	oženjen	18/4 1849	Brezje	Dobrova	ca. 1895
2	-»- Marija	žena		10/6 1837	Podlipa	-»-	
3	-»- Ana	hči		20/7 1878		-»-	
4	-»- Jera	-»-		28/2 1880		-»-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Vihetlič Janez	gospodar	oženjen	14/12 1862	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Liza	žena		4/11 1862		-»-	
3	-»- Marija	hči		28/3 1888		-»-	
4	-»- Nace	brat (:vojak)				-»-	
5	-»- Jera	sestra		16/3 1870		-»-	
6	-»- Marija	-»-		24/6 1873		-»-	
	Vihetlič Anton	brat	oženjen	5/5 1847		Amerika	sprejet v Borovnico 24/8 902 št. 465
	-»- Marjeta Suhadolnik		žena	6/7 1854			E. Nr. 726/902
	-»- Franc	sin		20/1 1876			
				23/7 1878			
	-»- Ana	hči		25/8 1880			
	Johanna	-»-		31/10 1882			
	Frančiška	-»-		4/12 1885			
	Marija	-»-					

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Kerže Anton	gospodar	oženjen	9/1 1850	Vrhnika	Vrhnika	Exh. N. 1648 de 893 štirna
2	-»- Neža	žena		20/11 1837			
1	Turk Marija	gostja	samska	1837	Čevce	Dolenji logatec	
1	Osredkar Franca	-»-	vdova	24/3 1839	Vrhnika + 6/2 896	Škofjaloka	
2	-»- Franc	sin	samski	22/3 1872	Cirknica	-»-	Exh. N. 1266 de 1893.

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Ceme Anton	gost	oženjen	30/5 1836	Vrhnika	Vrhnika	Exh. N. 1648 de 893 štirna
2	-»- Urša	žena		25/9 1837		-»-	
3	-»- Franca	hči		28/11 1884		-»-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Krašove France	gospodar	oženjen	21/11 1847	Vrhnika + 6/7 95	Vrhnika	E. N. 1648 de 893 štirna
2	-»- Marija	žena		13/6 1865	-»-		
3	-»- Marija	hči		4/3 1889	-»-		
4	-»- Franca	-»-		6/9 1890	-»-		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Homovc Jakob	gospodar	oženjen	29/4 1830	Vrhnika	Vrhnika	+ 14/1. 1895.
2	-»- Marija	žena		30/6 1833	-»-		Exh. N. 1648 de 893 štirna + 13/1 1899.
3	-»- Nace	sin		19/7 1865	-»-		+ 23/5 1899.

3	->- Nace	sin		1865	->-		23/5 1899.
4	->- France	->-		11/1 1870	->-		
5	->- Jera	hči		1/3 1867	->-		
6	->- Franca	->-		1/2 1871	->-		

Hišno ime Perdonka Peter

št. 83/146

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Pošta Peter	gospodar	oženjen	30/7 1838	Trst	Žir Žirovski verh št. 29	
2	->- Marija	žena		9/10 1849	Lavrove Logatec	->- + 1895	Dne 30/6 1894 odšel v Amerika
3	->- Peter	sin	oženjen od 1896 l.	11/2 1870	Vrhnika N. 1173 de 892	v Braziliji ->-	95 ex 1898 boln.
4	->- Janez	->-		14/5 1875	834 de 895 ->-	->-	
5	->- Karol	->-		30/10 1881	->-	->-	
6	->- France	->-		8/3 1885	->-	->-	
1	Grom Liza	gostja	samska	1/11 1844	->-	+ Braziliji 1898	Agnet Anton Gorgolet Udine
2	->- Jože	nezakonski sin	->-	10/2 1872	->-	Dragoner	
3	->- Jakob	->-	->-	25/4 1876	->-	->-	
4	->- Apolonija	hči	->-	4/2 1884	Gorenjilo- gatec	->-	

Hišno ime Gašpur**

št. 84/127

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Kunstel Miha	gospodar	oženjen	25/9 1836			+ 13/4 1900
2	->- Marija	žena		27/8 1842			
3	->- Nace	sin (vojak)					
4	->- France	sin		21/10 1876			
5	->- Marija	hči		30/8 1866	omožena		
6	->- Liza	->-		24/10 1871			
7	->- Neza	->-		5/1 1879			
8	->- Jakob	sin		24/7 1881			
9	->- Marija	mati	vdova	1805			+

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Mlinar Miha	gospodar	oženjen	9/9 1864	Siberše	Rovte	v Ameriki
2	»»» Reza	žena		22/8 1864			
3	Petkovšek Jera	mati	vdova	15/3 1831	Vrhnika	Vrhnika	+ 23/7 1899
4	»»» Janez	sin		6/10 1855	»»»		št. 827 ex 897 v Panciu Romunsko knjiga nazaj prišla ²⁴
5	»»» Marija	hči		17/9 1861	»»»		
6	Petkovšek Štefan, stric žene Reze		oženjen	22/11 1834	Vrhnika	Vrhnika	+ 15/12 885 v Rovtiah
7	Marijana žena	žena		ca 840			
	Petkovšek Jakob	sin		10/7 1876			
	dtto Gašper	»»»		18/1 1879	Medvedjebdno Rovte	Vrhnika	E. Nr. 1101/1897.

²⁴ Sledi še opomba: »1250/00 v Crik. Kőzöplök in Baratos b. Josef Fortini (Siebenbiegen)«.

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Voljič Jurij	gospodar	oženjen	29/3 1826	Vrhnika	Vrhnika	
2	»»» Marija	žena		23/1 1834	»»»		
3	»»» Reza	hči		19/9 1866	»»»		
4	»»» Jože	sin		5/3 1872	»»»		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Sluga Franca	gospodinja	vdova	10/12 1839	Vrhnika	Vrhnika	
2	»»» Franca	hči	samski	23/11 1860	»»»		
3	»»» Pavel	sin	»»»	24/1 1870	»»»		
4	»»» Janez	»»»	»»»	16/4 1872	»»»		
5	»»» France	»»»		30/1 1875	»»»		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Slabe Franciska	gospodinja	vdova	27/9 1853	Verd	Vrhnika	<i>v Ameriki od leta 1893</i>
2	-»- Ivana	hči		19/4 1873	<i>služi</i>		
3	-»- Ana	-»-		22/7 1876	-»-		<i>Amerika</i>
4	-»- Franca	-»-		20/4 1878	-»-		
5	-»- Josip	sin		13/3 1880	<i>služi</i>		<i>Odšel v Ameriko 1/11 1898.</i>
6	-»- Marija	hči		5/10 1881			<i>Odšla v Ameriko 9/5 99.</i>
7	-»- France	sin		10/3 1885			
8	-»- Marija	svakinja		28/12 1837			
1	Planter France	gost		28/3 1856	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Ana	žena		1/8 1859			<i>N. 1276 de 894 Podpora</i>
3	-»- France	sin		19/11 1884			
4	-»- Janez	-»-		23/6 1886			
5	-»- Anton	-»-		21/1 1889			
6	-»- Jernej	-»-		20/8 1890			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Krašove Lorenc	gost	oženjen	15/6 1858	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Marija	žena		13/8 1862	-»-		<i>+</i> <i>dne 20/8 1895.</i>
3	-»- Marija	hči		10/4 1884	-»-		
4	-»- France	sin		11/10 1887	-»-		
5	-»- Anton	-»-	vdovec	28/1 1890			
6	Vihetlič Jurij	kotar	oženjen	14/3 1811			<i>+</i>
7	-»- Marija	žena	omožena	18/8 1818	-»-		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Mivšek Janez	gospodar	oženjen	27/12 1842	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Franca	žena		19/2 1855	-»-		
3	-»- Janez	sin		12/2 1880	-»-		
4	-»- Franc	-»-		6/11 1881	-»-		
5	-»- Ivana	hči		30/4 1884	-»-		
6	-»- Marija	-»-		7/6 1887	-»-		
7	-»- Matevž	oče		10/9 1810	+ 1893		
8	-»- Reza	žena		25/10 1817	+ 30/8 1893		
	-»- Jakob ²⁵	sedlar	samski	11/7 1858	Ech. N. 353 de 894	delavska knjiga	št. 1060/902 bol. Sarajevo

²⁵ Pripisana je pripomba: »gospodarjev brata«.

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Grom Jože	gospodar	oženjen	9/3 1838	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Neža	žena		5/1 1841	-»-		
3	-»- Marija	hči		6/9 1870	-»-		
4	-»- Josipa	-»-		18/3 1875	-»-		
5	-»- Ana	-»-		18/7 1876	-»-		
	Grom Jože, nezak. sin Elize	dninar v Trstu	oženjen	10/2 1872	Borovnica	Vrhnika	žen. zgl. št. 21/898
	-»- Marija roj. Troha		žena	1877	-»-	-»-	
	-»- Josip sin	ca 1907					

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Jesenko Marija	gospodar	vdovec	6/8 1851	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marija	hči	samska	18/5 1875	->-		
3	->- Janez	sin	->-	24/7 1878	->-		
4	->- Marija	mati	vdova	1/11 1817	+ ->-		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Arhar Franca	gospodar	oženjen	3/10 1814	Vrhnika	Vrhnika	+ 12/10 1893
2	->- Marija	žena		29/9 1837			
3	->- Josip	sin	samski	7/3 1864	->-		
1	Pivk Franca	gostja	vdova	3/3 1849	Rakitna	Vrhnika	
2	->- Janez	sin		15/8 1873	2 razreda	->- hlapec	
3	->- Marija	hči		12/3 1875		->-	
4	->- Josip	sin		17/3 1879		->-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Štim Urša	gospodinja	omožena	11/9 1840	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Janez	sin	samski oženjen 1896	1975 1866	->-		
3	->- Ivana	hči	omožena	2/9 1872	->-		+ 28/// 00
4	->- Liza	->-	omožena	2/11 1875	->-		
5	->- Nace	->-		3/7 1878			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Krašovec Franc	gospodar	oženjen	23/10 1853	Vrhnika	Vrhnika	+ 4/5 1895.
2	->- Marija	žena		1/10 1861	Malaligojna	->-	
3	->- Franca	hči		28/11 1889	Vrhnika	->-	
4	->- Jera	mati		10/2 1832	->-	->-	
5	->- Franca	hči		20/9 1870	->-	->-	
6	Čot Gregor	stric		29/2 1832	->-	->-	+

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Pajsar Anton	gospodar	oženjen	19/5 1847	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marija	žena		15/3 1849	->-		
3	->- Marija	hči		29/1 1876	->-		
4	->- Franca	->-		11/11 1884	->-		
5	->- Marija	sestra		30/7 1830	->-		+ 17/2 1901

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Prevc Janez	gospodar	oženjen	23/8 1850	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Franca	žena		26/9 1862	->-		+ 27/5 1896
3	->- Marija	hči		12/12 1884	->-		
4	->- Ivana	->-		27/8 1886	->-		
5	->- Franc	->-		14/9 1888	->-		
6	->- Janez	stari oče		14/5 1820	->-		+ 11/9 1896
7	->- Marija	teta	samska	22/4 1822	->-		4/10 1896
8	->- Marija	njena hči		24/5 1859	->-		
	->- + Ciril nezak. sin			27/1 1899			+ 21/3 1899 na Vrhniki

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Novak Janez	gospodar	oženjen	27/10 1836	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marija	žena		24/8 1851	->-		
3	->- Josip	sin (;vojak)		17/3 1868	->-		N. 1160 d. 892 Pass.
4	->- Franca	hči		24/8 1875	->-		
5	->- Ivana	->-		17/6 1879	->-		
6	->- Marija	->-		27/5 1883	->-		
7	->- Jakob	->-		10/7 1885	->-		
8	->- Janez	->-		6/4 1887	->-		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Suhadolnik Lucija	gospodinja	vdova	12/12 1836	Vrhnika + 25/12 1891	Vrhnika	
2	->- Matija	sin		1/2 1861			
3	->- France	->-		21/10 1862			
4	->- Jakob	->-		5/7 1868			
5	->- Anton	->-		1/2 1874			
6	->- Miha	svak		23/7 1832	+ 25/6 95.		
1	Prebil Valentin	gost		26/7 1814			+
2	->- Ana	žena		26/7 1823			
3	->- France	sin		12/9 1863			
4	Marija Vidic	rejenka		18/3 1861	Ljubljana	Polica Litija	
5	Krašovec Franc	rejenc		9/11 1879	Vrhnika	Vrhnika	
6	->- Marija	rejenka		11/3 1885	->-		

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Krašove Janez	gospodar	oženjen	24/6 1849	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Jera	žena		4/3 1854	-»-		
3	-»- Ivana	hči		21/5 1882	-»-		
4	-»- Marija	hči		8/5 1885	-»-		
5	-»- Janez	sin		23/8 1889	-»-		
6	-»- Liza	mati	vdova	19/11 1826	-»-		+ 5/2 1897.

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Jerina France	gospodar	oženjen	16/11 1860	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Marija	žena		26/3 1857	-»-		+ 1900
3	-»- Marija	hči		5/12 1883	-»-		
4	-»- Janez	sin		21/12 1886	-»-		
5	-»- Ivana	hči		20/12 1889	-»-		
6	-»- Katarina	mati		22/10 1835	-»-		
7	-»- Janez	sin		5/6 1869	-»-		
8	-»- Urša	teta	samska	24/9 1835	-»-		

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Šurca Andrej	gospodar	oženjen	13/11 1826	Vrhnika	Vrhnika	+ 15/12 96
2	-»- Urša	žena		21/10 1832	-»-		
3	-»- Pavel	sin	oženjen	20/1 1862	-»-		
4	Franca r. Novak		od 1896	1874 19/2 1864	M. Ligojna		
5	-»- Matija	-»-		31/3 1819	-»-	Amerika	+
6	-»- Lenka	sestra	samska	29/3			

5	->- Lenka	sestra	samska	51/5 1819			+
6	->- Franca	đto	->-	29/3 1834			
1	Rus Jera	gostja	vdova	17/4 1811	+ 1892		
2	->- Antonija	hči	samska	25/12 1851	5/12 1893 +		

Hišno ime

št. 103/215

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, deželca	Kraj, dostojnost, županija, okraj, deželca	Opomba
							prazna
	Silvester Jernej	dninar	oženjen	1863	Ljubljana	Vrhnika	glej lj. zap. 1880
	->- Zana r. Cedilnik	žena od 1896		1857	Jarše		h. št. 103. Vrhnika

Hišno ime

št. 104/213

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, deželca	Kraj, dostojnost, županija, okraj, deželca	Opomba
1	Kerže Lorenc	gospodar	oženjen	8/8 1857	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Lucija	žena		15/10 1858	->-		
3	->- France	sin		21/11 1885	->-		
4	->- Ivana	hči		16/10 1888	->-		
1	Gregurka Josip	gost	oženjen	13/3 1842	->-		
2	->- Marija	žena		1849	->-		
3	->- Janez	sin		11/8 1869	->-		
1	Gaspari Jera	gostja	vdova	12/3 1827	->-		
2	->- France	sin		25/11 1862	Amerika		
3	->- Valentin	->-		5/2 1865		Amerika	Odšel v Ameriko
4	->- Anton	->-	oženjen	10/1 1867	->-	->-	Leoben mizar
4 ½	->- Marija	žena		ca 1866	Fohersdorf b. Judenburg		
5	->- Ivana	hči		3/5 1861			
1	Bäbler Baldi	gost	oženjen	8/5 1855	Schleintz Granbünden Schweitz	Vrhnika	
2	->- Marija	žena		4/2 1843		->-	
3	->- Wilhelm	sin		9/1 1883	Vrhnika	->-	
4	->- Baltazar	->-		24/1 1880			
5	->- Leopold	->-		8/11 1884	Vrhnika	Vrhnika	ca 1903 v Idrijo kot sod. kanzl.

4	->- Baltazar	->-		1880			
5	->- Leopold	->-		8/11 1884	Vrhnika	Vrhnika	ca 1903 v Idrjo kot sod. kanzl.
6	->- Viktor	->-		24/8 1887	->-	->-	
7	Reid Ivana	hči I. zakona		3/1 1873	Vrhnika	Schiers Švica (:Schweiz)	

Hišno ime Šimevc**

št. 105/211

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Brenčič Janez	gospodar	oženjen	16/8 1840	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Urša	žena		17/9 1840			
3	->- Marija	hči		6/12 1871			
4	->- Josip	sin		29/3 1885			
5	->- Polona	mati	vdova	9/3 1819			+ 5/3 1899.

Hišno ime Fecek**

št. 106/184

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Rozman Josip	gospodar	oženjen	7/3 1831	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marija	žena		21/3 1830	->-		
3	->- Nace	sin		30/6 1863	->-		
4	Hodnik Jera	mati	vdova	17/3 1828	->-		+ 7/6 1900
5	Kosane France	pastor		2/11 1876	Brezovca	Brezovica	

Hišno ime 26

št. 107/183

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Delak Anton	gospodar	oženjen	18/1 1836	Senožeče	Senožeče	
2	->- Josipa	žena		14/2 1843	Vrhnika	->-	
3	->- Josipa	hči		7/2 1875	->-	->-	
4	->- Ferdinand	sin		12/7 1876	->-	->-	
5	->- Alojzija	hči		18/7 1878	Rojana Trst	->-	
6	->- Pavlina	->-	->-	28/4 1884	->-	->-	

5	->- Alojzija	hči		18/8	1rst	->-	
6	->- Pavlina	->-		28/4 1884	->-	->-	
7	->- Marijana	->-		26/9 1870	Kormons	->-	
8	Petrovčič Neža	mati od žene	vdova	3/1 1814	Vrhnika	Vrhnika	

²⁶ Kasneje pripisano: »Elsa Pristov ima od 9/6 894 Exh. N. 978 d. 894 obrt« V knjigi je tudi telegram z besedilom: »Pristav umrla pridite zaradi pogreba takoj. Upravništvo bolnice Ljubljana«, 3/8 1900.

Hišno ime

št. 108/140

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Vihtelič Jurij	gospodar	oženjen	20/4 1855	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Antonija	žena		4/6 1856	->-		
3	->- Janez	sin		10/8 1879	->-		
4	->- Matevž	->-		20/9 1885	->-		
5	->- France	->-		11/11 1888	->-		
	Kodrič Neža	šivilja	sama	1858		Hrastje Kranj Kranjsko	
	dto Franziska	dekla	->-	1877		Cirklje Krško	pri Hr. Elsner

Hišno ime Janez Petavs, gosp. Brtuc

št. 109/348

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Petavs France	gospodar	oženjen	29/3 1833	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Ana	žena		24/6 1841	->-		
3	->- Janez	sin	oženjen	11/8 1861	->-		
4	->- Ivana	hči		26/5 1867	->-		
5	->- Marija	hči		25/12 1869	->-		
6	->- France	sin		13/9 1871	->-		
7	->- Franca	hči		1/10 1874	->-		
	+) ²⁷ ->- Anna Franca	nezak. hči France		7/7 1906	v St. Anna ?? graben Graz		
8	->- Jera	hči		10/3 1879	->-		

8	->- Jera	hči		10/3 1879	->-		
9	->- Lorenc	sin		7/8 1882	->-		

²⁷ Spodaj je pripisano: »Petavs Franca 1/10 1874 je sedaj omožena z Jakob Aichernig. Glasom dopisa glavarstva Ljubljana 25. I. 1914 št. 2527 (: glej I 205/14:) se premeni nezakonska Anna Franca Petavs v Aichernig (: Izpisek iz Ex off. krst. lista): Kancl. Erlasses des k. k. Statthalt. in Graz 31.10. 1913 Z. 63557/1913 hat die kk Ldg. in Klagenfurt mit dem Erl. Z. 22776 17.10.1913 dem hier verz. Tauflinge die Aenderung seien Geschlechtsnamenn in Aichernig bewilliget:».

Hišno ime Langervalter**

št. 110/138

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Langerwalter France	gost	oženjen	27/1 1859	Vrhnika	Vrhnika	+ 4/1 1900
2	->- Marija	žena		22/8 1861	->-		+
3	->- Marija	hči		11/9 1884	->-		
4	->- Ivana	->-		6/8 1886	->-		
5	->- Franca	->-		6/12 1890			
1	Voljič Miklavž	gost	oženjen	14/12 1816	->-		+ 12/10 1897
2	->- Antonija	žena		17/1 1821	->-		+
3	->- Jera	hči		15/3 1860	->-		
1	Platiša Maja ->- Jakob brat	gostja doma		2/6 1825	Žirovski vrh	Žir	+ 16/2 892
1	Steržinar France	gost	oženjen	20/10 1860	Hrib	Vrhnika	
2	->- Ivana	žena		14/1 1864			
3	->- France	sin		22/5 1890			

Hišno ime Ipave**

št. 111/136

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Zalaznik Anton	gospodar	oženjen	16/1 1839	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Liza	žena		19/11 1841	->-		
3	->- Anton	sin		9/1 1876	->-		
4	->- Janez	->-		13/8 1878	čevljar		št. 877 ex 897
5	->- Pavel	->-		14/1 1880	->- kovač		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Umrli dne 1/8 1892 + Langenvalter	gospodar	oženjen	27/10 1827	Vrhnika	Vrhnika	
2	+ Simen 2/4 1091 Marija	žena		3/4 1838	->-		
3	->- Ivana	hči		29/8 1873	->-		
4	->- Nace	sin		8/7 1877	->-		+ 15/2 1896
5	->- Janez	->-		22/12 1879	->-		
6	Grom Neža	teta	samska	9/1 1804	->-		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Modrijan Janez	gospodar	oženjen	13/9 1830	Rovte	Vrhnika	
2	->- 1896 Lenka	žena		12/4 1842	->-		+ dne 19/9. 1895.
	->- Marija r. Bezulak	II. žena		1849	Goričica		
3	->- Valentin	sin		12/2 1867	->-		
4	->- Josip	->-		6/3 1875	->-		
	Modrijan Valentin	dninar	oženjen	1867	Vrhnika	Vrhnika	
	1894 cop. ->- Franca r. Maček	žena		1870	->-		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Štular Jakob	posestnik	oženjen	17/5 1858	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marija	žena		12/8 1857	->-		
3	->- Marija	hči		8/10 1881	->-		
4	->- Ana	->-		6/8 1886	->-		
5	->- Ciril	->-		22/7 1890			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
							poderta

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Žerovnik Anton	gospodar	oženjen	23/1 1843	Stražiše Kranj	Stražiše	
2	->- Ivana	žena		10/5 1836	->-		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Brenčič Jakob	posestnik	oženjen	12/7 1852	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marija	žena		6/8 1852	->-		
3	->- France	sin		15/6 1879	->-		Je šel v Logatec dne 11/9 1892
4	->- Jakob	->-		28/7 1881			3/2 1894
5	->- Marija	hči		20/3 1883			+ 3/3. 1900.
6	->- Valentina	->-		1/2 1886			
7	->- Antonija	->-		8/1 1888			
8	Šušteršič Urša	mati	vdova	21/10 1811			+ 19/6 1897
	Brenčič Metod	sin		3/4 1891			+ 26/12 1894
	->- Ciril	sin		26/10 1893			+ 14/12 1894
	Feliks Srečko	sin		22/5 1896			+ 22/3 1898
	Ana Marta			29/7 1898			

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, deželja	Kraj, dostojnost, županija, okraj, deželja	Opomba
1	Šušteršič Valentin	gospodar	oženjen	6/2 1837	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Jera	žena		26/2 1839	->-		
3	->- Franc	sin		28/9 1861	->-		
4	->- Janez	->-	oženjen 1891	22/6 1863	->-		
5	->- Jakob	->-		6/7 1877	->-		
6	->- Matevž	brat		21/9 1843	->-		
	Šušteršič Franc	oženjen	žagar	28/9 1861		umrl + umrla +	
žena	->- Ana roj. Berghofer r. Steinanianger(ca)??	19/11 1893 1868					
s	->- Franc sin	?					
	->- hči Manjca hči	?					
	Josip	?					
	Šušteršič Janez	črevljár	oženjen	22/6 1863			v Trstu Muggia 205
	->- Ursula roj. Vrhovc	žena					
	->- Janez	sin					razkaznica št. 1681 14/8 1911

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, deželja	Kraj, dostojnost, županija, okraj, deželja	Opomba
1	Krašovic Gašper	posestnik	oženjen	28/12 1841	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marija	žena		11/8 1845	->-		
3	->- Anton	sin		17/1 1874	->-		
4	->- Ivana	hči		17/12 1881	->-		
5	->- Marija	->-		24/2 1885	->-		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Petkovšek Jakob	gospodar	oženjen	6/7 1819	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Barba	žena		4/12 1836	-»-		
3	-»- Marija*	hči		5/1 1842	28		pri Antonu Petkovšek Opekarne ulice 39
4	-»- Lenka	-»-		18/4 1855	-»-		
5	-»- Gasper	sin		1/1 1866	-»-		
6	-»- Janez	sin (:vojak)		4/5 1869			
7	-»- Neža	hči		21/1 1872	-»-		
8	-»- Ivana	-»-		26/5 1875	-»-		
9	-»- Franca	-»-		1/12 1878	-»-		
	-»- * Janez nezakonski sin Marije	kmet		6/12 1878	Ech.N. 569 de 41	894 897	E.N. 610/903 Str. Tomačevo 24.
	Anton Petkovšek, sin očeta Jakoba	oženjen		20/1 1844		29	v Ljubljani Opek. cest. 39
	Marija roj. Kovčič iz Sp. Bele (Preddvor)	žena II		3/4 1847	opr. št. 858	de 95 ub.l.	
	Franc, sin I. žene in Antona	kolar		7/10 1883	opr. št. 73 opr. št. 682	-»-96 -»- -»- -»- -»-	Logatcu pri Jakoba Žitko (1875)
	Petkovšek Gasper c. 1893	zidar	oženjen	1866	Vrhnika	Vrhnika	
	-»- Ivana r. Bartel	žena		1870	-»-	-»-	
	-»- Janez c. 1896	sedlar	oženjen	1869	ditto	+	
	-»- Ivana r. Švigelj	žena		1876	ditto		

²⁸ Čez dve rubriki je naknadno zapisano: »Sprejeta v obč. zvezo mesta Ljubljana«.

²⁹ Naknadno je z rdečo čez vse rubrike zapisano: »sprejet v obč. Ljubljano. št. 7178 dd. 5/3 904. E. Nr. 432/04.«

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
							poderta

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Rode Jakob	gospodar	oženjen	7/7 1848	Vrhnika	Vrhnika	+ 4/4 1898
2	->- Ana	žena		29/10 1847	Hotederšica 29/10 + 1891	->-	
3	->- Neža	mati		20/1 1816	Vrhnika	->-	+ 22/II, 99
1	Krašovec Matija	gost		4/10 1848	->-	->-	
2	->- Barbara	žena		18/6 1847	->-	->-	
3	->- France	sin		21/1 1880	->-	->-	
4	->- Janez	sin		18/6 1877	->-	->-	št. 880/1897
5	->- Marija	hči		4/1 1884	->-		+
6	->- Urša	->-		11/10 1885	->-	->-	
7	->- Franca	->-		23/2 1888	->-	->-	
8	->- Antonija	->-		6/2 1890	->-	->-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Mihevč Gregor	gospodar	oženjen	3/3 1845	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marjeta	žena		7/7 1849		->-	
3	->- Nace	sin		30/6 1870	vojak	oženjen	Exh. 1051 de 894
4	->- Janez	->-		11/6 1885		->-	
5	->- Marija	hči		30/8 1887		->-	
6	->- Anton	sin		17/1 1889		->-	
7	->- Liza	sestra		18/11 1846		->-	
1	Klama Marijana	gostja	vdova	26/8 1817		->-	+ 4/12 1896
2	->- Jožef	sin		7/3 1846		->-	krojač
3	->- Janez +	->-		24/3 1850		->-	
1	Nagode Janez	gost	oženjen	7/12 1859		->-	+ 1896
2	->- Marjeta	žena		9/7 1857		->-	
3	->- Ivana	hči		14/12 1890		->-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Ogrin Simon	gospodar	oženjen	6/10 1851	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Liza	žena		9/11 1864	-»-		
3	-»- Rafael	sin		7/10 1885	-»-		
4	-»- Stanislav	-»-		4/5 1888	-»-		
5	-»- Natalija	hči		29/12 1889	-»-		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Pisler Janez	gospodar	oženjen	2/6 1853	Vrhnika	Vrhnika	<i>N. 611 de 893</i>
2	-»- Marija	žena		1/7 1855		-»-	
3	-»- Josipa	hči		14/11 1886		-»-	
4	Klama Matija	kotar	vdovec	20/2 1822		-»-	
5	-»- Franca	hči	samska	10/3 1854		-»-	<i>ima nezak. sina Antona roj. 20/XI.1880 v Trstu sub N. 2001 dom. list</i>
6	-»- Marija	-»-	-»-	29/11 1869		-»-	
7	-»- Janez Anton	nezakonski sin France	-»-	20/10 1880	Trst	-»-	<i>del. b. št. 120/98.</i>

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Jesenove France	gospodar	oženjen	1/4 1853	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Marija	žena		8/11 1861		-»-	
3	-»- France	sin		4/4 1888		-»-	
4	-»- Marija	hči		30/7 1890		-»-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Kerže Karol	gospodar	oženjen	17/10 1840	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Ana	žena		9/8 1849	-»-		
3	-»- France	sin		25/10 1874	-»-		
4	-»- Ivana	hči		22/12 1881			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Kovač Janez	gost	oženjen	26/5 1853	Moravče		
2	-»- Marija	(pek) žena		28/2 1853			
3	Mrak Janez	pomagač		20/3 1872	Volče Kranj	Javorje	
4	Požnel Anton	učenec		26/5 1874	Prapreče	Polhov- gradec	
5	Kobav Matvez	gost		19/9 1813	Vrhnika	Vrhnika	+ 28/11 1895
6	-»- Marija	žena		1815		-»-	+ 29/5 897
	roj. Förmenak				Wirtschendorf	St. Michael Stopitch Rudolfswer th	
1	Resnik France	gost		1830			
2	-»- Marija	žena		1841		-»-	
3	-»- Franca	hči		28/6 1864		-»-	
4	-»- France	sin		27/3 1866		-»-	
5	-»- Nace	-»-		5/8 1868		-»-	
6	-»- Alojz	-»-		31/7 1871		-»-	
7	-»- Ivana	hči		5/5 1873		-»- N. 313 d. 892	+
8	-»- Marija	-»-		5/7 1875		-»- N. 321	
9	-»- Jernej	nezakonski sin France		22/8 1885		-»-	
10	Petrič Jera	sestra gospodinje		12/3 1843		-»- 1139 ex 897	

Zapo- redno številco	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Žnidaršič Janez Žnidaršič Marija	gostja	samska	? 1847	Vrhnika N. 611 de 893	Vrhnika	št. 35 ex 898.
2	-»- Ivana	nezakonska hči	-»-	2/7 1872	1528 de -»- 1528 d. 893	-»-	
3	Istenci Viktorija	rejenka	-»-	1875	Trst	-»-	
	Förmenak Georg		oženjen	1818	Schwager des Kobau ad Post		+
	-»- Agnes žena						
	Tavčar Boštjan		oženjen	19/1 1842	Vrhnika	Vrhnika +	Ech. N. 409 de 893
	-»- Terezija		žena	16/10 1847	Kranj	v Tržiču	III 206/1913
	-»- Janez sin -»- Anna hči		25/6 10/7	1870 1872	-»- Trata pri Škofji Loki	-»- v Tržiču	krojač cestni mojster
	-»- Josip sin -»- Mihael -»- ³⁰		21/3 15/9	1876 1878	dto Drulovk Mavčič		sedlarski učenec
	-»- Johanna hči		1/12	1880	-»-	-»-	p. buk. št. 134. d. 95
	-»- Anton sin		1/1	1883	-»-	-»-	pek
	-»- Franciska hči -»- Peter sin		31/12 10/2	1886 1890	Kranj -»-	-»- -»-	+
	-»- Marija, nez. hči Ane Tomšič Jožef	strojevodja	oženjen	1892	k št. 817/01	v Maribor	prist. (Adolf in Julij. ne)
	-»- Anna žena -»- Adolf sin -»- Julius dt. -»- Maria hči -»- Ana -»-	Complairist Comis. žena	oženjen 1895	1870 1872	E. Nr. 1331 461	d. 894 895	Pettau
	Tomšič Helena omožena	usnjar		1847			31
	-»- Heinrich njen nezakonski sin -»- Franz njen nezakonski sin		26/6 6/7	1870 1875	Sodinec bzw. Pettau dto. dto.		
	Tomšič Adolf Linz -»- Carolina Maria roj. Husterer iz Merana	1870	23/1 1875		E. Nr. 562/04		

³⁰ Pod imenom je pripisano: »žena Ana Marija Hausweiler roj. Neuss (Nemčija 27/2 1885) E. Nr. 1440/1903.«

³¹ S svinčnikom je pripisano: »Die Mutter soll sich in Wind. Feistritz bezw. Marburg aufhalten«. (mati naj bi se nahajala v Slov. Bistrici oz. v Mariboru)

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
	Razinger Lorenz		samski	1838			+ 19/3 905 v Trstu bolnišnica
	-»- Janez		-»-	1831			
	-»- Ignac		oženjen do leta 1871	1833	Exh. Nr. 668 iz 883 +		
	-»- Josefa roj Mikulus žena			1848			
	-»- Robert njen nezakonski sin			1885	Exh. Nr. 852 175	de 886 de 887	
	Razinger Ignac		oženjen	1833	+		
	-»- Josefa žena			1848	sprejeta v Trst		E. Nr. 1662/905
	-»- Carlo sin			ca 1877		Exh. 333 de	895 Spital
	Aleide			1873		-»- 458	spr. Trst 2468/08
	Robert nezakonski	sin		ca. 1885	Exh. N. 852	de 1886	175 iz 1887
	-»- Luigi			ca. 1878	Exh. Nr. 1645	de 96 spit.	
	Razinger Aleide	sprejet v Trst 2458/08					
	Eugen in Jacob ¹²						

³² Tu je pripisano: »ostanejo v tukajšnji občini pristojni.«

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Petkovšek Matevž	gospodar	oženjen	29/8 1851	Vrhnika	Vrhnika	+ 6/2 1901
2	-»- Franca	žena		27/2 1852	-»-		
3	-»- Marija	hči	samska	3/8 1876	-»-		
1	Pisler Marija	gostja	samska	25/8 1846	-»-		+ 30/11 1895

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Iglič Anton	gost	oženjen	6/4 1850	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Marjeta	žena		8/7 1855	-»-		
3	-»- Pavla	hči		19/12 1876	-»-		
4	-»- Katarina	-»-		27/4 1879	-»-		

3	->- Pavla	hči		1876	->-		
4	->- Katarina	->-		27/4 1879	->-		
5	->- Ana	->-		16/7 1884	->-		
6	->- Karol	->-		27/2 1886	->-		
7	->- Antonija	->-		8/1 1888	->-		
8	->- Marija	->-		28/1 1889	->-		
9	Rekar Josip	učenec		14/3 1876	Ljubljana	Kamnik	
1	Mlinar Nace	gost	oženjen	6/3 1833	Butajnova	St. Jošt	+ dne 3/9 1898
2	->- Jera	žena		18/3 1830	Goričica	->-	
	Pajsar Martin		oženjen ?		Podlipa		Exh. N. 454 de 894

Hišno ime Grampovčan**

št. 131/108

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Grampovčan Jurij	gospodar oženjen	oženjen	21/4 1829	Vrhnika	Vrhnika	+ 20/5. 1902
2	->- Ana	žena		25/4 1827	->-		+ 22/6 1897
3	->- Jurij	sin		14/4 1854	->-		
4	->- Ivana	hči		24/12 1856	->-		
5	->- Anton	sin		4/6 1859	->-		+ 18/2 1905
6	->- Andrej	->-		10/11 1865	->-		
7	->- Matija	->-		13/2 1868	->-		
8	->- France	->-		21/3 1870	->-		

Hišno ime Sotlar**

št. 132/107

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Majer Janez	gost	samski	30/8 1874	16/ 3 1894	+ vojak	prostovoljec
2	->- Ana	mati	vdova	19/7 1827			
3	->- Marija	hči	samska	14/1 1871			
1	Canker Josip	gost (: krojač)	oženjen	26/1 1842			je šel v Bano- + 24/9 1897
2	->- Neža	žena		29/12 1843			
3	->- Ivana	hči		7/4 1866			

3	->- Ivana	hči		//4 1866			
4	->- Josip	sin		31/12 1868			
5	->- France	->-		15/2 1873			
6	->- Karolina	hči		15/11 1874			
7	->- Janez	sin		10/5 1876			
8	->- Karol	->-		14/10 1877			
9	->- Neža	hči		14/1 1880			
10	->- Franca	->-		19/1 1884			
1	Kete Marija	gostja	vdova	18/2 1814	/822		
1	Benedek Janez	gost	oženjen	9/12 1859	Škofjaloka		
2	->- Marija	žena		2/7 1860	Vrhnika		
3	Dragrin Janez	učenec		1875	Škofjaloka		

Hišno ime

št. 133/104

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Steržinar Jera	gospodinja	vdova	11/3 1826	Vrhnika	Vrhnika	+ 30/5. 1900
2	->- Urša	hči		20/9 1855	->-		
3	->- Franca	->-		27/9 1867	->-		
4	Doles Marija	vnukinja		25/2 1876	Trst	Hrenovce Postojna	+
5	->- Ivana	->-		22/12 1877	->-	->-	+ 895

Hišno ime

št. 134/40

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Grom Jernej	gospodar	oženjen	31/7 1841			
2	->- Marija	žena		12/9 1840			
3	->- Neža	hči		8/1 1867			
4	->- Jernej	sin		5/9 1877			
5	->- Franca	hči		29/1 1880			
1	Jugovic Peter	gost		28/6 1837	Trst	Trst	
2	->- Ema	žena		4/2 1854	Deveser Vrseprin Ogersko		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Lenasi Peter	gospodar	vdovec	22/2 1835	Vrhnika	Vrhnika	
1	Susman Luka	gost	oženjen	5/10 1847	-»-		je šel v Ameriko
2	-»- Ivana	(:oštir) žena		6/5 1855	-»-		-»-
3	-»- Ivana	hči		7/2 1877	-»-		-»-
4	-»- Franca	-»-		5/10 1878			-»-
5	-»- Leopold	sin		11/11 1881			-»-
6	-»- Janez	-»-		25/4 1884			
7	-»- Franc	-»-		28/1 1886			
8	-»- Nace	-»-		11/7 1888			v Am. 1899
	Jakob			9/1			-»- -»-
1	Dr. Marolt Ivan	gost	samski	24/8 1862	Planina Logatec	Vrhnika	
	Divjak Johana Stollvertreterin	(:zdravnik) N. 1205 de	893				
	Šetinc Martin	trgovec	sam.	27/10 1869	Brezina Zakot Brežice	dito	1/3 900 dom. 1. žup. Zakot 3/12 87 št. 61
	Koračin Anton	trg. pomočn.	-»-	1877	Novomesto		-»-
	Senica Janez	-»- učenec	-»-	1884	Podgorje	Zabukovje	del. b. žup. Zabukovje 18/2 900 št. 25

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Majer Karol	gospodar	oženjen	29/6 1844	Diendorf Oberhollabrun N. Österreich	Vrhnika	
2	-»- Ivana	žena		25/8 1840	Vrhnika	-»-	
3	-»- Karol	sin		13/1 1870	-»-	-»-	
4	Narobe Marija	služabnica		25/1 1867	Šmartno pod Šmarno goro		
5	Butin Marija	dekla		1853	Podlipa	Vrhnika	
6	Istenič Janez	hlavec		1868	Vrhnika	Vrhnika	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
							poderta

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Korenčan France	gospodar	oženjen	15/9 1848	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Franca	žena		10/4 1865			
3	-»- Franca	hči		28/3 1874			Amerika
4	-»- France	sin		19/4 1878	Logatec		
5	-»- Josipa	hči		19/3 1881			
6	-»- Janez	sin		15/8 1882			
7	-»- Emilija	hči		18/11 1887			
8	-»- Antonija	-»-		18/1 1890			
9	Germek Ana	dekla		1864	Laze	Borovnica	
10	Potrebuješ Ivana	-»-		15/12 1865	Lesnabrdo	Horjul	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
	Ogrin Ivana						prazna

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Steržinar France	gospodar	oženjen	4/10 1859	Hrib	Vrhnika	
2	-»- Franca	žena		3/10 1860			
1	Kete Josip	gost	oženjen	24/3 1817			+ 14/9 1897
2	-»- Jera	žena		1832			+ 28/1 1897

1	Kete Josip	gost	oženjen	1817			14/9 1897
2	->- Jera	žena		1832			+ 28/1 1897
3	->- Anton	sin		1/5 1861			ključavničar
4	->- Pavel	->-		24/1 1863			
5	->- Valentin	->-		17/1 1865			
6	->- Nace	->-		5/2 1870			glej kaz. zapisnik
7	->- Alojz	->-		18/7 1877			Bač. žup. Knežak
8	->- Katarina	hči		23/4 1873			
1	Petrovčič France	gost	oženjen	4/10 1834			
2	->- Marija	žena		8/10 1830			
3	->- France	sin		8/5 1861			
4	->- Janez	->-		8/9 1864			Voj.prehodnica N. 1123 de 894
5	->- Nace	->-	ož.	5/10 1866			Anar.
6	->- Lorenc	(vojak)	oženjen	1868			
	->- Franca r. Kristof		->-	1872			

Hišno ime

št. 140/95

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
7	Petrovčič Ivana	hči		24/12 1858			
8	->- Franca	->-		22/10 1862			
	Kette Franc		oženjen	1842	Vrhnika		
	Franca		žena	1846	dto		
	Franca	hči		1868	Vrhnika	?? 32/9	
	Johana	->-					
	Pavla	->-		20/7 1880	Kočevje	Dl. 37/9	modistinja v Ljub.
	Jože	sin		1883	Kočevje	->- 33/9	1909 v Ljubljani
	Spelak Margareta	uradnika		1820			
	->- Emilja	hči		1838			
	->- Josef-njeni nezak. sin		26/2	1866			
	->- Aleksander sin od Marjete	oženjen	(+ 1853)	1850	Ljubljani		
	->- Hilde žena	vdova					
	Spelak Josef	c. kr. nadpo- ročnik v rez.	oženjen	1866	Ljubljana	Vrhnika	na Dunaju
	->- Sofija r. Ressig- por. Wagner	žena		1869	Klausenburg	žel. na Ogersko	

³³ Tu je pripisano: »Vrhnika Exh. N. 1223 de 1893«.

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Polanšek France	gospodar	oženjen	26/3 1848	Ledenica	Žir	N. 765 de 892
2	->- Marija	žena		23/1 1855	->-	->-	
3	->- Marija	hči		8/9 1877	Vrhnika	->-	
4	->- Franc Milan	sin		8/11 1879	Verd	->-	
5	->- Ludmilla	hči		30/8 1883	Vrhnika	->-	

Hišno ime Janez Petkovšek barben Janez
vlgo Markovc

št. 142/93

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Krašovic Janez	posestnik	vdovec	23/5 1816	Vrhnika	Vrhnika	+ 19/5. 1894 malar
2	->- Ivana	vnukinja		9/6 1874	->-		
	Kos Stefan		oženjen				
	->- Franca	delovka v tovarni	žena	4/8 1846			

Hišno ime

št. 143/92

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Gašpari Marija	gostja	vdova	1839	Zaplana	Vrhnika	+ 21/7 901
2	->- Janez	sin		15/5 1876	Vrhnika N.1038 de 893		
3	->- Marija	hči		7/4 1873	->-		+ 23/4 1903
4	->- Marija	sestra		7/1 1821	->-		

Hišno ime

št. 143

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Maček Janez	gost	oženjen	19/12 1844	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Jera	žena		26/2 1846			
-	-	-	-	31/1 ----			

2	->- Jera	žena		1846			
3	->- France	sin		31/1 1869		+	
4	Antonija Kosec Janez roj. 27/11 1902	soproga sin ni sprejet					sprejeta v Trst E. Nr. 2284/07
4	->- Franca	hči		2/4 1871			
5	->- Matija	sin		7/2 1876			
6	->- Reza	hči		16/9 1878			
7	->- Janez	sin		20/3 1883			
8	->- Marija	hči		8/11 1889			
1	Hojan Matevž	gost	oženjen	1834	Rovte	Rovte	
2	->- Neža	žena		19/1 1837	Staravrhnik	->-	
3	->- Franc	sin		30/9 1875	Vrhnik	->-	
1	Krašove France	gost	oženjen	2/9 1844	->-	Vrhnik	
2	->- Ivana	žena		9/6 1836	->-	->-	
3	->- France	sin		13/11 1871	->-	->-	

Hišno ime Toča**

št. 144/91

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Žnideršič Marija	gospodinja	samska	2/10 1858	Vrhnik	Vrhnik	
2	->- Ivana	sestra		23/12 1855	->-		
3	->- Urša	mati		12/10 1823	->-		
1	Toča Peter	gost	oženjen	13/9 1834	->-		
3	->- Janez	sin		21/5 1861	->-		
4	->- France	->-	oženjen	5/10 1865	->-	724 de 895 471 de 897	1165 de 894
	->- Marija r. Kogovšek	žena		15/6 1872	->-	1505 897 199 898	13 mesecev

Hišno ime

št. 145

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
							poderta

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Gregurka France	cerkovnik oženjen	oženjen	28/11 1849	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marija	žena		28/3 1837	Rovte	->-	
	Križaj Franc	samski				N. 453 de 1893	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Terček Franca	gospodinja	vdova	29/10 1852	Verd	Vrhnika	
2	->- Josip	sin	samski	11/2 1875	Vrhnika	->-	v Ameriki dec. 1899
3	->- Nace	->-	samski	31/7 1877	->-	->-	
4	->- Janez	->-	->-	16/4 1889	->-	->-	
1	Košir Katarina	gostja	vdova	18/4 1836	Zaplana	->-	
2	->- Reza	hči		27/8 1880	Vrhnika	->-	
1	Dolenc Lenka	gostja		8/4 1847	Petkovec	Rovte	
1	Istenič Jernej	gost	vdovec	18/8 1817			
2	->- Franca	hči		24/2 1859			
3	->- Antonija	njena nezako- nska hči		17/1 1890			
1	Istenič Janez	gost	oženjen	6/5 1849	Vrhnika	Vrhnika Rovte	
2	->- Marija	žena		2/3 1856	->-		
3	->- France	sin		19/2 1881	->-		
4	->- Ivana	hči		20/4 1885	->-		
5	->- Marija	->-		8/12 1887	->-		
6	->- Franca	->-		14/9 1890	->-		

Zaporedno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Japel Lorenc	gospodar	oženjen	7/8 1820	Vrhnika	Vrhnika	
2	-> Marija	žena		1831	->-		+ 17/4 99.
3	-> Matevž	sin	oženjen	8/9 1859	->-		
	-> Marjana	žena					

Zaporedno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Hren Tomaž	gospodar	oženjen	14/12 1859	Verd	Vrhnika	
2	-> Jera	žena		8/3 1855	Vrhnika	->-	
3	Tavčar Urša	kotarca	vdova	10/10 1817	->-	->-	+ 22/9 1894

Zaporedno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Jerebec Janez	gospodar	oženjen	7/5 1864	Vrhnika	Vrhnika	
2	-> Marija	žena		31/5 1858			
3	-> Luka	oče		7/10 1823			
4	-> Lucija	mati		12/12 1820			
5	-> Marija	sestra		19/3 1856			
6	-> Viktorija	njena neza- konska hči		20/10 1882			

Zaporedno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Kos Tomaž	posestnik	oženjen	17/12 1827	Vrhnika	Vrhnika	+ 12/8 891

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Žnidaršič France	gost	oženjen	7/10 1850	Vrhnika	Vrhnika	
2	<i>Ivana r. Terček</i> <i>por. 1898</i> Marija	<i>II. žena</i> žena I.		1871 29/7 1859	Zaplana	-)-	+ 1/10 897
3	-)- Marija	hči		13/10 1879		-)-	
4	-)- Franca	-)-		5/9 1881		-)-	
5	-)- France	sin		20/10 1885		-)-	
6	-)- Janez	-)-		11/9 1888		-)-	
7	-)- Nae	brat		1/8 1865		-)-	
8	-)- Franca	sestra		19/12 1867		-)-	
	Žnidaršič Ignac	fakin	oženjen	1/8 1865	Vrhnika	Trst Vrhnika	ad 754/02 v Trst sprejet.
	<i>1897</i> drt Marjana	v Trstu	žena	1868	Borovnica	-)- Vrhnika	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Volčič Janez	gospodar	vdovec	16/5 1829	Vrhnika	Vrhnika	+ 31/3. 1898
2	-)- Jera	hči	samska	17/2 1861			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Tavčar Janez	gospodar	oženjen	31/5 1851	Vrhnika	Vrhnika	
2	-)- Marija	žena		17/11 1855		-)-	
3	-)- Peter	sin		25/6 1883		-)-	
4	-)- Franc	-)-		/IX 1891		-)-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Jereb France	gospodar	oženjen	17/9 1862	Hrib	Vrhnika	
2	->- Ana	žena	omožena	21/7 1862		->-	
3	->- Marija	hči		8/11 1890		->-	
4	Mesec Jera	mati		10/2 1826		->-	+ 19/8. 1900
5	->- Ivana	hči		8/4 1857		->-	
	Gregurka Matevž	nekdanji posestnika sin, zdaj dninar	oženjen	1847		stanuje Paka N. 8	Sprejet l. 1905 10 XII dno 1908 v obč. zvezo Preserje
	->- Marianna Suhadolnik	žena		1846 21/10 1880	Breg		oženil 1904 N. 1/2
	1) ->- Matevž sin						
	->- Ana Svete žena			1880	Breg Preserje		spital v Ljubljani, Exh. N.
	->- Jerni			1884	Bruck Leoben doma		
	->- Neža hči			1893			
	1) ->- Matevž	oženj.	-----	21/10	1880		
	->- Ana roj. Svete	žena +	-----	1880			
	->- Matevž	sin	-----	1905	Breg 28		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Krašove Urša	gospodinja	vdova	21/10 1828	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Janez	sin	samski	23/4 1869	->-		Ex. N. 900 ex 1897

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Turšič Vide	gospodar	oženjen	15/5 1850	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Lenka	žena		30/12 1864		->-	
3	->- France	sin		30/10 1885	Verd	->-	
4	->- Miha	->-		27/9 1887	->-	->-	
5	->- Lenka	mati		1/8 1818		->-	+ 1897.
				25/5	Žir		

5	->- Lenka	mati		1818		->-	+ 1897.
6	Kavčič Urban	kotar		25/5 1827	Žir		
7	->- Marija	žena		25/3 1830			

Hišno ime Franc Polanšek

Oglednik mesa Exh. N. 154 de 893.

št. 158/76

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Krašovec Franca	gospodinja	vdova	2/4 1848	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marija	hči		4/12 1871	->-		
3	->- Jera	->-		14/3 1874	->-		
4	->- Ana	->-		20/7 1876	->-		
5	->- Marjeta	->-		14/7 1878	->-		
6	->- Franca	->-		8/3 1881	->-		
7	->- Jozefa	->-		19/3 1884	->-		
8	->- Apolonija	->-		29/1 1887			
1	Istenič Marija	gostja	vdova	25/3 1823			
2	->- Reza	hči (-šivilja)		14/10 1866			

Hišno ime Kržajček**

št. 159/75

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Petrič Jernej	gospodar	oženjen	28/7 1830	Verd	Vrhnika	+ 11/11 895.
2	->- Neža	žena		12/1 1829	Rovte	->-	
3	->- France	sin		23/9 1868	Vrhnika	->-	
4	->- Avguštin	->-		27/8 1870	->-	->-	
1	Mihovec Neža	gostja		27/12 1843	->-	->-	
2	->- Jože	sin		31/1 1870		->-	Ech. 45/99
3	->- Neža	hči		13/1 1878		->-	
	N. N nez. otrok	->-		1898			
4	->- France	sin		10/2 1880		->-	
5	->- Franca	hči		10/2 1880		->-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Krašovec Valentin	gospodar	oženjen	8/2 1857	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Franca	žena		30/10 1863	->-		
3	->- Franc	sin		29/8 1883	->-		
4	->- Ana	hči		8/7 1886	->-		
5	->- Janez	sin		24/3 1889	->-		
6	->- Jernej	oče		23/8 1809	->-		+ 2/5. 1896.
7	->- Marija	hči		1/8 1851	->-		
8	->- Franca	->-		2/12 1863	->-		
9	->- Reza	->-		10/10 1866	->-		
10	->- Franc	sin		3/10 1869	->-		

Hišno ime Jan. Jerebic nova hiša (1898) E. 19/98

št. 161/80

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Jerebic Janez						poderta

Hišno ime Kopaček**

št. 162/73

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Osenk France	gospodar	oženjen	1/12 1861	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marija	žena		14/3 1856			
3	->- Marija	hči		30/8 1885			
4	->- Katarina	->-		21/11 1888			
5	->- Anton	oče		8/5 1821			+ 1898
6	->- Marija	žena		24/6 1820			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Štanta Janez	gospodar	oženjen	15/8 1850	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Ana	žena		7/7 1854	->-		
3	->- Janez	sin		15/7 1878	->-		+
4	->- Franca	hči		5/11 1882	->-		
5	->- Marija	->-		24/11 1884	->-		
6	->- Franc	sin		2/10 1889	->-		
7	->- Jera	sestra		11/2 1854	->-		+ 5/2 1898.

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Zalaznik Andrej	gospodar	oženjen	30/10 1840	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Lenka	žena		4/3 1842			
3	->- Janez	sin		21/12 1880			
4	->- Franca	hči		24/1 1884			
5	->- Franca	sestra	samska	30/10 1856			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Bartel Janez	gost	oženjen	3/4 1842	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Ivana	žena		14/3 1857		->-	
3	->- Janez	sin		19/6 1881		->-	
4	->- France	->-		4/11 1882		->-	
5	->- Anton	->-		11/1 1884		->-	
6	->- Andrej	->-		22/11 1885		->-	
7	->- Pavel	->-		1/1 1890		->-	
8	Slavec Janez	rejenec	oženj.	31/8 1872		->-	
9	poroč. 1898. ->- Marija r. Klama	žena	->-	1876			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Gustin Miha	posestnik	samski	8/9 1877	Vrhnika	Vrhnika	Exh N. 1308 d. 892 učna pogodba tesar
2	->- Ivana	sestra	->-	23/12 1874	->-		
3	->- Lenka	->-	->-	13/4 1879	->-		+ 895
4	->- Franca	->-	->-	3/10 1880	->-		
5	->- Martin	sin	->-	8/11 1883	N. 826 de 891 ->-	N. 1272 de 1894	+ 30/11 99 v dež. bolnici 352 ex 900
6	->- Marija	stari oče	oženjen	16/2 1813			22/7. 1900
7	->- Neža	mati		1814			
1	Jelovšek Janez	gost	oženjen	20/10 1847			23/11 1891 +
2	->- Franca	žena		29/1 1852			
3	->- Ivana	hči		21/12 1873	Exh. N. 1152 de 895		v l. 1895 3X po odgonu prišla ¹
4	->- Marija	->-		29/12 1878	post. b. št. 61 de 1896		
5	->- Anton	sin		25/12 1884	Borovnica d. k. 72/1909		
6	->- oženjen Franca	hči		31/3 1890	Karl Kestner		biva v Trstu od 1908

¹ Zraven je še pripisano: »št. 1309 ex 1896 v pris. delavnic«.

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
	Gabrovšek Jože						poderta v. 172 št.

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Jereb Korenčan Lenka	gospodinja	vdova	27/4 1853	Vrhnika	Vrhnika	
2	Lešnjak Mina	sestrična	samska	1859	Podolnica	Horjul	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
	Grom Jernej						poderta

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Modrijan Janez	gospodar	oženjen	20/6 1857	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Katra	žena		22/4 1854		->-	+ 8/6. 1898
3	->- Janez	sin		4/5 1885		->-	
4	->- Anton	sin		29/5 1890		->-	
5	->- Marija	mati		8/8 1824		->-	
6	->- Anton	sin		30/5 1864		->-	
7	->- Pavel	->-	oženjen	22/1 1866	}	->-	
	->- Marija ad. Wintar	žena				->-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Turk Janez	gospodar	oženjen	5/6 1840	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Reza	žena		26/9 1847		->-	
3	->- Ivana	hči		4/5 1864		->-	
4	->- Marija	->-		18/5 1866		->-	
5	->- France	sin		26/10 1879		->-	
6	->- Franca	hči		28/10 1881		->-	
7	->- Jera	->-		23/2 1884		->-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Gabrovšek Jože	gospodar	oženjen	14/3 1851	Zaplana imel hišo št.	Vrhnika 167	+ 24/12 1900
2	-»- Jera	žena		10/2 1860		-»-	
3	-»- Janez	sin		13/12 1885		-»-	
4	-»- Franca	hči		31/10 1887		-»-	
5	-»- France	sin		24/9 1889		-»-	
6	Petkovšek Anton	oče		15/7 1815		-»-	
7	-»- Polona	mati		8/2 1836		31/3 893 + 5/12 1897.	+
	Elisabetha -»- Elisabeth njena nezakonska hči	samska -»-		1827 1857	Exh. N. 1178	1121 in de 887.	1242 de 1897.
	-»- Maria Josef njen sin	-»-			Exh. N. 1647 -»- 410	d. 894. -»- 95.	
	Rudolf -»-						

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Pustavrh Martin	gospodar	oženjen	14/10 1831	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Neža	žena		15/12 1827	-»-		
3	-»- Janez	sin		12/6 1867	+ 23/7 896		v Ameriko 5/4 1893 iz Amerike 17/4 1896
4	-»- Neža	hči		8/1 1870	-»-		
	Šurca Janez	čajinar	samski	18/8 1874	Ljubljana	Vrhnika	d. buk. št. 21 de 898.
	nez. sin Helena	(Pintarjeva)					

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Mele France	gospodar	oženjen	28/1 1849	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Mariia	žena		26/11 1846			

1	Mele France	gospodar	oženjen	1849			
2	->- Marija	žena		26/11 1846			
3	->- Janez	sin		22/11 1872			<i>gluh</i>
4	->- Anton	->-		31/12 1873			+ 24/1. 1898.
5	->- Marjeta	hči		4/6 1878			
6	->- Franc	sin		13/5 1880			
7	->- Marija	hči		17/8 1885			
8	->- Martin	sin		31/10 1886			
9	->- Franca	hči		5/11 1888			

Hišno ime Lokan**

št. 175/64

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Ceme Marija	gospodinja	vdova	4/9 1824	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Janez	sin	samski	8/5 1866			+ 6/12 1896
3	->- Marija	hči		20/6 1856			
4	->- Franca	->-		2/2 1860			
5	->- Jera	->-		13/2 1864			

Hišno ime Jerše**

št. 176/65

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Dobrovöljce Matevž	gospodar	oženjen	21/9 1829	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Liza	žena		1836	->-		
3	->- Neža	hči		3/1 1859	->-		
4	->- Jernej	sin		18/8 1864	->-		
5	->- Katra	hči		22/4 1867	->-		
6	->- Marija	->-		23/6 1878	->-		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Mullej Leopoldina	gospodinja	vdova	7/1 1821	Dolenji- logatec	Vrhnika	
2	Žitko Franca	dekla		25/9 1859	Podlipa		
3	Vidrih Andrej	hlapec		1848	Rakek	Planina Logatec	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Kervina Janez	gost	oženjen	11/5 1838			
2	-»- Marija	žena		11/1 1839			
3	-»- Marija	hči		24/9 1878			
1	Kete Janez	gost	oženjen	13/12 1846			
2	-»- Marija	žena		30/1 1854			
3	-»- Janez	sin		28/12 1872			
4	-»- France	-»-		31/10 1874			
5	-»- Marija	hči		29/9 1885			
1	Jakomin Janez	gost	oženjen	5/7 1864	Horjul	Horjul	
2	-»- Urša	žena		26/10 1866		-»-	
3	-»- Janez	sin		6/5 1890	+ 1891	-»-	
1	Keržič Lorenc	gost	oženjen	7/8 1855	Rakitna	Vrhnika Prešer	26/4 1908 76
2	-»- ³ Marija	žena		5/10 1863	Zažar	-»-	
3	-»- Marija	hči		14/11 1889		-»-	
1	Osredkar Urša	gostja	samska	21/1 1819	St. Jošt	St. Jošt	
2	Jurjovčič Marija	-»-	-»-	17/12 1832	Lavrovce		+ 1/1 1899

² Čez vse tri naslednje rubrike je zapisano: »oženjen, obč. revež, lajnar stan. Iskavas 14 ženo 2 hčeri«.

³ Čez to je napisano: »Podlipa 46«.

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Mrak Anton	gost	oženjen	1839	Jagersica + 895	Jagersica Tomin	N. 323 de 891 Production
2	-»- Marija	žena		1843	Trst	-»-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
	<i>Marušič Franc</i>		<i>oženjen</i>	<i>1844</i>			<u>poderta</u>
	<i>Marija + Urša Franca</i>	<i>žena II. žena hči</i>	<i>-»- -»-</i>	<i>1842 1869</i>			
	<i>Marušič Jože</i>		<i>oženjen</i>	<i>1855</i>			
	<i>-»- Marijeta</i>	<i>žena</i>	<i>-»-</i>				
	<i>-»- Franca Marija</i>	<i>hči -»-</i>	<i>30/3 27/3</i>	<i>1880 1881</i>	<i>.....</i>	<i>Logatec -»-</i>	
	<i>Jakob</i>	<i>sin</i>	<i>omožena</i>	<i>14/3 1884</i>		<i>Ragusa Dalmatien</i>	
	<i>Franca</i>	<i>-»-</i>	<i>30/3</i>	<i>1891</i>		<i>-»-</i>	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
							prazna

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Fröhlich Teodor	posestnik pivovarne	oženjen	5/8 1859	Kapelanka Krakau	Bielitz Šlezija	
2	-»- Marija	soproga		15/4 1863	Nuhsdorf Hernals	-»-	
3	-»- Teodor	sin		11/11 1886	Stadlen Grossenzers- dorf	-»-	
4	-»- Vilhelm	-»-		30/4 1889	Vrhnika	-»-	
5				13/7 1893	Bielitz dto		

4	->- Vilhelm	->-		30/4 1889	Vrhnika	->-	
5	->- Ernest	brat		13/7 1873	Bielitz dto Šlezija	->-	
6	Höllerl Ludvig	brat od soproge		20/7 1870	Nuhdorf Hernals	->-	
7	->- Rudolf	->-		17/7 1866	->-		
8	Urban Marija	odgojiteljica		18/1 1865	Biala dto Galicija		
9	Oblak Marija	kuharica		29/1 1874	Vrhnika	Vrhnika	
10	Marenčič Marija	dekla		15/5 1874	->-		

Hišno ime Gostilna pri Matevžu**

št. 182/13

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Jesenovec Matevž	gost (oštir)	oženjen	29/9 1857	Smrečeje	St. Jošt	Concession n. 573 de 894 ⁴
2	->- Marija	žena		31/5 1864	Hrib	->-	
3	->- Ana	hči		15/7 1884	Vrhnika	->-	
4	->- Antonija	->-		13/1 1886	->-		
5	->- Josip	sin		19/3 1888	->-		
6	->- Marija	hči		28/2 1890	->-		
1	Fleišman Lorenc	ck. nadpaznik finančne straže	samski	29/7 1853	Spodna šiška	Čermuče	
2	Černe Ignacij	->-	->-	17/7 1854	Ljubljana mesto	Ljubljana mesto	+ 22/4 1895
1	Krašovec Tomaž	gost	oženjen	18/11 1851	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Ivana	žena		5/6 1862			
3	->- Tomaž	sin		25/10 1884			
4	->- Marija	hči		13/11 1886			
5	->- France	sin		2/4 1889			
1	Malavašič France	gost	oženjen	18/12 1856	Vrzdenc + 1893	Horjul	
2	->- Lenka	žena		22/4 1853	->- Ech. N. 939	->- de 894	
3	->- France	sin		29/3 1886	->-	->-	

⁴ Sledi še zapis: »über beherbergung von Freuden« (za prenočevanje prijateljev)

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županijska okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županijska okraj, dežela	Opomba
4	Mahnasič Josip	sin		10/3 1890	16/7 1894 +	Horjul utopljen	
1	Možina Peter	gost	oženjen	2/7 1863	Samatorca	Horjul	
2	->- Urša	žena		19/10 1867		->-	
3	->- Janez	sin		29/4 1889		->-	
4	->- Peter	->-		31/7 1890		->-	

Hišno ime od 1/10 99 Maks Jelovšek

št. 183/12

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županijska okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županijska okraj, dežela	Opomba
1	Jelovšek Marija	gospodinja	vdova	8/8 1834	Vrhnika	Vrhnika	+ 7/10 1899.
2	->- Feliks	sin		15/5 1861	->-		
3	->- Franca	hči		3/4 1869	->-		
4	->- Maksimilijan	posestnik sin		12/10 1877	->-		

Hišno ime Janez

št. 184/1

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županijska okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županijska okraj, dežela	Opomba
1	Oblak Ana	gospodinja	vdova	1842	Vrhnika	Vrhnika N. 736 d. 894	Exh. N. 92 de 893 strojarka
2	->- Avgustin	sin		3/9 1867	->-		
3	->- Janez	->-		11/8 1869	->-		
4	->- Antonija	hči		12/5 1871	->-		
	Gregorin Franc	oženjen		1845	Teržič	pristojen	došel 1/9 00 ker je tu bil v defini
	c. kr. pers. sluga				Gorenjsko		tični službi

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Smole Janez	mitničar	oženjen	7/12 1832	Preser	Preser	
2	-»- Katra	žena		22/11 1848	Šutna Staraloka	-»-	
3	-»- Ivana	hči		17/5 1871	Višnagora	-»-	
4	-»- France	sin		2/10 1872	Vrhnika	-»-	
5	-»- Nace	-»-		3/8 1874	Podkorenem Radolice	-»-	
6	-»- Alojz	-»-		20/6 1878	Kranjska gora	-»-	
7	-»- Marija	hči		23/1 1881	Smlednik Kranj	-»-	
8	-»- Jozefa	-»-		28/2 1883	Trebno	-»-	
9	-»- Mavricij	sin		29/10 1884	Prečna	-»-	
10	-»- Izidor	-»-		28/10 1888	Methika	-»-	
1	Oblak Janez	gost (sodar)	oženjen	3/9 1847	Zgorenji Veršnik	Žir	
2	-»- Franja	žena		8/9 1851	Vrhnika	-»-	
3	-»- Ivan	sin		14/5 1878	-»- N. 900	-»- d. 894	
4	-»- Marija	hči		30/1 1874	-»-	-»-	
5	-»- Ana	-»-		12/7 1876	-»-	-»-	
6	-»- Josefa	-»-		19/3 1880	-»-	-»-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
7	Oblak Nace	sin		17/7 1882	Vrhnika	Žir	
8	-»- France	-»-		28/4 1884	-»-	-»-	
9	-»- Franja	hči		1889	-»-	-»-	
1	+ Rus Anton	žandarski stražnik	oženjen	14/3 1853	Travnik	Loškipotok	+ 28/7. 1899
2	-»- Marija	žena		13/1 1856	Sneberje Ljubljanska	-»-	
1	Gerlovič Josip	žandarski vodja		6/1 1861	Župecavas Krško	Cerklje	
2	Kočevar Peter	žandar		20/6 1857	Križevskavas Črnombelj	Črnombelj	
3	Truden Urša	kuharica		7/9 1838	Nadlesk Logatec	Stari trg Logatec	

Zaporedno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
							prazna

Zaporedno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
							prazna

Zaporedno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Zalaznik Nace	gospodar	oženjen	3/7 1853	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Marija	žena		4/3 1852		->-	
3	->- Marija	hči		8/3 1881		->-	
4	->- Janez	sin		24/6 1885		->-	
5	->- Ivana	hči		28/12 1887		->-	
1	Križaj Marija	gostja	samska	7/9 1835		->-	
2	->- Janez	njeni ne- zakonski sin	->-	28/12 1868		->-	

Zaporedno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Šušteršič Miha	gospodar	oženjen	22/9 1850	Vrhnika	Vrhnika amerika	
2	->- Jera	žena		4/3 1863	->-		
3	->- Janez	sin		5/6 1882	->-		
4	->- Marija	hči		31/8 1886	->-		
5	->- France	sin		23/7 1889	->-		
6	->- Anton	brat		5/1 1872	->-		
7	->- Ivana	sestra hči		17/12 1866			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Kočevar France	gospodar	samski	18/4 1868	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Antonija	sestra		15/1 1871	->-		
3	Gregurka Reza	dekla	->-	21/9 1864	->-		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Kos Janez	gost	oženjen	13/4 1846	Vrhnika N. 608 de 892 765 dt	Vrhnika N. 237 d. 894	20/2 1895 +
2	->- Franca	žena		11/8 1847	Ljubljana	->-	30/2 ⁵ 1894 +
3	->- Ivana	hči		20/8 1871	Vrhnika	->-	omožena Sedej
4	->- Marija	->-		19/12 1873	Žuženberk	->-	
5	->- Janez	sin		29/5 1876	Črni vrh Logatec		
6	->- Pavlina	hči		7/1 1879	Idrija	->-	
7	->- Angela	->-		4/5 1881	Trebno Rudolfovo	->-	
8	->- Ana	->-		8/5 1885	Vrhnika	->-	
9	->- Nace	sin		22/7 1889	dto	->-	
1	Petan Janez	gost	oženjen	9/6 1862	dto	->-	št. 955/1897
2	->- Marija	žena		29/10 1866	->-		
3	->- Ivana	hči		9/12 1886			
4	->- Marija	->-		14/12 1887	->-		
5	->- Franca	->-		3/9 1889	->-		
1	Hodnik Andrej	gost	oženjen	8/11 1853	->-		
2	->- Ivana	žena		24/11 1889	->-		

⁵ Tak je zapis v originalu.

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
3	Hodnik Marija	hči		29/5 1885	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Nace	sin		9/7 1886	-»-		
5	-»- Francec	-»-		26/10 1889	-»-		
6	-»- Ivana	hči I. žene		26/4 1880	-»-		
1	Košir Janez	gost	oženjen	22/6 1851	-»-		+ 2/12 896
2	-»- Ivana	žena		18/5 1850	-»-		+ 28/11900
3	-»- Franca	hči		2/10 1876	-»-		+ 1901 v maju
4	-»- Marija	-»-		7/6 1879	-»-		
5	-»- Josip	sin		8/3 1888	-»-		
	<i>Dolenc Franc</i> <i>z rodbino</i>	<i>krčmar</i>	<i>oženjen</i>	<i>1856</i>	<i>Jazbinah</i>	<i>Javorje</i> <i>Kranj</i>	<i>od 5/5 1892.</i>

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Kastrin Jurij	gospodar	oženjen	23/4 1855	Zaplana	Vrhnika	
2	-»- Marija	žena		5/8 1861		-»-	+ 3/1. 1901
3	-»- Anton	sin		1/6 1887		-»-	
4	-»- Marija	hči		23/10 1888		-»-	
1	Medič Matevž	gost	oženjen	7/9 1838	Horjul	Horjul	
2	-»- Ivana	žena		7/5 1843		-»-	
3	-»- Ivana	hči		27/5 1872		-»-	
4	-»- Marija	-»-		5/7 1875		-»-	
5	-»- Ana	-»-		23/7 1878	-»-		
6	-»- France	-»-		13/11 1881	-»-		
7	-»- Andrej	-»-		30/10 1884	-»-		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Nagode Josip	gospodar	oženjen	24/3 1854	Siberše Logatec	Vrhnika	
2	-»- Lenka	žena		10/8 1862		-»-	
3	-»- Ivana	hči		12/5 1884		-»-	
4	-»- France	sin		9/9 1889		-»-	
5	Jurca Marija	mati		1830		-»-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Dolene France	gost	oženjen	18/9 1866	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Franca	žena		11/2 1857	-»-		
3	-»- Franca	hči		17/9 1889	-»-		
1	Nagode Jakob	gost	vdovec	15/7 1819			+ 5/8 1899
2	-»- Anton	sin		9/1 1866			
	Franciska	hči		1862			
1	Malovrh Jakob	gost	vdovec	24/7 1835	Butajnova	St. Jošt	
2	-»- France	sin		24/3 1874	Vrhnika	-»-	
3	-»- Jakob	-»-		15/4 1876	-»-	-»-	
4	-»- Janez	-»-		20/10 1888	-»-		
1	Narobe Lenka	gostja	vdova	3/5 1838	Vrhnika	Šmartno pod Šmarno goro	
1	Šauer Janez	gost	oženjen	19/1 1831	Podturn Rudolfovo	Travnik Boznija	
2	-»- Marija	soproga		8/12 1835	Kranjska gora	-»-	
3	-»- Roza	hči		12/2 1873	Brezovica Primorsko	-»-	
4	-»- Janez	hlapec		1865	Toplice Rudolfovo	Toplice Rudolfovo	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Verbič Andrej	gospodar	oženjen	22/11 1856	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Ivana	žena		22/5 1866	-»-		
3	-»- Feliks	sin		22/12 1889	-»-		
4	-»- Marija	mati	vdova	1830	-»-		+ 2/1 1899
5	-»- France	brat		27/10 1853	-»- N. 582 de 894		
6	-»- Jože	-»- (:vojak)		1867			
	Verbič Jože	pisar	oženjen	1867	Vrhnika	Vrhnika	
	-»- Marija r. Kočevar	žena		ca 1872			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Šurca France	gospodar	oženjen	4/10 1858	Schub. N.	551 de 894	
2	-»- Marija	žena		24/10 1850		589-»- 894	
3	Šerše Tomaž	sin		19/12 1876	čevljar		29/11 99 v Trstu Via Altana N. 2 IV. P. p. W. 10.
4	-»- Anton -»- France	-»-		1846 8/2 1879	Ech. N. 1180	de 893	
1	Fajgel Matevž	gost	oženjen	1823			+ 15/1 1896
2	-»- Katra	žena		23/11 1818			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Križaj Janez	gospodar	oženjen	9/12 1851			
2	-»- Franca	žena		23/2 1855			
3	-»- Janez	sin		21/6 1889			
4	Šuštersič France	-»-		9/9 1879			
		I. zakona					

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Ballis Josip	gospodar	ženjen	6/8 1844	Gradiška	Gradiška mesto	se preselil v aprilu 1898 v Dol. Logatec
2	-»- Angelina	soproga		28/8 1845	Trst		
3	-»- Artur	sin		2/8 1871	Vipava	N. 742 Taxe d. 894	
4	-»- Josip	-»-		15/7 1876	-»- 6 realka	Exh. N.	1479 de 894
5	-»- Karol	-»-		10/10 1887	Vrhnika		
6	-»- Elvira	hči		6/7 1869	Trst omožena		
7	Davi Franc	oče		1800	Trst + 16/6 1894	Trst	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Homovc Matija	gospodar	oženjen vdovec	12/2 1844			
	Mina II. žena		omožena.	1846			
2	-»- Janez	sin		12/12 1874	+		
3	-»- France	sin		20/9 1876			v Am. konc apr. 99.
4	-»- Josip	-»-		26/3 1881			
5	-»- Marija	hči		21/2 1889			
6	Petkovšek Marija	stara	vdova	1827	+		
7	-»- Reza	posestnica hči		13/10 1846			
8	-»- Lorenc	sin		8/8 1862	oženjen oštir		Slavina okraj Postojna

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Gabrovšek Matevž	posestnik	oženjen	6/9 1838	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Ana	žena		26/7 1844	-»-		
3	-»- Franca	hči		27/10 1870	-»-		
4	-»- Janez	sin	čevljar	19/6 1874	N. 1250 de	893	Prisilni pot.list
5	-»- Jakob	-»-	dto	29/4 1876	N. 54 de 894 dto	Exh. N. 273	de 894
1	Gabrovšek Andrej	gost	oženjen	18/11 1827	Rovte	Rovte	
2	-»- Marjeta	žena		24/6 1831	+		
3	-»- Marija	hči	omož. v Zeltwegu	5/4 1869	čevljar		
4	-»- Jakob	sin		4/7 1866			
5	Leskovec Katra	hči		22/11 1836	sestra	od mete	pristojna v Rovte
		sestra Mete					

⁶ Tu je s svinčnikom dopisano: »Heimatschein von 2/12 1880 Z.12 ausgefolgt 1/41892«. (domovnica 2/12 1880 Z. 12 izdana 1/4 1892)

⁷ Tu je s svinčnikom dopisano: »Geht nach Idria zum Sohne Franc del als Schmid dort beschäftigt ist«. (gre v Idrijo, k sinu kovaču)

⁸ Tu je s svinčnikom dopisano: »nach Gereuth zuständig dient in Laiby«. (pristojna v Rovte, služi v Ljubljani??)

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Dolenc Gregor	gospodar	oženjen	26/2 1838	Vrhnika oporoka	Vrhnika 21/6 1894	+ 17/1 1895 Z. 810.
2	-»- Lenka	žena		19/5 1849	-»-		
3	-»- France	sin		1/12 1870	-»- + 1891		
4	-»- Miha	-»-		12/9 1874	-»-	905 de 892	Trst, Rojana 279. 50 Soldat
5	žena Amalija Eržetič -»- Luka	7/7 71 kje? -»-		9/10 1878	-»-	1002 -»- 1023 -»-895	1 + 1116/1902 ženit. spital
6	-»- Janez	-»-		17/6 1886	-»-		
7	-»- Anton	II. zakona -»-		10/6 1889	+	27/3 1891	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Maček Valenti	gospodar	oženjen	13/2 1843	Vrhnika	Vrhnika	+ 1/8. 1899.
	<i>Elizabeta r. Mihevc</i>	<i>II. žena</i>		1846	-»-		
2	-»- Katra	žena		6/11 1842	23/12 1894 +		
3	-»- Franca	hči		29/10 1870	omožena		+
4	-»- France	sin		11/3 1873			
5	-»- Nace	-»-		11/7 1883			
6	Kobal Matevž	učenec		17/9 1876	Idrija	Idrija	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Gierbec Janez	gospodar	oženjen	30/4 1846	Samatorea	Horjul	
2	-»- Jera	žena		23/2 1842	Hrib		+ 26/12. 1893
	<i>Ana r. Rožmanec</i>	<i>II.</i>		1854	Vrzdencec		
3	-»- Jera	hči		21/2 1877			Am.
4	-»- Janez	sin		27/10 1878			
5	-»- Reza	hči		16/9 1880			Am.
6	-»- Anton	sin		5/1 1883			
7	Jesenko Franca	hči		28/1 1871			Am.
8	-»- Urša	I. zakona -»-		15/10 1872			Am.
9	Steržinar Urša	teta od žene	samska	12/9 1817	16/10 1891 +		
10	Rode Jurij	prešni gospodar	vdovec	13/4 1820			
11	-»- France	sin	samski	4/12 1845			
	-»- Alojzija	žena		1844			E. N. 550/98.
12	-»- Lenka	hči		25/2 1856			
13	-»- Franca	-»-	-»-	28/4 1853			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Tišler Marija	gospodinja	vdova	18/1 1830	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Rudolf	sin		17/4 1867		+ umrl	1891.
3	->- Anton	->-		11/12 1870	Amerika		
1	->- Janez	gost (sodar)	oženjen	13/12 1861			
2	->- Franca	žena		29/2 1864			
3	->- Janez	sin		16/6 1887			
4	Butin Janez	hlapec	samski	1825			+ 17/9. 1898.
	Ludvik Tišler			1863	Vrhnika	Vrhnika	sodar Ljubljana
	Barbara ->- roj. Wake Genovefa ->-			1859	Sv. Jakob Maribor	->-	Zelena jama 70 od l. 1912
	Ludovik ->- Franc ->-	čevljar	sam	5/10 1891	št. 2689/1911	v Ljubljani	zglasil za nabor
	Marija ->- Josef ->-			del. knj.	16.6.1909 št. 101	Karlovška	ulica 20
	Angela ->- Bogomir			1901			
	Rudolf Albina			1902 1903			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
							poderta

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Modrijan Anton	gospodar	oženjen	16/1 1825	Zaplana	Vrhnika	+ 22/10 900 se ubil v gozdu
2	->- Neža	žena		28/12 1835	Žažar		
3	->- France	sin		5/2 1863	Zaplana		
1	Terček Janez	gost	oženjen	29/5 1839	Žažar	+ 3/5 891	
				30/6	Žir		

1	Šrček Janez	gost	oženjen	29/5 1839	Zažar	+ 3/5 891	
2	->- Marija	žena		30/6 1852	Žir	17/7 892 +	
3	->- Marija	hči	omož.	31/7 1872	Zažar	Terst	
4	->- Marijana	->-		23/3 1875	->-		služi v Trstu
5	->- Ana	->-		30/7 1879	Podlipa		
6	->- Janez	sin		2/7 1884	->-	N. 831 de	891
7	->- Ivana	hči		20/4 1889	Podgora	Stiftung	1055 de 891

Hišno ime Majerjeva štacuna

št. 207/188

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Zelevc Jernej +	gost	oženjen	21/8 1845	Žir	Žir	+ 20/7 1898
2	->- Ana	žena		23/7 1846	Hrib		
3	->- Franc	sin		12/11 1872	Planina	v Ameriko	deserter
4	->- Franca	hči		29/10 1851	Vrhnika		
5	->- Josip	sin		9/2 1889	->-		
6	Narobe Marija	dekla		25/1 1887	Šmartno pod Šmarnogoro		

Hišno ime Padarček

št. 208/343

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Japel Primož	gospodar	oženjen	27/5 1829	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Lenka	II. žena		4/4 1844	->-		
3	->- Katra r. Nagode Klama Stefan	III. ->- hlapec	samski	1837 1833	g. Logatec ->-	+ v nov.	utonil 1896.

Hišno ime Klama

št. 209/369

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Debeve Josip	gospodar	oženjen	1/3 1837	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Jera	žena		26/2 1828	->-		
3	->- Jakob	sin		4/7 1871	->-		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Žitko Gregor	gospodar	oženjen	5/3 1842	Vrhnika	Vrhnika	
2	->- Urša	žena		19/10 1841	->-		

Hišno ime { Franc Cepin posestnik 2/3 1868 rojen
+ 14/4 897

št. 211/360

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Brenčič Anton	gost	oženjen	10/5 1852	Vrhnika	Vrhnika	+
2	->- Marija	žena		7/2 1851	->-		+ 27/8. 1893.
3	->- Josip	sin		19/3 1879	->-		
4	->- Anton	->-		10/1 1881	5/9 1893 +		
5	->- France	->-		23/11 1882	->-		
6	->- Franca	hči		6/9 1884	->-		
7	->- Gregor	sin		7/3 1887	13/9 1892	+	
1	Gostiša Jakob	gost	oženjen	14/7 1843	Dolenji	logatec	
2	->- Franca	žena		1857		->-	
3	->- France	sin		14/4 1880	Brod Logatec	->-	
4	->- Tomaž	->-		13/2 1885	Martinhrub	->-	
5	->- Janez	->-		4/10 1887	->-	->-	
6	->- Josipa	hči		1882	Vrhnika	->-	
7	->- Anton	sin		1890	->-	->-	
	Brenčič Jakob		oženjen od 1853	1858			v Ameriki
	->- Johana Kosmač Leopold sin		29/11	1860 1884	Reka	N. 1116 d.	Reka 892 in Spital

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Osenk Andrej	gospodar	oženjen	22/10 1839			+
2	-»- Reza	žena		18/10 1845			
3	-»- Janez	sin		14/4 1873			
4	-»- Marija	hči		7/6 1875			
5	-»- Ivana	-»-		30/7 1878			
6	-»- Antonija	-»-		18/5 1884			
7	-»- Ana	-»-		3/7 1886			

⁹ Čez vse tri naslednje rubrike je z rdečo zapisano: »poročen z Marjeti Kržmanc iz Drenovega griča 12 v Ameriki 21/10 1900, brez zglasnice«.

Hišno ime Teckov Jože

št. 213/357

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Rozman Josip	gospodar	oženjen	18/10 1857			
2	-»- Marija	žena		26/10 1857			
3	-»- Ivana	hči		15/12 1889			
4	Petavs Katra	mati	vdova	25/10 1821	+ 19/1 1893		

Hišno ime Lenarčič

št. 214/38

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Lenarčič Josip	posestnik	oženjen	22/2 1856	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Ana	soproga	omožena	4/1 1863	-»-		
3	-»- Zora	hči		31/3 1882	-»-		
4	-»- Milan	sin		28/3 1884	-»-		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Stanta Jakob	posestnik	vdovec	15/6 1842	Vrhnika	Vrhnika	+
2	»» Jakob	sin		28/6 1883	»»	»»	
1	Krašove Jakob	gost	oženjen	20/6 1863		»»	
2	»» Neža	žena		6/1 1864	Horjul		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Novak France	gospodar	oženjen	28/3 1860	Verd	Vrhnika	
2	»» Marija	žena		3/7 1863		»»	
3	»» Marija	hči		14/6 1890		»»	
4	Govekar Boštjan	prešni gospodar	oženjen	18/1 1823	Godovič	»»	+ 11/2 900.
5	»» Neža	žena		28/12 1825			+ 24/6. 1896
6	»» Marjeta	hči		2/7 1864			v Gorici

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Dolenc Jernej	gospodar	oženjen	13/8 1843	Blatna brezovca	Vrhnika	
2	»» Marija	žena		31/3 1843	Vrhnika		
3	»» Antonija	hči		16/1 1867	»»	omožena	
4	»» Jernej	sin		27/7 1887	»»		
5	Žnideršič Katra	kotarca	vdova	19/4 1824	»»		
6	Volič Josip	svak	samski	6/3 1852			+ 22/5. 1908
7	»» Josip		»»	6/12 1869	Trst	Vrhnika	c. kr. uradnik št. 218 ex 897, pri 17. p. polku
	nez. sin Lize	(vojak)					E. N. 692/98 + na Dunaji dne 3/6 898.

Zapo- redno število	Ime in priime	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Jamnikar France	čuvaj	oženjen	18/10 1840	Dolenji logatec	Dolenji logatec	
2	->- Marija	žena		26/5 1846			
3	->- Marija	hči		2/6 1872	Unca Logatec		
4	->- Franca	->-		21/3 1880	Vrhnika		posl. b. 17/9 98 št. 50 ž. Dol. Logatec
5	->- France	sin		8/4 1883	->-		
6	->- Anton	->-		17/1 1885	->-		
7	->- Karol	->-		2/10 1887	->-		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
							prazna

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
							prazna

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Jansekovič Vladimir	asistent pri c. kr. finančnem ministerium	oženjen	10/5 1863			sprejet v obč. zvezo na Dunaju štv. 302/1909
2	->- Elvira Ballis	soproga		6/7 1869			
3	->- Josefina		vdova	27/3 1827			
1	Stegner Franc	c. kr. kanclist	oženjen				
2							
3	Maria Stegnar	hči	samska	1875			

1	Stegner Franc	<i>c. k.</i> kanclist	oženjen				
2							
3	Maria Stegnar	hči	samska	1875			
	Petsche Adolf	<i>c. k. davčni</i> prejemnik	oženjen		v Ljubljani + 1892	Vrhnika	
	-»- Caroline žena	-»-	vdova			dto	
	-»- Adolf sin	šolar	samski 23/2	1880	Trebnje	dto	Exh. N. 513 de 892.
	-»- Oskar -»-	-»-	-»- 4/2	1882	dto	dto	¹⁰
	-»- Carl -»-	-»-	-»- 4/7	1875	dto	dto	N. 1598 de 893
	-»- Maria hči	-»-	-»- 12/11	1871	dto	dto	¹¹
	-»- Ema	učiteljica	-»-				domovnica N. 83 de
	Požar Jakob	kanclist	sam				96.

¹⁰ Tu je zapisano: »Cadettenschulle Wien III. 1814«.

¹¹ Tu je zapisano: »domovnica N. 1033 de 892«.

Hišno ime Storž gornji

št. 222/353

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Grom Jurij	gospodar	oženjen	24/3 1824	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Lucija	žena		12/12 1835	-»-		
3	-»- Franc	sin (:vojak)		21/3 1869			
4	-»- Rozalija	hči		16/8 1873	-»-		
5	-»- Liza	-»-		12/11 1877	-»-		

Hišno ime Pavkarjev Matevž

št. 223/239

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Velkavrh Matevž	gospodar	oženjen	18/9 1852	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Marija	žena		31/5 1854	+ 7/2 1894		
3	-»- Maria Dušak -»- Matevž	II. žena sin	34 l. 2/8 1884				
4	-»- Ivana	hči		18/5 1887			
1	Bezcljak Marija	gostja	samska	17/8 1849	Kamnik	Preser	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Zakovšek Lenka	gospodinja	vdova	8/5 1838	Rovte 18/1 1894 +	Vrhnika N. 1200 de	894 ?spričevalo
2	-»- Marija	hči		31/3 1875		-»-	
	Zakovšek Karol nezak.	sin		26.5 1888	Dunaj	Vrhnika	Exh. N. 625/1897
	+ Helene, hčere	gor. Helene			Alservorstadt 195		1908 je bil še na Dunaju 2749/08

Jan. Kres od l. 1896

Arhar od 1/10 99

Hišno ime odšel 10/10 99 iz občine G2222 Oblak April 1894

št. 225/187

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Kavčič Andrej	gost	oženjen	20/11 1816	Žir		
2	-»- Neža	žena		24/12 1824			
3	-»- Franc	sin		27/1 1859			
4	-»- Janez	sin		30/8 1860			
5	-»- Jakob	-»-		20/4 1863			

vulgo Mešečev

Hišno ime Krašovce Jernej od 1895 dalje

št. 226/229

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Velkavrh Jurij	gost gospodar	oženjen	22/4 1845	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Urša	žena		20/10 1860		-»-	
3	-»- Janez	sin		29/4 1887		-»-	
4	-»- Marija	hči		14/11 1889		-»-	
5	-»- Valentin	brat		13/2 1850		-»-	
6	-»- France	-»-		13/9 1857		-»-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
							poderta

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Florijančič France	gost	vdovec	5/10 1836	Ljubljana mesto	Ljubljana mesto	
2	-»- Josipa	hči	samska	18/3 1864	-»-	-»-	
1	Malavašič Anton	gost	oženjen	1813	Vrhnika	Vrhnika	+
2	-»- Marjeta	žena		1825	-»-		
3	-»- France	sin		29/7 1866	-»-		
1	Trost Pavel	gost	-»-	23/1 1848	Sprejet v Ljubljano	Pass N. 51 de 1893	
2	-»- Marija	žena		10/10 1855	E. N. 1398/06		+ 28/5. 1897
3	-»- Pavel	sin		30/10 1876			ostane v domo- vinstvu na Vrhniki
4	-»- Marija	hči		5/11 1878			dto
5	-»- Ana	-»-		18/5 1880		Ech. N. 1059/896	dto
6	-»- Franca	-»-		19/1 1883		del. b. 896	Ljubljana
7	-»- Franc	sin		3/2 1885			dto
8	-»- Ivana	hči		27/10 1886		Ech. N. 979/98	dto
9	-»- Viktor	sin		16/10 1888			dto
	Valentina	hči		4/1 1890 28/11 1820			dto
10	-»- Liza	mali	samska		+		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Petkovšek Janez	gost	oženjen	2/9 1852	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Lenka	žena		7/5 1847			
3	-»- France	sin		29/3 1876	-»-		del. b. št. 77/98
	-»- Janez	-»-	s.	17/4 86			

3	-»- France	sin		1876	-»-		del. b. št. 77/98
4	-»- Janez	-»-	s.	17/4 86			
	Krašove Nace	nezakonski		8/8 1868	-»-		
1	Verbič Neža	sin od Lenke gostja	vdova	16/12 1844			
2	-»- France	sin	oženjen	11/10 1868			
3	-»- Janez	-»-	dto	30/6 1870			
4	-»- Anton	-»-	dto	7/6 1872	čevljar		
5	-»- Jakob	-»-	dto	1/7 1874	strojar		
	1898 Franca r. Logar	žena		1873			
6	-»- Nace	krojač		22/7 1876	krojač	4. razredna	šola

Hišno ime Lavdonova kovačnica

št. 230/134

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Vihtelič Jakob	gost	oženjen	25/7 1823	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Marija	žena		25/3 1825			
3	-»- Franca	hči		29/11 1864			+
1	Kavčič Janez	gost	oženjen	4/9 1861			
2	-»- Marija	žena		4/9 1861			

Hišno ime Skrb na Kosac

št. 231/67

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Pavlovčič Jakob	gost	oženjen	31/7 1860	Dolje	Borovnica	
2	-»- Polona	žena		28/12 1867		-»-	
3	Križaj Reza	mati		15/10 1829		-»-	
4	-»- Anton	sin		7/1 1863		-»-	
5	-»- Ana	hči		5/7 1870		-»-	
6	-»- Franca	-»-		15/8 1874		-»-	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Gabrovšek France	gost	oženjen	3/12 1833	Žir	Vrhnika	
2	-»- Marija	žena		5/12 1839	Horjul	-»-	
3	-»- Karol	sin	ožen.	29/10 1866		-»-	<i>l. 1893 Amerika. — Cleveland O. St. Clairstr. 1220 E. N. 1000/896, 1898, tudi žena</i>
4	-»- Frančiška r. Tomšič Franca	hči		1860 29/9 1870		-»-	<i>+ 28/11. 1898</i>

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Rep Marija	gospodinja	samska	25/9 1848	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Franca	sestra	-»-	7/11 1840			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Nagode France	gospodar	oženjen	1/4 1846			
2	-»- Reza	žena		5/10 1843			
3	Petrovčič Ivana	hči		23/12 1870			
4	-»- Anton	I. zakona stric	samski	30/12 1840			<i>1429, 1541 de 1894 920 1895 821 1896 1332, 1516. -»- 239, 567. 1897</i>
1	Lukman Urša	gostja	vdova	21/10 1821			<i>+ 1897</i>

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Canker Matija	gost	oženjen	23/2 1830			+ mesca marca v Južni Ameriki 1897
2	->- Ana	žena		4/7 1853			+
3	->- Urša	hči		18/10 1877			omožena v Reki
4	->- Marija	->-		7/8 1880			služi ->- ->-
5	->- France	sin		3/8 1883			sodarstvo v Kranju
6	->- Janez	->-		16/9 1889			
7	->- Ana	hči		1891			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Oblak Gašper	gost	oženjen	2/6 1836			
2	->- Jera	žena		5/2 1832			
1	Tominc Ivana	gostja	vdova	8/4 1832	Vrhnika		
2	->- Ivana	hči		9/1 1860			
1	Lenasi Rozalija	gost	vdova	27/9 1840	Ljubljana		
2	->- Karl	sin		2/11 1870	->-		
3	->- Rozalija	hči		27/8 1871	->-		
4	->- Ana	->-		11/7 1877	->-		
1	Ana Adamič Anton	gostja		20/6 1851			
1	Silvester Marija	->-	samska	30/11 1842			
2	->- Janez	brat sin		24/6 1859			Šmartno pri Litiji
3	->- France	dto ->-		1/9 1866	+ 1894.		

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Istenič Franca	gospodinja	samska	3/10 1853	Vrhnika	Vrhnika	
2	-»- Oskar Peter	sin	samski	15/12 1877	Alexadrien Egipt		
	Lovro Rogelj	izdelovalec soda vode	sam	1871	Gornja Brezovica	Preser	

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Furlan Janez	gospodar	oženjen	7/1 1843			
2	-»- Marija	žena		28/1 1846			
3	-»- France	sin		9/9 1875			v Ameriko 8/5 893 domov 1/10 896
4	-»- Liza	hči		13/11 1880			
5	-»- Franca	-»-		21/3 1884			
6	-»- Jože	sin		18/2 1886			
7	-»- Ana	mati		26/7 1818			
8	-»- Jernej	brat		13/8 1845			

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
							prazna

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Oblak Matevž	gospodar	oženjen	10/8 1861	Prelesje Kranj	Trata	
2	-»- Jera	žena		5/3 1867			
3	-»- Ludmila	hči		20/10 1887			
				20/9			

3	->- Ludmila	hči		1887			
4	->- Rafaela	->-		20/9 1889			
1	Suhadolc Marija	gostja	vdova	16/5 1825	Sinja gorica	Dobrava	
2	->- France	sin		25/3 1861	Vrhnika		
3	->- Nace	sin		17/7 1869	->-		
4	->- Reza	hči		16/10 1872	->-		
1	Kavčič Lenka	gostja		13/5 1825	->-		
2	->- Marija	hči		8/11 1862	->-		
3	->- Alojz	sin vojak		27/6 1867			
4	Leskovec Janez	učenec	+875	1873	Petkovc	Rovte	
1	Žibert Marija	gostja	vdova	23/1 1830	Padež	Vrhnika	
2	->- Josip	sin		14/1 1879			
1	Škvarca Marija	gostja	vdova	14/8 1820	Crnivrh	Vrhnika	
2	Nagode Katarina	->-		1839	+ Čevca	Dolenji- logatec	

Hišno ime Šinkove**

št. 241/180

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Sinkove Jakob	gospodar	oženjen	27/4 1857	Rovte	Rovte	+ dne 22/7 1897
2	->- Reza	žena		11/10 1846	Vrhnika	->-	
3	->- Janez	sin		22/12 1882	->-	->-	
4	->- Leopold	->-		10/10 1887	->-	->-	
5	Možina Marija	dekla	omožena	1845			
6	Šinkove Gašper	njeni neza- konski sin		2/1 1872			
7	Šabec Anton	učenec		1876	Zagorje Postojna		

Hišno ime

št. 242/245

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Habe Josip	gospodar	oženjen	7/2 1846	Vrhnika N. 246 de 867	Vrhnika	
2	->- Marija	žena		8/5 1844			
3	->- Marija	hči		7/8 1873			
4	->-	->-		12/1 1870			

3	->- Marija	hči	1873			
4	->- Neža	->-	12/1 1878			
5	->- Tomaž	sin	18/12 1879			
6	->- Franca	hči	15/12 1882			
1	Merlak Franc	gost	27/3 1847			
2	->- Franca	žena	8/4 1856			
3	->- Ivana	hči	27/6 1877			
4	->- Janez	sin	28/12 1878			
5	->- Marija	hči	1/2 1881			
6	->- Antonija	->-	22/5 1883			
7	->- France	sin	9/4 1889			

Hišno ime Hiralnica

št. 243/20

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Kogovšek Katra		vdova	15/11 1843	8/11 1893 ¹²	½ 4 uri	popold. +
2	->- Marija	hči	15/6 1872	1840 ¹³			
3	->- Katra	->-	2/2 1875				
4	Johan Andrej	sin sin	4/10 1872 18/11 877		Burgfried bei Pfarr Hallein	Salzburg	Exh. 1457/1897
1	Merlikar Pavel		23/1 1813	+ 24/7 895			
2	->- Gregor	brat		8/3 1827			+ 25/3 1900
1	Velkavrh France			1821	Velikaligojna	+	
	Kervišar Matija		vdovec	4/2 1816	Vrhnika +		
	Krašovic Jernej			24/8 1847	->-		
	Gutnik Polona			1820	Bevke	7/2 1894 +	
	Slave Francea		samska	1819	Hrib	+	
	Juh Marija		->-	1802	Vrhnika	+	
	Krašovic Marija		vdova	1817		+ 28/4 96	
	Lah Marija		samska	1821		20/2 1892 +	
	Pečlin Marjeta		->-	1829			
	Špeclar Urša		->-	18/9 1823		+	
	Setničar Meta		vdova	12/7 1819			+ 8/2 1898
	Terček Ana		vdova	1839			
	Zitko Marija vdova				Blatna	Verd N. 14	20/1 1894 +

	Setničar Meta		vdova	1819			+ 8/2 1898
	Terček Ana		vdova	1839			
	Zitko Marja vdova Bartolomajja roj. Kos		vdova	1812	Blatna brezovica	Verd N. 14	20/1 1894 +

¹² Tu je zapisano: »Sammtliche Akten liegen ad Exh.N. 1615 de 1893 in der Registratur (?) Lehrvertrag N.1238 von Andreas«. (dokumenti pod št. 1615 iz l.1893 v registraturi...učna pogodba št. 1238 od Andreja)

¹³ Tu je zapisano: »Taufschein etc. ad Exh. 127 de 1890«. (krstni list iz l.1890)

Hišno ime

št. 244/242

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Corn Tomaž	gospodar	oženjen	18/11 1842			
2	->- Marija	žena		5/11 1852			
3	->- Marija	hči		13/11 1872			
4	->- Nace	sin		21/1 1875			1898 ???
5	->- Franca	->- ¹⁴		22/3 1877			
6	->- Ivana	hči		31/5 1879			
7	->- Janez	sin		10/5 1882			
8	->- Tomaž	->-		3/8 1884			
9	->- Liza	hči		30/10 1886			
10	->- Lorenc	sin		30/7 1890			

¹⁴ Tako je zapisano, verjetno je pomota.

Hišno ime

št. 245/238

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Smrtnik Matevž	gost	oženjen	21/9 1851			
2	->- Franca	žena		10/2 1855			
3	->- Franca	hči		30/7 1879	¹⁵		
4	->- Marija	->-		7/12 1883			
5	->- Jakob	sin		18/7 1886			
6	->- Liza	hči		4/11 1888			
1	Malavrh Jera	gostja	vdova	6/3 1820	Crnivrh Logatec		
				10/8			

1	Malavrh Jera	gostja	vdova	6/5 1820	Č. mivrn Logatec		
2	->- Mina	hči		10/8 1845			
3	->- Reza	->-		1/11 1850			

¹⁵ Tu je zapisano: » omož. Anton Razboršek iz Zagorja mašinic«.

Hišno ime Lezgejev Tone

št. 246/243

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Nagode Anton	posestnik gost	oženjen	13/6 1849			
2	->- Urša	žena		12/10 1850	+ 6/7 895		
	Katra r. Martinčič	->-		1850	Drašča		
3	->- Anton	sin		15/11 1877			
4	->- Pavel	->-		25/1 1880			
5	->- Janez	->-		15/12 1883			
1	Skodlar Janez	gost	vdovec	12/8 1830			
2	->- Urša	hči		26/9 1857			
3	->- Ivana	->-		1/8 1860			
4	->- Reza	->-		11/10 1863			

Hišno ime vlg Pek (Pek??)

št. 247/241

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Leskovec Anton	gospodar	oženjen	12/1 1852	Zaplana	Vrhnika	
2	->- Franca	žena		7/8 1848	Vrhnika		

Hišno ime Golobova uta

št. 248/10

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Mlinar Janez	gospodar	oženjen	26/4 1850	Horjul		
2	->- Urša	žena		6/10 1853			
1	Dernaša Gregor	gost	vdovec	12/1 1811			+ 18/2. 1898
2	Semrov Liza	dekla	samska	30/10 1818			+ dne 26/2 1893

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Kobav Neža	gospodinja	vdova	19/12 1823			
2	-»- Anton	sin	oženjen	16/1 1864			
3	-»- Urša	žena		19/10 1864			
4	-»- Anton	sin		24/12 1889			
1	Čuk France	gost	oženjen	27/1 1867	Črni vrh Logatec	Črni vrh Logatec	
2	-»- Franca	žena		3/12 1868			
3	-»- Franca	hči		6/11 1890			

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Verbič Jakob	gospodar	oženjen	8/5 1857	Vel. Ligojna		
2	-»- Marija	žena		25/5 1854			
3	-»- Anton	sin		24/12 1888			
4	-»- Jakob	sin		17/6 1890			
5	Mihevc France	sin I. zakona		31/10 1875			
6	-»- Marija	hči		13/8 1877			
7	-»- Janez	sin		31/12 1881			

Zapo- redno števílo	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Marinka Josip	gost	oženjen	20/2 1830			
2	-»- Marjeta	žena		12/7 1861			
3	-»- Josipa	hči		16/4 1882			
4	-»- Alojzji	sin		27/5 1883			
5	-»- Janez	-»-		13/4 1885			
6	-»- Marija	hči		30/11 1886			

6	->- Marija	hči		1886			
7	->- Albina	->-		1/3 1889			
8	->- Franca			1/3 1889			

Hišno ime
čuvajnica št.685

št. 252/317

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1							prazna

Hišno ime

št. 253/318
Čuvajnica št. 686

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Blažič Lorenc	gost	oženjen	10/8 1840	Criknica Logatec	Criknica Logatec	E. N. 375 ex 897
2	->- Marija	žena		19/3 1860	Stara- vrhnika		
3	->- Lorenc	sin		9/5 1883	Vrhnika		

Hišno ime
čuvajnica št. 254- 372b.

št. 254/319

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
							prazna

Hišno ime

št. 255
Schilderhaus N. 687 neu

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
							prazna

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Jernejc Peter	čuvaj	oženjen	28/6 1850	Selo Ljubljana	Udmat	ima domovinski list ad N. 44 d. 891.
2	-»- Marija	žena		28/1 1838		-»-	odšel
3	-»- Peter	sin		30/10 882	Brezovica Ljubljana	-»-	
1	Mekina Jakob	čuvaj	oženjen		Planina	prist.	
2	-»- Marjeta	žena	-»-				

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
	Celare Janez	posestnik	oženjen				

Zapo- redno število	Ime in priimek	Stan	Samec, oženjen ali vdovec	Rojstno leto	Rojstni kraj, županija, okraj, dežela	Kraj, dostojnost, županija, okraj, dežela	Opomba
1	Koschelj Ludovik	post. načelnik	oženjen	1868	Maribor	Bischofs- dorf o. Celje	E. N. 1012/99

VRHNIŠKA KRONIKA

november 2005–november 2006

25. 11. 2005

V občinski hiši na Vrhniki se je mudil predsednik države dr. Janez Drnovšek. Predsednik si je ogledal še Lovrenčičevo hišo. Vljudnostni obisk je minil v sproščenem ozračju.

2. 12. 2005

“Vrhniško razstavišče umetnin” pri Foto Marklju na Stari cesti, ki ga vodi Bojan Mavsar, gosti razstavo del naravoslovnega fotografa Ika Krašovca. Avtor predstavlja izbrani opus naravoslovnih fotografij, ki je nastajal v sklopu tridesetletnega zasledovanja letnih časov. Pred Kraševcem je tu razstavljajal že Elo Mihevc.

14. 12. 2005

V Cankarjevem domu je bila predstavljena šesta številka zbornika Vrhniški razgledi. V njem osem avtorjev piše o zgodovinskih in naravoslovnih temah vrhniškega konca: o dogodkih na Vrhniškem 1941–1945, čolnarjenju na Ljubljani,

97. Igor Berginc in Marija Oblak Čarni predstavljata 6. številko Vrhniških razgledov

nici, usnjarstvu na Vrhniki, arheoloških najdbah na Vrhniki, o Kuclerjevem kamnolomu idr. Zbornik je pripravilo Muzejsko društvo Vrhnik, ki ga je skupaj s Cankarjevim domom tudi izdalo. Obsega 340 strani in ima 334 ilustracij. Uredila ga je Marija Oblak Čarni.

18. 12. 2005

V Cankarjevem domu je bil božično-novoletni koncert Pihalnega orkestra Vrhnik pod vodstvom dirigenta Milana Matičiča. Istočasno je bil v športni dvorani Slomškove osnovne šole koncert devetih narodnozabavnih ansamblov.

23. 12. 2005

Župan je sprejel mlado flavtistko Evo Arh, učenko Glasbene šole Vrhnik, ki je nedavno tega na mednarodnem tekmovanju “Stevan Mokranjac” v Beogradu osvojila prvo nagrado. Eva je učenka profesorice Vesne Jelovšek. Nastopila je ob klavirski spremljavi Dominike Naveršnik.

98. Flavtistka Eva Arh

23. 12. 2005

Zdravstveni dom Vrhnik je dobil novo ambulantno nujne medicinske pomoči, v kateri se bodo odvijali posegi, ki zahtevajo posebno obravnavo. To je medicinska pomoč, ki jo sestavljata dežurni oziroma urgentni zdravnik in medicinska sestra.

Pokriva pa področje občin Vrhnika in Borovnica. Ambulanta bo za nujne primere odprta 24 ur in bo obenem tudi prostor dežurne službe.

1. 1. 2006

Delovati je pričel novoustanovljeni Zavod Ivana Cankarja za šport, kulturo in turizem, ki ga je občinski svet potrdil z odlokom 22. aprila 2005. Ustanoviteljica Zavoda je občina. Razlogi za njegovo ustanovitev pa so povezani predvsem z reševanjem problemov iz organizacijskih, kadrovskih, materialnih in pravnih vidikov ravnanja z družbenimi in gospodarskimi dejavnostmi, vključenimi v portfelj Zavoda.

6. 1. 2006

Kulturno umetniško društvo Ligojna je v Peskah pripravilo še zadnjo od letošnjih šestih predstav živih jasic, ki letos praznujejo deseti jubilej. Vseh šest predstav si je ogledalo približno 5500 ljudi. Prišli so iz celotne Slovenije, posamično tudi iz Hrvaške in Avstrije; na obisku pa je bila tudi skupina Britancev in nekaj zdomcev iz Kanade. Tudi letos so si obiskovalci lahko ogledali maketo živih jasic v gasilskem domu. Verno podobo tistih v Peskah je predstavljalo 200 ovčič in 70 človeških figur – lutk, ki so jih naredile žene iz vasi. Vse ovčke in lutke so izdelane ročno in iz naravnih materialov.

99. Sveta družina iz živih jasic v Ligojni

7. 1. 2006

V Cankarjevem domu je potekal "Novoletni koncert" orkestra Simfonika Vrhnika pod taktirko Marka Fabianija. Ob njem so nastopili še MePZ Mavrica z Vrhnike, MePZ Svoboda iz Šoštanja ter solist Gašper Sladič na ksilofonu.

10. 1. 2006

V Cankarjevem domu na Vrhniki je bila odprta razstava karikatur Darka Šarca z naslovom "Sedanji in prejšnji". Gre za zbirko črnbelih karikatur domačih in tujih javnih osebnosti, ki so zaznamovale sedanji ali pretekli čas. Med upodobljenimi sta tudi dva vrhniška občana: predsednik Državnega zbora France Cukjati in minister dr. Jure Zupan.

100. Tri karikature z razstave karikatur Darka Šarca

6. 2. 2006

Odrpota je bila likovna razstava arhitektke Taše Turk. Kot motivi na njenih slikah prevladujejo stavbni elementi, največkrat vrata, portali ali kovani deli oken, ki v suhi pastelni tehniki dobijo popačeno domišljijско podobo.

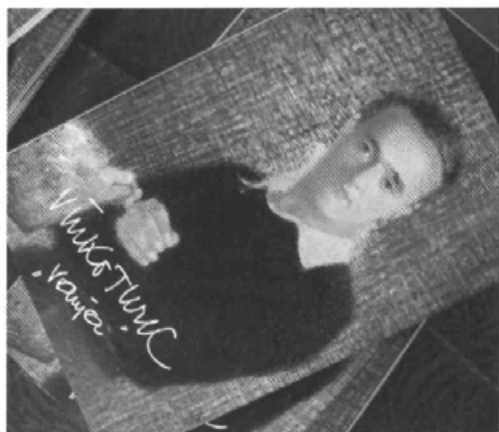
101. Arhitektka Taša Turk, slikarka na odprtju svoje razstave.

12. 2. 2006

Delegacija občine Vrhnika se je mudila v pobrateni italijanski občini Gonars, kjer so predstavniki obeh občin obeležili lansko leto izostalo 30-letnico pobratenja. Župana sta podpisala protokol, s katerim naj bi še bolj okrepili dosedanje sodelovanje in ga razširili predvsem na gospodarsko področje.

2. 3. 2006

V Cankarjevem domu na Vrhniki je bila predstavitev monografije vrhniškega slikarja Vinka Turka - Vanje (22. januar 1920–13. marec 1946). Knjigo je izdalo območno združenje borcev in udeležencev NOB Vrhnika. Turk je pred vojno v Ljubljani obiskoval kiparski in rezbarski oddelk moške obrtne šole, nadaljnje izobraževanje pa je prehitela vojna vihra. Leta 1942 je odšel v partizane, po koncu vojne pa je uspešno opravil izpit na Akademiji upodablajočih umetnikov v Ljubljani. Septembra 1945 je že prvič razstavljal na Vrhniki. S svojim talentom je kazal, da veliko obeta, a pomladi 1946 ni dočakal. Spominsko razstavo na Vrhniki so mu postavili leta 1982 in 2000. Monografija na 96 straneh obsega barvne reprodukcije izbranih del, razkropljenih po Sloveniji in tujini; nekaj jih hrani tudi Muzej novejšje zgodovine v Ljubljani.

102. Predstavitev monografije slikarja Vinka Turka - Vanje. Naslovnica monografije z njegovim avtoportretom

3. 3. 2006

Odbor za gradnjo nadomestnega razglednega stolpa na Planini nad Vrhniko je predstavil rezultate ankete, v kateri je med drugim spraševal po mnenju ljudi o novem stolpu. Stolp je bil in je še redno vzdrževan, a zob časa je opravil svoje. Zato se je lani na pobudo Planinskega društva Vrhnika sestal gradbeni odbor, ki ga sestavljajo predstavniki PD Vrhnika, TD Blagajana in občine. Kot eno prvih nalog si je zadal izvedbo ankete, v kateri je 85 % anketirancev odgovorilo, da si

želi lesen, približno enak stolp, kot je obstoječi. V tem mesecu bo odbor izbral idejni osnutek; nato pa se bo podal v pripravo projektne dokumentacije, za katero je v občinskem proračunu predvidenih dva milijona sredstev. Jeseni bodo pričeli z akcijo zbiranja sponzorskih sredstev, ki naj bi trajala približno leto dni.

7. 3. 2006

V galeriji Cankarjevega doma na Vrhniki je bila odprta slikarska razstava Vrhnicanke Tatjane Verbič. Nekoč ekonomistka se je po odhodu v pokoj odločila, da se bo izobraževala v likovni skupini v okviru Univerze za tretje življenjsko obdobje. Motivi na njenih slikah so iz narave, Vrhnike in njene okolice, tihožitja in cvetlični aranžmaji.

103. Tatjana Verbič na razstavi svojih slik

11. 3. 2006

Kulturno umetniško društvo Smrečje - Podlipa je po treh letih premora na odrske deske ponovno postavilo novo komedijo "Srečka" v režiji Janeza Cankarja. V igri sodeluje osem igralcev. Izakupiček od prodanih vstopnic pa so namenili domačinu za obnovo pogorele hiše.

9. 4. 2006

Volilci so na 42 rednih voliščih širom po Sloveniji odločali o novih občinah, med njimi tudi o bodoči občini Log - Dragomer. Po neuradnih rezultatih se je volitev na območju krajevnih skupnosti Log in Dragomer - Lukovica udeležilo 1943 volivcev; od teh je za novo občino glasovalo 1644 ali 84,61 %, proti pa 292 oziroma 15,03 % volivcev.

104. Slika dveh malih tabornikov s prireditve Društva prijateljev mladine Mavrica "Pozdrav materi zemlji"

22. 4. 2006
Ob Dnevu Zemlje na Vrhniki je v parku pred OŠ Ivana Cankarja ves dan potekala prireditev Pozdrav mami Gayi ali materi Zemlji, ki jo je organiziralo Društvo prijateljev mladine Mavrica z Vrhnike. Zvrstilo se je mnogo

brezplačnih delavnic, koncertov, nastopov in predavanj ... S prireditvijo želijo širiti ekološko zavest ter spomniti na vračanje k naravi in njenim darovom.

25. 4. 2006

Z otvoritvijo razstave "Spomeniki in pomniki NOB na Vrhniki" so se v Cankarjevem domu pričeli letošnji Cankarjevi dnevi. Razstavo je pripravila Območna organizacija zveze borcev NOB Vrhnika.

5. 5. 2006

V okviru Cankarjevih dni je v osrednjem vrhniškem hramu kulture potekal koncert "Cankar v pesmi, plesu in besedi". Nastopila sta MePZ Ivana Cankarja Vrhnika in MePZ Društva invalidov Vrhnika.

6. 5. 2006

Sedemdesetletnico Društva gojiteljev pasemskih malih živali so člani tega društva počastili s slovesnim razvitjem prapora v vrhniški gostilni Kranjc. 43 članov, ki prihajajo iz občin Vrhnika, Borovnica, Cerknica, Dobrova - Polhov Gradec, Horjul, Žiri in Brezovica, želi nadaljevati delo prednikov. Danes društvo združuje štiri sekcije: kunčerejo, perutninarstvo, golobarstvo in okrasne ptice.

105. Razvitje prapora Društva pasemskih malih živali

9. 5. 2006

Na predvečer 130. rojstnega dne Ivana Cankarja je bila v Cankarjevem domu odprta razstava z naslovom "Ljudstvu je spomenik vseč". Posvečena je bila omenjenemu velikanu slovenske literature. Pripravilo jo je Muzejsko društvo Vrhnika v sodelovanju z Zavodom IC za šport, kulturo in turizem. Razstava prikazuje potek postavljanja dveh najvidnejših spomenikov pisatelja, in sicer na Vrhniki v letih od 1929 do 1930 in v Ljubljani od 1969 do 1982.

106. Odprtje razstave o spomenikih Ivanu Cankarju "Ljudstvu je spomenik vseč ...".

10. 5. 2006

V Cankarjevem domu na Vrhniki je potekala slavnostna akademija ob občinskem prazniku, na kateri je bilo podeljenih pet občinskih priznanj. Med častnimi gosti je bil tudi predsednik države dr. Janez Drnovšek. Med zlatimi nagrajenci sta bila: pediatrija Marija Popit Stano-

vník za življenjsko strokovno in človeško delo, vedno prijazno do vseh malih občanov občine Vrhnike; ter Andrej Košak za življenjsko delo, ki povečuje ugled občine na gospodarskem področju življenja in dela. Srebrno plaketo sta prejela: Marko Fabiani za večletno uspešno in ustvarjalno delo na kulturnem področju ter za velik prispevek k oblikovanju glasbene kulture v občini; in Športno društvo Povž Stara Vrhnika za večletno uspešno in ustvarjalno delo. Srebrno plaketo pa je prejel Ivan Šraj, predsednik Društva gojiteljev pasemskih malih živali.

11. 5. 2006

V Cankarjevem domu je potekal literarni večer revije Poetikon, posvečen 130. obletnici Cankarjevega rojstva. Sodelovalo je pet pesnikov: Maja Murnik, Ivan Dobnik, Goran Gluvič, Miklavž Komelj in Ivan Stropnik, ki so interpretirali izbrana Cankarjeva in lastna dela.

12. 5. 2006

V Cankarjevem domu je potekal zaključek 29. državnega tekmovanja za Cankarjevo priznanje, kjer so podelili Cankarjeva priznanja osnovnošolcem in srednješolcem ter zamejcem iz Italije. Med srebrnimi nagrajencami je bilo tudi pet Vrhnicek iz Osnovne šole Ivana Cankarja: Neža Sluga, Hana Troha, Maruša Telban, Nataša Keser in Eva Arh.

13. 5. 2006

Potekal je tretji pohod po Cankarjevi poti, in sicer od Ljubljane do Vrhnike. Na 23-kilometrski pohod se je podalo 143 pohodnikov, približno enako število kot lani in predlani.

30. 5. 2006

Poslanci in poslanke državnega zbora so na seji sprejeli novelo zakona o ustanovitvi petih novih občin, med katerimi je tudi občina Log - Drago-mer, ki se je izločila iz občine Vrhnika.

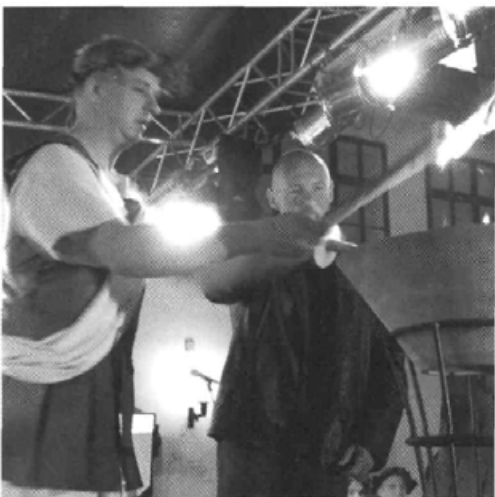
2. 6. 2006

Uresničile so se dolgoletne želje vrhniških ljubiteljev košarke, saj je skoraj tri desetletja stara

in dotrajana asfaltna ploščad le še neprijeten spomin. Obnova je stala 6,5 milijonov tolarjev. Od tega je 1,7 milijona dala občina, milijon Esad Babačič s svojim projektom Verjemi v svoj koš, preostalo pa Fundacija za šport in posamezni donatorji.

8.–11. 6. 2006

Na Vrhniki so se odvijali že tradicionalni 14. Argonavtski dnevi. Tudi letos je bilo poskrbljeno za pester program s prepletanjem športnih, kulturno-etnoloških, glasbenih ter zabavnih prireditvev. Čez dan so se obiskovalci lahko aktivno ali zgolj kot gledalci udeležili različnih športnih aktivnosti, sejmov, delavnic in predstav ter se zvečer pozabavali z znanimi glasbenimi izvajalci. Argonavtski dnevi so svoj prvi vrhunec doživeli v petek z uradno otvoritvijo na Sodnijskem trgu, kjer sta ogenj, ki simbolizira pričetek lokalnega praznika, prižgala telovadec Mitja Petkovšek in ljubitelj puščavskih sipin Miran Stanovnik. Slavnostna govornika sta bila župan dr. Marjan Rihar in namestnik grškega veleposlanika Sapountzis Nikolaos. Najbolj obiskana je bila sobotna Noč na Vrhniki, ki jo je obiskalo 12 tisoč ljudi.

107. Prižiganje ognja na slavnostnem začetku 14. Argonavtskih dni.

23. 6. 2006

Pred Lipo samostojnosti v središču Vrhnike je potekala slovesna podelitev častnega znaka

108. Župan dr. Marjan Rihar je sprejel iz rok predsednika dr. Janeza Drnovška Častni znak svobode Republike Slovenije, s katerim je bila odlikovana Vrhnika za izjemne zasluge pri uveljavljanju in obrambi samostojnosti in suverenosti Slovenije.

svobode RS Občini Vrhnika za njene izjemne zasluge pri uveljavljanju in obrambi samostojnosti ter suverenosti naše države. Na Vrhniki je bila namreč nastanjena ena najmočnejših tankovskih brigad v Jugoslaviji. Vrhnikičani so z barikadami zaustavili dva tankovska bataljona, ki sta se drugega julija odpravila proti prestolnici. Priznanje sta iz rok predsednika dr. Janeza Drnovška sprejela župan dr. Marjan Rihar ter župan iz časa osamosvojitvene vojne Franc Kvaternik. Po podelitvi je sledil kratek kulturni program. Priznanje pa je iz županovih rok romalo tudi v roke Vida Draščka, predlagatelja odlikovanja. Le-ta ga je nato podal v roke zbranih glavnih akterjev uspešne zgodbe osamosvojitvene vojne. Po uradnem delu je sledilo druženje, v večernih urah pa kresovanje na Sv. Trojici.

30. 6. 2006

V Cankarjevem domu je bila ob 100-letnici vrhniškega čebelarskega društva odprta razstava o zgodovini čebelarstva na Vrhniki. Razstavo je pripravilo čebelarsko društvo v sodelovanju z Muzejskim društvom Vrhnika. Naslednji dan, v soboto, 1. julija, je pred ribiškim domom v Sinji Gorici potekala uradna obeležitev obletnice s kulturnim programom in veselico, kjer

109. Slavko Keršmanc, predsednik Čebelarskega društva Vrhnika, sprejme za društvo Priznanje Antona Janše I. reda, s katerim ga je odlikovala Čebelarska zveza Slovenije.

je društvo ob svojem jubileju prejelo najvišje odlikovanje Čebelarske zveze Slovenije, to je priznanje Antona Janše I. reda.

To leto ostaja bazen na Vrhniki zaprt. Prvi vzrok je neustrezna kvaliteta vode, drugi je pomanjkljiva tehnična opremljenost, tretji vzrok pa je premajhno število kopalcev. Ob vsem tem se pojavi vprašanje smiselnosti vlaganja denarja v objekt, ki je odprt le dva meseca na leto, meni direktor Zavoda Ivana Cankarja za šport, kulturo in turizem, Edvard Kolar; še posebej ob dejstvu, če bi hotel biti bazen konkurenčen današnjim plavalnim kompleksom. O usodi bazena se bo morala opredeliti občina.

6. 7. 2006

V domovino se je vrnila plesno navijaška skupina Žabice z Loga, ki je v norveškem Oslu pod vodstvom trenerke Katarine Kolar osvojila naslov mladinskih prvakinj. Zlato in srebrno kolajno pa sta v kategoriji posameznikov osvojila še mladinka Sara Gruden in član Miha Gerbec. Pred Osnovno šolo Log - Dragomer so jim ponosni starši in krajanji pripravili slovesen sprejem.

10. 9. 2006

Kardinal dr. Franc Rode je v cerkvi sv. Pavla na Vrhniki daroval sveto mašo, po njej pa blagoslovil nov Župnijski vrtec. Na kardinalov obisk

110. Kardinal dr. Franc Rode posadi lipo pred novim Župnijskim vrtcem.

Vrhniko bo spominjala lipa, ki jo je ob zaključku uradne slovesnosti posadil pred vrtcem.

14.–20. 9. 2006

V okviru obiska Vlade v osrednji slovenski regiji so se njeni predstavniki mudili tudi na Vrhniki. Minister za pravosodje Lovro Šturm si je v četrtek, 14. septembra, ogledal Upravno enoto, Okrajno sodišče in Zunanji oddelek Okrožnega državnega tožilstva. V torek, 19., pa so se na obisku mudili: minister za delo, družino in socialne zadeve mag. Janez Drobnič, ki si je ogledal Varstveno delovni center; mag. Marko Starman, državni sekretar na Ministrstvu za okolje in prostor, ki se je s sogovorniki pogovarjal o odvajanju in čiščenju odpadnih voda v porečju Ljubljane; minister za kulturo dr. Vasko Simoniti pa je obiskal Tehniški muzej Slovenije v Bistri. 20. septembra se je na Vrhniki mudila tudi delegacija Ministrstva za promet pod vodstvom mag. Gregorja Ficka.

17. 9. 2006

Zaključilo se je svetovno prvenstvo v francoskem boks v Parizu, kjer je sodelovala tudi slovenska reprezentanca. Med drugim so slovenske barve zastopali tudi štirje vrhniški občani, od

katerih je Leon Brenčič osvojil bron; Nina Vehar pa je v finalnem dvoboju premagala tekmovalko iz Velike Britanije in osvojila naslov svetovne prvakinja.

26. 9. 2006

Cankarjev dom na Vrhniki je pričel svojo novo sezono z razstavo lokalnega muzejskega društva "Vrhnika na pomembni evropski poti". Razstava podaja podobo prometne poti, ki je po kopnem in po vodi vodila skozi Vrhniko. Razstavljeno je slikovno in pisno gradivo na 22 panojih; dodanih je še nekaj maket prevoznih sredstev Ligojnčana Marjana Smrtnika (letala in lokomotive) in Žirca Janka Samse (vozovi). Muzejsko društvo želi z njo oživiti zanimanje za preteklost kraja, dvigniti občutek pripadnosti kraju in oblikovati zavest, da mora Vrhnika dobiti lastno muzejsko zbirko.

111. Z odprtja razstave "Vrhnika na pomembni evropski poti".

6. 10. 2006

Župan Občine Vrhnika dr. Marjan Rihar in ravnateljica Vrtcev Vrhnika ga. Marta Samotorčan sta na gradbišču za Cankarjevo šolo položila temeljni kamen novega vrtca, ki ga gradi Gradbeno podjetje Grosuplje.

6. 10. 2006

Tatjana Oblak Milčinski je v Cankarjevem domu predstavila svojo novo knjigo "Svi šle wakapavat turšca na mah", v kateri je s starimi barjanskimi narečnimi izrazi opisala življenjski utrip na

Barju v zadnjih dvestotih letih. Zgodbe iz njene knjige je programsko dopolnila ekipa Impro lige iz KUD France Prešeren.

11. 10. 2006

Mirko Marinčič, predsednik uprave Elektra Ljubljana, in župan Občine Vrhnika Marjan Rihar sta položila temeljni kamen za novo razdelilno transformatorsko postajo (RTP) 110/20 Vrhnika, ki bo vir električne energije odjemalcem na območju občin Borovnica, Horjul, Vrhnika in na delu občine Brezovica.

13. 10. 2006

V prostorih čitalnice Cankarjeve knjižnice so odprli razstavo ob stoletnici rojstva vrhniškega literata Karla Grabeljška. Razstavljena so bila njegova dela ter podrobnosti iz njegovega življenja. Janez Smrtnik je interpretiral odlomek njegove povesti Sirene. Pisateljevo stoletnico je območna organizacija borcev obeležila še 18. oktobra s koncertom Partizanskega pevskega zbora v Cankarjevem domu.

17. 10. 2006

S krajšim kulturnim programom in nagovorom vrhniškega župana ter direktorja Gradbenega podjetja Grosuplje, ki je investitor projekta, je bil naznanjen uradni pričetek gradnje stanovanjske soseske Zlatica ob Vrtnariji na Vrhniki. Soseska bo obsegala tri bloke, skupaj 176 stanovanj, ki bodo vseljiva predvidoma leta 2008.

112. Maketa stanovanjske soseske "Zlatica".

17. 10. 2006

V Cankarjevem domu je potekala predstavitve diplomske naloge Damjane Vrenjak z naslovom Urbano drevje in grmovnice na javnih površinah občine Vrhnika ter novega promocijskega filma občine. Vrenjakova, ki je zmagovalka letošnjega občinskega razpisa za najboljše diplomsko, magistrsko ali doktorsko delo v povezavi z vrhniško občino, je v svojem delu popisala 30 zelenih površin na Vrhniki. Prišla je do ugotovitve, da je večina dreves na njih poškodovanih. Promocijski film občine Vrhnika je nastal v produkciji podjetja MorArt, ki gledalcu ob osvetlitvi njene zgodovine predstavlja občino kot turistično zanimivo destinacijo. Film bo občini Vrhnika, ki je financirala projekt, služil kot promocijsko gradivo ali priložnostno protokolarno darilo. Nazadnje je Vrhnika doživela podobno filmsko upodobitev leta 1997 v VHS-tehniki.

22. 10. 2006

Zaključil se je prvi krog lokalnih volitev, kjer je izmed osmih županskih kandidatov največ glasov prejel kandidat SLS Vincencij Tomšič, in sicer 25,8 %. Sledili so dr. Marjan Rihar, SDS in NSi, 24,5 %; Richard Beuerman, LDS, 15,5 %; Amalija Turšič, Glas žensk Slovenije, 13,5 %; Janez Kikelj, SD, 9,6 %; Maja Ravbar Lampič, SNS, 6,3 %; mag. Ljubomir Mohorič, SMS, 3,1 %; Andrej Lupinc, AS, 1,3 % glasov. V drugem krogu se bosta pomerila Vinko Tomšič in dr. Marjan Rihar. Volilna udeležba je bila 55,4 %.

25. 10. 2006

V organizaciji Zavoda Ivana Cankarja za šport, kulturo in turizem so se na Vrhniki sešli predstavniki zgodovinske, arheološke in turistične stroke (Marija Oblak Čarni, Ivanka Kurinčič, Gregor Mesec, Marko Frelj, Janez Kos, Lojze Drašler in Marija Zakrajšek), kjer je tekla beseda o možnosti vzpostavitve Rimskega zidu v občini Vrhnika kot turistično-izobraževalne točke. Vsi navzoči so poudarili, da je Rimski zid spomenik, ki je potreben zaščite, pozornosti in predstavitve javnosti. Zavedajo se, da bo imela

pri tem odločilno vlogo občina Vrhnika, na katero se bodo po volitvah obrnili in jo seznanili s svojimi idejami o zidu. Ponovno se bodo sešli predvidoma decembra, ko bodo skušali projekt idejno razdelati po fazah oz. načrtovati osnovne aktivnosti, potrebne za njegovo realizacijo.

8. 11. 2006

Položen je bil temeljni kamen za gradnjo Sparovega trgovskega centra v Sinji Gorici. V centru bo poleg Sparove trgovine še enajst lokalov. Kupci pa se bodo lahko med prodajnimi policami sprehodili v juniju 2007.

12. 11. 2006

Volilci občine Vrhnika so izvolili novega župana. To je dr. Marjan Rihar, ki je prejel 2456 glasov oz. 50,3 %. Za protikandidata Vinka Tomšiča se je odločilo 2419 oz. 49,6 % volilcev. Razlika med kandidatom je bila 37 glasov. Volilna udeležba je bila 41 %.

14. 11. 2006

V Cankarjevem domu na Vrhniki so odprli razstavo "Navport med Jadranom in Donavo". Razstava odkriva spoznanja in prve zaključke arheoloških izkopavanj na Kočevarjevem vrtu, ki so se vršila v letu 2005. Izjemna arheološka najdba je svinčena ploščica, na kateri je ohranjen antični napis imena Nauportus. Razstavo je v sodelovanju z Zavodom Ivana Cankarja pripravila ekipa vodje izkopavanj dr. Jana Horvat z Inštituta za arheologijo ZRC SAZU.

113. Razstavo si je ogledal tudi vrhniški župan, dr. Marjan Rihar, na sliki z avtorico razstave, dr. Jano Horvat

OBČNI ZBOR MUZEJSKEGA DRUŠTVA VRHNIKA,

6. marca 2006 ob 17. uri v Mali dvorani Cankarjevega doma na Vrhniki

Ob prisotnosti večjega števila članov smo pričeli občni zbor z minuto molka v spomin v preteklem letu umrlih članov: Franca Okrajška, Maruše Černič Hočevar in Igorja Pirmana. Ogledali smo si video s kratkimi filmskimi zapisi o Vrhniki in okolici v letih od 1946 do 1972, npr. gradnjo proge pri Borovnici, IUUV, gradnjo ceste Vrhnika - Postojna.

114., 115. Sliki s starih filmskih zapisov.

Po izvolitvi delovnega predsedstva je občni zbor vodila Elica Brelj. Poročilo o delu v preteklem letu je podala predsednica društva Marija Oblak Čarni. Omenila je opravljene na-

loge, ki smo jih imeli v programu. Organizirali smo predavanje Ljubljansko barje v obdobju kolišč, spremljano z diapozitivi. Predaval je arheolog dr. Anton Velušček. Zelo obiskana je bila razstava Vrhnika v I. svetovni vojni 1914-1918 v mali dvorani Cankarjevega doma od 11. oktobra do 7. novembra 2005, pri kateri sta največje delo opravila Olga Pivk in Janez Žitko. Na razstavi je bil prvič objavljen seznam padlih vrhniških občanov v I. svetovni vojni.

Ogledali smo si ostanke jugoslovanskega obrambnega sistema na Ljubljanskem vrhu. Septembra pa smo organizirali izlet v Mokronog, odkoder se je leta 1944 preselila na Vrhniko Kalinova usnjarna in z njo veliko družin, ki so potem ostale na Vrhniki. 14. decembra smo pripravili srečanje z občani, kjer smo predstavili naš zbornik Vrhniki razgledi št. 6 z zanimivo vsebino: Kronika dogajanj na Vrhniki med II. svetovno vojno 1941-1945, čolnarjenje po Ljubljani, o začetkih usnjarskega na Vrhniki, Kuclerjevem kamnolomu, o Pivških jezerih. Prinaša tudi popis prebivalstva nekaterih vasi vrhniške občine iz leta 1900. Za izdajo zbornika je društvo prispevalo 750.000,00 SIT. Delo društva je v preteklem letu potekalo tudi na nalogah, ki trajajo več let. Predvsem smo še naprej zbirali gradivo o zgodovini Vrhnike, vrhniških županov, učiteljev, o domačih obrtneh na Vrhniki. S Čebelarskim društvom smo zbirali literaturo in drugo gradivo za razstavo ob stoletnici društva. Na občni zbor smo povabili tudi predstavnike Čebelarskega društva.

Javnost smo obvestili o kulturnozgodovinski vrednosti Lovrenčičeve hiše - Stare pošte, za

katero je IUUV iskala kupca. Hiša še ni prodana, občina pa išče možnosti za njen nakup. Prisotni na občnem zboru so se za to hišo posebno zanimali in predlagali, da se spremlja dogajanje v zvezi z njo.

Društvo še vedno deluje v izredno utesnjenih prostorih, zato imamo težave s shranjevanjem zbranega materiala. Nekateri občani nam nudijo predmete v trajno last, vendar jih odklanjamo, ker nimamo možnosti shranjevanja. Velik del, predvsem usnjarskega arhiva, imamo vskladiščenega v kurilnici Cankarjevega doma. Nujno bi potrebovali prostor, da bi ga lahko razgrnili, popisali in uredili.

Ko je predsednica predstavila še program društva za leto 2006, je predsedujoča odprla razpravo.

Župan dr. Marjan Rihar je pohvalil delo društva, posebno glede izdajanja zbornika in pa prizadevanje za zbiranje gradiva in ohranjanja kulturne dediščine na območju občine. Govoril je o interesu občine za pripravo medobčinskega projekta za zavarovanje in proglasitev za spomenik Rimskega zapornega zidu, za kar si društvo prizadeva. Govoril je o financiranju društva s strani občine glede na to, da mu je Ministrstvo za kulturo leta 2004 priznalo status javnega interesa. Žal so finančna sredstva občine omejena. Menil je, da bodo boljše možnosti za pridobivanje finančnih sredstev skozi programe Zavoda Ivana Cankarja za kulturo, šport in turizem, ki so ga v občini letos ustanovili.

Predlog prof. dr. Branka Stanovnika in Janeza Smrtnika o postavitvi spominskega obeležja

vrhniškim krasoslovcem: dr. Francetu Habetu, Ivanu Michlerju in dr. Petru Habiču so prisotni sprejeli. Obeležje naj bi postavili v Močilniku, kjer se pričinja kras.

Na občnem zboru so bile tudi nadomestne volitve dveh članov Izvršnega odbora. Sestav društvenih organov je tako nekoliko spremenjen. Izvršni odbor: Marija Oblak Čarni (predsednica), Franci Dovč, Marija Malovrh (blagajničarka), Nataša Oblak Japelj, Olga Pivk (podpredsednica), Mira Rančov, Branko Stanovnik, Niko Šušteršič (tajnik) in Janez Žitko. Nadzorni odbor: Elica Brelih, Pavel Mrak in Milena Živec; disciplinska komisija: Radoslav Grom, Janez Verbič in Pavel Zupan.

Niko Šušteršič

116., 117. Delovno predsedstvo Muzejskega društva Vrhnika (z leve): Elica Brelih, Janez Smrtnik in Olga Pivk in del udeležencev občnega zbora.

POROČILO O DELU MUZEJSKEGA DRUŠTVA VRHNIKA V LETU 2005

(poročilo predsednice na občnem zboru 6. marca 2006)

Zadnji občni zbor društva je bil 11. marca 2005. Volitev nismo imeli. Sestav organov društva je ostal isti. Izvršni odbor: Marija Oblak Čarni (predsednica), Franci Dovč, Marija Malovrh (blagajničarka), Nataša Oblak, Olga Pivk (podpredsednica), Ančka Petkovšek, Branko Stanovnik, Niko Šušteršič (tajnik) in Nuška Železnik; nadzorni odbor: Elica Brelih, Pavel Mrak in Milena Živec; disciplinska komisija: Radoslav Grom, Janez Verbič in Pavel Zupan. Sestanki izvršnega in nadzornega odbora so bili 14. februarja, 1. junija in 9. novembra 2005.

V letu 2005 smo nadaljevali z **zbiranjem gradiva o zgodovini Vrhnike**. Žal še vedno predvsem fotografij in dokumentov, ker za hranjenje predmetov nimamo prostora. Pridobili smo 440 novih fotografij.

V okviru zbiranja gradiva posvečamo pozornost nekaterim temam, ki jih oblikujemo v samostojne naloge in jih navadno načrtujemo dolgoročno. Tako smo v letu 2005 nadaljevali delo na nalogi **vrhniški župani**. Evidentirali smo 33 županov in o njih zbrali tudi nekaj podatkov. Naš cilj je pripraviti čim popolnejše življenjepise in jih po možnosti objaviti. Za projekt **vrhniški učitelji**, kjer prav tako načrtujemo izdelati življenjepise učiteljev, ki so učili na vrhniški šoli, smo pripravili vprašalnik (opomnik) za zbiranje podatkov in ga posredovali današnjim učiteljem. Za raziskave življenja in dela nekaterih učiteljev, ki so učili na Vrhniki konec 19. in v začetku 20. stoletja (npr. Jernej Černe, Marija Mlakar, Ivan Michler, Vinko Levstik), pa smo našli avtorje.

Začeli smo s pripravami in zbiranjem gradiva za razstavo o **domačih obrteh na Vrhniskem**, ki naj bi bila po možnosti v prihodnjem letu. Prav tako smo zbirali dokumente, literaturo in drugo gradivo o **čebelarstvu** za razstavo, ki bo ob 100-letnici vrhniškega Čebelarskega društva (ustanovljeno leta 1906).

Organizirali smo predavanje **Ljubljansko barje v obdobju kolišč**, spremljano z diapozitivi. Predavanje je bilo 11. marca 2005 v Cankarjevem domu. Predaval je strokovnjak za arheologijo barja dr. Anton Velušček.

Pripravili smo **razstavo Vrhnika v prvi svetovni vojni 1914-1918**, ki je bila na ogled v Cankarjevem domu na Vrhniki od 11. oktobra do 7. novembra 2005 (avtorja Olga Pivk in Janez Žitko; sodelovali so še: Marija Oblak Čarni, Franci Dovč in Niko Šušteršič). Na razstavi je bil prvič predstavljen **seznam padlih vrhniških občanov**, ki ga je pripravil Janez Žitko. Tega seznama, ki obsega prek 200 imen, Vrhnika doslej ni imela (Naš časopis, 24. oktober 2005).

Maja smo organizirali **ogled ostankov starega jugoslovanskega obrambnega sistema** na Ljubljanskem vrhu, za kar smo morali pridobiti dovoljenje Slovenske vojske. Ogled je organizirala naša članica Nuška Železnik, vodil pa ga je ing. Andrej Pajnič (Naš časopis, 30. maj 2005, str. 13).

Septembra 2005 je društvo pripravilo **izlet v Mokronog**, od koder se je leta 1944 na Vrhniko preselila Kalinova usnjarna. Poleg Mokrono-

ga in umetnostnozgodovinsko zelo zanimive Žalostne gore nad Mokronogom smo si ogledali še grad in Lutrovo klet v Sevnici in Ajdovski gradec nad Vranjem pri Sevnici. Izlet je vodila naša članica Elica Brelih (Naš časopis, 28. november 2005, str. 41).

Običajno letno **srečanje z občani** smo pripravili 14. decembra 2005 s predstavitvijo zbornika Vrhniški razgledi, št. 6. Na srečanje smo povabili tudi predstavnike Čebelarskega društva, ki so nam predstavili načrt za proslavljanje njihove društvene stoletnice.

V skladu z našimi pravili smo se lotili tudi trenutno aktualnih nalog. Ko smo iz medijev zvedeli, da namerava Industrija usnja Vrhnika prodati "**Staro pošto**" (biv. Lovrenčičevo hišo) na Vrhniku, smo zbrali literaturo o njenem kulturnozgodovinskem pomenu. Obvestili smo institucije oz. predstavnike na občinskem in državnem nivoju. Objavili smo informativni članek v Našem časopisu (NČ, 7. junij 2005, str. 3) in dali izjavo v lokalnem radiu. Vse smo zaprosili za pomoč, da bi kvalitetno restavrirana hiša, ki datira vsaj v 13. stoletje, ostala v lasti občine. Hiša je evidentiran objekt varovane kulturne dediščine. Po zadnjih informacijah občina išče možnosti, da bi hišo odkupila.

Zbornik Vrhniški razgledi

Uredniški odbor: Igor Berginc, Franci Dovč, Darinka Koderman Patačko (lektorica), Franče Kvaternik, Pavel Mrak (tehnični urednik), Marija Oblak Čarni (glavna in odgovorna urednica), Tatjana Oblak Milčinski in Olga Pivk je v letu 2005 pripravil 6. številko Vrhniških razgledov. Zbornik smo izdali s Cankarjevim domom. Prinaša prispevke osmih avtorjev o zgodovinskih in naravoslovnih temah vrhniškega kota.

Oblikoval ga je Gašper Mrak. Obsega 340 strani in ima 394 ilustracij. Izšel je decembra 2005 v nakladi 300 izvodov (Naš časopis, 19. december 2005, str. 40 in 23. januar 2006, str. 46).

Za izdajo zbornika je društvo prispevalo 750.000,00 SIT. S tem smo znižali prodajno ceno z namenom, da bi ga moglo kupiti čimveč občanov.

Finančna sredstva za delo društva prispeva občina Vrhnika in člani društva s članarino in prostovoljnimi prispevki. Nekaj denarja dobi društvo s prodajo zbornika.

Marija Oblak Čarni

Na Vrhniku, 6. marca 2006

SEZNAM SLIKOVNEGA GRADIVA

1. Veleposlanik Republike Slovenije, dipl. ing. Ivo Vajgl, odkriva spominsko ploščo Ivanu Cankarju na Lindauergasse 26 na Dunaju, 18. maja 2001.
2. Vabilo na prireditve "Cankarjev dan" na Dunaju 18. maja 2001.
3. Udeleženci svečanosti ob odkritju spominske plošče. Med njimi so tudi predstavniki Vrhnike s tedanjim županom Vinkom Tomšičem.
4. M. D. M: Cankar in njegov Dunaj. Delo, Ljubljana, 19. 5. 2001. Dopisnica na Dunaju Mojca Drčar Murko poroča o prireditvah.
- 5., 6. Stara in nova spominska plošča. Fotografiji.
7. Bronasta glava Ivana Cankarja, delo kiparja Mirsada Begića. Fotografija.
8. Oglas založnika L. Schwentnerja ob izidu romana Gospa Judit. Slovenski narod, Ljubljana, 29. december 1904.
9. Naslovnica romana Gospa Judit, ki jo je izdal založnik Schwentner.
10. Naslovnica knjige Ivan Cankar: Vor dem Ziel. Literarische Skizzen aus Wien (Pred ciljem. Literarne črtice z Dunaja). Izdala založba Drava v Celovcu 1994, druga izdaja 1998.
11. Cankar je na Dunaju prebival na Lindauergasse 26. Fotografija je objavljena v: Dobrovoljc, F., Cankarjev album, Maribor 1972, str. 72.
12. Načrt za spominsko ploščo Ivanu Cankarju je izdelal prof. Janez Suhadolc.
13. Gostišče "Pri deseti Mariji" na Ottakringer Strasse na Dunaju. Fotografija.
14. Ivan Cankar (1876-1918). Fotografija. Arhiv Republike Slovenije (odslej AS), AS 1660, Cankar, Izidor.
15. Karel Cankar (1877-1953). Fotografija. AS 1660, Cankar, Izidor.
16. Sarajevo, panorama, pred letom 1900. Fotografija. AS 1085.
17. Sarajevo, cesta z značilno kaldrmo. Razglednica. NUK, rokopisni oddelek.
18. Sarajevo, Baščaršija. Razglednica. NUK, rokopisni oddelek.
19. Sarajevo, Baščaršija. Razglednica. NUK, rokopisni oddelek.
20. Sarajevo, Alifakovac. Na tej ulici, na št. 5 je danes SKD Cankar. NUK, rokopisni oddelek.
21. Sarajevo, panorama, pred 1900. Fotografija. AS 1085.
22. Hotel Pri črnem orlu na Vrhniki okoli leta 1855. Dobrovoljc, F., Cankarjev album, Maribor 1972, str. 28.
23. Prva stran rokopisne zbirke Pesmi iz leta 1891. Rokopis hrani NUK.
- 24., 25. Zora Lenarčič (1882-1960) in Milan Lenarčič (1884-1949), kot ju je narisal Ivan Cankar. Risbi s svinčnikom, 1897(?). Mestni muzej Ljubljana.
26. Fotografija Ivana Cankarja iz leta 1900. To je prva objavljena Cankarjeva fotografija, objavil jo je praški časopis Slovanský přehled leta 1902 ob nekaterih prevodih iz Erotike.
27. Hlapec Jernej in njegova pravica, Ljubljana 1907
28. Milena Rohrman leta 1905. Fotografija je objavljena v: Dobrovoljc, F., Cankarjev album, str. 116.
29. Poslopje stare šole na Vrhniki (danes Hrib št. 2), kjer je poučeval Jernej Černe. Fotografija v: Dobrovoljc, F., Cankarjev album, str. 29.
30. Kmetijski tečaj za učitelje na Slapu leta 1884. Jernej Černe sedi v drugi vrsti drugi z leve. Slovenski šolski muzej, razstavna zbirka.
31. Dopis Obrtnonadaljevalne šole Šmartno pri Litiji, z dne 20. junija 1901 deželnemu odboru za letni prispevek. Dopis je z roko napisal J. Černe. Slovenski šolski muzej, zbirka dokumentacije.
32. Učenci in učitelji Kmetijske šole Grm v šol. l. 1888/89. Jernej Černe sedi v prvi vrsti prvi z desne. Petdeset let Kmetijske šole na Grmu 1886-1936, Novo mesto 1936, str. 62.
33. Naslovna stran knjige Jerneja Černeta Umno čebelarstvo, Ljubljana 1895.
34. Gostilna pri Hrencu v Verdu. Fotografirana ok. leta 1895. Gl. v: Dobrovoljc, F., Cankarjev album, str. 152.
35. Enajsta šola, zbirališče vrhniških otrok na plitvinah Ljubljane pod mostom na cesti Vrhnika - Borovnica. Fotografirano ok. leta 1930. Gl. v: Dobrovoljc, Cankarjev album, str. 28.
36. Karel Grabeljšek - Gaber, pisatelj. Rojen 18. 10. 1906 na Vrhniki, umrl 18. 4. 1985 v Ljubljani. Foto: S. Busič.
37. Predstavitve knjige Kuharji v Cankarjevi knjižnici na Vrhniki, 26. 11. 1979.
38. Naslovnica knjige Balada o starem Korenu in njegovem sinu. Izdala Partizanska knjiga, Ljubljana 1979. Oprema in ilustracije Vladimir Lakovič.
39. Marijan Marolt. Fotografija. Družinski arhiv Maroltovih, pri Poloni Marolt Makek.
40. Naslovna stran Topografskega opisa Dekanija Vrhnika, ki je leta 1929 začel izhajati kot priloga Zborniku za umetnostno zgodovino (ZUZ).
41. Marijan Marolt z ženo Fani, roj. Oman. Družinski arhiv Maroltovih.
42. Marijan Marolt, kipar France Ahčin, slikarka Bara Remec in slikar Milan Volovšek, sodelavci pri ustanavljanju umetniške šole SKA. Družinski arhiv Maroltovih.
43. Marijan Marolt odpira razstavo. Družinski arhiv Maroltovih.
44. Floris Oblák, akademski slikar in grafik. Rojen 6. 3. 1924 na Stari Vrhniki, umrl 16. 9. 2006 v Ljubljani. Fotografija: objavljena v monografiji Floris Oblák, Postojna 2004, str. 203.
45. Floris Oblák; Tihožitje, olje na platnu, 1996.
- 46., 48., Različni tipi panjev: korito, kranjč, pleteni panj. Katalog Čebelarstva muzeja Radovljica.
- 49., 50., 51. Nekaj primerov poslikanih panjskih končnic. G. Makarovič, B. Rogelj Škafar, Poslikane panjske končnice, Ljubljana 2000.
52. Gostilna pri Jurci na Vrhniki. Muzejsko društvo Vrhnika.
53. Pravila društva, potrjena 23. septembra 1910. AS 68 BÄN, Upravni oddelek, pravila društev.
54. Čebelarški voz z različnimi tipi panjev, z razstave ob 100-letnici Čebelarstva društva Vrhnika: B. Grom. Foto: Boštjan Grom.

- 55., 56. Markljev čebelnjak s kranjiči. Fotografija last M. Marklja; desno posoda za med čebelarja Franca Marklja z Vrhnik. Fotografija z razstave.
57. Čebelar s panjem. Čebelarstvo Vrhnik.
- 58., 59. Prevažanje čebel po starem ... in že malo sodobneje. ČDV.
60. Vrhniški panji v Prekmurju. Čebelarstvo društvo Vrhnik.
61. Raskovec, paša na hoji. Fotografija last Jakoba Slavca.
62. Na paši v Beltincih, Franc Markelj, France Zalaznik. Fotografija last F. Zalaznik.
63. Vzreja matic. Fotografija last M. Debeveca.
- 64., 65. Čebelnjaka Ignaca Groma v Raskovcu in Jožeta Verbiča. Foto: J. Verbič.
66. Po predavanju. Fotografija last Jakoba Slavca.
67. Vrhniški čebelarji (prva vrsta z leve strani): Alojz Osredkar, Franc Markelj, Anton Markelj, Janez Verbič, Matija Grom, Tone Maček, Jože Rozman, Jože Stanonik; druga vrsta: Janez Petrič, Marjan Markelj, Ignac Rotar, Stanko Markelj, Janez Šurca, Franc Malovrh, Franc Sajovic, Andrej Caserman, Anton Fefer, Franc Furlan, Pavel Smrtnik, Janez Ceme, Jože Modrijan, Karol Verbič, Viktor Debev, Ignac Grom, Janez Kenk; tretja vrsta: Ivan Osredkar, Miha Plestenjak, Stanko Grom, Anton Kenk, Franc Pečnik, Avgust Železnik (podatke zbral Boštjan Grom).
68. Jože Stanonik, Ana Markelj in Ignac Grom. Čebelarstvo društvo Vrhnik.
69. Otvoritev čebelnjaka na šolskem vrtu leta 1981. Čebelarstvo društvo Vrhnik.
70. Družina čebelarja Franca Marklja. Druga v drugi vrsti z leve stoji Franca Markelj Zalaznik.
71. Franca Zalaznik oblikuje "vrhniške" srčke. Fotografija: M. O. Čarni 2001.
72. Ujetniki v Sibiriji v I. svetovni vojni. Levo stoji Franc Markelj, poleg njega sedi Anton Turk. Fotografija last Jožeta Turka.
73. Mitralješko gnezdo. Razglednica, ki so jo vojaki pošiljali s fronte. Založil F. Markelj, Vrhnik 1915. Last Janeza Žitka.
74. Boj z zmajem na panjski končnici. G. Makarovič, B. Rogelj Slapar, Poslikane panjske končnice, Ljubljana 2000.
75. Podlipa. Razglednica, F. Markelj. Last Janeza Žitka.
- 76., 77., 78. Razglednici Logatec in Žiri, založil F. Markelj. Last Mirka Marklja. Razglednica Vrhnik, fotografiral in založil T.(!) Markelj. Last Janeza Žitka.
79. Skupina vojakov pred vrhniško šolo. Fotografija last J. Žitka.
80. Evropa ob začetku I. svetovne vojne in glavna bojišča. Petra Svoljšak, Soška fronta.
81. Odhod vojakov na fronto z železniške postaje na Vrhnik. Fotografija last J. Žitka.
82. Cesarja Karel in Viljem z Borojevičem na soški fronti. Muzejsko društvo Vrhnik.
83. Bunker iz I. sv. vojne. Muzejsko društvo Vrhnik.
84. Častnik v šolski telovadnici. Fotografija last J. Žitka.
85. Seznam beguncev. Nadškofijski arhiv Ljubljana.
86. Skupina vojakov leta 1915. Fotografija last J. Žitka.
87. Vojaki pri razdeljevanju hrane. Fotografija last J. Žitka.
88. Tudi zvon iz cerkve sv. Pavla je šel za potrebe vojske. MDV.
89. Poziv k izdatnejšemu pridelovanju sočivja. AS 133, Okrajno glavarstvo Ljubljana-okolica.
90. Vojaški upor v Judenburgu, obsojence peljejo na streljanje. AS 1201, Zbirka fotografij iz osebnih, rodbinskih in graščinskih fondov.
91. Dr. Anton Korošec na Vrhnik. MDV.
92. Pomirjevalni razglas generala Bernadotta v slovenskem jeziku, izdan v Logatcu 29. 3. 1787. AS 1077, Zbirka spisov iz francoske dobe.
93. Bitka s Francozi na panjski končnici iz druge polovice 19. stoletja. Slovenska zgodovina v besedi in sliki, Ljubljana 2003, str. 97.
94. Pristanišče na Bregu v Ljubljani ok. 1826. Ivan Stopar, Ljubljanske vede, Ljubljana 1996.
95. Strani 12 in 13 iz knjige Bronevskega Putešestvie ot Triesta do S. Peterburga, kjer govori o Vrhnik.
96. List iz knjige Popis prebivalstva na Vrhnik za leto 1890, kjer je popisana družina Cankar.
97. Igor Berginc in Marija Oblak Čarni predstavljata 6. številko Vrhniških razgledov.
98. Flavtistka Eva Arh.
99. Sveta družina iz živih jasic v Ligojni.
100. Tri karikature z razstave karikatur Darka Šarca.
101. Arhitektka Taša Turk, slikarka na odprtju svoje razstave.
102. Predstavitev monografije slikarja Vinka Turka - Vanje. Naslovnica monografije z njegovim avtoportretom.
103. Tatjana Verbič na razstavi svojih slik.
104. Slika dveh malih tabornikov s prireditve Društva prijateljev mladine Mavrica "Pozdrav materi zemlji".
105. Razvitje prapora Društva pasemskih malih živali.
106. Odprtje razstave o spomenikih Ivanu Cankarju "Ljudstvu je spomenik vseh ...".
107. Prižiganje ognja na slavnostnem začetku 14. Argonavtskih dnevo.
108. Župan dr. Marjan Rihar je sprejel iz rok predsednika dr. Janeza Drnovška Častni znak svobode Republike Slovenije, s katerim je bila odlikovana Vrhnik za izjemne zasluge pri uveljavljanju in obrambi samostojnosti in suverenosti Slovenije.
109. Slavko Keršmanc, predsednik Čebelarkega društva Vrhnik, sprejme za društvo Priznanje Antona Janše I. reda, s katerim ga je odlikovala Čebelarstva zveza Slovenije.
110. Kardinal dr. Franc Rode posadi lipo pred novim župnijskim vrtcem.
111. Z odprtja razstave "Vrhnik na pomembni evropski poti".
112. Maketa stanovanjske soseske "Zlatica".
113. Razstavo si je ogledal tudi vrhniški župan, dr. Marjan Rihar, na sliki z avtorico razstave, dr. Jano Horvat.
- 114., 115. Sliki s starih filmskih zapisov.
- 116., 117. Delovno predsedstvo Muzejskega društva Vrhnik (z leve): Elica Brelih, Janez Smrtnik in Olga Pivk in del udeležencev občnega zbora.

VRHNIŠKI RAZGLEDI

Leto 7 (2006)

Izdala in založila Muzejsko društvo Vrhnika
in Zavod Ivana Cankarja za kulturo, šport in turizem, Vrhnika

Uredniški odbor:

Igor Berginc, Franci Dovč, Darinka Koderman Patačko,
France Kvaternik, Pavel Mrak (tehnični urednik),
Marija Oblak Čarni (glavna in odgovorna urednica),
Tatjana Oblak Milčinski, Olga Pivk.

Lektoriranje: **Mirjam Šemrov**

Lektoriranje nemških tekstov: **Linda Čenčič**

Oblikovanje: **Gašper Mrak**

Tisk: **Potens**

Naklada: **350 izvodov**

Vrhnika, december 2006

ISSN 1408 – 0583 – Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

Na naslovnici:

Na zadnji strani knjige:

Peter Černe, študija za Cankarjev spomenik, bron, 1969.

zgoraj – **Bitka s Francozi na panjski končnici iz druge polovice 19. stoletja.**

v sredini – **Ivan Cankar, A. Arselin, S. M. Peruzzi v Judenburgu, leta 1915, karikatura,**
Henrik Smrekar – črnovojnik. Založništvo Umetniška propaganda, Ljubljana 1919.

spodaj – **Odhod vojakov na fronto z železniške postaje na Vrhniki v začetku I. svet. vojne.**

VRc p 908
VRHNIŠKI...
2006

908(497.4 Vrhnik)

09001986

COBISS c

INIZIČNA OPREMA

